

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1299**

Σ 69 ΠΔΒ

Επιφύλαξη 20/11/71

ΠΑΝΑΓΗ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΑΞΗ
Δ'

ΛΟΡΕΛΛΗ

ΕΚΔΟΤΑΙ Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤΑ
1299

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα ὑπογράφονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα
καὶ σφραγίζονται ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἑστίας».

α
Συμφωνητὴ

Τὸ ἀησμόνητο δάκρυ.

ΑΙΔΙ ἤμουν κ' ἐγέρασα καὶ μίτη
τὸ ἐξέχασα, μίτη θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ
μου ἐκεῖνο τό δάκρυ.

Ἔτσι ἄρχιζε πότε πότε ὁ δάσκαλός μας, ἓνα κοντὸ
γεροντάκι μὲ κοντὰ ἄσπρα γενάκια, ὅταν ἐτύχαινε
νὰ κάμουμε καμιὰ ἀταξία.

— Δὲν θυμᾶμαι μᾶς ἔλεγε, τί τοῦ ἐχάλασα τοῦ
πατέρα μου καὶ καθὼς μ' ἐβοήθη, μοῦ εἶπε θυμωμένα,
σχεδὸν ἄγρια :

— Τώρα νὰ ἰδῆς! Θὰ σὲ κάμω ἐγὼ νὰ μὴν τὸ ξε-
χάσης ποτέ σου! Κ' ἔτρεξε, πηδώντας σχεδὸν τὰ σκα-
λιὰ τῆς σκάλας μας, νὰ κατεβῆ στὸν κῆπο νὰ κόψη λιό-
βεργες.

Ἐγὼ τὰ ἔχασα. Νὰ ξεφύγω ἀπὸ τῆ θύρα

ἀδύνατο. Νὰ πηδήσω κάτω ἀπὸ τὸ πίσω παράθυρο, δύσκολο. Ὅπου καὶ νὰ ἐκρυβόμουν θὰ μ' ἐβρισκαν. Ἐκοίταξα γύρω μου σαστισμένος. Σὲ λίγο ἄκουσα τὰ πατήματα τοῦ πατέρα μου βαριά στὴ σκάλα. Ἀνέβαινε, ἡ φωνὴ του ἐπλησίαζε: «Τώρα θὰ σοῦ δείξω ἐγώ!

Ξαφνικὰ μοῦ ἤλθε μιὰ ιδέα. Ἄνοιξα τὴν πόρτα τοῦ μεγάλου ρολογιοῦ τοῦ τοίχου, ἐπέρασα μέσα, καί, ἀφοῦ τὴν ἐξανάκλεισα, ἐκάθισα μαζεμένος.

Τὸ παλιὸ αὐτὸ ρολόγι τοῦ τοίχου, κληρονομιά ἀπὸ τὸν παπποῦ τοῦ πατέρα μου, ἐχωροῦσε δυὸ σὰν κ' ἐμένα.

Ἄνοιξε ἡ ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ πατέρα μου νὰ λέγη:

— Ὅριστε τώρα νὰ ἰδῆς πῶς παίζουν μὲ τὰ πράγματα καὶ τὰ χαλοῦν. Ἐ...

Καὶ ἡ φωνὴ του ἐκόπηκε. Μὲ εἶχε χάσει. Σὲ λίγο ἄκουσα νὰ φωνάζει τῆς μητέρας μου.

— Ποῦ τὸν ἔκρυψες; Πές μου ποῦ τὸν ἔκρυψες! Δὲν ὑποφέρεται πιά.

— Σὲ καλὸ σου, ἄκουσα νὰ τοῦ ἀπαντᾷ ἡ φωνὴ τῆς μητέρας μου, ἐγὼ νὰ τὸν κρύψω; Ποῦ νὰ τὸν κρύψω;

Ὁ πατέρας μου ἤλθε πάλι μέσα.

— Δυστυχία μου, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν μὲ καταλάβει πὼς εἶμαι ἐδῶ κρυμμένος, ἐχάθηκα. Καὶ θὰ μὲ καταλάβει... θὰ ἰδῆ πὼς ἐσταμάτησε τὸ ρολόγι καὶ θὰ ἔλθῃ νὰ τὸ κοιτάξῃ καὶ τότε ἀλίμονο!...

Ὅμως ὁ πατέρας μου δὲν τὸ παρετήρησε τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ. Ἦ, καὶ ἂν τὸ παρετήρησε, δὲν εἶχε καιρὸ νὰ ἐξετάσῃ τὴν αἰτία. Ἦθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ μὲ βροῖ.

Καὶ ἀφοῦ ἔφαξε σ' ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς τραπεζαρίας, ἐβγήκε κ' ἐκλείδωσε τὴν πόρτα. Εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, φαί-

νεται, πὼς μποροῦσε νὰ εἶμαι κάπου ἄλλοῦ κρυμμένος, καὶ νὰ ἐξέφευγα ἀπ' ἐκεῖ, νὰ ἔμπαινα στὴν τραπεζαρία.

Ἐπειτα ἄκουσα στὸ ἄλλο σπῖτι ν' ἀνοίγωνται ἐρμύρια, νὰ τραβιοῦνται κρεβῆτια, ν' ἀνοιγοκλειοῦνται θύρες.

Σὲ λίγο ἐκατάλαβα πὼς ὁ πατέρας κατέβηκε στὸ ὑπόγειο, κ' ἔφαχνε παντοῦ.

— Τὶ ὀργὴ Θεοῦ ἔγινε! τὸν ἄκουα νὰ λέγη κάθε τόσο. Ἡ γῆ ἀνοιξε καὶ τὸν ἐκατάπιε;

Ἐπειτα τὸν ἄκουσα νὰ ἐρωτᾷ τοὺς γειτόνους:

— Μαστρο-Γιώργη, μήπως εἶδες νὰ περνᾷ ὁ Ντίνος;

— Ὅχι δὲν τὸν εἶδα σήμερα. Ἄν ἐπερνοῦσε θὰ τὸν ἔβλεπα. Δὲν γίνεται νὰ μὴν τὸν ἔβλεπα. Ἐγὼ δὲν ἔφυγα ἀπ' ἐδῶ.

Τὸ ἴδιο τοῦ ἔλεγαν καὶ οἱ ἄλλοι.

Σὲ λίγη ὥρα, ἀφοῦ, φαίνεται, ἐπῆγε νὰ πληροφορηθῆ καὶ πάρα πέρα, ἦλθε στὴν τραπεζαρία. Ἐκεῖ ἡ μητέρα μου τὸν ἐρώτησε ἀνήσυχη:

— Τὶ ἔμαθες;

— Τίποτε! Τίποτε! Περίεργο! κανεὶς δὲν τὸν εἶδε...

Ἐπῆγα κ' ἐκεῖ πού παίζει συχνὰ μὲ τοὺς φίλους του, μὰ δὲν τὸν ἐβρῆκα, οὔτε αὐτοὶ τὸν εἶδαν καθόλου σήμερα. Καὶ δὲν τὸν εἶδαν βέβαια, γιατί ἐμαστόρευε ὁ μαστροχαλαστής, νὰ μοῦ χαλάση...

— Τὰ βλέπεις τί ἔκαμες; εἶπε ἡ μητέρα μου.

— Τὶ ἔκαμα; ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας.

— Σοῦ εἶπα νὰ μὴ μαλώνης ἔτσι τὸ παιδί!.. Ἐτρόμαξε μὲ τίς φωνές σου. Καὶ κατέβηκες νὰ κόψης καὶ βέργες!

— Εἶσαι ὑπερβολικὴ, τῆς εἶπε ὁ πατέρας. Δὲν εἶναι

ή πρώτη φορά. Και με τή βέργα δέν θά τόν έσκότωνα. Ούτε θά τοῦ ἔσπαζα κανένα πόδι...

Ἡ μητέρα μου ἄρχισε νά κλαίη κ' ἔλεγε:

— "Αν ἐπῆγε πέρα στοῦ δάσος τί θά γείνη; Ἐκεῖ θά νυκτωθῇ...

Ἄπ' αὐτό ἐκατάλαβα ἔμεσα στή φυλακή μου, πὼς ὁ ἥλιος εἶχε δύσει.

— Πρέπει νά βροῦμε τὸ παιδί, εἶπε τέλος ἡ μητέρα. Πηγαίνω νά ντυθῶ νά βγοῦμε μαζί νά ψάξουμε.

— "Ε, εἶπα τότε μέσα μου, ὁ πατέρας πρέπει νά ἰδῇ τὸ σταμάτημα τοῦ ρολογιοῦ, νά ἔλθῃ νά με βρῇ καὶ νά με τιμωρήσῃ ὅσο θέλει... Ἡ καημένη ὁμως ἡ μανούλα!..

Ὁ πατέρας ἐκάθισε σ' ἓνα κάθισμα ἀντικρὺ στοῦ ρολόγι. Ἐγὼ ἀπὸ μέσα, ἀπὸ μιὰ τρυπούλα, τὸν ἔβλεπα καλά. Ἐπιασε με τὰ δύο του χέρια τὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἔσφιξε δυνατά. Ἐπειτα ἀκούμπησε τὸ κεφάλι στήν ἀριστερή του παλάμη, καὶ τὸν ἀριστερό του ἀγκῶνα στοῦ πόδι του. Ἐχωσε τὸ δεξί του χέρι στήν τσέπη του κ' ἐτράβηξε τὸ μαντίλι. Ἐνα δάκρυ ἐκύλησε στοῦ μάγουλό του...

Δέν ἠμποροῦσα πιά νά κρατηθῶ. Ὁρμησα ἀπὸ τὴν κρυψώνα μου, κ' ἔπεσα στήν ἀγκαλιά του.

Ἀπὸ τότε, δέν λέγω πὼς δέν ἐξανάκαμα τρέλες, ὁμως πάντοτε ἐπροσπαθοῦσα. ὅσο μποροῦσα, νά προξενῶ στὸν πατέρα μου περισσότερη χαρά, καὶ λιγώτερη λύπη.

*Πὼς ἡ μικρὴ Ζωὴ
ἐγνώρισε τὸν πατέρα της.*

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ τῆς Ζωίτσας εἶναι ἔμπορος. Τὴν καθημερινὴ ἔρχεται τὸ βράδυ στὸ σπίτι πολὺ ἀργά. Ἡ Ζωίτσα τότε κοιμᾶται. Καμιά φορὰ καταλαβαίνει τὰ φιλήματα, ποὺ τῆς δίνει, καί, ἢ ἀνοίγει λίγο τὰ μάτια της, ἢ νομίζει πὼς τὰ βλέπει στὸν ὕπνο της. "Ἄλλοτε πάλιν ὁ πατέρας της τῆς βάζει στὸ στόμα κανένα σοκολατάκι, κι αὐτὴ τὸ τρώγει χαμογελώντας, χωρὶς ν' ἀνοίξη τὰ μάτια της. Καμιά φορὰ λέγει :

— Εὐχαριστῶ, δῶσε μου καὶ ἄλλο ἓνα.

Τὸ πρωὶ πάλι φεύγει ὁ πατέρας τῆς Ζωίτσας πρὶν νὰ ξυπνήσῃ αὐτή. Τὶς Κυριακὰς καὶ τὶς γιορτὲς πηγαίνουν ἢ μητέρα, ὁ πατέρας καὶ αὐτή, στὴν ἐκκλησία. Μόλις γυρίζουν, πίνουν τὸν καφέ τους, κ' ἔπειτα ὁ πατέρας πη-

γαίνει στο γραφείο του ως άργα τὸ μεσημέρι. Τὸ ἀπο-
μεσήμερο τῆς Κυριακῆς πηγαίνουν τακτικὰ περίπατο.

Ἔτσι, ἂν ἐρωτοῦσε κανεὶς τὴ Ζωίτσα νὰ τοῦ εἰπῇ
κάτι γιὰ τὸν πατέρα της, λίγα θὰ τοῦ ἔλεγε. Τόσο
σπάνια πού τὸν ἔβλεπε, τί μπορούσε νὰ εἰπῇ, τί ἤξερε
νὰ εἰπῇ;

Ὅσο γιὰ τὴ μητέρα της, εἶχε πολλὰ νὰ εἰπῇ ἡ Ζωί-
τσα. Ἐξυπνοῦσε πρὶν ἀπὸ τίς ὑπηρετίες. Ἡ ἴδια ἐτοι-
μαζε τὸν καφέ τοῦ πατέρα, ἔπειτα καὶ τὸ γάλα μὲ τὴ σο-
κολάτα τῆς Ζωῆς, πρὶν νὰ φύγῃ γιὰ τὸ σχολεῖο. Εἶχε βέ-
βαια ὑπηρετίες καὶ μπορούσε νὰ ἔχῃ καὶ περισσότερες,
ὅμως ἂν δὲν ἐπερνοῦσαν οἱ πιὸ πολλὰς δουλειὰς ἀπὸ
τὰ χέρια της, δὲν ἠσύχαζε. Διόρθωνε, ἔδινε συμβουλὰς σὲ
ὄλους καὶ γιὰ ὅλα. Ἐβοηθοῦσε τὴ Ζωίτσα στὸ μάθημά
της, τὴν ἐμάθαινε τὸ νοικοκυριὸ ἀπὸ μικρούλα, ἀφοῦ
δὲν εἶχε πατήσει ἀκόμη τὰ ἐννιὰ χρόνια.

Ἀκόμα ἤξερε ἡ Ζωίτσα νὰ εἰπῇ πὼς, ἂν ἐτύχαινε
ν' ἀρρωστήσῃ ἡ μητέρα της, ὅλα στὸ σπίτι θὰ τὰ ἔβλε-
πες ἄνω-κάτω, καὶ ὅλα θὰ τὰ ἐσκέπαζε μιὰ λύπη, πού
μὲ λίγα λόγια δὲν λέγεται. Αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερα
εἶχε νὰ εἰπῇ γιὰ τὴ μητέρα της ἡ Ζωίτσα.

Εἶχαν ἔλθει τὰ Χριστούγεννα. Ἐξω ἔπεφτε χιόνι.
Ὁ πατέρας ἐδιάβαζε κοντὰ στὴ φωτιὰ ἐφημερίδες.
Ἡ Ζωίτσα ἔπαιζε. Πόσο ὅμως θὰ τὴν εὐχαριστοῦσε, ἂν
ἐμιλοῦσε μὲ τὸν πατέρα της. Μὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατέρας
νὰ διαβάσῃ ἐφημερίδες ἀκόμη καὶ τὰ Χριστούγεννα!

Κάποια στιγμή ἔδωσε ὁ πατέρας μιὰν ἐφημερίδα
στὴ Ζωίτσα καὶ τῆς ἔδειξε ἓνα μέρος νὰ διαβάσῃ. Αὐτὸ
τὸ μέρος ἔγραφε:

«Οἱ φιλόανθρωποι ἄς βοηθήσουν μιὰ ἄρρωστη χήρα
μὲ τρία ὄρφανά. Κατοικεῖ ὁδός... ἀριθμός...»

— Λοιπὸν Ζωίτσα; ἐρώτησεν ὁ πατέρας.

Ἡ Ζωίτσα στὴν ἀρχὴ δὲν ἐκατάλαβε. Ὅταν ὁμως
τῆς εἶπεν ὁ πατέρας τῆς κάτι στ' αὐτί, τὸν ἀγκάλιασε καὶ
τὸν ἐφίλησε.

Κ' ἐνῶ ἡ μητέρα στὸ μαγερεῖο ἐπιστατεῖ νὰ γίνῃ
τὸ φαγητό, ὁ πατέρας καὶ ἡ Ζωίτσα ἐτοιμάζουν ἕνα
καλάθι, κατεβαίνουν, χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβῃ κανεὶς,
παίρνουν ἕνα αὐτοκίνητο, καὶ ὁ πατέρας δίνει στὸν
ὄδηγὸ τὴ διεύθυνση. Περνοῦν τὸν κεντρικὸ δρόμο,
μιὰ δυὸ πλατεῖες, κ' ἔπειτα μπαίνουν σὲ κάποια στε-
νοροῦμια.

Ἡ Ζωίτσα πρώτη φορὰ τὰ ἔβλεπε. Τέλος σταμα-
ματοῦν σ' ἕνα ἴστυνὸ δρόμο, πού μόνις ἐχωροῦσε αὐτο-
κίνητο, μπροστὰ σ' ἕνα ἐτοιμόροπο σπιτάκι.

— Πάρε τὸ καλάθι καὶ αὐτὸ τὸ φάκελλο καὶ πήγαινε
στὸ ἐπάνω πάτωμα ἀριστερά, στὴν τελευταία θύρα,
εἶπε ὁ πατέρας στὴ Ζωίτσα. Ἐγὼ σὲ περιμένω ἐδῶ.

Ἡ Ζωίτσα κατέβηκε καὶ ἄνοιξε τὴν ἐξώπορτα. Εἶδε
μιὰ αὐλὴ πολὺ μικρὴ καὶ γεμάτη λάσπες. Στὴ μέση μιὰ
ξύλινη σκαλίτσα ἀνέβαινε σ' ἕνα χαγιάτι. Τὰ σκαλιὰ
σαπισμένα ἔτριζαν. Ἡ Ζωίτσα ἀνέβηκε φυλαχτά. Ἐπρο-
χώρησε ὅπως τῆς εἶπεν ὁ πατέρας τῆς, κ' ἐκτύπησε τὴν
τελευταία θύρα. Μεγάλες σχισμάδες ἐξεχώριζαν τὶς σανί-
δες τῆς, εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τοὺς ἄρμούς τῆς, κ' ἐπάνω, κοντὰ
στὸ ἀνώφλι, εἶχε ἕνα φεγγίτη κλεισμένο μ' ἐφημερίδες.

Ἐνα παραθυράκι πιὸ πέρα ἀπὸ τὴν πόρτα, χωρὶς
παραθυρόφυλλα, μὲ μισὸ τζάμι στὸ ἐπάνω μέρος, καὶ
τὸ ἄλλο κλεισμένο μ' ἐφημερίδες καὶ κουρελόπανα, ἄφηνε
νὰ περνᾷ λίγο φῶς.

Καθὼς ἐκτύπησε τὴ θύρα, ἄκουσε μιὰν ἀδύνατη φωνή, πού τῆς ἐφάνηκε σὰν νὰ ἔρχεται ἀπὸ πολὺ μακριά.

— Ποιὸς εἶναι ;

— Ἄνοιξετέ μου, σᾶς παρακαλῶ, εἶπε ἡ Ζωίτσα.

— Σπρῶξε λίγο καὶ ἀνοίγει.

Ἡ Ζωίτσα ἔσπρωξε τὴ μονόφυλλη θύρα καὶ ἔτριξε. Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς, πὼς λίγο ἤθελε γιὰ νὰ σωριασθῆ στὸ πάτωμα. Ἡ Ζωίτσα καθὼς ἐμπῆκε, δὲν ἔβλεπε.

— Ἐδῶ κατοικεῖ ἡ χήρα ;... ἐρώτησε δειλὰ ἡ Ζωίτσα.

— Ναι, παιδάκι μου, προχώρησε στὸ βάθος.

Ἄν δὲν ἄφηνε ἀνοικτὰ ἡ Ζωίτσα δὲν θὰ ἔβλεπε. Καὶ τώρα, στὸ θαμπὸ φῶς, εἶδε κάτι, πού τὴν ἔκαμε ν' ἀνατριχιάση. Εἶδε μιὰ γυναῖκα, ἴδιο σκελετό, ξαπλωμένη σ' ἓνα κρεβάτι καὶ σκεπασμένη μὲ κάποιο κουρελιάρικο πάπλωμα.

Τρία παιδάκια, μόλις εἶδαν τὴ Ζωίτσα, ἐτρύπωσαν κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι κ' ἐκοίταζαν συμμαζεμένα. Λίγο ἔλειψε νὰ πετάξῃ τὸ καλάθι ἡ Ζωίτσα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸν πατέρα της.

Ὅμως ἐπῆρε θάρρος, ἔβαλε τὸ καλάθι σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, κ' ἔδωσε τὸ φάκελλο στὴν ἄρρωστη μάνα.

— Εὐχαριστῶ, μικρούλα μου, εἶπεν ἡ ἄρρωστη. Νὰ

είπῃς στὸν πατέρα σου πὼς ἔχει χρυσὴ καρδιά. Ἐλπίζω νὰ γίνω καλά, καὶ νὰ περάσω ἀπὸ τὸ κατάστημά του, νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Χρόνια πολλά, μικρούλα μου. Εὐχαριστῶ...

Κάτι εἶπε καὶ ἡ Ζωίτσα, μὰ δὲν τὸ θυμᾶται πιά. Ἐπρόσεξε μόνο νὰ ξανακλείσῃ, ὅσο μπορούσε καλύτερα, τὴ θύρα καὶ νὰ τρέξῃ κάτω στὸ αὐτοκίνητο. Ἐμπῆκε μέσα κ' ἔπεσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της. Ἐκλαιε καὶ τὸν ἔσφιγγε μὲ τὰ χεράκια της δυνατά. Ὁ πατέρας της τὴν ἄφησε νὰ κλάψῃ. Κοντὰ νὰ φθάσουν, τῆς εἶπε :

— Δὲν κάνει νὰ σὲ ἰδῇ ἡ μητέρα κλαμένη.

— Καλὰ πατέρα, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μὰ πόσο θλιβερὸ εἶναι ἐκεῖνο πού εἶδα! Σανίδια σάπια, σκοτάδι, κουρέλιο, ἀκάθαρτα καὶ μισόγυμνα παιδιά, καὶ οὔτε ἓνα κάρβουνο ἀναμμένο.

— Ἡσύχασε, τῆς εἶπε ὁ πατέρας της, καὶ πιστεύω νὰ γίνῃ γρήγορα καλά. Ἐπειτα κάτι θὰ κάμω.

— Τί εἶχες μέσα στὸ φάκελλο, πατέρα;

— Ἄ, τὸ μυστικό μου θέλεις νὰ μάθῃς; Δὲν πρέπει.

— Ὅμως ἐγὼ τὸ λέγω τὸ δικό μου μυστικό, εἶπε ἡ Ζωίτσα. Μαζὶ μὲ τᾶλλα πού εἶχαμε στὸ καλάθι, ἔβαλα καὶ τρεῖς κοῦκλες καὶ τρία τόπια.

— Καλὰ ἔκαμες.

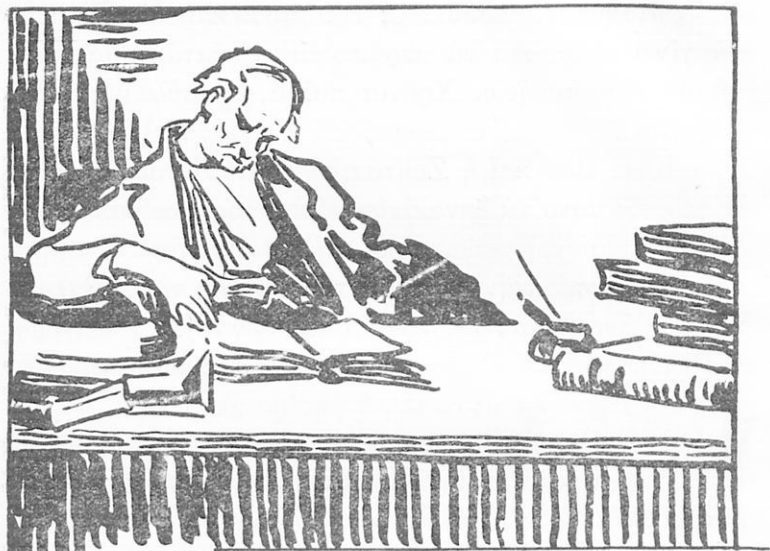
Ἐφθασαν στὸ σπίτι. Ἡ μητέρα ἐρώτησε:

— Καλέ, τὸ τραπέζι εἶναι ἔτοιμο καὶ σεῖς ἐφύγατε;

— Ἄ, ἔχομε κ' ἐμεῖς ἓνα μυστικό, ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας. Αὔριο θὰ σοῦ τὸ εἰπῇ ἡ κόρη μας. Δὲν πιστεύω νὰ ἐπιμένῃς;

— Κάθε ἄλλο, ἀπάντησε ἡ μητέρα.

Ἔτσι, γιὰ πρώτη φορά, ἐγνώρισε ἡ Ζωίτσα τὸν πατέρα της.

Ἡ μανούλα μου.

ΓΕΡΟΣ πιά, καὶ τὴ μανούλα μου ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια πὺν τὴν ἔχασα, καὶ ὁμως ἀκόμα τὴ λαχταρῶ, σὰ νὰ εἶμαι παιδάκι, παιδάκι ἀνήλικο ἀκόμα. Τὰ μαλλιά μου ἄσπρισαν, τὰ μάτια μου δὲν βλέπουν καθὼς πρῶτα, καὶ τ' αὐτιά δὲν ἀκοῦν, καὶ τὰ πόδια μὲ κόπο μὲ φέρνουν ἐκεῖ πὺν θέλω. Ὅμως ἡ καρδιά μου ἔχει μείνει καρδιά μικροῦ καὶ ἀθῶου παιδιοῦ. Αὐτὸ θὰ τὸ χρωστῶ στὴ μανούλα μου. Δὲν περνᾷ στιγμή πὺν νὰ μὴν τὴ θυμηθῶ, καὶ—ἀπίστευτο, μὰ ἀληθινό—τὴ νιώθω νὰ εἶναι κοντά μου. Ὅταν γράφω, ἀκούω τὴ φωνή της, σὰ νὰ παραστέκεται πίσω μου καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου καὶ νὰ μοῦ ὑπαγορεύῃ αὐτὴ τὰ ὅσα γράφω. Πόσες φορές δὲν γελιέμαι καὶ γυρίζω νὰ πέσω στὴν ἀγκαλιά της! Ἀργὰ τὴ νύκτα, ὅταν κου-

ράζωμαι διαβάζοντας ἢ γράφοντας, ἀκούω τὴ γλυκειὰ
της φωνή:

— Καιρὸς νὰ κοιμηθῆς!

Καὶ ἂν ὑπακούσω, κοιμᾶμαι γλυκὰ καὶ ἡσυχα. Καὶ
προτοῦ νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, μοῦ φαίνεται πὸς ἀκούω
νὰ μοῦ λέγῃ παραμύθια...

Νομίζω πὸς τὴν ἀκούω μ' ἀνοικτὰ τὰ μάτια, μὰ
μπορεῖ καὶ νὰ μ' ἔχῃ πάρει ὁ ὕπνος. Καὶ κλίνω νὰ παρα-
δεχθῶ τὸ δεύτερο, γιὰτὶ βλέπω τὸν ἑαυτό μου μικρούλη,
νὰ μοῦ σταυρώνη τὰ χεράκια μου, γιὰ νὰ εἰπῶ τὴν ἀλη-
σμόνητη προσευχή μου:

— Θεέ μου φύλαξε τὴ μανούλα μου...

"Ἐπειτα ἀκούω νὰ μὲ νανουρίζῃ μὲ τὸ γλυκὸ να-
νούρισμα, πού καὶ ξυπνητὸς ἂν τὸ θυμηθῶ, μοῦ ἔρχεται
νὰ κλείσω τὰ μάτια μου:

"Υπνε πὸν παίρνεις τὰ μικρά,

"Ἐλα πάρε καὶ τοῦτο.

Μικρὸ-μικρὸ σοῦ τόδωσα,

Μεγάλο φέρε μού το.

.

Δὲν εἶναι λίγες φορὲς—δὲν ντρέπομαι νὰ τὸ εἰπῶ,
γιὰτὶ εἶναι ἀλήθεια—πού δὲν ἀκολουθῶ τις συμβουλὲς
τῆς μανούλας μου. Ἐπιμένω νὰ διαβάζω, ἢ νὰ γράφω,
καὶ ἄς κοντεύῃ νὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τὸν πόνο,
καὶ ἢ μέση μου νὰ κοπῇ στὰ δυό. Μὰ πὼς πληρώνω
τὴν παρακοή μου! Δὲν καταλαβαίνω πότε βρίσκομαι
στὸ κρεβάτι μου. Καμιὰ φορὰ πού ξυπνῶ, βλέπω πὸς
δὲν εἶχα τὴ δύναμη νὰ γδυθῶ. Νιώθω τὸ κεφάλι μου
νὰ πονῇ. Οἱ δικοί μου μ' ἀκοῦν ν' ἀναστενάζω καὶ
νὰ παραμιλῶ.

— "Αχ! μανούλα μου, πρόφθασε τὸ κεφαλάκι μου!
Καὶ ἡ μανούλα μου τάχα ἔρχεται στὴ στιγμὴ.

— Τὸ κεφαλάκι σου, ἔ; Πῶς νὰ μὴν πονῆ; Τὸ ἀφή-
νεις στιγμὴ νὰ ἡσυχάσῃ;

Κ' ἐνῶ λέγει ἡ γλῶσσα, παίρνει τάχα τὸ μαντήλι,
βάζει μιὰ λεμονόκουπα μὲ καφὲ πασπαλισμένη, καὶ μοῦ
τὴ δένει στὸ μέτωπο σφιχτά, πολὺ σφιχτά. Καὶ ἄλλη
φορὰ πάλι βάζει τάχα τὰ δυὸ χεράκια της καὶ μαῦ τὸ
σφίγγει λέγοντας:

— Τὶ νὰ κάμω; Στάσου νὰ πάρω ἐγὼ τὸν πόνο.
Μὰ ἄλλη φορὰ ν' ἀκοῦς.

— Ναί, μανούλα μου, τῆς λέγω καὶ ἡσυχάζω.
Κοντὰ νὰ ξυπνήσω, τὴν ἀκούω πάλι:

— "Ελα ξύπνα, μὰ δουλειὰ σήμερα δὲν ἔχει. Νὰ
κάμης περίπατο στὸ δάσος, νὰ ξαπλώσῃς καὶ νὰ κοιμηθῆς,
ἅμα κουρασθῆς, κάτω ἀπὸ τοὺς παχιούς τοὺς ἡσκίους.

"Ἐτσι σὰν παιδάκι μὲ νταντεῦει ἡ μανούλα μου,
ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺ ἐπέθανε.

Θυμᾶμαι τὰ δάκρυα, πὺ ἔχυσα τότε. "Ομως σὰν
προσταγὴ ἄκουσα τὰ λόγια της:

— Φθάνει πιά! Δὲν θέλω νὰ κλαῖς. Μοῦ προξενεῖς
κακό! Καὶ ἄκουσε: εἶσαι ἀχάριστο παιδί. Γιὰ συλλογί-
σου λίγο τὰ τόσα παιδιά, πὺ δὲν ἐγνώρισαν μάνα!

"Αλήθεια! Σὰν ἀκούω πὺς κάποιο ἀγοράκι ἢ κο-
ριτσάκι ὠρφάνεψε, πρὶν νὰ γνωρίσῃ καλὰ-καλὰ τὴ μα-
νούλα του, τὰ δάκρυά μου κυλοῦν δίχως νὰ τὸ θέλω.

μάνα.

«Μάνα»! κράζει τὸ παιδάκι,
«Μάνα»! ὀνιός, καὶ «Μάνα»! ὁ γέρος
«Μάνα»! ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος.
"Α! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Μὲσ' στὸν κόσμο ἄλλο πλάσμα
δὲ θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάνα πὸν λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα πὸν πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὄλα ἢ μάνα τὰψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.

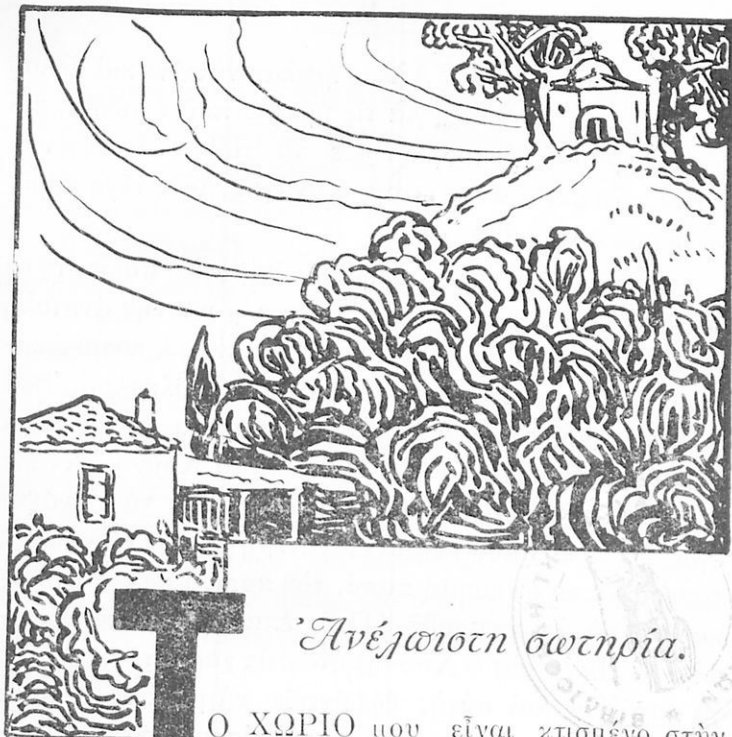
Ὅπου τρέχεις, πάντα ἢ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν, σκληρὸς ἐσὺ, φαρμάκια
τὴν ποτίξεις τὴν καημένη,
πάντα ἢ μάνα σ' ἀπαντάνει
μὲ δλόθερμα φιλιὰ.

Δύστυχος ὅποιος τὴ χάσει,
ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
μὲσ' στὸν κόσμο θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει,
«Μάνα», κρᾶζει στὸνειρό του,
πάντα ἢ μάνα στὸν καημό του
εἶναι ὁ μόνος στεναγμός.

Γ. Μαρινέλης

Ἀνέγνωστη σωτηρία.

ΤΟ ΧΩΡΙΟ μου εἶναι κτισμένο στήν πλαγιά ἑνὸς βουνοῦ. Ἀπέναντι εἶναι ἄλλο βουνό. Τὰ δυὸ βουνὰ σχηματίζουν ἔτσι μιὰ στενὴ λαγκαδιά, πὺν προχωρεῖ ἄρκετὲς ὥρες δυτικά.

Στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ χωριοῦ, ἔξω ἀπὸ τὰ ἄλλα σπίτια καὶ σ' ἄρκετὴ ἀπόσταση, εἶναι τὸ σπίτι τοῦ Παντελῆ τοῦ Χούνη. Πιὸ ψηλά, κατάκορφα, ὡς μιὰν ὥρα μακριά, ἀσπρολογᾷ ἓνα ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας. Ἀγριοβελανιδιές σκεπάζουν τὸ βουνό, ἀπὸ τὸ σπιτάκι τοῦ Παντελῆ τοῦ Χούνη ὡς ψηλὰ κοντὰ στήν κορυφή. Ἡ κορυφή γυμνή, καὶ μονάχα δυὸ πελώρια πουρνάρια ἀγκαλιάζουν τὸ ἐκκλησάκι. Τὸ βουνό, ἀπὸ τὸν Αὐγουστο καὶ πέρα ὡς τὸ Μάη, εἶναι σχεδὸν κάθε μέρα ἀνταριασμένο. Τὶς ἡμέρες, πὺν ἔπεφτε πυκνὴ ὀμίχλη, ἀκόμα καὶ οἱ χωρικοί, πὺν γνωρίζουν πιθαμὴ-πιθαμὴ τὸν τόπο,

Π. Δημητράτου Ἀναγνωστ. Δ. Δημοτ. Ἔκδ. 1η, 1934.

2

έχαναν τὸ δρόμο τους. Ἄλλοῦ ἤθελαν νὰ πᾶνε καὶ ἄλλοῦ ἐβρίσκοντο. Ἐν εἰπῆς γιὰ τὶς ἡμέρες ποὺ ἐχιόνιζε, καὶ ὁ τρελοβοριάς ἐστριφογύριζε τὸ χιόνι, ἐκινδύνευαν πολλές φορὲς ἐκεῖνοι, ποὺ ἡ ἀνάγκη τοὺς εἶχε κάμει νὰ περάσουν τὸ βουνό.

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι ἀνέβαινα πολὺ συχνὰ τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι κ' ἐχαιρόμουν τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τί ὥρ ἰα ποὺ ἔβγαινε, κόκκινος, κατακόκκινος, μέσ' ἀπὸ τὸ μακρινὸ πέλαγο, ποὺ τὸ ἔβλεπες ἀπ' ἐκεῖ σὰ μιὰ δρασκελιὰ τόπο. Στὸ ἐκκλησάκι αὐτό, μέρα παραμέρα, ἔβρισκα καὶ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη. Ἐναβε τακτικὰ τὰ κανδήλια, ἂν δὲν ἐπρόφθαινα νὰ τ' ἀνάψω ἐγώ, ἢ κάποιος ποὺ ἐτύχαινε ν' ἀνέβη μὲ τὴν οἰκογένειά του καὶ μὲ τὸ σεβάσμιμο παπά, τὸν παπα-Γιώργη τὸ μακαρίτη, νὰ λειτουργηθῆ. Ὅταν ἐπανηγύριζε τὸ ἐκκλησάκι, ὁ Παντελῆς ὁ Χούνης ἦτο στίς χαρὲς του. Αὐτὸς τὸ ἐστόλιζε καὶ αὐτὸς ἐφρόντιζε νὰ μὴ λείψῃ τίποτε ἀπὸ τοὺς πανηγυριῶτες, νὰ διασκεδάσουν ὅσο ἠμποροῦσαν καλύτερα.

Ὅποιοι ἐπρόσεχε, θὰ ἔβλεπε καὶ τὶς πιὸ σκοτεινὲς νύκτες, προπάντων τὸ χειμῶνα, νὰ τρεμολάμπῃ τὸ φῶς τῶν κανδηλιῶν μέσα ἀπὸ τὸ μοναδικὸ παράθυρο, ποὺ εἶχε τὸ ἐκκλησάκι. Κ' ἔλεγαν πὼς αὐτὸ τὸ ἐφρόντιζε τακτικὰ ἀπὸ χρόνια τώρα, πρὶν ἐγὼ νὰ γεννηθῶ, ὁ Παντελῆς ὁ Χούνης. Γιὰ ποιὸ λόγο, δὲν ἤξερα, κανεὶς δὲν ἤξερε. Ὅμως ἔτσι συχνὰ ποὺ ἀνέβαινα στὸ ἐκκλησάκι, ἐγνωρίσθηκα μὲ τὸν Παντελὴ τὸ Χούνη.

Μιὰ μέρα ποὺ ἀνταμώσαμε, μοῦ εἶπε:

— Ἐν τύχη καὶ δὲν ξενιτευθῆς, ὅταν ἐγὼ πιά δὲν θὰ ζῶ, νὰ φροντίζῃς ν' ἀνάβῃς τακτικὰ τὰ κανδήλια. Προπάντων βράδυ-βράδυ ν' ἀνεβαίνῃς νὰ τ' ἀνάβῃς.

Καὶ ἄν' τύχη ποτὲ νὰ νυκτωθῆς στὸ βουνό, καὶ χάσης τὸ δρόμο, μὴ λησμονήσης νὰ κοιτάξης καταδῶ! Ἄμα ἰδῆς τὸ φῶς, γέρνεις κατὰ τὸ χωριὸ καὶ προχωρεῖς ἴσα. Κάποιο σπίτι θὰ συναντήσης.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ τοῦ ὑποσχέθηκα πὼς ἔτσι θὰ γίνῃ. Ἔπειτα τὸν ἐρώτησα:

— Γιατί δὲν τὰ φροντίζουν καὶ ἄλλοι;

— Πῶς! τὰ φροντίζουν, μοῦ ἀπάντησε. Ἄλλὰ σὲ μένα ἔρχεται πιδὸ βολικά. Εἶναι πιδὸ κοντὰ στὸ σπίτι μου. Ἐγὼ ἐδῶ γύρω τὰ κτήματά μου. Ἐγὼ κ' ἓνα λόγο παραπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ ποὺ ἤθελα τόσον καιρὸ νὰ μάθω. Ἦμουν ὄλος αὐτιά. Μ' ἐπῆρε καὶ καθήσαμε στὸν αὐλόγυρο. Ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος, μισοκρυμμένος πίσω ἀπὸ τὶς ἴδρυτικὲς βουνοκορφές, εἶχε βιάσει τὸν τόπο μ' ἓνα βυσινὶ χρῶμα.

— Ἄκουσε, μοῦ εἶπε. Εἶχαμε τότε βαρυνειμωνιά. Ἐπλησίαζαν οἱ ἀπόκριες. Ὁ προῶτος μου γιὸς εἶχε πατήσει στὰ δέκα χρόνια. Τὸ ἓνα χιόνι κοντὰ στὸ ἄλλο ἔπεφτε. Δὲν ἐπρόφθαινε νὰ λυώσῃ οὔτε τόσο δὰ τὸ ἓνα, ποὺ ἔπεφτε τὸ ἄλλο. Ἐρριχνε, θυμᾶμαι, ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ μόνο κοντὰ τὸ βράδυ εἶπε νὰ σταματήσῃ. Τὴ νύκτα, ὠραία ἀστροφεγγιά! Ἐλησμόνησα νὰ σοῦ εἰπῶ πὼς εἶχα μανία μὲ τὸ κυνήγι. Ἀδύνατο νὰ γυρίσω στὸ σπίτι μας, ἂν δὲν εἶχα πετύχει ἓνα δυὸ λαγούς ἢ κάτι ἄλλο. Ἦμποροῦσα νὰ μείνω νηστικὸς ὅλη τὴν ἡμέρα κυνηγώντας.

Ἐκείνη λοιπὸν τὴ βραδιὰ ἄρχισα νὰ ἐτοιμάζωμαι γιὰ τὸ κυνήγι. Ὁ πατέρας μου ὁ μακαρίτης μοῦ ἔλεγε:

— Για ποῦ μὲ τέτοιο χιόνι! Καὶ ἂν γυρίσει ὁ καιρὸς αὔριο καὶ ξαναχιονίσει; Δόξα νάχη ὁ Θεός, φαγητὸ δὲν μᾶς λείπει. " Ἄς μᾶς λείψη τὸ κυνήγι.

Ἄλιμονο, ὁ κυνηγὸς δὲν κυνηγᾷ γιὰ τὸ κέρδος. Κυνηγᾷ γιὰτὶ τὸ κυνήγι τὸν διασκεδάξει, τὸν μεθᾷ. Ὁ πατέρας μου ἔξακολούθησε:

— Ἄν ἐπιμένης, μὴν ἀνεβῆς στὸ βουνό. Κυνήγα στὴν πλαγιά. Τὸ βουνὸ εἶναι ἐπίβουλο. Δὲν ξέρεις τί σὲ βρῖσκει.

— Καλὰ-καλὰ, εἶπα ἐτοιμάζοντας τὰ ἐφόδιά μου. Μικρὸ παιδί δὲν εἶμαι.

Πολὺ προῖ ἐφυγα καὶ ἀνέβηκα στὸ βουνό. Περνώντας ἀπ' ἐδῶ ἔκαμα τὸ σταυρό μου, μὰ δὲν θυμᾶμαι ἂν ἔκαιαν τὰ κανδήλια. Τώρα συλλογίζομαι πὼς τὸ δίχως ἄλλο δὲν θὰ ἔκαιαν. Μὲ τέτοιον καιρὸ ποιὸς θ' ἀνέβαινε νὰ τὰ ἀνάψη;

Ἐπροχώρησα καὶ ἄρχισα νὰ ψάχνω, γιὰ νὰ βρῶ ἀχνάρια λαγῶν. Παρασυρμένος ἀπὸ τὸ κυνήγι, δὲν θυμᾶμαι πότε μ' ἐτύλιξε τὸ σκοτάδι. Καὶ μὲ τὴ νύκτα ἐξέσπασε δυνατὸς χιονοστρόβιλος Θεέ μου φύλαγε. Δὲν ἤξερα ἂν ἦτο μεσημέρι ἢ βράδυ.

Οὔτε θυμᾶμαι ἂν εἶχα φάγει τίποτε. Μὰ μήπως ἤξερα καὶ ποῦ ἐβρισκόμουν; Κάποιο σημάδι ἐξεχώρισα καὶ ἀποφάσισα νὰ βαδίσω ἴσα, ἀνηφορικά. Τί τράβηξα, ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει! Κάποια στιγμή εἶπα νὰ τυλιχθῶ,

νά μὲ σκεπάσῃ τὸ χιόνι, καὶ ὅ,τι γίνῃ, ἄς γίνῃ. Μὰ ἐπροχώρησα. Καλὰ ποὺ τὰ πόδια μου εἶχαν συνηθίσει νὰ πατοῦν σίγουρα καὶ στὸ πιὸ πυκνὸ σκοτάδι.

Ἔκουσε τώρα τί εἶχε γίνῃ στὸ σπίτι μου, ὅπως τὰ ἔμαθα ὑστερότερα.

Τὸ δειλινὸ ὁ πατέρας μου ἀνησύχησε πολὺ. Ὅσο καὶ ἂν ἐπροσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τοὺς φόβους του, ἢ γυναῖκα μου καὶ ἢ μακαρίτισσα ἢ μητέρα μου τὸ ἐνόησαν πὼς ἐκινδύνευα. Στὸ χωριὸ εἶχε ἡσυχία, ὅμως τὸ βουνὸ ἦτο ἀνταριασμένο, καὶ ὁ πατέρας μου ἤξερε τί συνέβαινε ἐκεῖ ψηλά. Εἶχε τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ἐρχόμουν ἐνωρίς. Ἀλλὰ εἶχε νυκτώσει καὶ ποῦ νὰ φανῶ.

— Ἀναψέ μου τὸ φανάρι, εἶπε στὴ μητέρα μου. Ἡ μακαρίτισσα τὸν ἐκοίταξε ἐρωτηματικά.

— Πρέπει ν' ἀνεβῶ ν' ἀνάψω τὰ κανδήλια, τῆς ἐξήγησε. Μόνον ἢ Παναγιὰ μπορεῖ νὰ σώσῃ τὸ γιό μας.

— Πῶς; τοῦ εἶπε. Μπορεῖς ν' ἀνεβῆς ἐσὺ μὲ τόσα χιόνια ἐκεῖ ψηλά;

— Μπορῶ δὲν μπορῶ, ἔτσι θὰ γίνῃ, εἶπεν ὁ πατέρας. Θὰ ἔλθω κ' ἐγώ, εἶπεν ἡ μητέρα.

— Ὁχι, κανεὶς ἄλλος δὲν θὰ ἔλθῃ.

Ἡ γυναῖκα μου ὅμως, ποὺ ἔνιωσε τὸν κίνδυνο, ἀδύνατο νὰ κρατηθῇ. Ἐτοιμάσθηκε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν πατέρα μου. Στὴν ἀνάγκη θὰ ἐπήγαινε καὶ μόνη της. Ἄ! νὰ μὴν τὸ καταλάβῃ νὰ φύγῃ ἐνωρίς μόνη της! Καὶ τὰ ἔβανε μὲ τὸν ἑαυτὸ της.

Καὶ ὁ μικρὸς μας γιὸς ἤθελε καὶ αὐτὸς ν' ἀκολουθήσῃ.

— Σὲ παιγνίδι νομίζεις πὼς θὰ πᾶς; τοῦ εἶπε

ὁ παππούς του. Ἦκουσε ἐδῶ. Νά τί θὰ γίνῃ. Ἐσὺ μὲ τὴ γιαγιά σου θὰ μείνης ἐδῶ. Θ' ἀνάψετε τὰ φῶτα καὶ θὰ ἔχετε ἀνοικτὸ τὸ πίσω παράθυρο πρὸς τὸ βουνό.

—Θ' ἀνέβω στὸ κυπαρίσσι νὰ δέσω ψηλὰ τὸ φανάρι, εἶπε ὁ γιὸς μου.

Ὁ πατέρας μου δὲν ἀνησύχησε. Ὅλοι μας τὸν εἴχαμε ἰδῆ νὰ σκαρφαλώνῃ σὰ γάτος ὡς τὴν κορφή.

—Κάμε γρήγορα, τοῦ εἶπε. Πρὶν ξεκινήσουμε μὲ τὴ μητέρα σου, νὰ ἰδῶ τὸ φανάρι ἐκεῖ ψηλὰ. Κοίταξε νὰ εἶναι γεμάτο λάδι.

Μὲ τὸ φανάρι ὁ πατέρας μου καὶ ἡ γυναῖκα μου ἐπῆραν τὸν ἀνήφορο. Ἦν ἑπῆγαινε ὁ ἕνας μονάχος, τὸ δίχως ἄλλο θὰ εἶχε χαθῆ. Χίλιες δυὸ φορὲς ἀντίκρουσαν τὸν κίνδυνο. Καὶ ὅταν ἀνέβηκαν ἐδῶ ψηλὰ, μὲ δυσκολία ἐβρῆκαν τὸ ἐκκλησάκι.

Κατακουρασμένοι, ὅπως ἔφθασαν, ἄναψαν τὰ κανδήλια. Εἶπαν ὕστερα νὰ κατεβοῦν, μὰ εἶχαν κοκκαλιάσει ἀπὸ τὸ κρύο. Καλὰ ποὺ ἦλθε στὸ νοῦ τῆς γυναίκας μου, ν' ἀνάψῃ φωτιά. Ἐβρῆκαν ἀρκετὰ παλιοσάνιδα, ἔρριξαν κ' ἕνα-δυὸ χαλασμένα καὶ παραπεταμένα στασίδια στὴ φωτιά. Τί νὰ γίνῃ! Νὰ δώσῃ ἡ Παναγιά νὰ σωθοῦν καὶ νὰ τὰ κάμουν καινούργια.

Ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ παλεύω μὲ τὰ χιόνια, μὲ τὸν ἀνεμοστρόβιλο, ποὺ μ' ἐτύφλωνε.

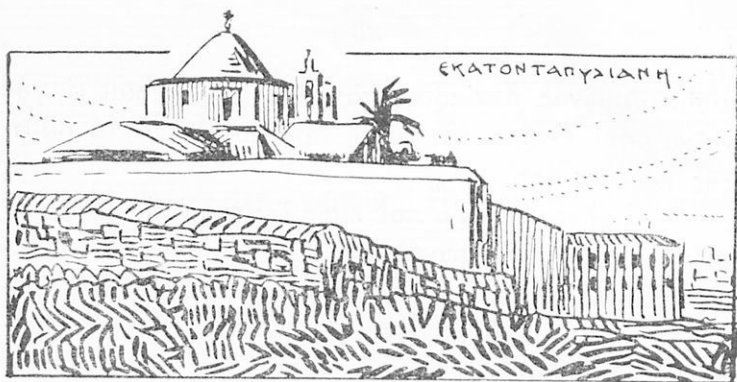
Ἐκεῖ ποὺ ἤμουν ἀπελπισμένος, κάποιος φῶς εἶδα νὰ χαράξῃ μέσα στὸ σκοτάδι. Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν ἤμουν ἐκεῖ κοντὰ ἀπὸ ὄρες, καὶ δὲν ἐγύριζα ὅλο στὸ ἴδιο μέρος! Γιατὶ βέβαια, ἂν ἤμουν πολὺ μακριά, ἀδύνατο νὰ ἔβλεπα τὸ φῶς. Μὲ τὴ δύναμη ποὺ μοῦ ἔμενε, ἐτράβηξα ἴσια στὸ φῶς.

Φαντάζεσαι πόσο παραξενεύθηκα ὅταν, μπαίνοντας

μισοπεθαμένος, αντίκρουσα τὸν πατέρα μου καὶ τὴ γυναῖκα μου! Θερμὴ ἐβγῆκε ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου.

— Γρήγορα, τώρα πὺ εἶσαι ζεστός ἀκόμη, νὰ κατεβοῦμε, εἶπεν ὁ πατέρας μου.

Κατακομμένοι ἀπὸ τὸν κόπο καὶ παγωμένοι ἐφθάσαμε στὸ σπίτι. Ἡ καημένη ἡ μητέρα μου μὲ τὴ βοήθεια τοῦ μικροῦ μας γιοῦ, εἶδαν κ' ἔπαθαν ὥσπου νὰ μᾶς συνεφέρουν.

Ὁ ἐσωερινός.

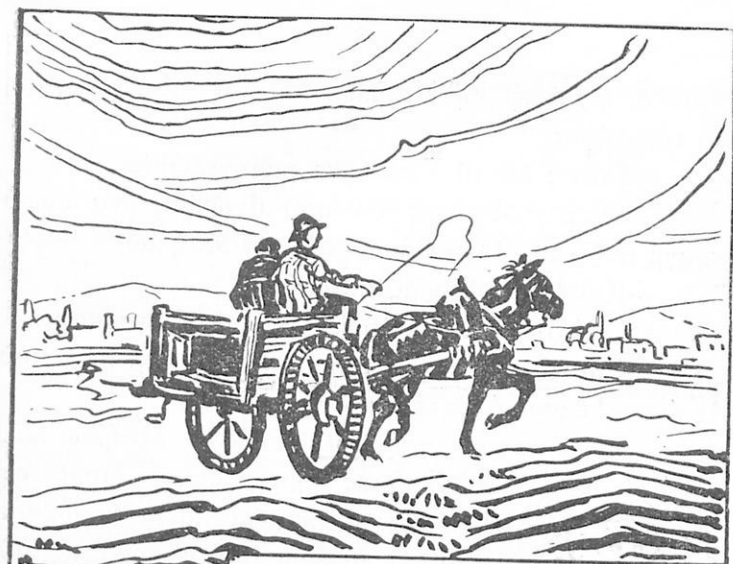
ΣΤΟ ρημαγμένο παρακλήσι
 τῆς ἀνοιξης τὸ θεῖο κοντόλι
 εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
 μετ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας σιτὴ δύση,
 μπροστὰ τοῦ Ἱεροῦ τὴν πύλη
 μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήση,
 κι ἀνάφτει ὑπέρλαμπρο καντήλι.

Σκορπᾶ γλυκειὰ μοσκοβολιὰ
 δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη,
 — θυμίαμα πὸν καίει ἡ πίστις. —

Καί μιὰ χελιδονοφωλιὰ
 ψηλὰ στὸ νάρθηκα χτισμένη,
 ψάλλει τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις».

Γ. Δροσίνης

Π

Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας.

ΛΗΣΙΑΖΟΥΝ Χριστούγεννα. Ὁ μοναδικὸς ἀγωγιάντης τοῦ χωριοῦ, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, θὰ κατέβαινε μὲ τὸ κάρο του στὴ μεγάλη πολιτεία, κοντὰ στὴ θάλασσα, νὰ φωνίση γιὰ τὰ μικρομάγαζα τοῦ χωριοῦ καὶ γιὰ τὸ σπίτι του.

— Δὲν θὰ μὲ πάρης καὶ μένα, πατέρα; ἐρώτησε ὁ μικρὸς ὁ Φώντας, ὁ γιὸς του, κ' ἐστύλωσε τὰ μικρὰ ἔξυπνα μάτια του στὰ μάτια τοῦ πατέρα του παρακαλεστικά.

— Εἶσαι μικρὸς ἀκόμη, τοῦ ἀπάντησε.

— Ἐννιά χρονῶν παλικάρι, εἶμαι μικρὸς ἀκόμη; Καὶ ποιὸς θὰ σοῦ προσέχη τόσα ψώνια, ποιὸς θὰ σὲ βοηθήσῃ; λέγει ὁ Φώντας καὶ τρίβεται χαϊδευτικὰ σὰ γατάκι γύρω ἀπὸ τὸν πατέρα του.

— Νὰ τὸν πάρης, πατέρα, παρακαλεῖ καὶ ἡ μι-

κρούλα, ἡ χαϊδεμένη Μπήλιω. Θὰ μοῦ κάνης τὴ χάρη νὰ τὸν πάρης.

—Γιατί; ἐρωτᾷ ὁ πατέρας χαμογελώντας.

—Γιατὶ ὁ Φώντας θὰ μοῦ ἀγοράσῃ ἓνα σωρὸ πρᾶγματα, ἀποκρίνεται ἡ μικρούλα ἢ Μπήλιω.

—Καὶ δὲν τ' ἀγοράζω ἐγώ;

—"Α! ὄχι, ἐσὺ δὲν ξέρεις νὰ μοῦ τ' ἀγοράσῃς.

—Γιὰ ἰδέσ τα, γιὰ ἰδέσ τα, δουλειὲς πού μοῦ ἀνοίγουν! ἔκαμε ὁ πατέρας.

—"Ελα πατέρα, παρακαλεῖ πάλιν ἡ Μπήλιω καί, καθὼς ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἔσκυψε κάτι νὰ διορθώσῃ στὸ κάρο του, τοῦ ἄρπαξε τὸ κεφάλι καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Αὐτὸ ἦτο! Ὁ πατέρας δὲν ἠμποροῦσε πιά ν' ἀντισταθῇ.

Τὴν παραμονή, πρὶν νὰ φέξῃ, ἐξεκίνησαν ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης καὶ ὁ γιὸς του.

—Τὸ νοῦ σου στὸ παιδί, τοῦ εἶπε μυστικὰ ἡ γυναῖκα του ἢ Κρουσταλλένια.

—Νὰ εἰπῆς στὴ Μπήλιω, μητέρα, ἅμα ξυπνήσῃ, πὼς δὲν θὰ ξεχάσω τίποτε. Ὅλα θὰ τῆς τὰ φέρω.

Τὸ κρῦο ἔτσουζε καὶ ὁ Πέτρος Ἀλούπης ἔκρυψε τὸ Φώντα στὴν ἀγκαλιά του, καὶ τὸν ἐτύλιξε μὲ τὸ τριμμένο του παλτό.

Τὴν ὥρα πού ἔβγαινε ὁ ἥλιος, εἶχαν περάσει τὴ μεγάλη στροφὴ κ' ἐφάνηκε κάτω, κοντὰ στὴ θάλασσα, ἡ πολιτεία.

—Γιὰ ἰδέσ ἐκεῖ! εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης ξεσκεπάζοντας τὸ κεφάλι τοῦ Φώντα.

Καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἔτριψε τὰ μάτια του, ἔκαμε «"Α!» καὶ δὲν τὰ ἐσήκωσε ἀπὸ τὸ ὠραῖο θέαμα. Πότε καμαρώνει τὴ θάλασσα, πού εἶναι σὰν ἀναλυτὸ ἀσήμι

ποῦ τρεμολάμπει, καὶ τότε τὴν ὁμορφη πολιτεία ποῦ τὴ χρυσώνουν οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Λίγο παρακάτω ἀπάντησαν ἓνα σταυροδρόμι.

—Ὁ δρόμος αὐτὸς πηγαίνει στὸ χωριὸ τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου, εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης.

Πολὺ ἀργά, τὸ βράδυ, πατέρας καὶ γιὸς ἐξεκίνησαν γιὰ τὸ χωριό. Ὅσο ἐπήγαιναν στὸν κάμπο, εἶχαν συντροφιά τοὺς χωρικούς, ποῦ ἐγύριζαν στὰ δικὰ των χωριά, κλισμένα ἄλλα κατάκαμπα καὶ ἄλλα στὰ ριζὰ τοῦ βουνοῦ. Ἐγύριζαν ὕστερα ἀπὸ τὴ δουλειὰ τῆς ἡμέρας, ἄλλοι πεζοὶ καὶ ἄλλοι μὲ τ' ἄλογα ἢ τὰ γαῖδουράκια, καὶ ἄλλοι στὰ κάρρα καὶ στ' ἀμάξια. Πότε πότε κανένα αὐτοκίνητο ἔσχιζε μὲ ὀρμὴ τὸν ἀέρα καὶ ἐσήκωνε σύννεφο τὴ σκόνη.

Στὴ μέση τοῦ κάμπου ἐπῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριό των. Πρὸς τὰ ἐκεῖ δὲν ἐπήγαινε πιά κανεὶς. Ὁ ἥλιος ἔγειρε στὴ θάλασσα καὶ τὰ ἔβαψε ὅλα κατακόκκινα. Σιγὰ-σιγὰ ἦλθε τὸ σούρουπο, καὶ ἔπειτα τὰ ἔκρυψε ὅλα τὸ σκοτάδι. Καὶ οἱ ταξιδιωτὲς μας εἶχαν νὰ κάμουν ἀκόμη πολὺ δρόμο. Ἄν δὲν τοὺς ἐτύχαινε τίποτε, θὰ ἔφθαναν περασμένα μεσάνυκτα στὸ χωριό. Ὁ δρόμος ὄλο καὶ ἀνηφόριζε. Τὸ ἀλογάκι, ὁ ἀγαπημένος ὁ Ντορῆς, πολὺ δύσκολα ἔσερνε τὸ βαρυφορτωμένο κάρρο.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἐτίναξε τὰ γκέμια καὶ ἐκτυποῦσε στὸν ἀέρα τὴ μάστιγα:

—Ντέ, Ντορῆ μου! Ντέ, γέρο μου, νὰ φθάσουμε γρήγορα, νὰ ἡσυχάσης στὸ στάβλο σου, νὰ φᾶς κριθάρι καὶ νὰ κοιμηθῆς. Ὁ Ντορῆς τὸ ἐμάν-

ἐμάντευε τὸ καλὸ φαγητό, πού τὸν ἐπερίμενε, κ' ἔβαζε ὄλα του τὰ δυνατά. Μὰ εἶπαμε, ἦτο βαρυφορτωμένος καὶ γέρος.

“Ὅσο ἀνέβαιναν, τόσο τὸ κρῦο ἔτσουζε περισσό-
τερο. Ὁ Πέτρος ὁ Ἀ-
λούπης ἔβαλε τὸ Φώντα
ν' ἀκουμπήσῃ τὶς πλάτες
του στὶς δικές του πλά-
τες, καὶ νὰ κοιτάξῃ τὸ
φόρτωμα πρὸς τὰ πίσω.
Τὸ εἶχε δέσει καλά, μὰ
δὲν ξέρεῖ κανεὶς τί γί-
νεται μὲ τὸ τράνταγμα.
”Ἐπειτα ἔτσι θὰ εἶχαν
καὶ οἱ δυὸ ζεστὲς πλά-
τες, καὶ ὅταν ἔχῃς ζεστὲς
τὶς πλάτες, δὲν φοβᾶσαι

νὰ κρουολογήσῃς. Ἔτσι πηγαίνοντας ἔπεσαν σὲ λίγο
καὶ οἱ δυὸ σὲ συλλογή.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἐλογάριαζε νὰ μὴν
ἀογήσῃ τόσο. Μὰ τί νὰ κάμῃ; Εἶχε τόσα πολλὰ
νὰ φωνίση, κ' ἔπρεπε νὰ μὴν ξεχάσῃ τίποτε. Μόνο
τοῦ γέρο-Ψιμούλη τοῦ παντοπώλη τοῦ ἔφερεν μιὰ χι-
λιάρα μὲ κονιάκ, καὶ ἄφησε τὸ ρύζι καὶ τὰ μακαρόνια
καὶ τὰ τόσα ἀποικιακά. Γιὰ τὴ θειά-Λάμπραινα εἶχε
φωνίσει ζάχαρη καὶ καφὲ καὶ λουκούμια. Ἡ θειά-
Λάμπραινα, διεύθυνε τὸ καφεενδάκι τοῦ χωριοῦ, γιατί
ὁ ἄντρας της ὁ Λάμπρος Σταβάρας, εἶχε ἀπὸ χρόνια
κρεβατωθῆ, πιασμένος ὁ δύστηχος χεροπόδαρα. Γιὰ
τὴ χήρα τὴν κυρά-Μπιρμπίλω, τὴν ἐμπόρισσα τοῦ
χωριοῦ, εἶχε φωνίσει πανικά, χασέδες καὶ κλαδωτὰ

Ἄμ' τὰ ζαχαροπλαστεῖα, τί θαῦμα! Ἀκόμα εἶχε στὸ στόμα τὴ γλύκα τῆς πάστας ποὺ ἔφαγε. Ἀπὸ τὶς ἴδιες εἶχαν ἀγοράσει καὶ γιὰ τὴ Μπήλιω, καὶ γιὰ τὴ μητέρα. Τὸ κομματάκι του θὲ τὸ ἔπαιρνε καὶ ἀπὸ τὶς δυό.

Πόσο θ' ἄνοιγε τὸ στόμα τῆς ἢ Μπήλιω, ἅμα θὰ ἔβλεπε τὴν ὠραία κούκλα, ποὺ τῆς ἐπῆρε μὲ τὰ δικὰ του χορήματα. Τὰ ἐφύλαγε μῆνες τώρα γι' αὐτὸν τὸ σκοπό. Τῆς εἶχε ἀγοράσει ἀκόμα ἓνα τόπι κ' ἓναν καραγιόζη, ποὺ ἔκανε τοῦμπες χαριτωμένες. Ἄ, ἂν εἶχε πὶο πολλὰ λεπτά, καὶ τί δὲ θὰ τῆς ἔπαιρνε ἀκόμα!

Καὶ ὁ ἄνεμος ἐφυσοῦσε ὅλο καὶ πὶο ἄγρια κ' ἐσφύριζε, στὰ ἄφυλλα κλαδιὰ τῶν δένδρων, ποὺ σχηματίζουν δύο μακρὲς σειρὲς στὶς ἄκρες τοῦ δρόμου. Καὶ τὸ κρῦο ἔτσουζε ὅλο καὶ πὶο πολὺ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Πέτρου Ἀλούπη μόλις ἀκούεται:

— Ἐἴ, Ντορή μου, βιάσου, καημένε μου γέρο, κ' ἐφθάσαμε!..

Ξαφνικά, στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου, ἓνα «κοράκ» καὶ τὸ κάρο ἔγειρε στὸ ἓνα του πλευρό! Ὁ γέρο-Ντορὴς ἐπισωπάτησε ἓνα δυὸ βήματα κ' ἐσταμάτησε. Ὁ Πέτρος Ἀλούπης ἐπήδησε στὴ στιγμὴ κάτω. Πρῶτα ἄρπαξε τὸ μικρὸ Φώντα καὶ τὸν ἀπίθωσε κάτω, λίγο μακριὰ ἀπὸ τὸ κάρο. Ἐπειτα ἄρχισε νὰ ξεφορτώνη τὰ ἐμπορεύματα. Καλὰ ποὺ δὲν εἶχε πάθει καμιὰ ζημιὰ κανένα ἀπ' αὐτά.

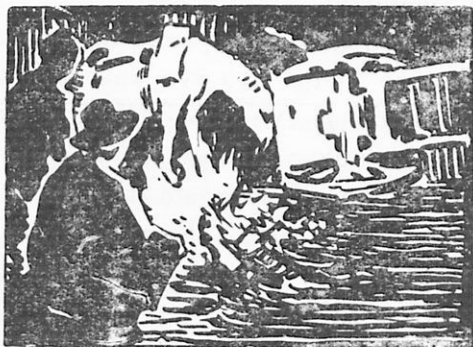
Σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δρόμου ἐσύναξε ἀγριορίγανες, στιβιές, ἀγριοφασκομηλιές καὶ ἄναψε φωτιά. Μὲ τὴ λάμπη ποὺ ἀνάδινε ἡ φωτιά, ὁ Φώντας ἠμπόρεσε νὰ συνάξῃ ξερόκλαδα καὶ νὰ κάμη τὴ φωτιὰ μεγάλη. Ὁ Πέτρος Ἀλούπης ἐκάθησε ἀπάνεμα, κοντὰ στὴ φωτιά, καὶ ἄρχισε νὰ συλλογίζεται τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

ὑφάσματα καὶ τόπια καὶ ἄλλα ἀγιοβασιλιάτικα παιγνίδια γιὰ τὰ παιδιά. Τὶς φυλλάδες μὲ τὰ κάλαντα τὶς εἶχε ἀγοράσει ἀπὸ τὸ περασμένο ταξίδι, καὶ τὶς εἶχε πουλημένες ἢ κυρὰ-Μπιρμπίλω. Τοῦ εἶχε εἰπεῖ λοιπόν, νὰ προφθάσῃ γρήγορα νὰ τῆς φέρῃ καὶ ἄλλες. Μὰ τί νὰ γίνῃ τώρα; Εἶχε ἀργήσει. Ἐπειτα λογάριάζε τὰ τόσα ἄλλα ψόνια, πὺν εἶχε κάμει.

Καὶ κάθε τόσο ἔκοβε τὴ συλλογὴ του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης κ' ἐπαρακινουῖσε τὸ Ντορὴ του! -

—Ἐ! Ντορὴ μου, τράβα γέρο μου, καὶ κοντεύομε.

Ὁ Φόντας πάλιν ἔφερνε στὸ νοῦ του τὰ τόσα πὺν εἶχε ἰδεῖ στὴν πόλι. Μέρη καὶ βδομάδες θὰ εἶχε νὰ διηγῆται στὴν ἀδελφοῦλα του τὴν Μπήλιω. Θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὴ θάλασσα, πὺν δὲ φαίνεται ἀπὸ τὸ χωριό, γιὰ τὰ τόσα καράβια στὸ λιμάνι, πὺν τὰ κατάρτια τῶν φαίνονται σὰ δάσος. Θὰ τῆς ἔλεγε γιὰ τὴν ἀγορὰ καὶ γιὰ τὰ ἐμπορικά.

Γιὰ ὅλα θὰ τῆς ἐμιλοῦσε, καὶ ὅλα θὰ τῆς τὰ ἐξηγοῦσε. Οὔτε θὰ ἐλησμονοῦσε νὰ τῆς εἰπῆ γιὰ τοὺς σωροὺς τὰ χρυσοκόκκινα πορτοκάλια, τὰ μανταρίνια καὶ τ' ἄλλα φροῦτα.

Νὰ μείνουν ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα, θὰ ἐκοκκάλωναν ἀπὸ τὸ κρύο. Τόσα ξύλα ποῦ χρειάζονται γιὰ τὴ φωτιά, ποῦ νὰ βρεθοῦν. Ἔπειτα τὸ δίχως ἄλλο θὰ τοὺς ἐπάθαινε τίποτε ὁ γέρο-Ντορής, καὶ ποῦ θὰ ἔβρισκαν ἔπειτα τὶς χιλιάδες ν' ἀγοράσουν νέο ἄλογο! Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ γίνη;

Ἐσηζώθηζε ἐπάνω ὁ Πέτρος κ' ἔκαμε μερικὰ βήματα. Μετὰ ἐφώνησε τὸ Φώντα:

—Θυμᾶσαι, παιδί μου, ποῦ σοῦ εἶπα ὅτι πηγαίνει ἐκεῖνος ὁ δρόμος; τὸν ἐρώτησε.

—Στοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου, πατέρα.

—Ναί, εἶπε ὁ Πέτρος Ἀλούπης. Ἄν πάρης τὸ δρόμο ἴσα, χωρὶς νὰ στρέψης πουθενά, θὰ βγῆς στοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Εἶναι στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, καὶ ἀπὸ πίσω, στὴν κατηφοριὰ, εἶναι τ' ἄλλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ. Τὰ φῶτα τοῦ σπιτιοῦ, καθὼς θὰ πλησιάσῃς στὴν κορυφὴ, θὰ φανοῦν.

—Ναί, πατέρα.

—Λοιπόν; Πηγαίνεις νὰ φωνάξῃς τὸν κουμπάρο τὸ Στέφανο νὰ ἔλθῃ μὲ τὸ κάρο του;

—Πηγαίνω, πατέρα, εἶπε κ' ἐξεκίνησε.

—Ἴσα νὰ πηγαίνῃς καὶ θὰ φθάσῃς.

Σὲ λίγο μὰ καμπὴ ἔκρουσε τὸν ἥσκιο τοῦ μικροῦ Φώντα.

Ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης ἄρπαξε βιαστικὰ δῶθε-κεῖθε φρύγανα καὶ καθὼς τὰ ἔρριχνε στὴ φωτιά, ἐφώνησε:

—Πηγαίνεις καλά, Φώντα;

—Ναί, πατέρα.

Ἄλλοτε πάλι:

—Πατέρα! τρέχω, τρέχω!

—Καλά, Φώντα μου, εὐγε καλὸ μου παιδί!

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ δὲν ἤμποροῦσαν πιά ν' ἀκούσουν ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου τὴ φωνή.

Ἡ ἀντιφεγγιὰ τῆς φωτιᾶς δὲν ἐφώτιζε πιά τὸ δρόμο του, καὶ ὁ Φώντας ἔμπαινε ὄλο καὶ πιὸ πολὺ στὸ σκοτάδι.

Καὶ ὁ ἄνεμος οὐρλιαζε καὶ κάποτε ἐσήκωνε ἄμμο καὶ ἐκτυποῦσε τὸ Φώντα πότε ἀπὸ πίσω καὶ πότε στὰ πλάγια, καὶ σὰ νὰ τὸν ἔσπρωχνε νὰ τρέξει πιὸ πολὺ.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Φώντας δὲν εἶχε ἄλλο στὸ νοῦ του, παρὰ πῶς νὰ τρέξη μ' ὄλη του τὴ δύναμη, νὰ φθάσῃ στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου καὶ νὰ γυρίσουν γρήγορα στὸν πατέρα του. Ὁ καημένος ὁ πατέρας θὰ ὑπόφερε ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ ὁ γέρο-Ντορῆς τὸ ἴδιο. Καὶ στὲ σπίτι ἢ ἀδελφοῦλα του καὶ ἢ μητέρα του πόσο θ' ἀνησυχοῦσαν! Πόσα δὲν θὰ ἔβαναν μὲ τὸ νοῦ των, πὺ ἀργησαν τόσο!

Σιγὰ-σιγὰ ὁμως ἐκουράσθηζε καὶ τὸ βῆμα του ἄρχισε νὰ γίνεται ὄλο καὶ πιὸ ἀργό. Σύγκαιρα ἄρχισαν νὰ ἔρχονται στὸ νοῦ του τὰ τόσα πὺ εἶχε ἀκούσει γιὰ καλικάντζαρους.

Ὁ κουτσούλιακας ὁ καλικάντζαρος εἶχε βγῆ πιά, καὶ ἂν εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυκτα, θὰ εἶχαν βγῆ καὶ οἱ ἄλλοι. Τάχα ὁ ἄνεμος εἶναι πὺ σηκώνει τὰ μικρὰ κουκάζια τοῦ ἄμμου ἢ οἱ καλικάντζαροι; Ἀνατρίχιασε λιγάκι, μ' αὐτὴ τὴν ὑποψία. Μὰ πάλι ἐπῆρε θάρρος καὶ χαμογελώντας ἐθυμῆ-

λικάντζαροι εἶναι κουτὰ πράγματα, καὶ θὰ ἔβρισκε τρόπο νὰ τοὺς ξεγελάσῃ, ἂν τοῦ ἐμπόδιζαν τὸ δρόμο.

Τοῦ ἦλθε στὸ νοῦ ἡ κόρη, ποὺ τὴν ἔστειλε ἡ μητέρα της ν' ἀλέσῃ νύκτα στὸ μύλο, καὶ ἠθέλαν νὰ τὴν πάρουν οἱ καλικάντζαροι. Ὅμως αὐτὴ τοὺς ἐγέλασε, στέλνοντάς τους νὰ τῆς φέρνουν φορέματα καὶ ἄλλα στολίδια, ὥσπου ἄλεσε, ἐφόρτωσε στὸ μουλᾶρι τὸ ἄλεσμα κ' ἐτρέυωσε καὶ αὐτὴ μεσογόμε. Οἱ καλικάντζαροι ἔψαχναν νὰ τὴν βροῦν, μὰ δὲν ἠμποροῦσαν. Καὶ ὅταν ὁ κουτσούλιακας εἶπε, πὼς μπορεῖ νὰ εἶναι μεσογόμε, ἔβαλε αὐτὴ τὶς φωνές. Ἀμέσως τότε ἔτρεξαν οἱ χωρικοὶ μὲ ἀναμμένα δαυλιά, ἔδιωξαν τοὺς καλικάντζαρους, κ' ἔσωσαν τὴν ὀρφανὴ κόρη.

Καὶ ὁ Φώντας τώρα κάπου θὰ τοὺς ἔστειλε, ὥσπου νὰ φθάσῃ στὸ σπίτι τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ ὄλο κ' ἐπροχωροῦσε περισσότερο, χωρὶς νὰ νιώθῃ τὸν κόπο.

Ἐπειτα ἐθυμήθηκε τὸ πάθημα τοῦ καλικάντζαρου ἀπὸ τὸν Ἀγγελὴ τὸν Κούτρη, τὸ μυλωνά. Ἐκεῖ, λέγει, ποὺ ἔψηνε στὴ σούβλα του τὸ χοιρινὸ κρέας, νὰ σου κ' ἕνας καλικάντζαρος μὲ μιὰ σούβλα βατράχια καὶ κάθεται ἀντικρὺ του!

— Πῶς εἶναι τ' ὄνομά σου μπάλμπα; ἐρωτᾷ τσεβδὰ ὁ καλικάντζαρος.

— Κανένας εἶναι τ' ὄνομά μου, ἀποκρίνεται ὁ Ἀγγελῆς.

— Ἀφῆσέ με, μπάλμπα Κανένα ν' ἀλείψω τὸ πητὸ μου μὲ τὸ τσιγκάκι, λέγει ὁ καλικάντζαρος καὶ πλησιάζει τὴ σούβλα του στὴ σούβλα τοῦ Ἀγγελῆ τοῦ Κούτρη.

— Μὴ μοῦ μολεύῃς τὸ ψητὸ, γιὰτὶ σὲ καίω, τοῦ λέγει ὁ Ἀγγελῆς ὁ Κούτρη.

Π. Δημητράτου, Ἀναγνωστ. Δ' Δημοτ. Ἔκδ. 1η, 1934

Ποῦ ν' ἀκούσῃ ὁ καλικάντζαρος! Πάτ! πάτ! καὶ ὁ Ἄγγελὸς ὁ Κούτρης τοῦ δίνει ἀπανωτὲς πέντ-ἕξι μὲ τὴ σούβλα του. Φωνὲς καὶ κακὸ ὁ καλικάντζαρος. Σὲ λίγο νὰ σου χιλιάδες καλικάντζαροι γύρω ἀπὸ τὸ μύλο.

—Τί ἔχειθ, βλὲ πού φωνάδειθ ἔτσι; ρωτοῦν κ' ἐκεῖνοι τσεβδά.

—Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε! Ὁ Κανέναθ μ' ἔκαπθε.

—Βλέ, νὰ μὴν εἶθαι μεθυδμένοθ· τοῦ ἀποκρίνονται οἱ ἄλλοι καὶ φεύγουν γελώντας. Χί, χί, χί, ἀκοῦθ; τὸν ἔκαπθε ὁ Κανέναθ καὶ φωνάδει!

Ἐγέλασε καὶ ὁ Φώντας κ' ἐπροχώρησε. Καὶ ὁ ἄνεμος ἐφυσούσε καὶ οὐρλιαζε περνώντας ἐπάνω στὰ ἄφυλλα δένδρα.

Ὁ πατέρας του πάλιν, ὁ Πέτρος Ἀλούπης, ἔκοβε βόλτες γύρω ἀπὸ τὸ πεσμένο κάρο του, πολὺ ἀνήσυχος.

Δὲν ἔπρεπε νὰ στείλῃ τὸ Φώντα τόσο μικρό, ἔλεγε. "Ἄν πάθῃ τὸ παιδί τίποτε; "Ἄν χάσῃ τὸ δρόμο;

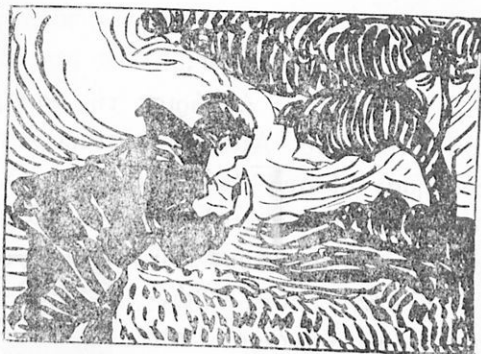
Μαῦρα σύννεφα ἐσκέπαζαν τὸν οὐρανὸ κ' ἐφάνταζαν σὰν παράξενα ξωτικά, ποὺ κυνηγοῦνται. Δὲν θὰ ἐτρόμαζε τὸ παιδί; "Ἄ! ἔπρεπε νὰ τρέξῃ αὐτὸς νὰ φωνάξῃ τὸν κουμπάρο του τὸ Στέφανο. Μὰ πάλι, πῶς ἠμποροῦσε ν' ἀφήσῃ τὰ ξένα ψώνια μόνα τους; Καὶ στὴν ἀνησυχία του ἐφώναξε:

—Φώντα! Φώντα! Μὰ δὲν ἀποκρίθηκε παρὰ τὸ ἄγριο φύσημα τοῦ ἀέρα.

Ὁ Φώντας ὡς τόσο ἐπροχωροῦσε. Κάποτε τὸν ἐφόβιζαν τὰ σύννεφα, γιὰτὶ ἔκαναν τὸ σκοτάδι πιὸ πηκτό, ἢ κανένα μεγάλο δένδρο ἢ βράχος. Ὅμως ἀμέσως ἔφερνε στὸ νοῦ του κάτι εὐχάριστο κ' ἐδιώχνε

τὸ φόβο. Κάποτε πάλιν ἐνιωθε τὸν ἑαυτό του τόσο κουρασμένο, πὸ ἐπιθυμοῦσε νὰ καθήσῃ κάπου νὰ ξεκουρασθῆ. Μὰ ἂν τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος, ποιὸς ξέρει

πότε θὰ ἐξυπνοῦσε. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἐξυπνοῦσε πιά. Ποιὸς ξέρει; Καθὼς εἶνε ἰδρωμένος θὰ κοκκαλιάσῃ ἀπὸ τὸ κρῦο. Καὶ εἶχε ἀκουστὰ πὸς πολλοὶ ἔτσι ἐβροῆσαν τὸ θάνα-

το. Ἐπειτα θὰ τὸν ἐπερίμενε ὁ πατέρας του, καὶ στὸ σπῆτι ἢ μητέρα του καὶ ἡ ἀδελφοῦλα του θ' ἀνησυχοῦσαν. Μπορεῖ καὶ νὰ ἔχουν κτυπήσει οἱ καμπάνες γιὰ τὴν ἐκκλησία. Καὶ ἡ μητέρα του καὶ ἡ ἀδελφοῦλα του νὰ εἶν' ἐκεῖ, καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸ Θεῖο Βρέφος γιὰ τὴ σωτηρία του.

—Βόηθα, Χριστοῦλή μου, εἶπε κ' ἔκαμε τὸ σταυρό του κ' ἐπροχώρησε βάζοντας ὅλη του τὴ δύναμη.

Ξαφνικά, σὲ μιὰ στροφή τοῦ ἀνηφορικοῦ δρόμου, ἓνας κατάμαυρος ὄγκος τοῦ ἔκλεισε τὸ δρόμο, καὶ δυὸ πελώρια φλογερά μάτια ἐκαρφώθηκαν στὰ δικά του, κ' ἐνόμισε πὸς ἄκουσε:

—Στάσου, ποῦ θὰ μοῦ πᾶς;

—Ἄφησέ με νὰ περάσω, δράκο, καὶ μὲ περιμένει ὁ πατέρας μου, ἐφώνηξε ὁ Φώντας κ' ἐπροχώρησε.

Γιὰ μιὰ στιγμή σὰ νὰ ἐκινήθηκε ὁ μαῦρος ὄγκος μὲ τὰ φλογερά μάτια καταπάνω του.

—Βοήθεια! ἐφώναξε ὁ Φώντας, χωρὶς νὰ σταματήσει. Στὴ φωνή του τὸ ἓνα μάτι τοῦ δράκου ἐμεγάλωσε, καὶ μέσα στὸ φῶς του ἐπρόβαλε μορφὴ ἀνθρώπου.

—Ποιὸς φωνάζει;

Ὁ Φώντας ἐγνώρισε τὴ φωνὴ τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου. Ἀμέσως ἐκατάλαβε πὼς ὁ μαῦρος ὄγκος ἦσαν οἱ δυὸ θεόρατες πουρναριές, ποὺ ἀγκάλιαζαν τὸ σπίτι, καὶ τὰ φλογερὰ μάτια, τὰ δυὸ μικρὰ φωτισμένα παράθυρά του.

—Ἐγὼ εἶμαι, ὁ Φώντας, τοῦ κουμπάρου σου τοῦ Πέτρου τοῦ Ἀλούπη.

—Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τέτοιαν ὥρα! ἐφώναξε ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος κ' ἐβγήκε μ' ἓνα φανάρι.

Τὴν ἴδια στιγμή ἐσήμαναν οἱ καμπάνες ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τοῦ χωριοῦ. Ἡ γυναῖκα τοῦ κουμπάρου τοῦ Στέφανου εἶχε ξυπνήσει κ' ἐτοίμαζε τὰ δυὸ της ἀγόρια καὶ τὴν κόρη της γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ.

Ὁ Φώντας εἶπε σύντομα τί τοὺς συνέβηκε.

—Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, ἔκαμε ἡ κουμπάρα κ' ἐσταυροκοπήθηκε. Τὰ παιδιά της, ἀγουροξυπνημένα, ἀνοιξαν τὸ στόμα μιὰ πιθαμὴ! Τόσο μικρὸς καὶ νὰ ἔλθῃ τόσο δρόμο καὶ μὲ τέτοιον καιρό! Ἄ, αὐτὰ δὲ θὰ κατέβαιναν, ἀκόμη καὶ τὰ τρία μαζί, οὔτε κάτω στὸ χωριό, στὸ σπίτι τῆς γιαγιᾶς τους!

—Κάμε τοῦ παιδιοῦ ἓνα ζεστό καὶ δῶσε του νὰ φάγη, κ' ἐγὼ θὰ ἐτοιμάσω τὸ κάρο. Ἔπειτα πηγαίνετε στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ μὴν ἀνησυχῆτε. Κοντὰ τὸ μεσημέρι θὰ εἶμαι πάλιν ἐδῶ, εἶπεν ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος, κ' ἔτρεξε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ κάρο μὲ τὸ δυνατὸ καὶ νέο ἄλογό του.

Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καὶ τὸ κάρο τοῦ Στέφανου ἐκυλοῦσε πρὸς τὸ μέρος, πὺν ἐπερίμενε ὁ κουμπάρος του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Στὸ μεταξὺ ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου ἔπεφτε καὶ τὰ σύννεφα ἐσκέπαζαν ὄλο καὶ πιὸ πυκνὰ τὸν οὐρανό. Μικρὲς σπίθες ἀπὸ χιόνι ἐκτυποῦσαν πότε καὶ πότε τὸ πρόσωπο τοῦ Φώντα. Μὰ δὲν τὶς ἔνιωθε. Ὁ νοῦς του ἐπετοῦσε στὸν πατέρα του, καὶ ὄλο ἐφώναζε μὲ ὄλη του τὴ δύναμη:

—Ἐρχόμαστε, πατέρα, ἐρχόμαστε!

Ἄ! μὲ τί χαρὰ τὴν ἄκουσε τὴν ἀγαπημένη φωνὴ ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης! Τέλος ἔφθασαν. Οἱ δυὸ κουμπάροι ἐφόρτωσαν τὰ ψώνια στὸ γερὸ κάρο, καὶ διώρθωσαν πρόχειρα τὴ σπασμένη ρόδα, ἔτσι πὺν νὰ μπορῆ ὁ γέρο-Ντορῆς νὰ τραβήξῃ τὸ ἀδειανὸ κάρο του. Ἔπειτα ἐξεκίνησαν χαρούμενοι.

Σὰν ἔφθασαν στὸ σπίτι, ἡ χαρὰ τῆς μητέρας του καὶ τῆς ἀδελφούλας του, τῆς Μπήλιως, δὲν λέγεται. Σὲ λίγο εἶχαν ἔλθει καὶ ὅσοι ἐπερίμεναν τὰ ψώνια καὶ τὰ ἐπῆραν βιαστικοί. Εἶχε πιά φωτίσει καὶ ἡ ἐκκλησία εἶχεν ἀπολύσει.

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἔβαλαν τὰ ζῶα στὸ στάβλο, ἐμπῆκαν στὸ σπίτι κ' ἐκάθισαν γύρω στὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

—Πίνω στὴν ὑγεία σου, κουμπάρε Στέφανε, εἶπε

σηκώνοντας τὸ ποτήρι του ὁ Πέτρος ὁ Ἀλούπης. Τὸ καλὸ ποῦ μοῦ ἔκαμες ποτέ μου δὲν θὰ τὸ λησμονήσω.

— Καλύτερα νὰ πιοῦμε στὴν ὑγεία τοῦ μικροῦ ἤρωα, τοῦ Φώντα μας, εἶπεν ὁ κουμπάρος ὁ Στέφανος.

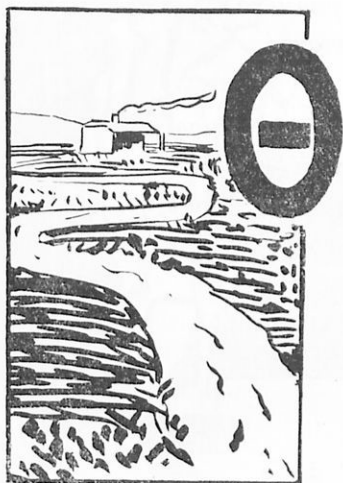
Ἡ ἀδελφούλα του ἡ Μπήλιω τὸν ἀγκάλιασε καὶ τοῦ ἔσκασε δυὸ φιλιὰ. Ἡ μητέρα του τὸν ἐκοίταξε μὲ καμάρι καὶ δυὸ δάκρυα ἐκύλησαν στὰ μάγουλά της.

Καὶ ὁ μικρὸς ὁ Φώντας, κατακόκκινος, ὄρθωσε τὸ μικρὸ του ἀνάστημα καὶ τοὺς ἐκοίταξε ὅλους γελαστός. Μέσα του ἔλεγε :

— Τὸ ἀξίζω. Εἶμαι παληκάρι. Ἄνδρας πιά. Ἄμέ;

Δέλω νὰ χτίσω
ἓνα σσιτάκι.

ΕΛΩ νὰ χτίσω ἓνα σσιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τῆ μεγάλης
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατό,
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

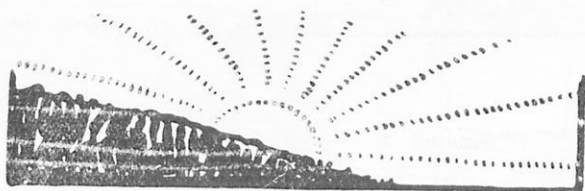
Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὄλο τὸ κῶμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶν' ἡ ἀμμουδιά του,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ἐτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τῆ δέρνει τὸ ἀγριοζαίρι
κι ὁ ἥλιος τῆ χτυπᾷ.

Μιά στράτα γλιοπατημένη
τὸν καβαλάρη νησιτικό,
τὸν πεζοπόρο διαφασμένο,
θάφτει στὸν κορνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν ἀδλή,
πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζη
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κ. Παλαμᾶς

Ὁ Ἀρσάκος.

ΤΗΝ ἄκρη τῆς πολιτείας ἐξοῦσε μιὰ
χήρα, πού εἶχε τέσσερα παιδιά.

Τὸ μεγαλύτερό της τὸ ἀγόρι, ὁ Ἀλέξης, εἴκοσι
χρονῶν, ἐδούλευε, καὶ ἡ πτωχὴ οἰκογένεια ἐξοῦσε
ἀπὸ τὸ μεροδούλι του. Ἐπειτα ἀκολουθοῦσαν δυὸ
κορίτσια, τὸ ἓνα δεκαπέντε καὶ τὸ ἄλλο δέκα χρονῶν.

Αὐτὰ ἐβοηθοῦσαν τὴ μητέρα τους νὰ καλλιερῶν
τὸ μικρὸ περιβολάκι τοῦ σπιτιοῦ τους, καὶ νὰ πουλῆ
λίγα λαχανικά, φροῦτα, αὐγὰ καὶ κοτόπουλα.

Τὸ τέταρτο παιδί της, τὸν Κώστα, τὸν ἀγαποῦσε
ἡ χήρα ἐξαιρετικά, καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἡλικίαν τὸ μικρότερο,
μῆτε γιὰ τὴν ἐξυπνάδα του. Τὸ ἄτυχο εἶχε πέσει ἀπὸ
τὴ σκάλα, πολὺ μικρὸ, καὶ τὰ ποδαράκια του ἔμειναν
παράλυτα. Ὅταν ἔγινε ἕξι χρονῶν, ἄρχισε νὰ περ-
πατῆ, ἀκουμπώντας σὲ δυὸ δεκανίκια.

Ἡ πολυβασανισμένη γήρα, ἦτον αὐστηρὴ καὶ κάπως γκρινιαρά. Ἐμάλωνε τὰ κορίτσια της, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ἀλέξη, πού, ἄνδρας πιά, θὰ ἐπήγαινε σὲ λίγο στρατιώτης. Τὸν Κώστα ὅμως ποτέ. Τὸ εἶχε βάρος στὴν ψυχὴ της, πὺ ἀφησε νὰ τῆς ξεφύγη, νὰ πέση καὶ νὰ κουτσαθῆ γιὰ ὅλη του τὴ ζωή.

Ὁ Ἀλέξης μὴν ἡμέρα ἔφερε στὸν Κώστα ἓνα ὠραῖο σκυλάκι μὲ κατσαρὰ μαλλιά. Τὸ εἶχε σώσει ἀπὸ κάποια κακόπαιδα, πὺ ἐζητοῦσαν νὰ τὸ πνίξουν. Ἡ μητέρα του παρὰ λίγο νὰ βάλῃ τὶς φωνές. Ὅταν ὅμως εἶδε τὸν Κώστα νὰ τὸ παίρνῃ μὲ λαχτάρα, νὰ τὸ σφίγγῃ στὴν ἀγκαλιά του καὶ νὰ τοῦ λέγῃ τρυφερὰ λόγια, δὲν ἐμίλησε. Ἐτσι ὁ Κώστας ἐβρῆκε ἓνα σύντροφο καὶ τὸν ἔβγαλε Ἀραπάκο. Ὁ Ἀραπάκος ἐμεγάλωσε γρήγορα, ὅπως ὅλα τὰ σκυλιά.

Ὁ Κώστας εἶχε τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ νὰ γυμνάσῃ τὸν Ἀραπάκο καὶ νὰ τοῦ μάθῃ ἓνα σωρὸ νόστιμα παιγνίδια. Τὸν ἔμαθε νὰ στέκεται σούζα, νὰ χαιρετᾷ δίνοντας τὸ δεξιὸν πόδι, νὰ σκύβῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ φωνάζῃ γὰβ-γὰβ! γιὰ νὰ εἰπῆ «εὐχαριστῶ». Ἐκανε πὺς ἔπεφτε ψόφιος, ὅταν τὸν ἐτουφεκοῦσε τάχατες ὁ Κώστας μπάμ-μπούμ! Κ' ἔπειτα ἐπηδοῦσε ἐπάνω ζωηρός, μὴν ὁ Κώστας ἔβανε τὸ χέρι του στὸ στόμα καὶ ἔπαιζε τάχατες τὴ σάλπιγγα: ταρατατά-ταρατατά!

Καὶ μόνον αὐτά; Ὁ Ἀραπάκος ἤξερε τοῦμπες, ἔβρισκε κ' ἔφερνε πίσω τὶς πέτρες, πὺ ἐπετοῦσε ὁ Κώστας, καί, χωρὶς νὰ ντρέπεται καθόλου, ἐλήγαινε κουτσαίνοντας, ὅπως ἐπερπατοῦσε δηλαδὴ ὁ ἀφέντης του.

Θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ γράψῃ ἓνα βιβλίο ὀλόκληρο, ἂν ἤθελε νὰ εἰπῇ ὅλα τὰ παιγνίδια καὶ τὰ καμώματα τοῦ Ἀραπάκου.

Ἔτσι ἐπερνοῦσαν τὶς ἡμέρες των ὁ Κώστας καὶ ὁ Ἀραπάκος.

Ἦλθε ὁμως πεῖνα καὶ δυστυχία μεγάλη, στὴν οἰκογένεια τῆς χήρας. Καὶ μαζὶ ἀρρώστησε καὶ ὁ Ἀλέξης βαριά.

Τρεῖς μῆνες ἔμεινε στὸ κρεβάτι καὶ ἡ χήρα ἐπούλησε ὅ,τι πολῦτιμο εἶχε.

Ὅταν ἔγινε καλὰ ὁ Ἀλέξης, ἄρχισε νὰ πιάσῃ δουλειά. Καὶ σὲ τρεῖς μῆνες θὰ ἐπῆγαινε στρατιώτης. Ποῦ θὰ ἔβρισκε ἡ χήρα χρήματα, γιὰ νὰ δώσῃ κάτι στὸ παιδί της, ποῦ θὰ τῆς ἔφευγε; Καὶ πῶς θὰ ἐξοῦσε δυὸ χρόνια, ποῦ θὰ τῆς ἔλειπε ὁ Ἀλέξης στὸ στρατό;

Ἦτο καταστενοχωρημένη ἡ δυστυχισμένη μάνα!

Μιὰν ἡμέρα ὁ Κώστας ἔπαιζε στὸ περιβολάκι του μὲ τὸν Ἀραπάκο του. Ἀξαφνα ἐπέρασεν ἓν ἀνοικτὸ ἀμάξι μ' ἓναν καλοντυμένο κύριο μέσα. Ὁ κύριος αὐτὸς εἶδε τὰ παιγνίδια τοῦ Κώστα μὲ τὸ σκυλάκι καὶ εἶπε στὸν ἀμαξά του νὰ σταματήσῃ.

Ὁ Κώστας ποῦ δὲν ἐπρόσεξε τὸν ξένο, ἐξακολούθησε νὰ παίζη.

Ὁ κύριος, σὲ λίγο, ἔβγαλε τὸ ρολόγι του, ἐκοίταξε τὴν ὥρα, κ' ἔπειτα ἐφώνησε τοῦ Κώστα :

— Τ' ὄνομά σου μικρούλη μου;

— Κώστας.

— Τοῦ σκύλου σου;

— Ἀραπάκος.

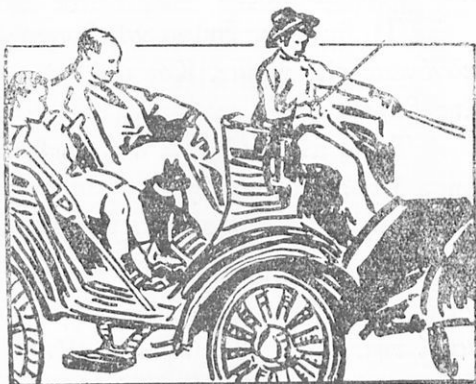
Ὁ κύριος ἔμεινε λίγο συλλογισμένος, ἔπειτα εἶπε:
—Κώστα, μπορεῖς νὰ μοῦ κάμης τὴ χάρη νὰ ἔλθης
μαζὶ μου μὲ τὸν Ἀραπάκο σου, νὰ κάνουμε μιὰ βόλτα
μὲ τὸ ἀμάξι; Θὰ περάσης καλά.* Ἐπειτα, σὲ ξαναφέρνω
στὸ σπιτάκι σου.

Εἶναι ἐδῶ ἢ μη-
τέρα σου;

—Ὁχι, λεί-
πει σὲ δουλειά.

— Θέλεις
λοιπόν, Κώστα,
νὰ ἔλθης;

—Ἐρχομαι
εὐχαρίστως, ἀπο-
κρίθηκε ὁ Κώ-
στας.

—Εὐχαριστῶ, εἶσαι εὐγενικὸ παιδί. Ὅταν γυρί-
σουμε, θὰ εἰπῶ στὴ μητέρα σου πὼς ἐγὼ σ' ἐπῆρα.

Μόλις εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ καλοντυμένος κύριος,
κατέβηκε ἀπὸ τὴν ἄμαξά του καὶ ἐβοήθησε τὸν Κώ-
στα ν' ἀνεβῆ. Ὁ Ἀραπάκος μ' ἓνα πήδημα ἐβρέθηκε
καὶ αὐτὸς στὴν ἄμαξα μέσα.

—Στὸ ξενοδογεῖο! ἐπρόσταξεν ὁ κύριος τὸν ἀμαξά,
καὶ ἔξεκίνησαν.

Ἡ ἄμαξα ἐπερονοῦσε μέσ' ἀπὸ διάφορους δρό-
μους. Καταστήματα μὲ μεγάλα γυάλινα παράθυρα
καὶ μὲ χίλια πράγματα ἀπὸ μέσα, σπίτια ψηλά
μὲ μαρμαρένια μπαλκόνια, πλατιὰ πεζοδρόμια γεμάτα
ἀπὸ κόσμο, ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπους, πὺ ἐπῆγαιναν
στὶς δουλειές των.

Ὁ Κώστας ἐκοίταξε ὄλ' αὐτὰ καὶ ἦτο χαρού-

μενος. Πρώτη φορά ἐπήγαινε στήν πόλι κ' ἐπερνοῦσε μέσ' ἀπὸ δρόμους μὲ μεγάλα σπίτια καὶ ὥραϊα καταστήματα μὲ στολισμένες προθήκες. "Ὀλ' αὐτὰ τὰ εἶχε φαντασθῆ ὁ Κώστας ἀπὸ τὶς περιγραφές τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ Ἀλέξη. Μὰ τώρα τὰ ἔβλεπε, τὰ εἶχε μπροστὰ στὰ μάτια του. Τὶ χαρά!

Ἡ ἄμαξα τέλος ἐσταμάτησε σ' ἓνα μεγάλο ξενοδοχεῖο. Ὑπηρέτες πολλοὶ μὲ ὥραϊα φορέματα καὶ μεγάλα γυαλιστερὰ κουμπιά, ἐπερίμεναν στὴ μεγάλη κρυστάλλινη πόρτα καὶ στὶς μαρμαρένιες σκάλες, ὅλες στρωμένες μὲ παχιά κατακόκκινα χαλιά. Ὁ Κώστας ἐνόμισε πὼς οἱ καλοντυμένοι ὑπηρέτες εἶναι πῶς μεγάλοι κύριοι ἀπὸ τὸν Κύριο, πὸν τὸν εἶχε πάρει στὸ ἀμάξι του. Καὶ πολὺ παράξενο τοῦ ἐφάνηκε, ὅταν ὁ κύριος ἐπρόσταξε ἓναν ἀπ' αὐτούς, νὰ τὸν ἀνεβάσῃ στὸ ἐπάνω πάτωμα.

Ὁ Ἀραπάκος τοὺς ἀκολούθησε γαβγίζοντας ἀπὸ χαρά. Ὁλοι τὸν ἐκοίταζαν:

— Τὶ ὥραϊο σκυλάκι! ἔλεγαν.

Ἐμπῆκαν σ' ἓνα μεγάλο δωμάτιο. Ἐπάγω σὲ μεγάλο κρεβάτι ἦτο ξαπλωμένο ἓνα ἀγοράκι, ὡς ἐννιά χρονῶν, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια. Πόσο χίτρινο ὄμως!

Μιὰ νοσοκόμα τὸ ἐσυντρόφευε.

Ὁ Κώστας ἐχαιρέτησε εὐγενικά. Ὁ Ἀραπάκος ἐσηκώθηκε στὰ πίσω πόδια του καὶ ὑποκλίθηκε.

— Τί εἶναι, πατέρα; ἐρώτησε ὁ μικρὸς ἄρρωστος.

Ὁ πατέρας ἐπλησίασε καὶ εἶπε στὸ ἀγοράκι:

—Εἶναι ὁ Κώστας, ὁ μικρὸς μας φίλος.

Ἦλπειτα ἔδειξε τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ τὸ ἐσύστησε στὸν Κώστα:

—Τὸ παιδί μου, ὁ Νίκος.

—Χαίρω πολὺ, εἶπε ὁ Κώστας σὰν μεγάλος κύριος, κ' ἔδωσε τὸ χέρι του στὸ Νίκο.

—Ἄ, ἔξέχασα! Νὰ σοῦ συστήσω, Νίκο, καὶ τὸ σύντροφο τοῦ Κώστα, τὸν Ἀραπάκο, εἶπε πάλιν ὁ πατέρας.

Ὁ Ἀραπάκος ἐκατάλαβε ἀμέσως, κ' ἔδωσε στὸ Νίκο τὸ δεξιὸ μπροστινὸ του πόδι.

—Ἔ τί ὠραῖο σκυλάκι! Καὶ τί εὐγενικοὺς τρόπους ποὺ ἔχει! εἶπεν ὁ Νίκος κ' ἐκτύπησε τὰ χεράκια του.

Τὰ κατακίτρινα καὶ ἀδύνατα μάγουλά του ἐβάφθηκαν τριανταφυλλένια ἀπὸ τὴ χαρὰ του. Πόσο ἐχάρηκε ὁ πατέρας του γι' αὐτό!

Ἐκτύπησε ἀμέσως τὸ ἠλεκτρικὸ κουδούνι καὶ εἶπε νὰ φέρουν σοκολάτες, μπισκότα καὶ τρία φλυτζάνια γάλα.

—Εἶναι γιὰ σέ, εἶπεν ὁ πατέρας στὸ ἄρρωστο παιδί του.

—Ὁχι, πατέρα, δὲν πεινῶ.

—Θὰ πεινάσης παιδί μου, ἅμα ἰδῆς τὰ ὠραῖα παιγνίδια, ποὺ ξέρουν ὁ Κώστας καὶ ὁ Ἀραπάκος.

Ἐπειτα γυρίζει στὸν Κώστα, τοῦ χαϊδεύει τὰ μαλλιά καὶ τοῦ ζητεῖ νὰ παίξει μὲ τὸ σκυλάκι του, σὰ νὰ εἶναι σπίτι του.

Ὁ Κώστας, ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ παρακάλια, ἀρχίζει ἀμέσως τὰ παιγνίδια του μὲ τὸν Ἀραπάκο, ποὺ τελειωμὸ δὲν ἔχουν.

Ὁ Νίκος γελᾷ καὶ θαυμάζει! Κτυπᾷ ὀλοένα τὰ χεράκια του καὶ βγάνει χαρούμενες φωνές.

Ὅταν ἦλθαν τὰ σοκολατάκια, τὰ μπισκότα καὶ τὸ γάλα, ὁ Κώστας ἐπῆρε τὸ ἕνα φλυτζάνι μὲ τὸ γάλα γιὰ τὸν Ἀραπάκο του. Ἀλλὰ τὸ γάλα, φαίνεται, ἔκαιε καὶ ὁ Ἀραπάκος ἔκαμε χαριτωμένους μορφασμούς.

Ἐπειτα ὁ Κώστας τοῦ ἔβαλε σ' ἕνα χαμηλὸ τραπέζι σοκολατάκια καὶ μπισκοτάκια. Τοῦ ἔδωσε καὶ μιὰ πετσετούλα στὸ λαιμό.

Καὶ ὁ Ἀραπάκος τώρα, ὀρθὸς στὰ πίσω του πόδια, τραβᾷ μὲ τὰ μπροστινὰ τὰ μπισκοτάκια καὶ τὰ σοκολατάκια καὶ τὰ ροκανίζει. Τὰ παιδιὰ τρώγουν καὶ αὐτὰ καὶ γελοῦν.

Ἀφοῦ ἔφαγαν καλά, ἐξανόρχισαν τὰ παιγνίδια, ὅσπου ἐβασίλεψε ὁ ἥλιος.

—Καιρός, Κώστα, νὰ σὲ πᾶμε στὸ σπίτι σου, εἶπε ὁ κύριος κ' ἐσηκώθηκε.

—Ναὶ κύριε, θ' ἀνησυχῆ ἡ μητέρα μου, εἶπε καὶ ὁ Κώστας.

Ὁ Νίκος ὅμως δὲν ἠθέλε νὰ φύγουν οἱ νέοι του φίλοι. ἠθέλε νὰ καθήσουν ἐκεῖ, κοντά του, γιὰ πάντα. Ὁ πατέρας του εἶδε κ' ἔπαθε νὰ τοῦ δώσει νὰ καταλάβῃ, πὼς ὁ Κώστας δὲν ἠμποροῦσε νὰ μείνῃ καὶ πὼς ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ στὴ μητέρα του.

—Τὸ σκυλάκι ὁμως; Νὰ μείνη τὸ σκυλάκι! ἔλεγε κλαιψάρικα ὁ Νίκος.

—Ποιὸ σκυλάκι! εἶπεν ὁ Κώστας βάζοντας στὶς μασγάλες του τὰ δεκανίκια. Ὁ Ἀραπάκος μου; Ὁχι, Νίκο. Ὁ Ἀραπάκος εἶναι δικός μου, δὲν κάνει χωρὶς ἐμένα, οὔτε κ' ἐγὼ χωρὶς αὐτόν!

Τί νὰ κάμη καὶ ὁ Νίκος; Ἐλυπήθηκε, μὰ τί νὰ εἰπῆ; Ὁ Κώστας ἐχαιρέτησε τὸ φίλο του, ἐπῆρε τὸν Ἀραπάκο του κ' ἔφυγε μαζὶ μὲ τὸν πατέρα τοῦ Νίκου.

Ἡ μητέρα του, τρελὴ ἀπὸ τὴν ἀνησυχία της, μόλις τὸν εἶδε, ἐφώναξε:

—Μά, παιδί μου, ποῦ ἦσουν;

Ἐτρεξε στὸ ἀμάξι, τὸν ἐπῆρε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν ἐκατέβασε. Ὁ Ἀραπάκος ἐπήδησε καὶ αὐτὸς γαβγίζοντας σὰ νὰ ἔλεγε:

—Τί φοβᾶσαι, ἀφοῦ ἡμουν ἐγὼ μαζὶ του;

Ὁ κύριος ἐξήγησε στὴ μητέρα τοῦ Κώστα τί εἶχε συμβῆ, κ' ἔπειτα ἔφυγε, ἀφοῦ ἔδωσε στὸν Κώστα ἓνα πακετάκι, καὶ κάτι ἄλλο.

Ἦσαν διάφορα γλυκά, σοκολατάκια καὶ μπισκότα, καὶ μιὰ χρυσὴ λίρα.

—Δὲν ἔκαμα καλά, μητέρα, ποῦ τὰ ἐπῆρα; Ὁ κύριος ἦτο πολὺ καλὸς καὶ μοῦ τὰ ἔδωσε.

—Καλὰ ἔκαμες, τοῦ εἶπεν ἡ μητέρα του.

—Τώρα, μητέρα, δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ δουλεύης. Ὁ,τι θέλεις θὰ τ' ἀγοράζης μὲ τὴ χρυσὴ λίρα! εἶπε ὁ Κώστας μὲ χαρά.

Ὁ καημένος ὁ Κώστας ἐνόμιζε πὼς μὲ μιὰ λίρα χρυσὴ μποροῦσε ν' ἀγοράσῃ ὅλον τὸν κόσμον.

Ἡ μητέρα του ἀναστέναξε καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Ὁ Κώστας ὁμως δὲν ἐκατάλαβε γιατί ἀναστέναξε. Τόσες φορὲς εἶχεν ἀκούσει τὴ μητέρα του ν' ἀναστενάξῃ!

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κύριος μὲ τ' ἀμάξι ἐξαναπέρασε. Ἐστάθηκε κ' ἐμίλησε κάμποσιν ὥρα μὲ τὴ χήρα κ' ἔπειτα ἔφυγε. Ὁ Κώστας δὲν τὸν εἶδε, γιατί ἔπαίξε στὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ μητέρα του δὲν τοῦ εἶπε τίποτε. Ὅμως τὸ ἄλλο πρωὶ τὴν ἄκουσε νὰ τοῦ μιλή μὲ αὐστηρὴ γλῶσσα.

— Σήκω τώρα καὶ σύ! Ὡς πότε θὰ κοιμᾶσαι;

Τὸ παιδὶ τὰ ἔχασε. Πρώτη φορὰ ἡ μητέρα του τοῦ ἐμιλοῦσε μὲ θυμὸ.

— Τί νὰ κάμω, μητέρα, καὶ ἂν σηκωθῶ; μπορῶ νὰ κάμω τίποτε;

— Μπορεῖς καὶ καλομπορεῖς, τοῦ ἀποκρίθηκε ἡ μητέρα του. Θὰ

μείνης σήμερα στὴ θεία σου νὰ τῆς κάμης συντροφιά, γιατί ἔχει πονοκέφαλο. Θὰ καθήσης ὅλη τὴν ἡμέρα, καὶ θὰ σὲ φέρῃ τὸ βράδυ ἡ ἀδελφή σου. Ἄκουσες;

Τοῦ Κώστα τοῦ ἐφάνηκε παρόξενο. Ἦξερε πὼς ἡ θεία του εἶχε συχνὰ πονοκέφαλο, ποτὲ ὅμως δὲν τὸν εἶχαν στείλει γιὰ νὰ τῆς κάμῃ συντροφιά. Εἶπε μόνο:

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, μητέρα, πηγαίνω. Θὰ πάρω καὶ τὸν Ἀραπάκο μου νὰ τὴν διασκεδάσῃ μὲ τὰ παίγνιδια του καὶ νὰ τῆς περάσῃ ὁ πονοκέφαλος. Καὶ ἂν δὲν ἔχη αὐτὴ νὰ μοῦ δώσῃ χρυσὴ λίρα, ἔχει ὅμως πορτοκάλια, κουλουράκια, γλυκό. ὦ! αὐτὴ ἔχει πολλὰ, ὄχι βέβαια ὅσα ὁ πατέρας τοῦ Νίκου.

— "Αφησέ με καὶ σὺ μὲ τὸν Ἀραπάκο σου! εἶπε ἡ μητέρα. Θέλεις πὶὸ πολὺ νὰ πονοκεφαλιάσης τὴ θειά σου μὲ τὸ σκυλί σου; "Οχι, τὸν Ἀραπάκο δὲν θὰ τὸν πάρῃς, θὰ τὸν κρατήσω ἐδῶ.

— Τί; ἔκαμε ὁ Κώστας, καὶ ἄνοιξε τὰ μεγάλα μάτια του, ὅσο μποροῦσε περισσότερο.

— Ἐκεῖνο ποῦ σοῦ λέγω, θὰ γίνῃ. Νάταμας! εἶπε ἡ μητέρα ὄλο καὶ πὶὸ θυμωμένη.

Τί νὰ κάμῃ καὶ ὁ Κώστας; Ν' ἀντιμύση στὴ μητέρα του; Ποτὲ δὲν τὸ εἶχε κάμει. Εἶπε μόνο μέσα του, πὼς ἡ μητέρα του θὰ εἶχε κάποια μεγάλη στενοχώρια, γιὰ νὰ τοῦ μύση ἔτσι.

"Ἐσκυψε τὸ κεφάλι του λοιπὸν κ' ἐκίνησε γιὰ τὸ σπίτι τῆς θείας του χωρὶς τὸν Ἀραπάκο!..

Μὲ τί χαρὰ ἐγύριζε τὸ βράδυ στὸ σπίτι του! Εἶχε τὸ νοῦ του στὸ σκυλάκι του, καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε νὰ φθάσῃ νὰ τὸ ξαναἰδῇ. Κ' ἐπήγαινε στὸ δρόμο δίπλα στὴν ἀδελφή του, χοροπηδώντας ἐπάνω στὰ δεκα-νίκια του: γόπ! γόπ!

Ἡ ἀδελφή του ἐπερατοῦσε συλλογισμένη.

— Μὰ τί ἔχεις κ' εἶσαι ἔτσι; τὴν ἐρωτοῦσε ὁ Κώστας. Δὲν ἔχουμε λεπτὰ τώρα; "Ἐδωσα τῆς μητέρας μὰ λίρα, ν' ἀγοράξῃ ὅ,τι θέλει! Καὶ ποῦ ξέρεις! Μπορεῖ ὁ κύριος νὰ μὲ ξαναπάρῃ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ καὶ ἄλλη λίρα. Ἐχει τόσους ἀνθρώπους στὸ σπίτι του, ποῦ γιὰ κουμπιὰ ἔχουν λίρες, νὰ, τόσο μεγάλες!

"Ἐτσι ἐφλυαροῦσε ὁ Κώστας, μὰ ἡ ἀδελφή του ἐπήγαινε ἀμίλητη.

“Όταν ἐπλησίασαν στὸ σπίτι, ὁ Κώστας ἐφώναξε ἀπὸ μακριά :

— Ἄραπάκο! Ἄραπάκο!

Καμιὰ φωνή!

— Γιατὶ δὲν ἔρχεται τὸ σκυλάκι μου; μὴν τὸ ἔχετε κλεισμένο; ἐρώτησε τὴν ἀδελφή του.

“Όταν ἔφθασαν, ἡ μητέρα τοὺς καλωσόρισε στὴν πόρτα. Ἦτο καὶ πάλι σοβαρή, σὰ θυμωμένη.■

— Ἄραπάκο! Ἄραπάκο! Ἔ Ἄραπάκο! ἐφώναξε πάλιν ὁ Κώστας.

Τίποτε! Καμιὰ φωνή! Παρὰ λίγο νὰ τὸν πάρουν τὰ κλάματα.

— Μὰ ποῦ εἶσαι, Ἄραπάκο μου; Ἐθύμωσες ποῦ δὲν σ’ἐπῆρα μαζί μου; Μήπως δὲν ἠθελες;

— Καλὰ τώρα! εἶπεν ἡ μητέρα του. Κάμε μου τὴ χάρη νὰ μὴν ξαναφωνάξης! Πάρτο ἀπόφαση. Ὁ Ἄραπάκος δὲν θὰ ξαναγυρίσῃ. Ἐφυγε! Νάταμας τώρα! Νὰ μὴν ἔχουμε νὰ φᾶμε ἐμεῖς ψωμί, καὶ νὰ ἔχουμε ἓνα παλιόσκυλο ἐδῶ μέσα!..

Ὁ Κώστας τὰ ἔχασε, τὰ ξαφνικὰ αὐτὰ λόγια τῆς μητέρας του τοῦ ἔφεραν ζάλῃ. Ἐπεσε κάτω κ’ ἐσπάρραζε σὰν τὸ ψάρι. Ἡ μητέρα του ἐφοβήθηκε, τὸν ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὸν ἔβαλε στὸ κρεβάτι. Σὲ λίγη ὥρα τὸν ἀναψε δυνατὸς πυρετός.

— Δυστυχία μου! ἔλεγε ἡ μητέρα του. Δυστυχία μου, τί μ’ ἐβροῖκε!

Τὰ κορίτσια της τὰ εἶχαν χαμένα. Σὲ λίγο ἦλθε καὶ ὁ Ἀλέξης. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ πῶς εἶχε πάθει ἔτσι ξαφνικὰ ὁ Κώστας.

—Ποῦ εἶναι ὁ Ἀραπάκος του; ἐρώτησε.

Ἡ μητέρα του τὸν ἐπῆρε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, καὶ τοῦ εἶπε πὼς εἶχε περάσει ὁ πλούσιος ἐκεῖνος κύριος, καὶ τῆς ἔδωσε πέντε χιλιάδες δραχμὲς καὶ ἀγόρασε τὸν Ἀραπάκο γιὰ τὸ Νίκο του.

—Ἀκοῦς; πέντε χιλιάδες! Ἐσωθήκαμε! ἐσυμπέρανε στὸ τέλος ἡ μητέρα του.

—Καὶ ἂν πάθῃ τίποτε ὁ Κώστας μας; ἐρώτησε ὁ Ἀλέξης.

—Θὰ τοῦ περάσῃ, εἶπεν ἡ μητέρα. Μὰ γιὰ φαντάσου, πέντε χιλιάδες!

—Ὁ φτωχός, μητέρα, εἶπε ὁ Ἀλέξης, εἶδε φοῦρνο καὶ θάμαξε. Ναί, τίς ἔχουμε ἀνάγκη τίς πέντε χιλιάδες, μὰ ὅσο ἀξίζει ὁ Κώστας μας, δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος ὅλος.

—Πῶς θὰ τὰ καταφέροναμε ὅμως; ἐρώτησεν ἡ μητέρα.

—Ὅπως πάντα. Ἡ πέντε ἢ δεκαπέντε χιλιάδες, θὰ τελειώσουν μιὰ φορὰ. Μὰ τί κάθομαι; Πηγαίνω νὰ φέρω τὸ γιατρό. Καὶ ἀμέσως ἔτρεξε στὴν πόλη, ὅσο πιὸ γρήγορα ἤμποροῦσε.

Δὲν ἄργησε νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὁ γιατρός ἔλειπε καὶ δὲν ἤξεραν πότε θὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐτσι δὲν ἦλθε παρὰ τὴν τρίτη μέρα. Ὁ Κώστας στὸ μεταξὺ ὄλο κ' ἐχειροτέρευε. Ὄταν τὸν ἐξέτασε ὁ γιατρός, ἐρώτησε αὐστηρά:

—Τί ἐκάμετε τοῦ παιδιοῦ; τὸ ἐμαλώσετε; τὸ ἐκτυπήσετε; ἐκτύπησε μόνον του;

Ἡ μητέρα διηγήθηκε τὴν ἱστορία.

—Ἄκουσε λοιπόν, κυρά μου, εἶπεν ὁ γιατρός αὐστηρά. Ἐκαμες πολὺ ἄσχημα. Ἐκαμες ἐγκλημα. Ἄν

θέλης και ἀγαπᾶς τὸ παιδί σου, δῶσε πίσω τὶς πέντε χιλιάδες και πάρε ξανά τὸν Ἀραπάκο. Ἔτσι μπορεῖ νὰ σωθῆ, εἰδεμὴ εἶναι χαμένο.

— Δῶσε μου τὰ χρήματα μητέρα, εἶπεν ὁ Ἀλέξης.

Ἡ μητέρα φοβισμένη γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ της, ἀνοιξε τὴν κασέλα της και τὰ ἔδωσε στὸν Ἀλέξη.

Ὁ Ἀλέξης ἐβγῆκε τρέχοντας και δὲν ἄργησε νὰ φθάσῃ στὸ ξενοδοχεῖο.

— Ἐδῶ ἔμεινε, τοῦ εἶπαν, ὁ κύριος ποὺ ζητᾶτε, μὰ τώρα ἔφυγε· δὲν ξέρουμε ποῦ ἐπῆγε. Εἶχε κ' ἓνα σκυλί μαζί του. Καὶ ξέρετε πῶς οὐρλιαζε τὸ κακόμοιρο!

Ὁ Ἀλέξης ἔτρεξε τότε σὲ μιὰν ἐφημερίδα, κ' ἔβαλε αὐτὴ τὴν εἰδοποίηση:

Ὁ κύριος ποὺ ἔμεινε στὸ ξενοδοχεῖο «Ὁ Ἀστήρ», και ἀγόρασε μὲ πέντε χιλιάδες δραχμὲς ἓνα σκυλί, ποὺ τὸ φωνάζουν Ἀραπάκο, νὰ τὸ φέρῃ στὸ σπίτι ἀπ' ὅπου τὸ ἐπῆρε, και θὰ τοῦ δώσουν πίσω τὰ χρήματά του.

Ἐπέρασαν δυὸ μέρες ἀκόμη. Ὁ Κώστας ἐχειροτέρευε. Ἐστειλαν νὰ φέρουν τὸν παπὰ νὰ τὸν μεταλάβῃ.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἄκουσαν ἓνα γάβγισμα, και εἶδαν ἓνα σκυλί νὰ ὀρμᾷ μέσα στὸ δωμάτιο και νὰ πλησιάσῃ στὸ κρεβάτι τοῦ Κώστα. Ἦτον ὁ Ἀραπάκος! Δὲν ἤξερε μὲ τί τρόπο νὰ φανερώσῃ τὴ χαρὰ του. Ἐγλείφε τὸ χεράκι τοῦ Κώστα, ποὺ ἔμεινε σὰν παράλυτο, ἐπηδοῦσε, ἐκουνοῦσε τὴν οὐρά του κ' ἐφώναζε:

— Γάβ γάβ γάβ! γάβ γάβ!

Ἀλλὰ πῶς εἶχε γίνει ὁ καημένος ὁ Ἀραπάκος! Ξεγδαρμένος, ματωμένος, πετσοὶ και κόκκαλο. Φαίνεται

θὰ εἶχε φύγει κρυφὰ ἀπὸ τὸ νέο του ἀφέντη, γιὰ νὰ ἔλθῃ

καὶ πάλι στὸν Κώστατου. Καὶ ποῖος ξέρει ἀπὸ πόσο μακριὰ θὰ εἶχεν ἔλθει!

Καὶ δώστου «γάβ γάβ γάβ!» ὅλη τὴν ὥρᾱ.

Κάποια στιγμή ὁμως, ἦλθε

στὸν ἑαυτό του ὁ Κώστας, καὶ ἄνοιξε τὰ μάτια του.

— Ἐσὺ εἶσαι, Ἄραπάκο; εἶπε μὲ φωνὴ ἀδύνατη.

Ἄπλωσε ἔπειτα τὰ δυὸ ἀδύνατα χέρια του, καὶ ἀγκάλιασε τὸ ἀγαπημένο του ζῶο.

Αὐτὴ τὴ στιγμή ἐμπῆκε καὶ ὁ γιατρός. Ὁ Ἄραπάκος καθὼς τὸν εἶδε, τοῦ ἔδειξε ἀγριεμένος τὰ δόντια του.

— Σώπα, Ἄραπάκο, καὶ δὲν θὰ κάμω κακὸ στὸ φίλο σου, εἶπεν ὁ γιατρός. Ἐπειτα ἐξέτασε προσεκτικὰ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ γυρίζοντας στὴ μητέρα εἶπε:

— Τὸ παιδί ἐσώθηκε! Ἐγὼ πὰ εἶμαι περιττός.

Σὲ λίγες ἡμέρες ἦλθεν ὁ πλούσιος κύριος κ' ἐζήτησε τὸν Ἄραπάκο. Ὁ Ἀλέξης τοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία καὶ τοῦ ἔδωσε πίσω τὰ χρήματά του.

— Ἄμα γίνῃ καλὰ ὁ Κώστας, θὰ σᾶς γυμνάσῃ ἄλλο σκυλί γιὰ τὸ ἀγοράκι σας, τοῦ εἶπε.

— Τότε κρατήσετε τὶς πέντε χιλιάδες γιὰ τὸ νέο σκυλί, πὺ θὰ μοῦ δώσετε.

Ὁ Κώστας δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ καλὰ. Ἐγύμνασε ἓνα ἄλλο σκυλάκι, ἴδιο καὶ ἀπαράλλακτο μὲ τὸν Ἄραπάκο, καὶ τὸ ἔδωσε σ' ἓνα μῆνα στὸν πλούσιο κύριο. Τὶς τόσες ὁμως χάρες τοῦ Ἄραπάκου δὲν τὶς εἶχε τὸ νέο αὐτὸ σκυλί.

σκύλος μου.

*Όταν ό νοῦς μου στά μικρά
τά χρόνια μου γυρίζη,
τό εὐτυχισμένο ταπεινὸ
σπιτάκι μου ἀντικρύζει,*

*τή γριά μου μάνα, τό λευκὸ
πατέρα μου, κι ἀκόμα
βλέπει ἕνα σκύλο πὸν πηδᾶ
χαρούμενος στὸ χῶμα.*

Στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν γιὰ μέ
φίλος καὶ σύντροφός μου,
προστάτης καὶ διαφεντευτῆς
καὶ ἀχώριστος φρουρός μου.

Ὅ,τι καὶ ἂν εἶχα, τὸ μισὸ
πάντα ἦτανε δικό του
καὶ τόξερε καὶ πρόσμενε
καὶ αὐτὸς τὸ μερτικό του.

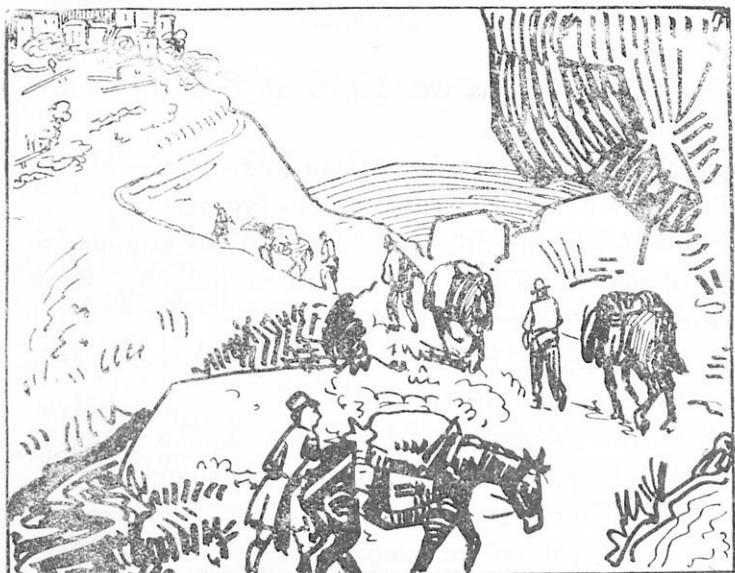
Μὰ ἤρθανε δύσκολοι καιροὶ
στὸ σπίτι τοῦ πατέρα
καὶ τὸ ψωμάκι τὸ γλυκὸ
μᾶς ἔλειψε μιὰ μέρα.

Κι ἄξαφνα μοῦπαν τὸ πιστὸ
πὼς ἔφυγε σκυλί μας,
καὶ πιά δὲ θὰ τὸ βλέπαμε
νὰ τρέχει στήν ἀγλή μας.

Τὸ πούλησαν ; Δὲν ἔμαθα.
Μὰ ἦταν μεγάλος πόνος
ν' ἀποζητῶ τὸ φίλο μου
καὶ νᾶμαι τώρα μόνος.

Δὲν τὸν ξανάειδα, μ' ἀπ' τὸ νοῦ
δὲ σβήνει ἢ θύμησή του
καὶ βλέπω, πλάϊ στὸ πατρικό
σπιτάκι, τὴ μορφὴ του.

Στ.

Ὁ γέρο-Πανουργιάς.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ μῆνας, καὶ οἱ χωρικοὶ εἶναι σοροπισμένοι στὶς δουλειές τους. Τὸ χωριό τους βρῖσκεται στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, σχεδὸν κοντὰ στὴν κορυφή. Μερικοὶ χωρικοὶ ψηλὰ στὸ βουνὸ θερίζουν ἀκόμη. Τὸ σιτάρι, βλέπετε, στὰ ψηλὰ μέρη μένει κοντὰ δώδεκα μῆνες στὴ γῆ. Μόλις τὸ θερίσουν, περιμένουν τὰ πρωτοβρόγια νὰ τὸ ξανασπείρουν. Ἄλλοι πάλιν ἀλωνίζουν χαμηλότερα καὶ ἄλλοι δουλεύουν στὰ χωράφια, τὰ σπαρμένα μὲ καλαμπόκι, καὶ ἄλλοι στ' ἀμπέλια τους. Ἄν δὲν εἶναι γενωμένα τὰ σταφύλια, εἶναι ὅμως τὰ σῦκα.

Πέντ-ἕξι ἀγωγιάτες ἔχουν κατεβῆ στὴν παραλία νὰ φορτώσουν διάφορα μικροψώνια καὶπραμάτιες δυὸ-τριῶν μικρεμπόρων τοῦ χωριοῦ. Γιὰ νὰ κατεβοῦν ὡς ἐκεῖ, κατατσακίζονται στὸν παλιόδρομο τὰ καημένα τὰ μουλάρια. Ἄν τύχη μάλιστα καὶ βρέξη, κατεβάζει ὁ

χείμαρρος και παρασέρνει άλλοτε τὰ ζῶα και κάποτε και ανθρώπους μαζί.

Σὰν ἐτύχαινε κανένα τέτοιο δυστύχημα— κλάψες και κακό, καί... σχέδια... "Ω! σχέδια ἕνα σωρό...

— Ἐσώθηκαν πιά τὰ ψέματα, θὰ τὸν κάμουμε τὸ δρόμο, πὺν νὰ χύνεται λάδι και νὰ τὸ μαζεύης, ἔλεγε ὁ ἕνας.

— Ἀμάξια θ' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν πολιτεία ὡς-ἐδῶ, ἔλεγε ὁ ἄλλος, και αὐτοκίνητα.

— Και τὸ γεφύρι στὴν Κακιὰ Σκάλα θὰ γίνη και αὐτό, ἔλεγε τρίτος. Μιὰ δρασκελιὰ τόπος εἶναι.

— Και θὰ μᾶς ἔρχονται ξένοι τότε, πολλοὶ ξένοι.

— Ναί, ναί, και θὰ μποροῦν νὰ γίνουν τότε κ' ἕνα-δυὸ ξενοδοχεῖα.

Φυσικὰ ἀπάνω στὶς προτάσεις και τὶς συζητήσεις δὲν ἔλειπαν και τὰ μαλώματα.

— Ἐκεῖνο πὺν σοῦ λέγω ἐγὼ θὰ γίνη. Ὁ δρόμος στὸ Καθαροσπόρι θὰ κάμη στροφή. Θὰ περάση πλαγιαστὰ μὲ δυὸ-τρεῖς στροφές γιὰ ν' ἀνεβῆ στ' Ἀπάνω-άλωνια.

— Και πὺν ξέρεις ἐσὺ ἀπὸ τέτοια; Ἐμένα ν' ἀκούσετε, ἔλεγε ἄλλος...

Κ' ἔτσι οἱ συζητήσεις ἐκαταντοῦσαν στὰ μαλώματα και στὰ βαριὰ λόγια μεταξύ τους, χωρὶς οὔτε δρόμος νὰ γίνεταὶ οὔτε γεφύρι. Ἐμοιαζαν ἔτσι μ' ἐκεῖνον πὺν ἐκρατοῦσε τὸ σχοινὶ τοῦ βοδιοῦ κ' ἐφώναζε:

— Στὴ μὲ πάντα, νὰ μὴ σᾶς κουτουλήση τὸ βόδι.

— Ποῦ εἶναι τὸ βόδι; τὸν ἐρωτοῦσαν.

Και αὐτὸς ἀπαντοῦσε:

— Δὲν βλέπετε τὸ σχοινὶ πὺν πηγαίνω νὰ τὸ φέρω; Αὐτὶ και ἄλλα ἔλεγαν, μὰ τὰ ἐξεχνοῦσαν ἀμέσως, πρὶν λησμονηθῆ ἀκόμα τὸ κακό, πὺν εἶχε γίνε.

—“Ὁχ καὶ σεῖς! ποῖος ἔχει καιρὸ νὰ χάνη γιὰ τέτοια πράγματα!

—Καὶ τὰ λίγα χρήματα ποὺ χρειάζονται, δὲν τὰ ἔχουμε!

—Καὶ νὰ τὰ εἶχαμε τὰ χρήματα, τί; Τὰ χρήματα δὲν τὰ πετοῦν. Ζῶα εἶναι, ἄς ὑποφέρουν καὶ λίγο. Θὰ εἰπῆς πὼς ὑποφέρουν καὶ ἄνθρωποι. Σιγὰ νὰ μὴν εἶναι μονάχα τὰ κοκοπαθήματα τοῦ δρόμου. Ἔχουμε τόσα ἄλλα βάσανα νὰ κοιτάξουμε...

—Ἀλήθεια πὼς παίρνει καὶ κανένα ζῶο τὸ ποτάμι. Ὅσοι τὰ ἔχουν ἄς προσέχουν νὰ μὴν τὰ πάρη.

—Ἄς διαλέγουν τὴν ἡμέρα, ποὺ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ βρέξη.

Καθὼς βλέπετε, οἱ χωρικοὶ αὐτοὶ εἶχαν μεγάλη εὐκολία στὰ σχέδια καὶ στίς δικαιολογίες, κ' ἔτσι ἔμεναν στὴν κακομοιριά τους.

Τὸν καιρὸ ποὺ συνέβηκε ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ, ἦτο ἡμέρα καλή. Ξαφνικὰ τ' ἀπομεσήμερο, τὸ βουνὸ τυλίχθηκε μὲ σύννεφα στὴν κορυφή του. Ἐνα-δυὸ στὴν ἀρχή. Αὐτὰ ὑψώθηκαν, ὕστερα ἐπύκνωσαν, ἐβάρυναν καὶ κατέβηκαν στὴν πλαγιὰ καὶ τὴν ἐσκέπασαν.

Ἐπειτα ἄλλα καὶ ἄλλα ποὺ ὄλο κ' ἐχαμήλωναν ὡς τὸ χωριό, καὶ ἀπλώθηκαν πέρα μακριὰ κ' ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό, ἔτσι ποὺ ἔλεγες πὼς τὸ χωριὸ εἶναι ἓνα νησι καὶ γύρω του ὠκεανὸς καὶ σκέπη του τὰ μαῦρα σύννεφα. Ἐνα-δυὸ ἀστραπὲς καὶ βροντὲς καὶ ἀμέσως ἄρχισαν νὰ πέφτουν χονδρὲς-χονδρὲς σταλαματιές, ποὺ ἀνοίγαν βουῖλες στὸ γῶμα. Νέες πάλιν ἀστραπὲς καὶ βροντὲς κ' ἐξέσπασε ἡ νεροποντή. Ἡ κορυφή τοῦ βου-

νοῦ ἐγάθηκε. Πέρα κατὰ τὴ θάλασσα μαῦρα πλοκάμια, σὰν ἄπειρες τρίχες θεόρατες, ἔκλεισαν τὸν ὀρίζοντα. Ἡ νεροποντὴ ἐβάσταξε ὄρα πολλή, κ' ἔπειτα ἐτράβηξε κατὰ τὴ θάλασσα κ' ἐγάθηκε μακριά. Οἱ δρόμοι καὶ τὰ χανδάκια ἐπλημμύρισαν. Ἄπο μακριὰ ἄκουε κανεὶς τὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου. Καὶ τί δὲν ἐκατέβαζε! Καὶ βράχους ἀκόμα ἐκυλοῦσε.

— Ὁ Θεὸς νὰ δώση νὰ μὴν ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὴ χώρα! εἶπε μιὰ γυναῖκα, πού ὁ ἄντρας της ἦτο ἀγωγιάτης.

— Ἡ νὰ ἔχουν περάσει ἀπὸ τὸ ποτάμι πρὶν νὰ φουσκώση, εἶπεν ἄλλη.

— Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυπηθῆ κοὶ νὰ τοὺς φωτίση νὰ χωθοῦν στὴ σπηλιά, εἶπε μιὰ τρίτη, ἀλλιῶς εἶναι χαμένοι!

Χαμηλὰ στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, ἐφάνηκαν ν' ἀνεβαίνουν ἓνα-δυὸ μουλάρια. Πίσω ἀκολουθοῦσαν δυὸ-τρεῖς ἀγωγιάτες σκεπασμένοι μὲ τίς κάπες τους.

— Νάτοι, ἔρχονται! Δόξα νάχη ὁ Θεός! εἶπε μιὰ γυναῖκα.

— Μὰ γιὰ μέτρα τους, δὲν εἶναι ὅλοι. Παραπίσω θὰ ἔρχονται οἱ ἄλλοι. Δὲν μπορεί νὰ μὴν ἔρχονται...

— Μὰ γιατί ἔτσι; ἐρώτησε ἄλλη γυναῖκα κοιτάζοντας μὲ προσοχή.

Καὶ ἀλήθεια, οἱ χωρικοὶ πού ἐπλησίαζαν, ἐχειρονο-

μουσαν, ἐφώναζαν, μὰ τὴ φωνή τους τὴν ἐσκέπαζε τὸ φοβερὸ βουητὸ τοῦ χειμάρρου.

Μερικοὶ ἔτρεξαν νὰ τοὺς ἀπαντήσουν. Ὅταν τοὺς ἐπλησίασαν, ἄρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ χειρονομοῦν, καὶ νὰ φωνάζουν βέβαια, χωρὶς ὅμως οἱ φωνές τους ν'ἀκούωνται.

—Κάποιο κακὸ θὰ ἔγινε, εἶπε κάποιος.

Πολλοὶ ἔτρεξαν τότε, σχεδὸν ὅλο τὸ χωριό.

Σὲ λίγο ἔμαθαν ὅλοι πὼς τρία μουλάρια ἐπαρασύρθηκαν μαζί μὲ τὸ φορτίο κ' ἐπνίγηκαν.

Ὁ Τρυγώνης ἐχάθηκε καὶ αὐτὸς καὶ τὸ μουλᾶρι του καὶ τὸ φορτίο του μαζί! Τὸν εἶδαν νὰ κυλᾷ σ' ἓνα γκρεμνὸ καβάλα ἐπάνω στὸ μουλᾶρι!

—Φρίκη! Φρίκη!

—Κι' ἐμεῖς, εἶπε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀγωγιάτες τρέμοντας, οὔτε ξέρουμε πὼς ἐσωθήκαμε. Ἐγὼ ἐπήδησα πέρα καθὼς ἤμουν καβάλα.

Τὸ κλάμα ἐξέσπασε στὸ χωριό.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Τρυγώνη ἔπεσε λιποθυμισμένη.

Χήρα καὶ μὲ πέντε παιδιά, τί θὰ γίνη τώρα;

—Μπορεῖ νὰ ἐγλύτωσε εἶπεν ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ, δὲν πηγαίνετε παιδιά νὰ ψάξετε; Ἀνθρώπος ἐχάθηκε. Καὶ κανένα ζῶο μπορεῖ νὰ ἐβγήκε στὴν ἄκρη, ποιοὺς ξέρει!

• Οἱ πιδὸ πολλοὶ ἐκούνησαν τὸ κεφάλι καὶ τοὺς ὄμους.

—Τώρα Τρυγώνης καὶ ζῶα!..

—Ὅσο νὰ εἶναι, πρέπει νὰ ψάξουμε νὰ τὸν βροῦμε καὶ πεθαμένο ἀκόμα, ξανάειπε ὁ παπὰς. Τί δειλιάζετε;

Ἐνας-δυὸ νέοι ἐφιλοτιμήθησαν τότε, ἔπειτα τοὺς ἀκολούθησαν καὶ δυὸ-τρεῖς ἄλλοι, ἀπὸ ντροπὴ τους. Ἐπῆραν φανάρια μαζί τους, γιὰτὶ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζε

νά βασιλέψη και δέν ἤξεραν πότε θὰ ἐγύριζαν. Ἐπῆ-
ραν και τσιγκέλια. Ποιὸς ξέρει τί μποροῦσαν νὰ βροῦν
μπροστά τους.

Τὸ ἄλλο χωριὸ ἐπῆγε κλαίοντας στὸ σπίτι τοῦ
Τρουγώνη. Τὴν καημένη τὴ γυναῖκα του τὴν εἶχαν πάρει
οἱ ἄλλες γυναῖκες, γιατί τὰ εἶχε χαμένα ἀπὸ τὴ λύπη
της. Ἀλλὰ και οἱ ἄλλοι ποὺ ἔχασαν τὰ ζῶα τους δέν
ἐπήγαιναν πίσω.

Πτωχοὶ ἄνθρωποι, ποῦ θὰ ἐβρισκαν τώρα ν' ἀγο-
ράσουν ἄλλα ζῶα; Και τὰ ψώνια; Ὁ πτωχὸς και μιὰ
δεκάρα νὰ χάση, τοῦ φαίνεται βαρὺ.

Κατὰ καλὴ του τύχη, αὐτοὶ ποὺ ἐπήγαιναν νὰ ψά-
ξουν, τὸν ἐβρῆκαν κοντὰ τὰ μεσάνυχτα, τὸν καημένο
τὸν Τρουγώνη, ζωντανό.

Καθὼς ἐπήγαιναν ψάχνοντας, ἄκουσαν μιὰ φωνή,
ξεψυχισμένη σχεδόν.

— Βοήθεια! Βοήθεια!

Τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ εἶχε χαμηλώσει.

— Ποιὸς εἶσαι; τὸν ἐρώτησαν οἱ χωριανοί.

— Ἐδῶ... ἐδῶ... παιδιά, ἔλεγε ἀπὸ τὸ ρέμα
ἢ φωνή. Κατέβηκαν ἀπὸ ἓνα μονοπάτι κ' ἔφθασαν
στὸν γκρεμό.

— Τρουγώφωνη, ἐφώνηξε ἓνας, ποῦ εἶσαι;

— Ἐδῶωω!..

Στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ εἶδαν ἓνα κουβαράκι νὰ
κρέμεται ἀπὸ ἓνα χονδρὸ κλωνάρι πλατάνου. Κατεβράι-
νουν μὲ προσοχή, κοιτάζουν και τί νὰ ἰδοῦν! Τὸν Τρου-
γώνη. Κάτω ἄβυσσος! Δυὸ παληκάρια ἐσκαρφάλωσαν
τότε κ' ἔρριξαν μὲ προσοχή μιὰ θηλιά. Ἐπέτυχαν τὸν
Τρουγώνη, τὸν ἐτράβηξαν και σιγὰ-σιγὰ τὸν ἀνέβασαν
στὴν ἀγκαλιὰ τῶν ἄλλων. Τὸν ἔτριψαν, τοῦ ἔδωσαν

νά πιη ρούμι καὶ κρατώντας τον ἀπὸ τὶς δυὸ μασχάλες, τὸν ἔφεραν στὸ χωριό.

Ἔνα μῆνα ἔκαμε νὰ μιλήσῃ ὁ Τρυγώνης, καὶ τὰ μαλλιά του ἔγιναν μεμιᾶς κάτασπρα, ἀπὸ τὸν τρόπο πὸν εἶχε δοκιμάσει. Ὁ Τρυγώνης ἐγλύτωσε. Μὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια καὶ τὰ γενήματα καὶ οἱ θημωνιές, πὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι; Αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν πιά...

Τώρα, πὸν ἔγινε τὸ κακό, ἄρχισαν νὰ σοβαρεύονται στὸ χωριό. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἀποφάσισαν νὰ βοηθήσουν τὴν οἰκογένεια τοῦ Τρυγώνη, καὶ ν' ἀγοράσουν ἄλλα ζῶα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πὸν ἔχασαν ἐκεῖνα πὸν εἶχαν. Ἔπειτα εἶπαν νὰ κάμουν τὸ δίκως ἄλλο τὸ δρόμο καὶ τὸ γεφύρι. Σὲ δυὸ μῆνες, ἐλογάριαζαν, ἂν δὲν θὰ ἐτελείωνε ὅλος ὁ δρόμος, ὅμως θὰ ἔκτιζαν τὸ γεφύρι, καὶ θὰ ἐπρολάβαιναν τὸ χειμῶνα. Ἐγινε μάλιστα καὶ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ συνάξῃ χρήματα ἀπὸ τοὺς πὶο εὐπορους. Κ' ἐτοίμασαν τὰ ἐργαλεῖα ν' ἀρχίσουν ἀμέσως τὴ δουλειά.

Ἡ ἐπιτροπὴ μιὰ ἡμέρα ἐγύρισε ὅλο τὸ χωριὸ καὶ ἐπῆγε καὶ στοῦ γέρο-Πανουργιᾶ τὸ σπίτι.

Ὁ Πανουργιάς εἶναι ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ. Πρόθυμος πάντα νὰ κάμῃ, καὶ παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του, τὸ καλὸ πὸν περνᾷ ἀπὸ τὸ χέρι του.

— Γειὰ-χαρά, γέρο-Πανουργιά!

— Καλῶς τα τὰ παιδιά!

— Τὸ καὶ τό, γέρο-Πανουργιά, τ' ἀποφασίσαμε καὶ θὰ γίνῃ.

— Καλὰ ἐκάμετε, εἶπε μὲ χαμόγελο ὁ γέρο-Πανουργιάς.

— Ἐσὺ τί θὰ δώσης, γέρο-Πανουργιά;

—Τίποτε!

Ἐκοίταξαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἐκοίταξαν ἔπειτα καὶ τὸ γέρο-Πανουργιά, χωρὶς νὰ βγάλουν μιλιὰ.

—Θὰ ἀστειεύεσαι βέβαια, γέρο-Πανουργιά, εἶπε τότε κάποιος.

—Ἀστειεύομαι! ἔκαμε μὲ θυμὸ ὁ γέρο-Πανουργιάς. Μὲ ξέρετε ἐμένα ν' ἀστειεύωμαι; Δὲν πιστεύω... Μήπως καὶ ἀστειεύεσθε σεῖς;

—Ἐσὺ δὲν εἶσαι, γέρο-Πανουργιά, πὺν χρόνια τώρα ἐπάλειψες νὰ μᾶς γυρίσης τὸ ξερό μας τὸ κεφάλι; Ἐ, τώρα τ' ἀποφασίσαμε πιά καὶ ὅ,τι εἴπαμε, θὰ γίνη, εἶπε ἄλλος.

—Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φωτίση νὰ τὸ κάμετε. Δὲν εἶμαι ἐγὼ πὺν θὰ εἰπῶ νὰ μὴ γίνη.

—Ναί, εἶπ' ἓνας ἄλλος, μὰ χωρὶς τὴ δική σου βοήθεια καὶ τὶς δικές σου συμβουλές, δὲν γίνεται τίποτε.

—Ἄν εἶναι γι' αὐτό, νὰ μὴ χάνετε τὰ λόγια σας, οὔτε βοήθεια ἔχω νὰ δώσω οὔτε συμβουλές εἶπε ὁ γέρο-Πανουργιάς.

—Ὅπως καὶ νὰ εἶναι, ἐμεῖς σὲ ξέρουμε σπλαχνικὸ καὶ πονόψυχο. Πῶς θὰ ζήσουν οἱ πτωχοὶ χωρὶς τὰ ζῶα τους; Πρέπει νὰ τοὺς ἀγοράσωμε ἄλλα, εἶπε ἄλλος.

—Νὰ τοὺς ἀγοράσετε! Ποιὸς λέγει ὄχι; τοὺς ἀπάντησε.

—Μὰ νὰ λείπη ἡ δική σου βοήθεια;

—Νὰ λείπη; νὰ λείπη! Θέλετε ἄλλο; ὅ,τι νὰ μοῦ

πῆτε, δὲν ἔχω νὰ δώσω τίποτε! Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ σκοτίζετε ἄλλο.

Μὲ τὴν τελειωτικὴ αὐτὴ ἀπόκριση τοῦ γέρο-Πανουργιά, ἡ ἐπιτροπὴ ἐχαιρέτησε κ' ἔφυγε. Στὸ δρόμο ποὺ ἐπήγαιναν, ἕνας εἶπε :

— Πολὺ ἄλλαξε ὁ γέρο-Πανουργιάς!

— Ἀλήθεια, πάρα πολὺ... εἶπαν οἱ ἄλλοι.

— Ὅσο γερνᾷ κανεὶς, τόσο παράξενος γίνεται, εἶπε κ' ἕνας ἄλλος.

— Ὅ,τι καὶ νὰ συμβαίνει, ἐγὼ προτείνω, εἶπε πάλιν ὁ πρῶτος, μιὰ καὶ δὲν μᾶς βοηθᾷ ὁ γέρο-Πανουργιάς, νὰ παραιτηθοῦμε κ' ἐμεῖς. Γιατί, τί μποροῦμε νὰ κάμουμε μόνοι μας;

— Ὑπάρχει καὶ ἄλλο καλύτερο, εἶπεν ὁ πιὸ νέος. Ἄς εἰποῦμε πὼς δὲν ὑπάρχει γέρο-Πανουργιάς. Τάχα δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴν ὑπάρχη; Ἄς κάμουμε λοιπὸν ἐμεῖς ἐκεῖνο ποὺ μποροῦμε. Καὶ ἄς ζῆ τότε ὁ γέρο-Πανουργιάς νὰ ἰδῆ πὼς γίνεται καὶ χωρὶς αὐτόν.

Μὲ τὰ φρόνιμα αὐτὰ λόγια τοῦ νέου ἐσυμφώνησαν καὶ οἱ ἄλλοι, κ' ἐβάλθησαν στὴ δουλειά, γυναῖκες, ἄνδρες, παιδιά, γέροι. Ὅλοι ἐφιλοτιμήθηκαν νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Τί; ν' ἀφήσουν στὴ μέση τὴ δουλειά; Ἀλίμονό τους. Καὶ ποῦ θὰ ἐπήγαιναν νὰ κρυφθοῦν ἀπὸ τὴν κοροϊδία τοῦ γέρο-Πανουργιά; Καὶ τί δὲν θὰ τοὺς ἔλεγε τότε; Ἔτσι, ἀφοῦ ἔφεραν τὰ ὑλικά, ἦλθαν καὶ οἱ κτίστες καὶ ἄρχισαν νὰ κτίζουν τὸ γεφύρι. Ἐπροχώρησαν ὡς τὸ μεγάλο τόξο κ' ἐσταμάτησαν. Χρήματα δὲν ὑπῆρχαν καὶ ὁ τρύγος ἐπλησίαζε!

— Παιδιά, νὰ τὸ τελειώσωμε τὸ γεφύρι, εἶπε κάποιος, νὰ μὴν τὸ ἀφήσωμε στὴ μέση.

—“Ας τρυγήσουμε πρώτα τ' ἀμπέλια, νὰ πουλήσουμε λίγο μούστο νὰ τὸ τελειώσουμε, εἶπε ἄλλος. Μισὸ δὲν θὰ τ' ἀφήσουμε, δὲν πρέπει. Θὰ εἶναι ντροπὴ μας!

—“Ἔτσι νὰ γίνῃ, εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι κ' ἐπῆγαν στὸν τρύγο.

Μιὰ μέρα, ξαφνικά, ὁ γέρο-Πανουργιάς ἀγόρασε κ' ἔφερε γιὰ τὸ γεφύρι σιδερένια δοκάρια.

—“Ἄν θέλετε νὰ πληρώσω ἐγώ, ν' ἀποτελειώσῃ τὸ γεφύρι, εἶπε μιὰ Κυριακὴ στοὺς χωριανούς του. Αὐτοὶ ἐκοίταξαν ἕνας τὸν ἄλλο. Τί παιγνίδια εἶναι αὐτά, πὺ τὸὺς σκαρώνει ὁ

γέρο-Πανουργιάς; Νὰ τελειώσῃ, λέγει, αὐτὸς τὸ γεφύρι!

—Μὴν τὰ χάνετε, τοὺς εἶπε τότε ὁ γέρος. “Ἄν δὲν σᾶς ἔλεγα ὅσα σᾶς εἶπα, καὶ δὲν ἔφερνόμουν ὅπως ἐφέρθηκα, τὰ σχέδια σας θὰ ἔμεναν καὶ πάλι σχέδια. Βλέπετε, ἅμα θέλῃ τὸ χωριό, τί γίνεται; Καὶ τώρα ἔφερα τὰ σίδερα, γιὰτὶ φοβοῦμαι μὴ μείνῃ τὸ γεφύρι ἀτελείωτο...

Καὶ οἱ χωρικοί, πὺ εἶχαν πάρει τὸ σοφὸ καὶ καλὸ γέρο γιὰ ἄσπλαγχο καὶ μισάνθρωπο, ἐκατάλαβαν τὸ μᾶθημα, πὺ τοὺς ἔδωσε.

Ἡ ἐλαΐδα.

ἘΤΑΜΑΤΗΣΕ τὴ μάνιτα καὶ τὸ γοργὸ χαλάζι,
χαμηλωμένο σύγνεφο, πὸν τὰ κλωνιὰ λυγίζεις.
Πῆραν τὶς στράτες τὰ νερά, καὶ τὸ καλύβι στάζει,
μᾶς πῆρες καὶ τὰ στάχνα μας καὶ τ' ἀνεμογυρίζεις.

Σὲ λίγο σὰν ἐπέρασε τὸ νέφος μανιασμένο,
ὁ γέρος τὸ χωράφι του τὸ βρῆκε ἀπομεινάρι.
Καὶ στρέφοντας στὸν οὐρανὸ ψηλὰ τὸ νοτισμένο,
ἐξάνοιξε ἀπὸ πάνω του τὸ δλόχρυσο δοξάρι.

Α. Φωτιάδης

Τὸ γεφύρι

ἘΤΗΝ ΤΡΙΣΒΑΘΗ ρεματαριά
μουγγρίζει ὁ καταροάχτης
ἀπόκρυφα, βραχνά, βαριά,
τοῦ κάτω κόσμου κράχτης.

Κι ἓνα γεφύρι ἐκεῖ ψηλά,
ἀπάνω ἀπ' τὰ πλατάνια,
τοὺς ἄγριους ὄχτους δρασκελᾷ
περνώντας στὰ οὐράνια.

Γ. Δροσίνης

Δάμωνας καὶ Φιντίας.

ΤΟΝ τύραννο προστά φέρουν
[δεμένο
τὸ νέο Φιντία, καὶ ὁ τύραννος ρωτᾷ:

—Τί ἔχει τὸ παληκάρι καμωμένο ;

—Στὸ δέντρο παραφύλαγε κρυφὰ
μὲ χέρι δολερὸ καὶ ἀρματομένο
νὰ σὲ χτυπήσῃ, ἀφέντη, στήν καρδιά !

—Ἔτσι ; Λοιπὸν σοῦ παίρνω τὴ ζωὴ σου,
γιὰ νὰ πληρώσῃς τὴν παρεκτροπὴ σου.

—Τύραννε, λέει τ' ἀντρεῖο παληκάρι,
γιὰ τὴ ζωὴ μου δὲ γυρεύω χάρη.

Μόνο ζητῶ τρεῖς μέρες διορία
γιὰ νὰ παντρέψω μὴ ἀκριβὴ ἀδεροφή,
καὶ θὰ γυρίσω εὐτὺς στήν ἔξουσία.
Φίλος πιστὸς στὰ χέρια σου θαρθῆ,
ἂν λείψω ἐγώ, γιὰ μὲ νὰ κρεμαστῆ.

Κι ὁ τύραννος γελάει:

—Αὐτὸ τ φίλο,
ποῦ θάναί πὺ πιστὸς καὶ ἀπόνα σκόλο,
θέλω νὰ ἰδῶ στ' ἀλήθεια ποῦ θὰ βρῆς.

Τὸ Δάμωνα καλοῦνε στοῦ Φιντία
τὴ φυλακὴ, καὶ αὐτὸς πηγαίνει εὐτὺς.

Τοῦ λέει ἐκεῖνος:

— Φίλε, μιὰ θυσία

ζητῶ ἀπὸ σὲ μεγάλη, νὰ σταθῆς
ἐδῶ, στοῦ βασιλιᾶ τὴν ἐξουσία,
ὥσπου νὰ πάω καὶ νάρθω στὸ χωριό μου.

Ὁ τύραννος γελάει, ὄλος κακία,
καὶ λέει :

— Φτωχέ, τὴν προσταγὴ τοῦ νόμου
δὲ θὰ γλυτώσης μήτε σύ· ἡ ζωὴ σου
ἄδικα θὰ χαθῆ. Γιὰ συλλογίσου !

Μὰ ὁ Δάμωνας δὲν ἔχασε καιρό,
καὶ λέει στὸ φίλο :

— Σύρε στὸ καλό.

Βάζει ὁ Φιντίας στὰ πόδια του φτερά
καὶ πάει σιτῆς ἀδερφῆς του τὴ χαρά.

Κι εὐτύς, χωρὶς οὐδὲ λεπτὸ νὰ χάση,
γυρνάει γοργὰ τὸ φίλο νὰ προφτάση.

Μὰ ἀνοίγει ὁ καταρράχτης τ' οὐρανοῦ,

φουσκώνουν τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ,

καὶ ὁ Φιντίας παλεύει γιὰ νὰ βγῆ

σὴν ἄλλη ὄχτη, δίχως νὰ πνιγῆ.

Καὶ τρέχει πάλι ἀπὸ βουνὰ καὶ δάση

τὸν τύραννο σὴν ὥρα νὰ προφτάση.

Ὁ ἥλιος καίει, σκληρὰ τὸνε φλογίζει

καὶ τῆς καρδιᾶς τὴ δύναμη λυγίζει.

Στέκει σὲ μιὰ πηγὴ, πίνει νερό,

καὶ λέει :

— Θεοί, κρατήστε με γερό,
καὶ δώστε μου κουράγιο μόνο τόσο,
τὸ φίλο νὰ προφτάσω νὰ γλυτώσω.

Βράδυ εἶναι πιά. Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα
φτάνει σὴν πόλη. Ὁ Δάμωνας ἀκόμα
δὲν ἔχει κρεμαστῆ, μὰ εἶναι στημένῃ

ἐκεῖ ἢ κρεμάλα καὶ τὸν περιμένει.

Περνοῦνε τώρα δὲ καὶ τὸ σκοινί,
καὶ τοῦ τυράννου ἀκούεται ἡ φωνή:

— Χαρά στη, ἀληθινά, τέτοια φίλια!

Μ' ἀκούει βοή, κι ἔμπρός του τὸ Φιντία
βλέπει:

— Ἐφτασα, σὲ γλύτωσα! αὐτὸς κράζεια
καὶ τὸν καλὸ του φίλον ἀγκαλιάζει.

Μὰ ὁ Δάμοντας εὐτὺς τοῦ ἀπαντᾷ:

— Ὅχι, φίλε, δὲν ἔκαμες καλὰ
ραρθῆς. Γιὰ χάρη τώρα σ' τὸ ζητῶ,
ἂν εἶσαι φίλος, σύρε στὸ καλὸ,
κι ἄφησε ἐγὼ γιὰ σὲ νὰ κρεμαστῶ.

Οἱ δυὸ φίλοι μαλώνουν οἱ πιστοί,
ποιὸς πρέπει ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ κρεμαστῆ-
Τότε τὸ πλῆθος ξέσπασε, καὶ χάρη
ζητᾷ γιὰ τὸ ξανθὸ τὸ παληκάρι.
Καὶ τοῦ τυράννου γιὰ πρώτη φορὰ
τρέμει, λυγáει ἢ ἀλύγιστη καρδιά.

— Φιντία, σοῦ χαρίζω τὴ ζωὴ σου,
κι ἂν ποτὲ χρειαστῆς κάτι, θυμῆσου
πὼς ἔνα προᾶμ' ἀπὸ τοὺς δυὸ ζητῶ
νὰ μὲ θαρρῆτε φίλο σας πιστό.

*
* *

Χαρούμενα Χριστούγεννα

πατέρας μου μᾶς ἀγαποῦσε ὅλα τὰ παιδιά του πολύ, πάρα πολύ, καὶ τὴν ἀγάπη του τὴν ἔδειχνε μὲ κάθε τρόπο. Τοὺς ἔλεγε ἀνόητους ἐκεῖνους πὺ ἔλεγαν:—Ν' ἀγαπᾶς τὸ παιδί σου, μὰ νὰ μὴν τὸ δείχνης. Ὅμως ὅσο μεγάλη ἀγάπη εἶχε, εἶχε ἄλλη τόση κοὶ πιδὸ πολλὴ αὐστηρότητα. Καὶ τὸ παραμικρὸ μας σφάλμα δὲν τὸ ἐσυγχωροῦσε εὐκόλα. Καὶ πῶς νομίζετε μᾶς ἐτιμωροῦσε; Μὲ τὸ νὰ μὴ μᾶς δείχνη τὴν ἀγάπη του. Καὶ αὐτὸ μᾶς ἐστοίχιζε πιδὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλη τιμωρία.

* Γιὰ νὰ ξαναποκτήσωμε τὴν ἀγάπη του, δὲν ἀρκοῦσε νὰ μὴν ξανακάνωμε τὸ ἴδιο σφάλμα. Ὁχι! Ἐπρεπε νὰ κάμωμε κάτι ἐξαιρετικὸ, πὺ νὰ μὴ μπορέση πιδὸ νὰ κρατηθῆ, καὶ νὰ μᾶς φανερώση ξανά τὴν ἀγάπη του. Τότε νὰ ἐβλέπετε χαρές! Δὲν ἦτο χαρούμενος μονάχα ὁ τιμωρημένος, μὰ ὅλοι μας. Τὸ σπίτι μας ἐγέμιζε γέλια καὶ τραγούδια.

Ἔτσι ἐπροσέχαμε πάντοτε νὰ μὴ δυσαρεστήσωμε τὸν πατέρα μας καὶ προπάντων, ὅταν ἐπλησίαζαν οἱ μεγάλες γιορτές. Δὲν ὑπάρχει στὸ χωριό μας ἄλλο σπίτι, ποὺ νὰ διασκεδάζη στὶς γιορτές πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ δικό μας. Στὸ σπίτι μας μαζεύονται ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ διασκεδάζουν. Καὶ ὁ πατέρας μου εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δίνει τὸ σύνθημα.

Ἄν πῆς γιὰ τὸν παππού μου, τὸν πατέρα τοῦ πατέρα μου, δὲν ἔχει τὸ ταίρι του στ' ἀστεῖα. Καὶ ὁ πιὸ λυπημένος εἶναι ἀδύναστο νὰ μὴ γελάσῃ.

Αὐτὸς ὁ παππούς μου ἑκατοικοῦσε σ' ἄλλο χωριό. Ὅταν ἐτύχαινε νὰ μᾶς πάρῃ στὸ χωριό του, ἐβρίσκαμε τὴν εὐκαιρία νὰ κάμωμε καὶ τρέλες.

Ὁ παππούς ἐβρίσκει τὸν τρόπο νὰ τὰ συγχωρῇ ὅλα, «νὰ τὰ κάνῃ ὅλα—κατὰ ποὺ λέγει ὁ λόγος—μέλι-γάλα». Ὅμως καὶ αὐτὸς, στὰ σοβαρὰ σφάλματα, ἦτο ἴδιος καὶ ἀπαράλλακτος μὲ τὸν πατέρα μας, καὶ ἄς ἔλεγε τοῦ πατέρα πὼς εἶναι ὑπερβολικός.

Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός μου ἔκαμε κάποτε κάποιο σφάλμα. Νὰ μὲ ρωτήσετε τώρα ποιό, δὲν ξέρω νὰ σᾶς πῶ. Ποτὲ δὲν τὸ ἔμαθα. Ἐνα μονάχα ξέρω πὼς δὲν ἦτο σοβαρό. Ἦτο, ὅπως ἐκατάλαβα, κάτι ἀπὸ τὰ συνηθισμένα, ἀπὸ τὰ λάθη ποὺ πέφτουν ὅλα τὰ παιδιὰ. Τὸ σοβαρὸ ἦτον ὅτι ἀντὶ νὰ τὸ διορθώσῃ, καὶ νὰ ξαναποκτήσῃ τὴν ἀγάπῃ τοῦ πατέρα, ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Δὲν ἐζήτησε βέβαια τὴν ἄδεια κανενός, κ' ἔφυγε σὲ κάποια μακρινὴ χώρα καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἀφοῦ οἰκονόμησε τὰ ναῦλα του, ἐπῆγε στὴν Ἀμερική!... Φυσικὰ ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ τὰ μάθω αὐτά.

Ἐγὼ καὶ ἡ πιὸ μικρὴ ἀδελφούλα μου ἤμαστε πολὺ

μικρὰ καὶ δὲν ἐκαταλαβαίναμε πολλὰ πράγματα. Ἐνα μονάχα ἐτάραξε τίς τρουφερὲς καρδοῦλες μας. Ἐπὸ τὸ σπίτι μας εἶχε φύγει ἡ χαρὰ κ' ἐμπῆκε ἡ θλίψη. Ἐν καὶ ὁ πατέρας ἐπροσπαθοῦσε νὰ μὴ μᾶς λείπουν τὰ γέλια καὶ οἱ χαρές, ὅμως ἔσβηνε κάθε χαρὰ, κάθε ὄρεξη γιὰ γέλια, μόλις ἀντικρῦσαμε τὴ θλιμμένη ὄψη τῆς μανούλας μας.

Γιὰ τὸν ἀδελφό μας κανεὶς δὲν ἐμιλοῦσε στὸ σπίτι. Κανεὶς δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τὸν ἀναφέρῃ. Ἐν καμιά φορὰ ἢ μητέρα μας ἄρχιζε κάτι νὰ εἰπῇ, μιὰ αὐστηρὴ ματιὰ τοῦ πατέρα τὴν ἔκανε νὰ μείνῃ ἄφωνη, καὶ ἡ καημένη ἢ μητέρα δὲν εἶχε ποῦ νὰ πῇ τὸν πόνο τῆς. Μόνον ὅταν ἐρχόταν ὁ παπποὺς καὶ ἡ γιαγιά στὸ σπίτι μας, τότε ἐμιλοῦσαν ὄρες πολλὲς οἱ τρεῖς τους. Ἐμᾶς τὰ παιδιὰ δὲν μᾶς ἄφηναν ν' ἀκούσωμε τί ἔλεγαν. Ὅμως τίς ἐβλέπαμε, τὴ γιαγιά καὶ τὴ μητέρα κλαμένες καὶ τὸν παπποῦ πότε πότε νὰ φέρνῃ τὸ μαντίλι στὰ μάτια του, ἢ νὰ ξεροβήχῃ, γιὰ νὰ καταπιῇ ἕναν κόμπο, ποῦ τοῦ ἀνέβαινε στὸ λαιμὸ ἄθελά του. Κάποτε ἄκουσα τὸν παπποῦ νὰ λέγῃ:

ἘΟλες οἱ ἐλπίδες μας δὲν ἐχάθησαν. Κάμετε ὑπομονή.

Καμιά γιορτὴ δὲν ἔλειπαν ἀπὸ τὸ σπίτι μας ὁ παπποὺς καὶ ἡ γιαγιά. Μᾶς ἔβαζαν κ' ἐλέγαμε τὰ Κάλαντα καὶ τὰ Χριστούγεννα. Τὴν Πρωτοχρονιά μᾶς ἐχάριζαν ἕνα σωρὸ δῶρα, γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν. Ἡ μανούλα πότε ἐβίαζε τὸν ἑαυτὸ τῆς νὰ φανῇ χαρούμενη, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώνῃ. Καὶ ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ ἄρχισε καὶ ν' ἀδυνατίζῃ. Τότε πιά ὁ παπποὺς ἐμιλοῦσε στὸν πατέρα μπροστὰ σὲ ὅλους:

—Μὰ τί καρδιὰ ἔχεις ἐσύ; Δὲν βλέπεις πῶς ἐκάντησε τὸ σπίτι σου;

—Μὴν ἐπιμένῃς, πατέρα, τοῦ ἀπαντοῦσε ἐκεῖνος.

Αὐτὸ ποὺ θέλετε, δὲν θὰ γίνη. Καὶ ὁ παπποὺς ἐσιωποῦσε. Ἔφηνε τὸν πατέρα, κ' ἐμιλοῦσε μὲ τὴ μητέρα καὶ μὲ τὴ γιαγιά :

Ἐπέρασαν κάμποσα χρόνια. Ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφοῦλα μου εἶχαμε μεγαλώσει κ' ἐπηγάίναμε στὸ σχολεῖο.

Κοντὰ τὰ Χριστούγεννα ἦλθε ὁ παπποὺς στὸ σπίτι μας, κ' ἐμίλησε μὲ τὴ μητέρα. Τὸ μάτι μου τοὺς ἐπῆρε ποὺ ἐκρουφογελοῦσαν. Ὅμως σὰν ἄκουσαν τὰ πατήματα τοῦ πατέρα, ἐπῆραν τὸ συνηθισμένο σοβαρο καὶ θλιμμένο ὄφρος.

—Δὲν ἄλλαξες γνώμη; ἐρώτησε ὁ παπποὺς τὸν πατέρα.

—Ὅχι!

Ὁ παπποὺς ἐσηκώθηκε κ' ἔφυγε δυσαρεστημένος.

Ἡ μητέρα δὲν εἶπε τίποτε. Πρώτη τότε φορὰ ἐτόλμησα νὰ ρωτήσω χαϊδεύοντας τὸν πατέρα μου :

—Ποῦ εἶναι πατέρα, ὁ Γιώργος μας;

Ὁ πατέρας ἐγύρισε ἀλλοῦ καὶ ἄργησε νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Ἐπειτα μὲ συννεφιασμένο πρόσωπο μοῦ εἶπε :

—Δὲν ξέρω. Καὶ μὲ ἄφησε.

Τὴν ἀδελφή μου τὴν ἔπιασαν λυγμοί.

—Τί ἔχεις ἐσύ; τὴν ἐρώτησε ὁ πατέρας τρυφερά. Ἄν καὶ δὲν ἔδειχνε ἐξαιρετικὴ ἀγάπη σὲ κανένα, ὅλοι τὸ ἠξέραμε, πὼς τὴν Ἀργυρῶ μας τὴν ἀγαποῦσε πιὸ πολὺ.

Μ' ὄλα τὰ χάρδια τοῦ πατέρα ἡ Ἀργυρῶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ μιλήσῃ ἀπὸ τὰ κλάματα. Κάποτε εἶπε μ' ἀναφυλλητά :

—Θέ... θέ... λω, τό... Γιώργο μας!

—Μπά! μπά! ἔκαμε ὁ πατέρας, χωρὶς νὰ δείξῃ

τὴ συνηθισμένη του αὐστηρότητα. Ποῦ νὰ τὸν βρῶ, τὸ Γιῶργο μας;

— Λέ... λέ... νε, ἐ... σὺ τὸν ἐδιωξες! ἐτόλμησε νὰ πῆ ἡ Ἀργυρώ.

— Ἐγώ! ἔκαμε ὁ πατέρας. Ἐγώ! Εἶναι ψεύτης, ὅποιος σοῦ τὸ εἶπε! Ἄκουσε, Ἀργυρώ, δὲν εἶσαι πιὰ μικρούλα. Εἶναι ψέματα, σοῦ λέγω. Κ' ἐκόμπιασε ὁ πατέρας, μὰ ἐξακολούθησε μὲ τὴ συνηθισμένη του αὐστηρότητα: Νὰ μὴ μοῦ ξαναμιλήσης πιὰ γιὰ τὸ Γιῶργο.

Ἡ Ἀργυρῶ ἐξάρωσε, ἔπνιξε τὰ δάκρυά της καὶ δὲν ἐμίλησε. Τὴν ἐπῆρε ἡ μητέρα καὶ κάτι τῆς εἶπε καὶ σὲ λίγο ἠσύχασε. Ἐπειτα εἶπε καὶ στοὺς δύο μας:

— Γιατί νὰ στενοχωρῆτε τὸν πατέρα σας;

Ἐγὼ ἀπόρησα, πού τὴν εἶδα ἠσυχὴ καὶ ὄχι θλιμμένη. Ἐτόλμησα λοιπὸν νὰ τὴ ρωτήσω γιὰ τὸ Γιῶργο μας. Ἄλλοτε δὲν θὰ εἶχα τὸ θάρρος, γιὰτι καὶ τὸ ὄνομα «Γιῶργο» ν' ἄκουε, ἐβούρκωνε κ' ἔτρεχε νὰ κλεισθῆ στὴν καμαρούλα της. Καὶ στὴ γειτονιά ν' ἄκουε τὸνομα, τὸ ἴδιο ἐπάθαινε. Τώρα ὁμως ἐμιμήθηκε τὴν αὐστηρότητα τοῦ πατέρα καὶ μοῦ ἀπάντησε:

— Στὶς δουλειὲς τῶν μεγάλων νὰ μὴν ἀνακατεῦσαι! Μοῦ ἐφάνηκε αὐτὸ πολὺ παράξενο, ὁμως δὲν ἐμίλησα. Οὔτε ἡ ἀδελφούλα μου ἡ Ἀργυρώ. Θὰ ἤμαστε εὐχαριστημένοι ἂν ἡ μανούλα μας ἤθελε παρηγορηθῆ. Ποιὸς ξέρει, μπορεῖ νὰ ἐχάθηκε γιὰ πάντα ὁ ἀδελφούλης μας. Καὶ ἄλλοι ἔπαθαν τέτοια κ' ἐπαρηγορήθηκαν. Τί νὰ κάμουν!

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἔπεφτε χιόνι πολὺ. Καταχιονισμένος ἦλθε ἓνας ἀποσταλμένος ἀπὸ τὸν παππού. Ἐφερε γράμμα γιὰ. . . μένα. Ὁ παππούς

μοῦ ἔγραφε νὰ εἰπῶ τοῦ πατέρα νὰ πᾶμε στὸ χωριό του. Θὰ τοῦ κατοφανῆ, λέγει, ἂν δὲν μᾶς ἰδῆ. Εἶναι ἀδιάθετος, ἔγραφε, καὶ σὰν γέρος πὺ εἶναι, δὲν θὰ τὰ καταφέρει νὰ περάσῃ τὰ χιόνια. Νὰ λογαριάσῃ, ἔγραφε, καὶ τὴ γιαγιά, πὺ δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ Χριστοῦγεννα χωρὶς τὸ γιό της, τὸν πατέρα μου.

Ἔδωσα τὸ γράμμα στὸν πατέρα. Μόλις τὸ ἐδιάβασε εἶπε :

— Ἐμεγαλώσαμε βλέπω, κ' ἔχομε καὶ ἀλλῆλογραφία. Γιὰ πὲς μου, ἐσὺ τοῦ γράφεις τοῦ παπποῦ;

— Ἀμέ! ἀπάντησα.

— Γράψε λοιπὸν τοῦ παπποῦ, πὺς ἂν δὲν μπορέσωμε σήμερα, αὔριο ἀπολείτουρα θὰ εἶμαστε ἐκεῖ, ὅσο χιόνι καὶ νὰ ρίξῃ. Καὶ νὰ τὸ ἰδῶ τὸ γράμμα.

Στὸ μεταξὺ ἐπῆρε στὴν κάμαρά του τὸν ἀποσταλμένο τοῦ παπποῦ καὶ τὸν ἐρωτοῦσε γιὰ πολλὰ. Κάτι φαίνεται θὰ ἠθέλε νὰ μάθῃ, μὰ δὲν τὸ ἔμαθε ἐκεῖνο πὺ ἐζητοῦσε.

Ἡ μητέρα ἐρώτησε :

— Δὲν πηγαίνομε ἀπὸ σήμερα; Μπορεῖ νὰ γίνῃ χειρότερος ὁ καιρὸς αὔριο.

Ὁ πατέρας ἔφερε βόλτες στὸ δωμάτιο καὶ δὲν ἀπάντησε.

Ἐγὼ ἐτελείωσα τὸ γράμμα καὶ τὸ ἔδωσα στὸν πατέρα. Τὸ ἐδιάβασε κ' ἔμεινε εὐχαριστημένος.

— Ὅ,τι καὶ νὰ γίνῃ, αὔριο ἀπολείτουρα νὰ μᾶς περιμένουν, εἶπε δίνοντας τὸ γράμμα στὸν ἀποσταλμένο. Αὐτὸς ἐχαιρέτησε, ἐτυλίχθηκε στὴν κάπα του κ' ἔφυγε.

Ὁ πατέρας κατὰ τὴ συνήθεια ἔφερε τὴ νύκτα τῶν Χριστοῦγέννων δυὸ ἐλάτινα μεγάλα κούτσουρα, καὶ τὰ ἔβαλε στὴ φωτιά. Τὶ ὄμορφα πὺ ἐλαμπάδιασε

ή φωτιά μας και τί γλυκά πού έτραγουδοῦσε! Ἐπέσαμε νά κοιμηθοῦμε και, περασμένα μεσάνυχτα, ἔξυπνήσαμε.

Τὸ χιόνι εἶχε σταματήσει. Ὁ πατέρας ἐβροήθησε τὴ μητέρα νά ἀνεβῆ στὸ μουλάρι μας, ἔβαλε στὰ πόδια της τὴν Ἀργυρῶ κ' ἔξεκινήσαμε. Ἐγὼ και ὁ πατέρας πεζοί... Τὸ φεγγάρι, ὀλόγιομο, ἔγερνε πρὸς τὴ δύση του. Ὅλα κάτασπρα....

Τὴ χαρηνγὴ ἐφθάσαμε στοῦ παπποῦ τὸ χωριό. Τί χαρούμενα πού ἐκτυποῦσαν οἱ καμπάνες. Στοῦ παπποῦ ἐβροήκαμε τὴν ψυχοκόρη του νά ἐτοιμάξῃ τὸ τραπέζι. Ὁ πατέρας τὴν ἐρώτησε, ἂν θὰ ἐπροφθάνουμε τὴ λειτουργία.

— Μπορεῖ! ἀπάντησε ἡ ψυχοκόρη.

Ἀλλάξαμε ροῦχα κ' ἐπήγαμε. Ὁ πατέρας, προτοῦ νά ξεκινήσωμε, εἶχε γυρίσει ὅλα τὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ. Αὐτό, ἄλλοτε πού ἐπηγαίναμε στοῦ παπποῦ, ποτὲ δὲν τὸ εἶχε κάμει.

Σὰ νά εἶχε τὸ προαίσθημα πὸς κάτι τοῦ ἐτοίμαζε ὁ πατέρας του. Τὸ δωμάτιο ὅμως τοῦ παπποῦ τὸ ἐβροῆκε κλειδωμένο. Ἡ ψυχοκόρη, ὅταν τὴν ἐρώτησε, τοῦ εἶπε πὸς τώρα και κάμποσον καιρὸ ἔτσι τὸ συνηθίζει ὁ παππούς. Κλειδώνει τὸ δωμάτιό του και παίρνει τὸ κλειδὶ πάντοτε μαζί του. Ὁ πατέρας ἐδάγκωσε τὰ χεῖλη του, ἐκούνησε τὸ κεφάλι του, μὰ δν εἶπε τίποτα.

Ἐπήγαμε στὴν ἐκκλησία. Στὸ γυρισμὸ ἐβροήκαμε τὸ τραπέζι στρωμένο κ' ἐκαθήσαμε. Σ' ὅλων τὰ πρόσωπα εἶναι ζωγραφισμένη κάποια ἀνησυχία. Σὰ νά εἶναι ὅλοι νευρικοί. Μονάχα ἐμεῖς τὰ παιδιὰ γεμίζαμε

τὸ σπίτι μὲ τὶς χαρούμενες φωνές μας. Τοῦ παπποῦ, καθὼς ἐπῆρε νὰ κόψῃ τὸ Χριστόψωμο, τοῦ ἔπεσε τὸ μαχαίρι κ' ἐκτύπησε στὸ πιάτο του. Καθὼς ἐσήκωσε ὁ πατέρας τὰ μάτια του νὰ κοιτάξῃ τὸν παπποῦ, εἶδε ξαφνικὰ ν' ἀνοίγῃ ἡ ἀντικρυνὴ πόρτα καὶ νὰ προβάλλῃ ἕνας νέος ὠχρός. Πρῶτον νὰ προφθάσῃ ν' ἀνοίξῃ τὰ χεῖλη του ὁ πατέρας, ὁ νέος ἐπροχώρησε κοντὰ του κ' ἔπεσε στὰ γόνατα. Ἐμεῖς τὰ παιδιά τὰ ἐχάσαμε. Ὁ παππούς, ἡ γιαγιά καὶ ἡ μητέρα ἐκάρφωσαν τὰ μάτια τους στὸν πατέρα.

— Πατέρα!... ἐπρόφθασε νὰ εἰπῇ ὁ νέος.

— Φθάνει πιά!... εἶπεν ὁ πατέρας, πηδώντας ἀπάνω καὶ κλειώνοντας στήν ἀγκαλιά του τὸ ὠχρὸ παληκάρι.

Ἐμεῖς τὰ παιδιά ἐσηκωθήκαμε κ' ἀγκαλιάσαμε τὰ γόνατα τοῦ πατέρα καὶ τοῦ νέου. Εἶχαμε γνωρίσει τὸ Γιώργο μας, τὸν ἀδελφούλη μας. Οἱ ἄλλοι ἔχυναν δάκρυα χαρᾶς.

Τί ἀκολούθησε, εὐκόλα τὸ καταλαβαίνετε. Κάποτε τέλος ἐκαθήσαμε στὸ τραπέζι καὶ ὅλοι μαζί ἐψάλλαμε μὲ χαρούμενες φωνές:

— Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε....

Ἡ φωνὴ τοῦ παπποῦ ἐξεχώριζε.

Ἔτσι ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι μας ἡ λύπη καὶ ξαναμπῆκε ἡ χαρά.

Ὁ πατέρας μὲ ὀλόφωτα μάτια ἀπὸ χαρὰ, πολλὰς φορὲς ἐκοίταζε τὸν παπποῦ καὶ τοῦ ἔλεγε:

— Πατέρα!...

Καὶ ὁ παππούς ἀπαντοῦσε:

— Τοῦ παιδιοῦ μου τὸ παιδί, τόχω δυὸ φορὲς παιδί.

“Οτι ὁ παππούς ἔκαμε τ’ ἀδύνατα δυνατὰ νὰ μᾶς φέρη τὸ Γιῶργό μας, ὅλοι τὸ ἐκαταλάβαμε. Ὅμως τί ἐσήμαινε: «τοῦ παιδιοῦ μου τὸ παιδί, τόχω δυὸ φορὲς παιδί», τὸ ἐκατάλαβα πολὺ ἀργά. Ὅταν ἤμαστε τὰ δυὸ ἀδέλφια μεγάλοι, ἡ Ἀργυρώ μας παντρεμένη καὶ εἵχαμε χάσει τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλο τὸν παππού, τὴ γιαγιά, τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα μας, ὁ Γιῶργος μ’ ἐπῆρε μιὰ μέρα στὸ σπίτι του, καὶ μοῦ ἔδωσε ἕνα μεγάλο κουτί.

Μέσα, μοῦ εἶπε, εἶναι ἡ ἀλληλογραφία μου μὲ τὸ μακαρίτη τὸν παππού μας.

Ὁλόκληρο βιβλίο εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλληλογραφία. Γιὰ τὴν ἱστορία ποὺ σᾶς διηγήθηκα, ἀρκοῦν αὐτὰ τὰ λίγα.

Ὁ παππούς ἐκοπίασε πολὺ κ’ ἐπλήρωσε πολλὰ χρήματα ν’ ἀνακαλύψη τὸν ἀδελφό μου. Στὰ πρῶτα του γράμματα τοῦ ἔγραφε:

— Γιὰ ἕνα τιποτένιο σφάλμα, ποὺ ἀρκοῦσε νὰ πῆς στὸν πατέρα σου «δὲν τὸ ξανακάνω», δὲν εἶναι ντροπὴ νὰ κάμης τόσο μεγάλο ἔγκλημα; Ἐθύμως εἶ; Γιατὶ δὲν ἐρχόσουν σὲ μένα, ν’ ἀναλάβω ἐγὼ νὰ τὰ διορθώσω;... Στὰ δικὰ του γράμματα ὁ Γιῶργος ἔγραφε:

— Ἄν δὲν γίνω πλούσιος, δὲν γυρίζω. Ἀδύνατο παππού, νὰ γυρίσω...

* Ὅμως τὰ πράγματα δὲν τοῦ ἦλθαν τοῦ ἀδελφοῦ-λη μου βολικά. Καὶ στὸ τέλος ἀρρώστησε βαριά καὶ θὰ ἐπέθαινε τὸ δίχως ἄλλο στὴν ξενητεία. Ὁ καημένος ὁ παππούς ἐχρεώθηκε νὰ τοῦ στείλῃ χρήματα, νὰ γυρίσῃ τὸ δίχως ἄλλο. Ὅμως ὁ Γιῶργος τοῦ εἶχε γράψει:

Ἄν δὲν μοῦ γράψῃ ὁ πατέρας πὼς μὲ συγχωρεῖ, προτιμῶ νὰ πεθάνω.

Καὶ ὁ πατέρας, ὅπως εἶδαμε, δὲν ἤθελε ἴμὲ κανέναν τρόπο νὰ ὑποχωρήσῃ.

Τότε ὁ παππούς τοῦ ἔγραψε νὰ μὴ ζήτηῖ τέτοια ἀνόητα πράγματα. Νὰ ἔλθῃ, καὶ ἂν δὲν τὸν δεχθῇ ὁ πατέρας, θὰ τὸν κάμῃ αὐτός, ὁ παππούς, γιό του.

— Τί; τοῦ ἔγραφε. Δὲν εἶναι λοιπὸν διαίκωμά μου νὰ ἔχω παιδί μου τὸ παιδί τοῦ παιδιοῦ μου; Δὲν τὴν ξέρεις τὴν παροιμία: «τοῦ παιδιοῦ μου τὸ παιδί τόχω δυὸ φορὲς παιδί»;

Ἔτσι ὁ Γιώργος μας ἐγύρισε μυστικά, στοῦ παπποῦ τὸ σπίτι ὡς πὺν ἔγινε καλά. Τρεῖς μῆνες ἔκαμε νὰ γειάνῃ καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὺς ἡ μητέρα, μυστικά, κάποια νύκτα, θὰ ἔτρεξε στοῦ παπποῦ καὶ θὰ τὸν εἶδε τὸν Γιώργο μας. Γι' αὐτὸ καὶ εἶχε ἡσυχάσει. Ὅμως ἐμεῖς, ἴσως καὶ ὁ πατέρας, δὲν εἶχαμε μάθει ποτὲ τίποτε, ὡς πὺν ἤλθαν ἐκεῖνα τ' ἀλησιμόνητα Χριστούγεννα.

Χριστούγεννα

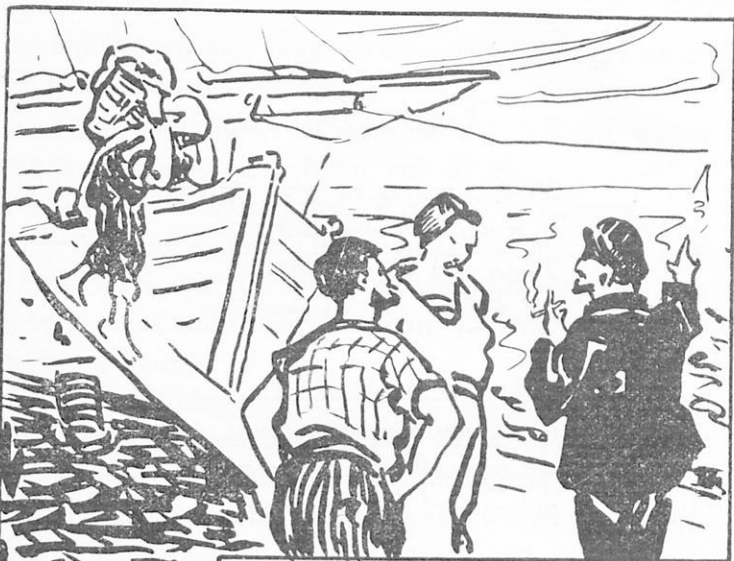
Στοῦ παπποῦ τὸ γόνα ἀπάνω
τὸ παιδάκι ἀποκοιμήθη·
Τώρα πιά τὸ παραμύθι
σι' ὄνειρό του τὸ θωρεῖ.

Ἐξω ὁ ἄνεμος ἀλλάζει
μὲ τὴ νύχτα κρούφια λόγια
καὶ σχορπίζει μοιρολόγια
γιά τὴν πλάση τὴ νεκρῇ

Καὶ βουβὸ τὸ χιόνι πέφτει
καὶ σκεπάζει χῶρες, δάση
καὶ σκεπάζει ὅλη τὴν πλάση
κι εἶναι ἐλόλευκος καιμὸς.

Μ' ἂν τὸ κάθε σὶὴν ἀγκάλη
τοῦ θανάτου τώρα γέρονη,
ζωὴ κάπου ἐν ἄστρο παίρνει
καὶ γεννιέται ἕνας Θεός !

Α. Παλαμᾶς

Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου.

ΠΑΝΤΑ τὸ ἔλεγε ὁ καπετὰ Νικόλας:
— Παιδιά, μὰ μέρα θὰ τὸν κόψουν αὐτὸν τὸ λαμὸ καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμηθῆτε.

— Μὰ κόβεται τὸ βουνό, καπετὰ Νικόλα;

— Ἔ, μὴν τὸ λέτε δὰ καὶ βουνό! Ἑβδομῆντα-ὀγδόντα μέτρα ψηλὸ εἶναι καὶ δὲν εἶναι. Τὸ μάτι τοῦ καπετὰ Νικόλα δὲ γελίεται. Μὰ καὶ βουνὸ νὰ ἦτο θὰ ἤμποροῦσε νὰ κοπῆ. Χέρια, μοῦ δίνετε χέρια; καὶ ὅ,τι θέλετε σᾶς φτιάνω.

Ὁ καπετὰ-Νικόλας, ἀπὸ τὸ Γαλαξίδι, εἶχε φορτώσει τὸ καΐκι του, τὸν «Ἄι Νικόλα», σαλωνίτικες ἐλιές γιὰ τὸν Πειραιᾶ, καὶ τώρα, ἀραγμένος στὴν Κόρινθο, ἐξεφόρτωνε. Δὲν εἶχε γίνει ἀκόμα ἡ διώρυγα νὰ περνοῦν τὰ καράβια, κ' ἔπρεπε νὰ ξεφορτώ-

νουν τὸ φορτίο στὴν Κόρινθο, ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὰ κάρα νὰ τὸ κουβαλοῦν στὸ Καλαμάκι, κ' ἔπειτα νὰ τὸ φορτώ- νουν πάλι σ' ἄλλα καΐκια γιὰ τὸν Πειραιᾶ.

—Κοῖμα στὸν καιρὸ ποὺ χάνεται! Ἔ παιδιά, ἂν αὐτὸς ὁ λαιμὸς ἐδῶ μπροστὰ δὲν ἔκοβε τὴ θάλασσα, θὰ ἦμιον προῶ-προῶ στὸν Πειραιᾶ. Μὰ μιὰ μέρα θ' ἀνοίξουν ἐδῶ ἀντάκι νὰ περνοῦν τὰ καΐκια καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμηθῆτε, εἶπε πάλιν ὁ καπετὰ-Νικόλας.

—Φθάνει νὰ ζοῦμε, καπετάνιο, τοῦ ἀποκρίθηκαν οἱ ἄλλοι, ποὺ δὲν ἐπολυπίστευαν πὼς μπορεῖ νὰ κοπῆ ἓνας ἰσθμὸς ἕξι χιλιόμετρα πλατύς.

Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια... Ὁ καπετὰ-Νικόλας ἐγέρασε, ἐπαράτησε τὴ θάλασσα κ' ἔμεινε στὴν πατρίδα του, στὸ Γαλαξίδι. Γέρο-ἀπόμαχος πιά, συχνὰ ἐπήγαινε στὸ καφενεῖο, στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ ἔλεγε ἱστορίες τῆς ζωῆς του.

—Μιὰ φορὰ ἐρχόμουν μὲ μιὰ μπρατσέρα ἀπὸ τὸ Τριέστι φορτωμένος καφὲ καὶ ζάχαρη γιὰ τὸν Πειραιᾶ. Γιὰ νὰ γλυτώσω τὸ φόρτωσε-ξεφόρτωσε στὴν Κόρινθο, εἶπα νὰ κάμω τὸ γύρο τοῦ Μωριᾶ. Ἐφθασα στὸ Μα- λέα κ' ἐβρῆκα φουρτούνα, μὰ τί φουρτούνα! Ἡ μπρα- τσέρα μου ἐχοροπηδοῦσε σὰν καρυδότσουφλο ἐπάνω στὰ κύματα. Καλὰ ποὺ τὴν ἐγλύτωσα. Ὁ καπετὰ-Νικό- λας ἤξερε καλὰ τὴ δουλειὰ του. Ἐπρόφθασα καὶ χῶ- θηκα στὰ Βάτικα. Ἐμεινα ἐκεῖ κλεισμένος μερόνυχτα. Δυὸ φορὲς ἐδοκίμασα νὰ περάσω τὸν κάβο καὶ πάλιν ἐγύρισα πίσω. Ὅχι πὼς ἐφοβόμουν μὴν πνιγῶ, μὰ ἤθελα νὰ φέρω τὸ φορτίο, ποὺ μοῦ ἐμπιστεύθηκαν, σῶο καὶ ἀκέραιο στὸ λιμάνι.

Καὶ ὁ καπετὰ-Νικόλας πάντα ἐτελείωνε τὴ διή- γησή του λέγοντας:

—Ἄ μωρὲς παιδιά, καὶ πότε θ' ἀνοίξουν πέρασμα στὴν Κόρινθο!

Καὶ νά, ἀλήθεια, πού τὸ ἀνοιξαν. Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε πού ἄρχισαν τὰ ἔργαζοντὰ πενήντα χρόνια. Ἐβάσταξαν χρόνια καὶ χιλιάδες ἐργάτες ἐδούλευσαν, ὥσπου

ν' ἀνοιχθῆ ἡ διώρυγα καὶ νὰ γίνη ὅπως εἶναι σήμε-
ρα. Ἄλλο εἶναι, βλέπεις,
νὰ τὸ πῆς καὶ ἄλλο νὰ τὸ
κάμης. Λογαριάστε μονά-
χα τοὺς ὄγκους τὰ χώμα-
τα, πού ἔπρεπε νὰ κοποῦν
καὶ νὰ κουβαληθοῦν μα-
κριά. Γιατὶ δὲν ἐσκόπευαν
ν' ἀνοίξουν ἓνα χαντάκι
ὅπως - ὅπως. Ἐπρεπε νὰ
προνοήσουν νὰ μὴ γκρε-
μίζονται ἀπὸ τὰ πλάγια
τὰ χώματα καὶ φράζουν

τὴ διώρυγα. Γι' αὐτὸ τὴν ἔκαναν πολὺ πλατύτερα ψη-
λά, καὶ ὅσο ἐκατέβαιναν, τὴν ἐστένευαν γιὰ νὰ εἶναι τὰ
πλάγια γερτὰ σὰν τὰ πλευρὰ τῆς σκάφης. Καὶ πάλι δὲν
τ' ἄφησαν ἔτσι, παρὰ ὅπου εἶχε μαλακὰ καὶ ἀμμουδερὰ
χώματα κ' εὐκόλα ἠμποροῦσε νὰ ξεκολλήσουν, ἔκτισαν
ἐπάνω τους τοῖχο νὰ τὰ συγκρατῆ.

Σὰν ἔφθασαν σκάβοντας ἴσια μὲ τὴν ἐπιφάνεια
τῆς θάλασσας, τότε ἡ δουλειὰ ἔγινε δυσκολώτερη. Ἐ-
πρεπε νὰ κατέβουν ἀκόμα ὀκτὼ μέτρα πρὸ βαθιά, καὶ
γιὰ νὰ τὸ καταφέρουν, ἔφραξαν πρῶτα τὰ νερὰ τοῦ
Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ μὲ δυὸ χονδρούς
τοίχους. Ἐτσι τὰ νερὰ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ χυθοῦν
μέσα στὸ σκάμμα καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὰ ἔργα.

Σὰν ἐτέλειωσε τὸ σκάψιμο, ἔκτισαν σ' ὄλο τὸ μάρκος τῆς διώρυγας, ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, δυὸ χονδρούς, σὰν πεζοδρόμια, προστατευτικούς τοίχους. Ἐπειτα δὲν ἔμενε παρὰ νὰ γεμίση τὸ βαθὺ χανδάκι μὲ θάλασσα. Θὰ ἤμποροῦσαν φυσικὰ νὰ τινάξουν στὸν ἀέρα μὲ φουρνέλα τοὺς δυὸ τοίχους, πὺν ἔφραζαν τὸ Σαρωνικὸ καὶ τὸν Κορινθιακὸ. Εὐκόλο βέβαια, μὰ πολὺ ἐπικίνδυνο. Ἡ θάλασσα θὰ ὤρμοῦσε στὴ διώρυγα μέσα σὰν ὀρμητικὸς ποταμὸς μὲ τόσῃ βία καὶ δύναμη, πὺν θὰ μποροῦσε νὰ καταστρέψη ὄλο τὸ ἔργο. Θὰ ἔσκαβε τὸ βυθὸ τῆς διώρυγας καὶ θὰ ἐξεθεμέλιωνε τοὺς προστατευτικούς τοίχους. Τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ θὰ ἐσυγκρούοντο μὲ τρομερῇ ὀρμῇ στὴ μέση τῆς διώρυγας, καὶ θὰ ἀνέβαιναν σὰν τεράστιο κῦμα, πὺν ὕστερα, στὴν ὑποχώρησή του, θὰ ἐπαράσερνε τὰ πάντα.

Ἐπρεπε μὲ κάθε τρόπο ν' ἀποφύγουν τὸ ἀπότομο γέμισμα καὶ νὰ πῶς τὸ κατώρθωσαν. Στους δυὸ τοίχους, πὺν ἔφραζαν τὴ διώρυγα γιὰ νὰ μὴ μποῦν μέσα τὰ νερά, εἶχαν ἀφήσει, γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, θυρίδες σιδερόφρακτες. Τώρα λοιπὸν πὺν ἦλθε ἡ ὥρα, ἀνοιξαν λίγο-λίγο αὐτὲς τὶς θυρίδες καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τὸ Σαρωνικὸ καὶ ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸ ἀφρίζοντας ὤρμησε στὴ διώρυγα. Ὁκτὼ ἡμέρες καὶ ὀκτὼ νύκτες τὰ νερὰ τῶν δύο κόλπων ἔτρεχαν ὅπως δύο χεῖμαροι ὥσπου νὰ γεμίσουν τὴ διώρυγα.

Ἐτσι χωρὶς βία καὶ καταστροφὴς ὁ Σαρωνικὸς καὶ ὁ Κορινθιακὸς ἔνωσαν τὰ νερὰ τους, πὺν ἔμεναν χωρισμένα ἀπὸ χιλιάδες αἰῶνες πρὶν. Καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς ἐνώθηκαν πὺν στενὰ ἡ δυτικὴ καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλάδα. Δέκα χιλιάδες πλοῖα περνοῦν κάθε χρόνον ἀπὸ τὸν θαλασσινὸν αὐτὸ διάδρομον καὶ φέρουν τὸν πλοῦτον καὶ

τὴν εὐτυχία στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονιου. Τὸ Μαλέα, πού ἐτρόμαξε ἄλλα χρόνια τόσο τοὺς ταξιδιῶτες μὲ τὶς φουρτοῦνες του καὶ τὰ ναυάγιά του, τὸν ἐμισοξέχασαν. Μαζί του ἐλησμονήθηκε καὶ ἡ παροιμία, πὸν ἔλεγαν στὰ παλιὰ τὰ χρόνια: «Τὸ Μαλέα ἐπέρασες; ξέχασε τὸ σπίτι σου.»

Τὴν ἡμέρα πὸν ἐπροτοπέρασε τὸ πρῶτο ἐλληνικὸ πλοῖο ἀπὸ τὴ διώρυγα τῆς Κορίνθου, ἐπανηγύρισε ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Μόνον ὁ καπετὰ-Νικόλας ἀπὸ τὸ Ἰνδιάνικο δὲν ἐξοῦσε πιά ὁ καημένος, γιὰ νὰ περάσῃ καὶ αὐτὸς τραγουδώντας ἀπὸ τὴ διώρυγα πὸν ὠνειρεύθηκε, μὲ τὸ καΐκι του φορτωμένο νόστιμες σαλωνίτικες ἐλιές.

Τὸ Ἑλληνικὸ χρυσάφι

Ο ΧΡΥΣΑΦΙ. Καί ποιος δὲν τὸ γνωρίζει ; Κίτρινο, λαμπερό,

ἄφθαρτο, στολίδι ἐπιθυμητό

Τὸ ἐπιθύμησε καὶ ὁ μοναχογιὸς τῆς κυρὰ-Γιάννενας Μικρὸς ἀκόμα στὸ σχολεῖο, εἶχε ἀκούσει πὼς ὑπάρχουν μέρη στὴ γῆ, πὺν βγαίνει χρυσάφι.

— Εὐτυχησμένοι τόποι ! ἔλεγε. Νὰ σκάβης καὶ νὰ βγάνης χρυσάφι. Ἐπίστευε κίολας πὼς στοὺς τόπους αὐτοὺς δὲν ἔχεις παρὰ νὰ σκύψης καὶ νὰ πιάσης χρυσολίθαρα. Νὰ, πῶς εἶναι τὰ κοτρώνια στὴν πατρίδα μας. Τὰ παιδιὰ παίζουν πετροπόλεμο μὲ χρυσόπετρες. Οἱ τσοπάνηδες πετροβολοῦν τὰ γίδια μὲ χρυσολίθαρα. Στὶς ἀκρογιαλιές τὶ μεγαλεῖο ! Χρυσόπετρες,

στρογγυλεμένες ἀπὸ τὸ κῦμα, λαμποκοποῦν ὅπου κοιτάξεις. Οἱ τοῖχοι τῶν σπιτιῶν λαμποκοποῦν καὶ αὐτοὶ, κατακίτρινοι ἀπὸ τὶς χρυσόπετρες. Ὡς καὶ ἡ λάσπη χρυσίζει. Τὰ παπούτσια σου χώνονται μέσα στὴ χρυσόλασπη καὶ τὸ καλοκαίρι, καθὼς φυσάει, σηκώνεται σύννεφο ἢ χρυσόσκονη. Δὲν ἔχεις παρὰ νὰ σκύψης καὶ νὰ πάρῃς ὅσο χρυσάφι θέλεις. Ποιὸς θὰ σοῦ πῆ τίποτε !

— Ἐκεῖ θὰ πάγω, ἔλεγε, ἅμα μεγαλώσω. Θὰ γεμίσω ἓνα δυὸ σακκιά καὶ θὰ γυρίσω πίσω. Μιὰ χρυσόπετρα θὰ δίνω, ἓνα κοπάδι πρόβατα θὰ παίρνω. Μιὰ ἄλλη θὰ δίνω, ἓνα παλάτι θὰ κτίζω.

* * *

— Σὰν ἐμεγάλωσε ὁ μοναχογιὸς τῆς κυρὰ-Γιάννενας, λέγει στὴ μάνα του μιὰ μέρα.

— Μάνα, θὰ φύγω.

— Καὶ γιὰ ποῦ, παιδάκι μου ;

— Νά, γιὰ τοὺς χρυσότοπους !

— Ποιὸς χρυσότοπους ; Καὶ ποῦ θὰ μ' ἀφήσης ἐμένα, παιδάκι μου, ποὺ σ' ἔχω ἓνα καὶ μοναχό, γιὰ γυναῖκα τὴν κακομοῖρα ; Τὶ θὰ γίνουν τὰ ζωντανά μας ; Τὸ ἀμπέλι μας ποὺ τὸ ἀνάστησε ὁ πατέρας σου σὰν τὸ μικρὸ παιδί, θὰ ξαμπελωθῆ. Τὸ λιοστάσι μας, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλο σὰν καὶ αὐτό, θὰ λογγώσει. Ἔχει φαρμάκια ἢ ξενιτειά, εἶναι πικρὸ τὸ ψωμί της. Ἐλα, παιδάκι μου, στὰ σύγκαλά σου.

Μὰ ποῦ ν' ἀκούσῃ αὐτὸς τὰ φρόνιμα λόγια τῆς μητέρας του !

Ἦθελε καὶ καλὰ νὰ ξενιτευθῆ καὶ νὰ πλουτίσῃ, νὰ γυρίσῃ χρυσοφορτωμένος. Σὰν ἐγύριζε, τότε θὰ ἔβλεπε καὶ ἡ μάνα του τί θὰ τῆς ἔφερε ! Θὰ τῆς ἔφερε πράγματα, ποὺ οὐδὲ τὰ συλλογιέται !

Ἐπούλησε τὸ λοιπὸν ἓνα χωράφι, κληρονομιά ἀπὸ τὸν πατέρα του, κ' ἔφυγε.

Χρόνια ἐπέρασαν, καὶ κανεὶς δὲν ἔμαθε γιὰ τὸν ξε-
νιτευμένο. Ἡ γριά μάνα του ἐπέθανε, τὸ ἀμπέλι, ἀκαλλι-
ἐργητο, ἐξαμπελώθηκε, τὰ ζωντανά του ἐπέρασαν σὲ ξέ-
να χέρια, τὸ λιοστάσι, τὸ στολίδι τοῦ χωριοῦ, ἐλόγγω-
σε. Ξένοι τὸ ἐτρογουῦσαν στὸν καιρὸ τῆς σοδιᾶς, μὰ κα-
νεὶς δὲν τὸ ἐκαλλιεργοῦσε.

Οἱ κασίκες τοῦ χωριοῦ ἐκατέβαζαν τὰ χαμηλὰ
κλαδιὰ καὶ τὰ ἔτρωγαν, οἱ ρίζες ἔρριξαν βλαστάρια ἀ-
γριλίδας. Πουρνάρια καὶ βάτα καὶ ἄλλα λογιῆς-λογιῆς χα-
μόδενδρα ἐφύτρωσαν, καὶ οἱ χωρικοὶ, ὅποιος εἶχε ἀνάγ-
κη ἀπὸ ξύλα γιὰ τὴ φωτιά του, ἐτραβοῦσε, μὲ τὸ κλαδευ-
τήρι στὸ χέρι, γιὰ τὸ λιοστάσι τῆς μακαρίτισσας κυρά-
Γιάνννας.

Τὸ μοναχογιὸ τὸν εἶχαν πιά γιὰ πεθαμένο
στὸ χωριό.

— Ὁ τρελὸς ! ἔλεγαν. Ἄφησε τὸν τόπο του καὶ
τὰ καλά του τοῦ κ' ἐπῆγε γιὰ χρυσόπετρες...

Ἄλλος ἔλεγε κοροϊδευτικά :

— Κάπου θὰ μαζεύη τὸ χρυσάφι μὲ τὶς φοῦχτες.

— Θὰ τὰ παραγέμισε τὰ σακκιά, ἐπρόσθετε ἄλλος
καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ σηκώση!

Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἐλησμονήθηκε καὶ πιά γι' αὐτὸν
κουβέντα δὲν ἔκαναν.

Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια. Ὅλοι εἶχαν λησμο-
νήσει τὴν παλιὰ θλιβερὴ αὐτὴ ἱστορία. Καὶ νὰ μιὰ μέρα
ἀναστατώθηκε τὸ χωριό. Φαντάσματα, λέγει, ἐφάνη-
καν τὴ νύκτα.

Ἡ γοιὰ Μαριγῶ τὸ ἐβεβαίωνε μὲ ὄροιο πῶς τὸ ρημόσπιτο τῆς κυρὰ-Γιάννενας ἐστοίχισσε. Τὸ εἶχε ἰδεῖ τὸ στοιχειὸ τὴν περασμένη νύκτα μὲ τὰ μάτια τῆς ἀπὸ τὸ γκρεμισμένο παράθυρο. Δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία. Οἱ γυναῖκες, πού τὴν ἄκουαν, ἐσταυροκοποῦντο, οἱ ἄνδρες δὲν τὸ ἐκαλοπίστευαν. Ποιὸς ξέρει; Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ κανένας φυγόδικος, πού λημεριάζει ἐκεῖ μέσα στὸ ρημάδι, γιὰ νὰ μὴ τὸν πιάσουν.

Σὲ λίγες ἡμέρες τὸ μυστήριον ἐλύθηκε. Ἐνα γεροντάκι σκυφτό, μὲ μαλλιά ψαρά, μὲ πρόσωπο γλομό, πετοῖ καὶ κόκκαλο, ἐβγήκε μέρα μεσημέρι ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς κυρὰ-Γιάννενας κ' ἐτρόβηξε κατὰ τὸ χωριό.

Ἐπῆγε σ' ἕνα μαγαζί, ἐψώνισε λίγα τρόφιμα κ' ἐξαναγύρισε πίσω. Μιλιά δὲν ἐβγάλε, γνώρα δὲν ἔδωσε. Τῆς γοιὰ - Μαριγῶς τῆς ἦλθε ἡ καρδιὰ στὸν τόπο τῆς. Ἄς μὴν εἶναι φάντασμα, καὶ ἄς εἶναι ὅποιος θέλει. Στὸ τέλος - τέλος μπορεῖ νὰ εἶναι κανένας ζητιάνος, κανένας ἄτυχος ἄνθρωπος. Τὸ ἐβρῆκε ἔρημο καὶ τὸ ἐκατοίκησε. Ἐμένα τί μὲ μέλλει; ἔλεγε.

Ἄλλὰ ὁ Πέτρος ὁ Πεοδίκης δὲν εἶχε τὴν ἴδια γνώμη, οὔτε ἐννοοῦσε νὰ ἡσυχάσῃ. Ἦθελε καλὰ καὶ σώνει ν' ἀνακαλύψῃ τὸ μυστικόν.

— Μὰ πῶς εἶναι; ἐρωτοῦσε. Τί φορεῖ;

— Καλὰ ροῦχα φορεῖ. Εἶναι παλιωμένα, μὰ δὲν εἶναι τρύπια, τὸν ἐπληροφοροῦσε ὁ παντοπώλης.

— Ψηλὸς εἶναι;

— Ψηλός, ἀλλὰ λιγάκι σκυφτός.

— Μελαχρινός, ξανθός;

— Μὰ μελαχρινὸς φαίνεται, μὲ ψαρὰ μαλλιά.

— Μὲ ψαρὰ μαλλιά ἔ; Περίεργο!

— Γιατὶ περίεργο;

— Γιά πές μου, ὡς πόσων χρόνων φαίνεται;

— Μὰ σαράντα πέντε - πενήντα.

— Περίεργο, ξαναεῖπε.

— Ὅλο περίεργο καὶ περίεργο τοῦ ἀποκρίθησαν.
Τὶ περίεργο, ἓνας πενηντάρης νᾶχη ψαρὰ μαλλιά;

— Βέβαια αὐτὸ δὲν εἶναι περίεργο. Μὰ περίεργο εἶναι νὰ καταντήση ἔτσι ἀγνώριστος ὁ γιὸς τῆς κυρὰ-Γιάννενας!...

— Τώρα τὸ ἐπέτυχες! Αὐτός; ὁ μαναχογιὸς τῆς κυρὰ-Γιάννενας; Μὰ αὐτός, ἂν ἔξοῦσε, δὲν θὰ εἶχε περάσει τὰ εἰκοσιεπτὰ - εἰκοσιοκτὼ χρόνια, κ' ἐμεῖς μιλάμε γιὰ πενηντάρη, πὺ ἄς εἶναι καὶ σαρανταπεντάρης καὶ σαραντάρης. Ποῦ εἰκοσιοκτὼ καὶ ποῦ σαράντα!

— Κ' ἐγὼ σᾶς λέγω πὸς ἐκεῖνος εἶναι, καὶ ἄς μὴν τὸν εἶδα, τοὺς ἀπάντησε ὁ Πέτρος ὁ Πεοδίκης πεισματικά.

— Ξέρεις, Πέτρο, λέγει σὲ λιγάκι, ὁ παντοπώλης, καθὼς τὸν ἐκοίταζα πὺ ἔφευγε, σὰ νὰ μοῦ ἐθύμισε ἡ περπατησιά του τὸ γιὸ τῆς κυρὰ-Γιάννενας...

Τὴν ἄλλη μέρα σ' ὄλο τὸ χωριὸ ἐβγῆκε ἡ κουβέντα πὸς ἐγύρισε ὁ ξενιτεμένος. Ἔτσι τὸν ἐπρόσθεξαν πὺ καλὰ καὶ τὸν ἐγνώρισαν.

— Γιά δὲς πὸς ἐκατάντησε ὁ λεβέντης τῆς κυρὰ-Γιάννενας, πὺ ὁ Θεὸς νᾶχη τὴν ψυχούλα της! ἔλεγαν.

— Πὸς κάνει ἡ ξενιτειά τὸν ἄνθρωπο! Πέντε χρόνους ἔλειψε, εἴκοσι ἐγέρασε! Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάη!

Ὅσο ἐπερνοῦσε ὁ καιρὸς, ἔβλεπαν τὸν ξενιτεμένο

νά συνέρχεται. Τὸ χροῶμα του ἔγινε ζωηρότερο, τοῦ ἔλειψε ὁ βῆχας, ἐδυνάμωσε. Κάθε μῆνας πὺν ἔπερνοῦσε, ἐνόμιζες πὺς ἐλιγόστευαν δυὸ δυὸ τὰ χροῶνια του. Σ' ἔξι μῆνες εἶχε γίνει ἐντελῶς καλά. Ἀπὸ τὴν περασμένη κατάντια του δὲν τοῦ ἔμενε [ἄλλο παρὰ τὰ ψαρὰ μαλλιά.

Σὰν αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό του καλά, ἄρχισε καὶ νὰ δουλεύη. Ἔκαμε πρῶτα-πρῶτα, τὶς πιὸ ἀπαραίτητες ἐπισκευὲς στὸ σπίτι του.

Ἐπειτα ἐπιδόθηκε στὸ λιοστάσι. Λίγο λίγο τὸ ἐκαθάρισε ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, καὶ ἀπὸ τὰ παραβλάσταρα, πὺν εἶχαν οἱ ρίζες τῶν δένδρων, ἐπιδιόρθωσε τὸ φράκτη, ἔκοψε τὰ ξεράδια καὶ σὲ λίγο διάστημα τὸ λιοστάσι του ἐκατάλαβε νοικοκύρη.

Σὰν ἦλθε ὁ Ὀκτώβρης, τὸ ἔσκαψε καὶ τὸ ἔσπειρε πὺν καὶ πὺν. Ἄνοιξε γύρω στὶς ἐλιές πλατιοὺς λάκκους, γὰ νὰ μαζεύεται τὸ νερὸ τῆς βροχῆς. Ἀπὸ τὰ χρήματα, πὺν τοῦ εἶχαν μείνει, ἀγόρασε λιπάσματα. Τὴν ἀνοιξη οἱ ἐλιές ἔβγαλαν νέα βλαστάρια κ' ἐφούντωσαν... Ἡ χρονιά καλή, ἡ καλλιέργεια καλύτερη καὶ τὰ δένδρα ἐφορτώθηκαν καρπὸ. Ὅλο τὸ χωριὸ τῶλεγε:

— Σὰν τὶς ἐλιές τοῦ μοναχογιοῦ ἄλλες δὲν ὑπάρχουν στὸν τόπο μας.

Ἐθαροῦσε πὺς κάποιος εἶχε ἀδιάσει ἐπάνω στὰ κλαδιά τὸν καρπὸ μὲ τὸ σακκί.

Τὰ κλωνάρια λυγισμένα ἀπὸ τὸ βάρος, ἐπήγαιναν νὰ σπάσουν. Ὅπου ὑπῆρχε πραγματικὰ τέτοιος κίνδυνος, ὁ μοναχογιὸς ἔβανε στηρίγματα. Στὸν καιρὸ τῆς συγκομιδῆς ἐκατέβασαν θησαυροὺς. Κανένας στὸ χωριὸ δὲν ἐλιοκόμησε τόσον καρπὸ, καὶ δὲν ἔκαμε τόσο καλὸ λάδι, σὰν τὸ δικό του. Τὸ λιοτρίβι ἐδούλευε βδομάδες.

Ἡ χαρὰ τοῦ μοναχογιοῦ ἔλαμπε στὰ μάτια του. Στὸ χωριὸ εἶχαν νὰ κάμουν μὲ τὴν εὐτυχία αὐτή!

— Καὶ τί δὲν κάνει ἡ καλὴ δουλειά! ἔλεγαν.

Δὲν ἐξέχασαν ὅμως καὶ τὴν παλιὰ ἱστορία μὲ τὶς χρυσόπετρες. Κάποτε, κάποτε, καθὼς ἐπερνοῦσε, τὸν ἐπείραζαν.

— Ἐ, κουμπάρε, ἔλεγαν τάχα μεταξὺ τῶν, δὲν πᾶμε γιὰ χρυσόπετρες;

— Ἄφησε πρῶτα νὰ μεγαλώσουν, ἀπαντοῦσε ὁ ἄλλος.

— Νὰ ἰδοῦμε πρῶτα καὶ αὐτὲς ποῦ ἦλθαν στὸ χωριό, εἶναι γνήσιο χρυσάφι ἢ ψεύτικο;

Ὁ μοναχογιὸς ἔκανε πὼς δὲν ἄκουε καὶ ποτὲ δὲν ἔδειξε οὔτε θυμὸ οὔτε κακία γιὰ τὸ πείραγμα τῶν χωριανῶν του.

Μιὰ ἡμέρα ὅμως δὲν ἠμπόρεσε πιά νὰ κρατηθῆ Ἐδούλευε στὸ λιοτριβὶ μέσα. Εἶχαν ἀλέσει τὶς ἐλιές του, εἶχαν βάλει τὸ ζυμάρι στὰ τρίξινα πανιά, καὶ τώρα τὸ ἔσφιγγαν στὴ μηχανὴ καὶ τὸ λάδι ἔτρεχε ὀλοκίτρινο, σὰν λυωτὸ χρυσάφι, ἀπὸ ὄλες τὶς μεριές.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἐμπῆκε ἓνας χωρικός κ' ἐπέταξε δυνατὰ ἓναν πειραχτικὸ λόγῳ, λέγοντας τάχα στοὺς ἐργάτες τοῦ λιοτριβιοῦ:

— Ἐ παιδιά, δὲν τὸ ἐβροῖκατε ἀκόμα τὸ χρυσάφι;

Ὁ μοναχογιὸς δὲν ἠμπόρεσε νὰ καμωθῆ καὶ τώρα πὼς δὲν ἄκουσε. Ἐγύρισε στὸ χωρικὸ καὶ τοῦ εἶπε:

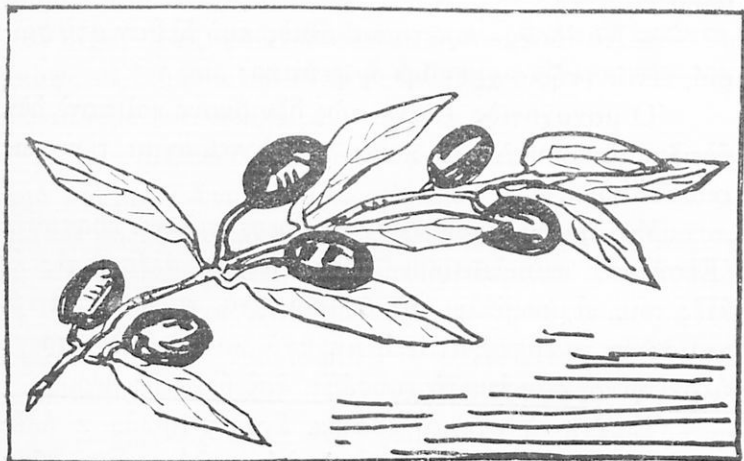
— Τὸ ἐβροῖκα! Ναι τὸ ἐβροῖκα καὶ τὸ ἔχω, νά, ἐδῶ μπροστά μου. Ἐγύρισα τὸν κόσμον, ἐκακοπάθησα, ἐδυστύχησα, ἐπόνεσα, ἀρρώστησα, ἀλλὰ τὸ ἐβροῖκα. Τ' ἀκοῦς; Ναι τὸ ἐβροῖκα! Τί καὶ ἂν δὲν τὸ ἐβροῖκα

στην Ἀμερική καὶ σὴν Ἀφρική, παρὰ σὴν Ἑλλάδα;
Τόσο τὸ καλύτερο!

Κ' ἔπειτα, πιάνοντας ἀπὸ τὸ μπράτσο τὸ χωριό,
ποὺ εἶχε ἀπομείνει μπροστά του βουβός, τὸν ἔσυρε δυ-
νατὰ καὶ τοῦ εἶπε μὲ ἀγαθότητα.

— Γιαῖδες το πῶς τρέχει, κίτρινο κίτρινο καὶ λαμ-
περό; Σωστὸ χρουσάφι, ἔ;

Ἀπὸ τότε στὸ χωριὸ κανεὶς πιά δὲν ἐπείραξε τὸ μο-
ναχογιὸ τῆς κυρὰ-Γιάννενας.

Ἡ ἑλιὰ

Εἶμαι τοῦ ἡλίου ἡ θυγατέρα
ἢ πιὸ ἀπ' ὄλες χαϊδευτή·
χρόνια ἢ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸ τὸν κόσμον μὲ κρατεῖ.
Ὅσο γὰ γείρω νεκρωμένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Εἶμαι ἢ ἑλιὰ ἢ τιμημένη.

Ὅπου κι ἂν λάχω κατοικία
δὲ μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί.
Ὡς τὰ βαθιὰ μου γηρατεῖα
δὲ βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπή.
Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
κι εἶμαι γεμάτη προκοπή.
Εἶμαι ἢ ἑλιὰ ἢ τιμημένη.

Φοίκη, ἐρημιὰ, νερό, σκοτάδι
τὴ γῆ τὴ θάψαν μιὰ φορὰ.
Ἐμὲ ζωῆς φέρνει σημάδι
στὸ Νῶε ἢ περιστερά.
Ὅλης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν ὁμορφάδα καὶ χαρά.
Εἶμαι ἢ ἑλιὰ ἢ τιμημένη.

Ἐβῶ στὸν ἥσκιω μου ἀποζάτου
ἦρθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀνασταυτῆ,
κι ἀκούστηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῆ.
Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη.

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
ἐγὼ στὴν ἄγρια νυχτιά.
Τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω,
σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογία.
Κι ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη.

Κ. Παλαμᾶς

Ὁ ζενιτεμένος

Σὰν πῆγε σιὴν Ἀμερική,
ἐγύριζεν ἔ ροῦς του πίσω
καθημερινὴ καὶ Κυριακή.

Σὰν ἄρχιζε νὰ γράψη γράμμα,
«καλή μου μάνα κι ἀδερφή»
ἐκεῖ τὸν ἔπιανε τὸ κλάμα.

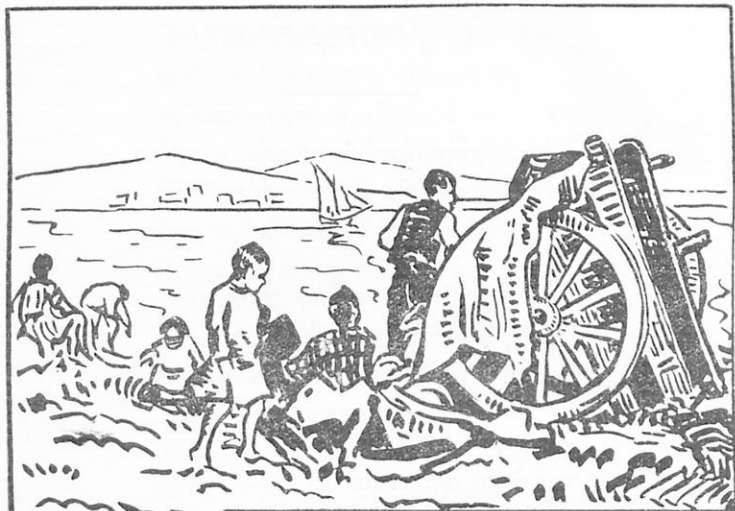
Ἐπέρασε καιρὸς πολὺς,
στὰ ξένα ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά του,
γυρίζει πίσω παραλής.

Τὰ πλούτη του εἶναι περισσά·
ἔφερε γοῦνες καὶ ρολόγια,
ἔχει τὰ δόντια του χρυσά.

Πηγαίνει στὸ σπιτάκι του ἴσια...
Ἡ μάνα του;... ἡ ἀδερφή;
Εἶναι κι οἱ δυὸ στὰ κνπαρίσσια.

Ἄς ξαναζοῦσαν μιὰ βραδιά
—κι ἄς ἦτανε καὶ στ' ὄνειρό του
Θάδινε δλάκερο τὸ βιό του!

Ζ. Παπαντωνίου

Tαξίδι στὸν Κορινθιακό.

ΤΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ἀπὸ ἓνα ταξιδάκι σὲ μιὰ ὀλογάλανη θάλασσα μιὰ γλυκειὰ μέρα τοῦ Αὐγούστου! Καὶ πόσο ἀνακουφιστικὸ γιὰ μέ, πὸν ξεροψήθηκα τὸ καλοκαίρι στοὺς ἀσφαλτωμένους δρόμους τῆς Ἀθήνας!

Μὰ δὲν εἶναι μόνο ἡ ἀνάγκη τῆς δροσιᾶς καὶ τοῦ μοσχοβολημένου ἀέρα τῆς θάλασσας, πὸν μὲ κάμνει, ἀπὸ τώρα κιόλας, νὰ πηδῶ ἀπὸ τὴ χαρὰ μου γιὰ τὸ μελλούμενο ταξίδι. Πρωτοτάξιδος δὲν εἶμαι καὶ πολλὰς φορές ἔχω δοκιμάσει τὶς χάρες πὸν ἔχει ἡ θάλασσα. Ἀπὸ τότε πὸν ἐτέλειωσα τὸ δημοτικὸ, ὁ πατέρας μου μ' ἔπαιρνε τακτικὰ μαζί του στὰ συχνὰ ταξίδια του. Ἔτσι ἔχω ἰδῆ τὴ Σύρα μὲ τὰ ὠραῖα λουκούμια τῆς, τὴ Χίο μὲ τὸ ἀρωματικὸ μαστίχι τῆς, τὴ Μήλο κ' Ἐρημόμηλο, μὲ τ' ἀγριόγιδά τῆς, τὴ Σέρφο μὲ τὰ παρδαλὰ γαϊδού-

ρια της, τὴν Κρήτη μὲ τὰ ζουμερὰ πορτοκάλια της, τὴ Σάμο μὲ τὸ γλυκὸ κρασί της, τὴ Μυτιλήνη μὲ τὰ λάδια της, τὴν Καβάλλα μὲ τὰ καπνά της καὶ τὴ Θεσσαλονίκη μὲ τὰ χίλια καλά της. Ἔχω καλὰ ὀργώσει τὸ Αἶγαῖο ἐπάνω καὶ κάτω καὶ ἔχω ἰδεῖ καὶ μάθει ὅ,τι πῆς. Εἶμαι μιὰ ζωντανὴ Γεωγραφία.

Ἄλλὰ τὸν Κορινθιακὸ ποτὲ δὲν ἔτυχε νὰ περάσω καὶ καταλαβαίνετε τὴ χαρὰ μου, ὅταν ἄκουσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου πὼς εἴμαστε γιὰ τὴν Πάτρα.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, σὲ λίγες μέρες ἐβρεθήκαμε στὸ κατὰστρομα τοῦ «Ποσειδώνα». Παλιὸ βαπόρι καὶ ἀργοκίνητο, μὰ καλοθάλασσο. Ἐδούλευε στὴ γραμμὴ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ θὰ ἔπιανε σ' ὅλα τὰ σκαλώματα: Λουτράκι, Δίστομο, Ἰτέα, Γαλαξίδι, Βιτρονίτσα, Ἐπαχτο, ὅσπου νὰ φθάσῃ στὴν Πάτρα. Ἔτσι κ' ἐγὼ θὰ ἔβλεπα τόσα μέρη καὶ ὁ πατέρας μου, πού, σὰν ἔμπορος, εἶχε ἄλλοῦ παραγγελίες νὰ δώσῃ, ἄλλοῦ συμφωνίες νὰ κλείσῃ καὶ ἄλλοῦ γνωστοὺς νὰ συναντήσῃ, θὰ ἐτελείωσε τίς δουλειές του.

Ἐφθάσαμε στὸν ἰσθμὸ, καὶ θὰ ἐπερνοῦσα γιὰ πρώτη φορὰ τὴ διώρυγα. Ὁ «Ποσειδώνας» εἶχε κόψει πὰ τὸ δρόμο του καὶ ἀργοπλέοντας ἐμπῆκε στὸ Καλαμάκι.

Μπροστὰ μας φαίνεται ἡ διώρυγα σὰ μιὰ σκάφη μακρότατη καὶ ἀτελείωτη, στενὴ κάτω, πλατεῖα ἐπάνω. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ, μοιάζει στενόμακρη μεταξωτὴ κορδέλα βαθυγάλαζη. Δεξόξερβα οἱ δυὸ πλευρὲς ὁμορφοκομμένες καὶ πλαγιαστές, ὅπως τῆς σκάφης, ἀνεβαίνουν ψηλά. Πέρα μακρὰ, κατὰ τὴν ἔξοδο, φαίνεται νὰ στενεύῃ.

Ἡ γέφυρα, στημένη ἐπάνω ἀπὸ τὴ διώρυγα γιὰ τὰ τραῖνα καὶ τὰ αὐτοκίνητα καὶ τοὺς πεζοὺς, μόλις διακρίνεται. Καὶ πόσο χαμηλὰ φαίνεται! Θαρρεῖς πὼς δὲν θὰ χωρέση νὰ περάση τὸ κατάρτι τοῦ «Ποσειδώνα». Ἄλλὰ κανεῖς δὲν ἀνησυχεῖ, γιατί καθένας συλλογίζεται πὼς καὶ ὁ «Ποσειδώνας» καὶ ἄλλα, μεγαλύτερά του, πλοῖα ἔχουν περάσει πολλές φορές χωρὶς νὰ σκουντήσουν, στὴ γέφυρα. Ὅλοι ὅμως οἱ ἐπιβάτες ἔχουν τὰ μάτια τους ἐκεῖ ψηλά, καὶ ὅλοι γι' αὐτὸ μιλοῦν. Δυὸ γυναῖκες σταυροκοπιοῦνται:

— Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, τί μυστήριον εἶναι τοῦτο !...

Ἐβγήκαμε στὸν Κορινθιακὸ, ἐστρέψαμε δεξιὰ κ' ἐβάλαμε πλώρη γιὰ τὸ Λουτράκι. Γλυκὸ, ὀλόδροσο ἀεράκι ἐσάρωνε ἐλαφρὰ τὰ νερά, κ' ἐσήκωνε χίλια μικρὰ παιχνιδιάρικα κυματάκια μὲ ἀφρισμένη κορυφή. Καθὼς ἀκολουθοῦσε τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, ἔμοιαζαν ἀμέτρητα προβατάκια, πὺν ἔτρεχαν στὴ βοσκή.

Σὲ λίγο εἶχαμε φθάσει στὸ Λουτράκι καὶ ἀγκυροβολήσαμε ἀντίκρου στὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα του

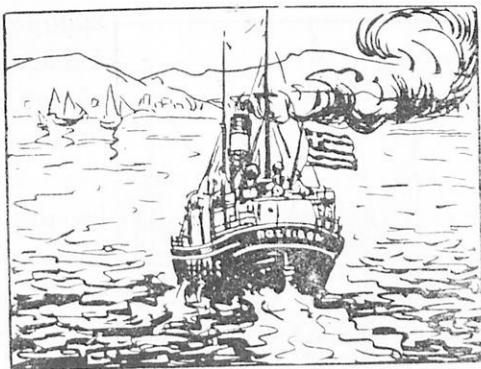
Τὸ Λουτράκι, μικρὸ χωριὸ ἄλλη φορά, εἶναι τώρα μιὰ μεγάλη λουτρόπολη. Χιλιάδες κόσμος μαζεύεται ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι, γιὰ νὰ κάμη τὰ λουτρά του στὶς θερμὲς πηγές του καὶ νὰ πιῇ τὸ θεραπευτικὸ νερὸ του.

Σὲ μιὰ ὥρα, ἀφοῦ φορτώσαμε πολλές νταμιζάνες νερὸ ἀπὸ τίς θερμὲς πηγές γιὰ τὴν Πάτρα καὶ ἄλλα μέρη, ἐσηκώσαμε τὴν ἄγκυρα κ' ἐβάλαμε πλώρη γιὰ τὰ παράλια τῆς Ρούμελης.

Τὸ θαλασσινὸ ταξίδι στὸν Κορινθιακὸ εἶναι ταξίδι στὴ βορεινὴ πλευρὰ του. Ὅλα τὰ скаλώματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρῶτο, καὶ τὸ τελευταῖο, — Λουτράκι καὶ Πάτρα—στὴ Ρούμελη βρίσκονται. Χωριὰ ἢ μικρὲς πολι-

τεῖες, εἶναι κτισμένα ὅλα στοὺς μυχοὺς τῶν βαθιῶν μικρῶν κόλπων της, ἐκεῖ ποὺ ἀνταμώνονται μὲ τὴ θάλασσα οἱ μικρὲς στενόμακρες κοιλάδες της. Ψηλά, ἀπότομα καὶ

καὶ ἄγρια βουνὰ χωρίζουν τὴ μιά κοιλάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη, σχίζουν πέρα μακριὰ τὴ θάλασσα, καὶ σχηματίζουν μιά ὀλόκληρη δαντέλα ἀπὸ ἀκρωτήρια, κόλ-

πους καὶ χειρσονήσους. Ἔτσι, ἐνῶ ἐμποδίζουν τὴ συγκοινωνία στὴ στεριά, φαίνονται σὰ νὰ θέλουν νὰ κάμουν δυσκολότερη καὶ τὴ συγκοινωνία στὴ θάλασσα. Τὰ πλοῖα, γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ σκάλωμα σὲ σκάλωμα, ἀναγκάζονται νὰ χαράζουν γύρω στ' ἀκρωτήρια αὐτὰ μεγάλα ἡμικύκλια κ' ἔτσι νὰ χασομεροῦν καὶ νὰ ξοδεύουν ἄδικα τὸ κάρβουνο.

Λίγες ὥρες ἐχρειάσθηκε ὁ «Ποσειδώνας» γιὰ νὰ μπῆ στὸν ὄρμο τοῦ Διστόμου. Ἦσυχα, διάφανα νερά, ἔνα-δυὸ καΐκια δεμένα στὴν ἀκρογιαλιά, πεντέξι φαροπούλες τραβηγμένες στὴν ἀμμουδιά καὶ λίγα ἄσπρα σπιτάκια. Ἐσταθήκαμε λίγα λεπτὰ στὸν ἀτμὸ κ' ἔπειτα «ὄπισθεν» καὶ δρόμο...

Καλὸ δειλινὸ ἀράξαμε στὴν Ἰτέα. Νέα, καλοκτισμένη, εἶναι γνωστὴ σ' ὅλο τὸν κόσμο, γιατί ἀπ' ἐκεῖ, φορτώνονται οἱ νόστιμες σαλωνίτιζες ἐλιές, κ' ἐκεῖ

βγαίνουν οί χιλιάδες περιηγητές, πού πηγαίνουν κάθε χρόνο στους Δελφούς.

Μιά μακριά σειρά σπίτια, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο,

καμαμαρωτά, ὁμορφα καὶ ἀπλά, πλαισιώνουν τὸ μυχὸ τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἰτέα μακριὰ καὶ πέρα, ὅσο ζόβει τὸ μάτι, βλέπει κανεὶς νὰ μαυρολογᾷ ὁ ἀπέραντος ἐλαιώνας τῆς Ἀμφισσας. Σκεπάζει ὅλη τὴ στενόμακρη κοιλίδα, πού ἀνοίγεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα βουνά, τὴ Γκιόνα δυτικὰ καὶ τὸν Παρνασσὸ ἀνατολικό.

Δεξιά, ἐπάνω στους βράχους τοῦ Παρνασσοῦ σώζονται τὰ εἰσώτια τῶν Δελφῶν. Ἀμαξιτὸς ἀνηφορικὸς δρόμος ἀνεβαίνει τὴν πλαγιά καὶ διαβαίνει τὶς χαράδρες τοῦ βουνοῦ, γιὰ νὰ κάμῃ πιδ εὐκόλο καὶ πιδ ἄνετο τὸ ταξίδι τῶν περιηγητῶν.

Ὁ γέρο «Ποσειδῶνας» μας ἀργοσαλεύει βαρὺς καὶ κουρασμένος γύρω στὴν ἄγκυρά του, καθὼς τὸν σπρώχνει ὁ ἐλαφρὸς μπάτης τοῦ κόλπου. Κ' ἐγὼ ἀκουμπισμένος στὴν κουπαστή, συλλογίζομαι πὼς σ' αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ νερά, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἔφθαναν, ὕστερα ἀπὸ πολυήμερο λαμνοκόπι, οἱ προσκυνητὲς τοῦ Ἀπόλλωνα ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας. Ἐξεκινούσαν ἀπὸ τὴ Θεσσαλία καὶ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ καὶ τὴν Ἰωνία, τὴ Δῆλο καὶ τὴν Κρήτη καὶ τ' ἄλλα νησιά ἄλλοι γιὰ νὰ ἰδοῦν τοὺς ἀγῶνες, τὰ Πύθια, καὶ ἄλλοι γιὰ ν' ἀγω-

νισθοῦν οἱ ἴδιοι. Ἄλλοι ἀποσταλμένοι ἀπὸ τὶς πόλεις γιὰ νὰ προσφέρουν θυσίες στὸ θεὸ καὶ νὰ λάβουν μέρος στὸ Ἀμφικτυονικὸ Συνέδριο. Ἄλλοι γιὰ νὰ ρωτήσουν τὴν Πυθία γιὰ τὰ μελλούμενα. Ἄλλοι, τέλος, γιὰ νὰ πουλήσουν τὰ διαλεκτὰ ἔργα τῆς τέχνης των καὶ τοῦ τόπου των στὸ μεγάλο αὐτὸ πανηγύρι.

Στὴν ἐποχὴ τῶν ἀγώνων, τῶν «Πυθίων», σ' ὅλους τοὺς δρόμους τῆς Ἑλλάδας οἱ προσκυνητὲς καὶ οἱ ἀγωνιστὲς καὶ οἱ τραγουδιστὲς καὶ οἱ θεατὲς καὶ οἱ ἔμποροι, πεζοὶ ἢ καβαλάρηδες ἢ μὲ τ' ἀμάξια ἐτραβοῦσαν γιὰ τοὺς Δελφοὺς. Ἐφθάναν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ στεριά ἢ ἀπὸ τὴ θάλασσα φορτωμένοι ἀφιερώματα: ἐξαισία ἀγάλματα, μαρμαρένια καὶ χάλκινα, κοσμήματα χρυσὰ καὶ ἀργυρά, πανοπλίες λαμπρὲς — λάφυρα τῶν πολέμων μὲ τοὺς βαρβάρους, — ἀγγεῖα κάθε λογῆς, καταστόλιστα μὲ ὁμορφες ζωγραφίαι, καλοθρεμμένα ζῶα γιὰ τὶς θυσίες...

Οἱ Δελφοὶ ἦσαν τὸ πανελλήνιο προσκύνημα. Ὅλες οἱ ἐλληνικὲς γῶρες, σὲ στιγμὲς κινδύνου, ἀπ' ἐκεῖ ἐπερτίμεναν μιὰ καλὴ συμβουλὴ. Ἀκόμα καὶ οἱ ξένοι, οἱ βασιλιάδες τῆς Ἀσίας, ἔστελναν πλούσια δῶρα στὸν Ἀπόλλωνα, κ' ἐζητοῦσαν τὴν προστασίαν του. Ἐτσι ἐπίστευε ὅλος ὁ κόσμος πὼς ἐκεῖ, στουὺς Δελφοὺς, εἶναι τὸ κέντρο τῆς γῆς.

Σήμερον δὲν ὑπάρχουν ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο αὐτὸ καὶ πλουσιώτατο μοναστήρι τοῦ Ἀπόλλωνα παρὰ λίγα ἀπομεινάδια. Αὐτὰ τὰ λείψανα ἔρχονται μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ θαυμασμὸ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ σπουδάσουν οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου.

Ἀπ' αὐτὲς τὶς σκέψεις μ' ἔβγαλε μιὰ μακρόσυρτη,

στριγγιά, βραχνή σφυριξιά του «Ποσειδώνα» και μωζι ένα τράνταγμα όλου του πλοίου, που έκαμε τὰ ξάρτια του και τὰ πατωτά του νὰ τρίζουν και τὶς ἀλυσίδες νὰ

κουνούνισουν. Ἐφεύγαμε γιὰ τὸ Γαλαξίδι και δὲν ἀργήσαμε νὰ μποῦμε στὸ λιμάνι του. Γαλαξιδιώτης ὁ καπετάνιος μας, ἔχαρῆτησε τὴν πατρίδα του μὲ τὴ σειρήνα τοῦ πλοίου.

Ὅμορφο και καλοκιτισμένο εἶναι τὸ Γαλαξίδι, στολίδι στὴν πετρώδη ἀκρογιαλιά. Πτωχὸς εἶναι ὁ τόπος γύρω, μὰ τὸ Γαλαξίδι εἶναι πλού-

σιο. Μπροστά του ἀπλώνεται ἡ θάλασσα σὰν ἀπέραντη πλούσια πεδιάδα, πὺν τὸ παιδιά του ξέρουν τόσο καλά νὰ τὴν ὀργώνουν και νὰ τὴν τρυγοῦν ὅπως ἄλλοι τὰ χωράφια τους και τὰ ἀμπέλια τους. Οἱ Γαλαξιδιώτες εἶναι ναυτικοί, στὴ θάλασσα γεννημένοι και στὴ θάλασσα μεγαλωμένοι. Καὶ ὄχι ἀπὸ σήμερα. Τὸ Γαλαξίδι πάντοτε ἀπὸ θαλασσινοὺς ἑκατοικήθηκε, και ὡς τὰ τώρα ναυτικοὺς βγάξει. Ἡ θάλασσα εἶναι ἡ ζωὴ και τὸ εἶναι τοῦ Γαλαξιδιοῦ, πὺν τὸ ἐγέννησε και τὸ ἔθρεψε και τὸ ἐδόξασε.

Στὸ μικρὸ λιμανάκι του πλῆθος βάρκες και καΐκια σαλεύουν. Ἐξω στὴν ἀκρογιαλιά φάνονται ἄλλα, στὰ σκαριά ἐπάνω, μισοτελειωμένα. Ἄλλα παλι, μὲ ζωηρὰ χρώματα στολισμένα, περιμένουν νὰ τὰ ρίξουν στὴ θάλασσα γιὰ τὸ πρῶτο ταξίδι των.

Μπαίνοντας στο λιμανάκι, βάρκες πολλές μᾶς πλησιάζουν. Μαυριδεροὶ βαρκάσηδες τὶς κυβερνοῦν :

— Καλημέρα καπετὰ - Βαγγέλη, ἐχαιρέτησαν τὸν πλοίαρχό μας, καὶ αὐτὸς τοὺς ἀντιχαιρέτησε τὸν καθένα μὲ τ' ὄνομά του. Δυὸ βδομάδες εἶχαν ν' ἀνταμωθοῦν, ἀπὸ τὸ ἄλλο ταξίδι τοῦ «Ποσειδώνα», κ' ἐχαιροτοῦσε κ' ἐρωτοῦσε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, σὰ νὰ εἶχαν νὰ ἰδωθοῦν καιρούς. Ἔτσι εἶναι ἡ θάλασσα. Φεύγει ὁ ναυτικὸς ἀπὸ τὸ σπῖτι του καὶ δὲν ξέρεי πότε θὰ γυρίσῃ. Ἡ δουλειὰ ὅλο τὸν διώχνει ἀπὸ τὸν τόπο του καὶ ἀπο τοὺς δικούς του. Κ' ἐκεῖ πού λείπει, κ' ἐκεῖ πού ἀρμενίζει, ποιὸς ξέρεи τί μπορεῖ νὰ τὸν βρῇ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ γυρισμὸς του — λίγο ἢ πολὺ ἔλειψε — εἶναι ἓνα πανηγύρι γιὰ τοὺς δικούς του καὶ γιὰ τοὺς φίλους του.

Ἄλλη μακρόσυρτη, στριγγιά, βραχνὴ σφυριξιά τοῦ βαποριοῦ, ἄλλο τράνταγμα καὶ τρίξιμο καὶ κουνούνισμα τῆς ἀλυσίδας. Ἐφεύγαμε ἀπὸ τὸ Γαλαξιδιώτικο λιμάνι.

Ἐβάλαμε πλώρη γιὰ τὴ Βιτρινίτσα καὶ ἀπ' ἐκεῖ γιὰ τὸν Ἑπαχτο. Μᾶς ἐπῆρε ἡ νύκτα κ' ἔπρεπε νὰ φθάσουμε στὴν Πάτρα, ὅσο ἔπαιρνε νωρίτερα. Γι' αὐτὸ στὴ Βιτρινίτσα δὲν ἐπλησιάσαμε, ἔκοψε μόνον ὁ «Ποσειδώνας» τὸ δρόμο του, ἔξω στ' ἀνοικτὰ, κ' ἐκεῖ, καθὼς ἀργοπλέαμε, ἐδιπλώρωσε ἓνα καῖκι, καὶ χωρὶς νὰ σταματήσωμε, σιγοπλέοντας πάντα, ἐδώσαμε ὅ,τι εἶχαμε νὰ δώσωμε, ἐπῆραμε ὅ,τι εἶχαμε νὰ πάρωμε, κ' ἐχωρίσαμε. Τὸ καῖκι ἀνοίξε τὸ πανί του γιὰ τὴ Βιτρινίτσα, κ' ἐμεῖς ἐδυναμώσαμε τὶς φωτιές μας γιὰ τὸν Ἑπαχτο.

Πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἐφθάσαμε στὸν Ἑπαχτο. Πτωχὴ καὶ μικρὴ πολιτεία εἶναι, φήμη ὅμως ἔχει μεγάλη. Διηγοῦνται πὼς στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, οἱ Δωριεῖς ὅταν ἐκατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ σιδερένια τῶν ὅπλα κ' ἐνίκησαν τοὺς Ἀχαιοὺς, ποὺ εἶχον χαλκωματῆνια, ἐδῶ ἔφτιαξαν πλοῖα κ' ἐπέρασαν στὴν Πελοπόννησο.

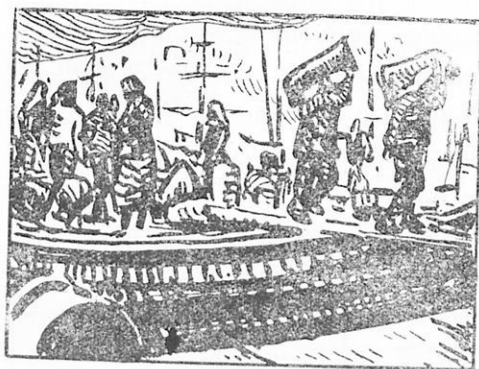
Τὴν ἀξία τῆς ἢ μικρῆ πόλης τὴ χρωστάει στὴ θέση τῆς. Στέκεται σὰ φύλακας στὴν εἴσοδο τοῦ Κορινθιακοῦ. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια μὲ τοὺς συχνοὺς πολέμους, ὅποιος τὴν ἐκρατοῦσε, ἐξουσίαζε καὶ ὅλα τ' ἄλλα μέρη ὡς τὴν Κόρινθο. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔβαλαν Μεσσήνιους πρόσφυγες νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, ὅταν τοὺς ἔδιωξαν οἱ Σπαρτιᾶτες ἀπὸ τὴ Μεσσηνία.

Ἔπειτα, στὰ κατοπινὰ τὰ χρόνια, λαοὶ καὶ λαοὶ ἐπάλεψαν γιὰ τὴν κατοχὴ του! Τί Ἑλληγες, τί Φράγκοι, τί Βενετσιάνοι, τί Τοῦρκοι! Στρατοὶ καὶ στόλοι ἐμαζεύοντο γύρω του, ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, ποῖος νὰ τὸν πάρῃ ἀπὸ τὴν ἄλλο. Τὸ μισογχεμισμένον κάστρο του πόσους πολέμους καὶ συφορὰς καὶ καταστροφὰς δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ διηγηθῇ!

Οὔτε μισὴ ὥρα δὲν ἐχασομεροῦσαμε ἐδῶ κ' ἐβράλαμε πλῶρη γιὰ τὴν Πάτρα. Σὲ λίγο ἐπεράσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ Ρῖο καὶ Ἀντίρριο, τὶς δυὸ ἀντικρουνὲς γλῶσσες, ποὺ θαρρεῖς κ' ἐπήγαιναν νὰ ἐνώσουν τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριά, μὰ ἀπόμειναν στὴ μέση κουρασμένες. Στὶς ἄκρες τῶν ὑψώνονται δυὸ μισογχεμισμένα κάστρα. Καὶ στὴν ἀκρογαλιά τους δυὸ φάροι μᾶς ὀδηγοῦν μέσα στὴ νύκτα, γιὰ νὰ περάσωμε μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴ μέση τοῦ στενοῦ, ποὺ τὸ πλάτος του δὲν εἶναι οὔτε δυὸ χιλιόμετρα.

Τὴν ἴδια νύκτα ἀράξαμε στὴν Πάτρα, καὶ τὴν ἄλλη

μέρα στους πλατιούς και ολόϊσους δρόμους της έξεμου-
διαζα ακολουθώντας τον πατέρα μου στις δουλειές του.
“Ημουν πιά μεγάλος, μου ἔλεγε, και ἦτο καιρός νά μπῶ

στο νόημα τῆς
δουλειᾶς, νά γνω-
ρίσω τοὺς πελά-
τες μας και τοὺς
φίλους, πὸν εἶ-
χαμε μ' αὐτοὺς
ἐμπορικὲς δοσο-
ληψίες. Δυὸ-τρεις
μέρες, πὸν θὰ ἐ-
μέναμε στὴν Πά-
τρα, εἶχαμε νά

κανονίσουμε πολλὲς ὑποθέσεις μὲ ἐμπόρους, ἐργοστα-
σιάρχες και παραγωγούς. “Ἐτσι ἐγυρίσαμε πλῆθος κα-
ταστήματα, ἐργοστάσια και ἀποθήκες.

Ἡ Πάτρα εἶναι ἡ μεγαλύτερη σταφιδόπολη τοῦ
Μωριᾶ. Μεγάλες σταφίδαποθῆκες ὑψώνονται στὴν πα-
ραλία τῆς γιὰ τὸ καθάρισμα, τὴ συσκευὴ και τὴν ἀπο-
θήκευση τῆς μαύρης Κορινθιακῆς σταφίδας. Στὸ με-
γάλω, τεχνητὸ λιμάνι τῆς, εἶναι ἀραγμένα πολλὰ φορ-
τηγὰ πλοῖα. Καθὼς εἶναι ξεφόρτωτα και ἐλαφρὰ εἶναι
σηκωμένα ἐπάνω ἀπὸ τὰ ἤσυχα νερὰ και δείχνουν ὑπερ-
βολικὰ μεγάλα και ἄκομψα. Περιμένουν ἐκεῖ νά φορ-
τωθοῦν μὲ χιλιάδες κιβώτια γευᾶτα ἀπὸ τὴ νέα στα-
φίδα τῆς χρονιάς, νά τὴ μεταφέρουν στὴν Ἀγγλία, στὴν
Ὀλλανδία, στὴ Γερμανία και σ' ἄλλα μέρη.

Στὸ λιμάνι τῆς Πάτρας βρίσκονται και ἄλλα πολλὰ
πλοῖα ἐπιβατικά, μικρὰ και μεγάλα. Τὰ μικρὰ εἶναι γιὰ
τὴ συγκοινωνία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, και τὰ μεγάλα,
τὰ ὑπερωκεάνεια, γιὰ τὴν Εὐρώπη και τὴν Ἀμερικῆ.

Ἡ Πάτρα εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, ὁ Πειραιᾶς τοῦ Ἴονιου.

* * *

Εἶχαμε πιά τελειώσει τις δουλειές μας κ' ἐτοιμαζόμαστε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Θὰ ἐφεύγαμε τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸ τραῖνο καὶ ἡ χαρὰ μου ἦτο μεγάλη, πὺν ἔτσι θὰ ἐπερνοῦσα τὴν ἄλλη παραλία τοῦ Κορινθιακοῦ, πὺν εἶναι σωστὸς παράδεισος. Ἄλλο ὁμως νὰ σᾶς λέγω καὶ ἄλλο νὰ ἰδῆτε μὲ τὰ μάτια σας.

Τὸ τραῖνο σ' ὄλο σχεδὸν τὸ ταξίδι, ὡς τὴν Κόρινθο, περνᾷ μέσα ἀπὸ ἀτέλειωτα ἀμπέλια, σταφίδες καὶ περιβόλια. Ὀλοπράσινη πυκνοκατοικημένη καὶ ἀμπλουτη εἶναι ἡ στενὴ λουρίδα τοῦ κάμπου, πὺν χωρίζει τὰ ἄγρια δασωμένα βουνὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὴ Ρούμελη, πὺν τὰ βουνὰ της προχωροῦν σιτὴ θάλασσα καὶ βουτοῦν στὰ βαθιὰ ἀπότομες πλαγιές ἐδῶ, στὸ Μωριά,

στέκονται—ἄλλοῦ περισσότερο, ἄλλοῦ λιγώτερο—ξέμακρα ἀπὸ τὸ γαλάζιο κῆμα, καὶ ἀφήνουν ν' ἀπλωθῆ μεταξὺ μιὰ στενὴ ζώνη παχειᾶς γῆς. Σ' αὐτὴν ἐπάνω τὴ στενὴ ζώνη τῆς παχειᾶς γῆς ἐρίζωσαν κ' ἐφούντωσαν καὶ ἀνθίζουν πλούσιες πολιτείες καὶ χωριά, τὸ Αἴγιο, ἡ πρώτη πατρίδα τῆς σταφίδας, ὁ Ἀκρόατας, τὸ νεόκτιστο Ξυλόκαστρο, τὸ Κιάτο, ἡ Κόρινθο ἡ ἄτυχη, πὺν δυὸ

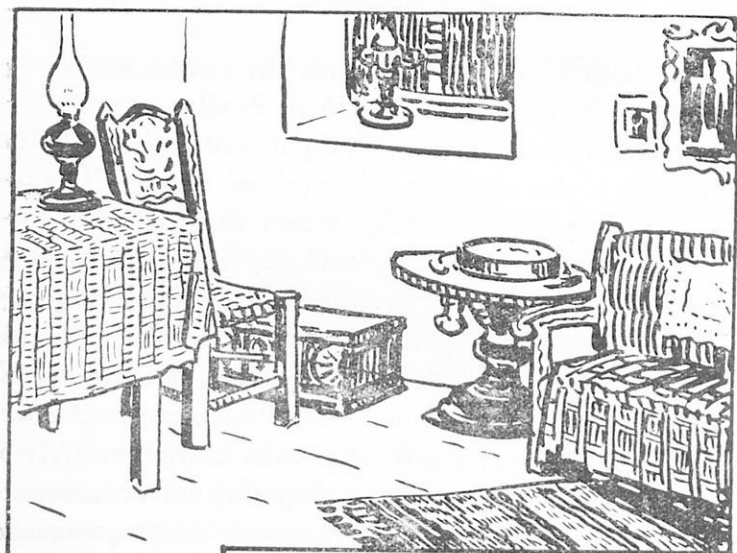
φορὲς μέσα σ' ἑβδομήντα χρόνια τὴν ἐγκρέμισαν οἱ σεισμοί, γιὰ νὰ κτισθῆ ἄλλιν ἀπὸ τὰ θεμέλια.

Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ σταθμοὶ τοῦ τραίνου. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι σταθμὸς καὶ χωριὸ καὶ κίνηση. Ὁ κάμπος γεμάτος κόσμιο, ποὺ ἰδρωκοπάει νὰ συνάξῃ τὰ πλούσια δῶρα τῆς γῆς καὶ τῆς δουλειᾶς του. Ἄλλοῦ τρυγοῦν, ἄλλοῦ ἀπλώνουν τὴ σταφίδα στὸν ἥλιο νὰ ξεραθῆ, ἢ μαζεύουν τὴν ξεραμένη, ἄλλοῦ κουβαλοῦν μὲ ζῶα ἢ μὲ ἀμάξια καὶ μὲ αὐτοκίνητα τὸν καρπὸ. Ὅλη ἡ σοδειὰ τραβάει γιὰ τοὺς σταθμοὺς. Ἐκεῖ συγκεντρώνεται καὶ ἀπ' ἐκεῖ μεταφέρεται στὰ πιὸ μεγάλα κέντρα, στὸ Αἴγιο, στὴν Πάτρα καὶ ἄλλοῦ νὰ καθαρισθῆ καὶ νὰ συσκευασθῆ. Σὲ πολλοὺς σταθμοὺς βλέπουμε πλῆθος κοφίνια, μὲ ὀλόξανθες σουλτανιὲς καὶ μαῦρα ἢ ἄσπρα τραγανὰ ὀλόδροσα σταφύλια.

Ἀγοράσαμε ἄρκετὰ νὰ φᾶμε στὸ δρόμο. Ὅταν βλέπω σταφύλι, θυμᾶμαι τὴν κερήθρα. Καὶ αὐτὸ καθὼς ἐκεῖνη. ἔχει τὶς κυψελίδες του, τὶς ρῶγες, ξεχειλισμένες μὲ γλυκοὺς, ἀρωματικοὺς χυμοὺς, ποὺ σὲ χορταίνουν, σὲ δροσίζουν καὶ σὲ ζωογονοῦν.

Τὶ καλὰ ποὺ τὸ λέγει τὸ τραγούδι :

*Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σὰν τὸ ρόδο οὔτ' ἕνα,
Πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι οὔτ' ἕνας!*

Τὸ ραζακὶ σταφόλι.

ΠΑΝΕ πολλά χρόνια πὺ ἤμουν στὴν ξενιτεία, σὲ μιὰ μεγάλη καὶ ὠραία πολιτεία.

Εἶχαμε ἀνοιξη, κ' ἐβγήκα νὰ περπατήσω στὸ δημόσιο κήπο. Τὰ πουλιὰ ἐκελαηδοῦσαν καὶ τὰ λουλούδια ἐστόλιζαν πολὺχρωμα τὴ γλόη. Τὰ δένδρα ἐφούντωναν ἀνθισμένα κ' ἓνα μεγάλο ποτάμι ἐπερνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ μεγάλο κήπο.

“Ὅλα ὠραῖα, μὰ ἐμένα ὁ νοῦς μου ἐπετοῦσε στὴν πατρίδα μου. Ἄς ἤμουν στὸ χωριό μου, καὶ ἄς ἔλειπαν τὰ χίλια κιλά τῆς ξενιτειᾶς. Καὶ πιὸ πολὺ ἐποθοῦσα τὸν ἥλιο μῆς, γιατί ἐκεῖ δὲν εἶχε παρὰ ἓναν ἥλιο θσαμπὸ καὶ ἀρρωστημένο.

Ἐπῆγα κάπου ἐκεῖ παρήμερα κ' ἐκάθησα συλλογισμένος.

— Ἄχ, μάνα μου! εἶπα ἄθελα καὶ χωρὶς νὰ τὸ νιώσω καλά, ἂν τὸ εἶπα. Ἄξαφνα μ' ἐκτύπησε κάποιος φιλικὰ στὸν ὄμο. Γυρίζω καὶ βλέπω κάποιον.

— Εἶσαι ξένος; μ' ἐρώτησε.

— Ναί, τοῦ εἶπα.

— Καὶ εἶσαι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

— Πῶς μὲ κατάλαβες;

— Σὲ ἄκουσα πὺν εἶπες: «Ἄχ, μάνα μου».

— Ναί, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶμαι.

Μεμιᾶς ἔλαμψε τὸ πρόσωπό του.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, νὰ παρηγορηθοῦμε. Εἶμαστε πατριῶτες. (Τὰ τελευταῖα λόγια τὰ εἶπε στὴ γλῶσσα μας).

— Ἀπὸ ποιό μέρος; τὸν ἐρωτῶ.

— Τί σημασία ἔχει τὸ μέρος; ἀρκεῖ πὺν σοῦ λέγω πὺς εἶμαστε πατριῶτες.

Ἀπὸ τότε ἐγίναμε φίλοι. Ἐβλεπόμαστε, ὅταν μᾶς ἄφηνε ἡ δουλειά, κ' ἐλέγαμε τίς ὁμορφιές τῆς πατρίδας μας.

— Δὲν εἶναι τόπος αὐτός, μοῦ ἔλεγε συχνά.

— Ἀλήθεια τοῦ ἀπαντοῦσα. Ἐγὼ σ' ἕνα-δυὸ χρόνια ἐλπίζω νὰ γυρίσω.

— Εὐτυχισμένος εἶσαι. Νὰ μποροῦσα κ' ἐγώ!..

— Καὶ τί σ' ἐμποδίζει;

— Ἐ, πολλὰ ζητᾶς! μοῦ ἔλεγε μελαγχολικὰ καὶ ἐσώπαινε.

Ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ μοῦ εἰπῇ, γιατί δὲν ἠμποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα.

Μιὰ μέρα μὲ συνάντησε καὶ μοῦ εἶπε:

— Ἐλα νὰ πᾶμε κάπου καὶ δὲν θὰ μετανιώσης.

Τὸν ἀκολούθησα. Κοντὰ στὸ ποτάμι, σ' ἕνα χαμηλὸ σπιτάκι, εἶχε νοικιάσει ἕνα δωμάτιο.

— Έδω ἔρχομαι, μοῦ εἶπε, γιὰ νὰ θυμοῦμαι τὴν πατρίδα μας. Τὸ ποτάμι τὸ φαντάζομαι γιὰ θάλασσο, καὶ οἱ φωνῆς τῶν ψαράδων, πού ἀκούω ἐδῶ, λέγω πὼς βγαίνουν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν δικῶν μας ψαράδων.

Μέσα στὸ δωμάτιο εἶχα μιὰ παλιὰ κασέλα, ἕνα τραπεζάκι, λίγα καθίσματα κ' ἕνα μικρὸ καθρέφτη. "Ὅλα αὐτὰ τὸ ἔκαναν δωμάτιο ἑλληνικὸ

— Τὰ ἔβαλα μονάχος μου τὰ ἐπιπλα, μοῦ εἶπε. Εἶναι ἴδιο μὲ τὸ δωμάτιο πού εἶχα στὸ σπίτι μας, στὴν Ἑλλάδα. Τώρα θὰ ψήσουμε καφὲ μόνοι μας, ὅπως τὸν ψήνουν ἐκεῖ.

— Ἄναψε τὸ καμινέτο, ἔβριλε ἀπάνω τὸ μπρίκι μὲ νερό, ἔπειτα ἐπῆρε ἕναν πολιτικὸ μύλο τοῦ καφέ. πού ἔλαμπε σὰ χρυσός, καὶ ἄρχισε νὰ γυρίζει.

* * *

"Ἄς ποῦμε καὶ κανένα τραγούδι δικό μας, εἶπε μὲ ἀναστεναγμό.

Καὶ ἄρχισε νὰ τραγουδῇ:

*Παρακαλῶ σε Κύριε, καὶ προσκυνῶ σε, Θεέ μου,
ἀρρώστια κεῖ στὴν ξενιτειὰ τοῦ ξένου μὴν τοῦ δώσης.
Ἡ ἀρρώστια θέλει στρώματα, θέλει μεγάλη πάστρα,
θέλει μαρούλα στὸ πλευρό, γυναῖκα στὸ κεφάλι,
θέλει ἀδερφές ὀλόγυρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε.*

Τὸ ἔλεγε σιγαλά, τρεμουλιαστὰ καὶ μὲ τόσο πάθος, πού παραλίγο νὰ μὲ πάρουν τὰ δάκρυα. Τὸ γρι-γρι τοῦ μύλου καὶ ἡ μυρουδιά τοῦ καφέ μ' ἔκαμαν νὰ νομίζω πὼς ἦμουν σὲ ἑλληνικὸ δωμάτιο μαθητικὸ. Ἄληθινὰ ἐβρισκόμουν σὲ ξένη πόλη ἢ σὲ καμιὰ συνοικία στὴν Ἀθήνα;

— 'Εδῶ μένεις; τὸν ἐρώτησα.

— "Ὁχι, μοῦ εἶπε. Μένω στὴν πόλη. 'Εδῶ ἔρχομαι ὅποτε θέλω νὰ διασκεδάσω τὴ μελαγχολία μου.

'Εσηκώθηκε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν καφέ καὶ μὲ τὴν ἴδια φωνὴ ἐξακολούθησε τὸ συγκινητικὸ τραγούδι του.

*Μὰ τί εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τί εἶδαν τὰ καιμένα
πῶς θάφτουνε στὴν ξενιτεῖά τὸν ξένο ὄντας πεθάνη,
δίχως θυμιάμα καὶ κερί, δίχως παπὰ καὶ ψάλτη,
δίχως μανούλας κλάματα, γυναίκας μοιρολόγια.*

'Επέρασε ἕνας χρόνος.

Τὴ δευτέρῃ χρονιά, τὸ Νοέμβρη, μοῦ ἔφεραν ἕνα γράμμα. Μοῦ ἔγραφε ὁ φίλος μου νὰ τὸν ἰδῶ σὲ κάποιο νοσοκομεῖο. 'Επῆγα.

— Πεθαίνω, μοῦ λέγει.

— Θάρρος, δὲν ἔχεις τίποτε, τὸν ἐπαρηγόρησα.

— "Ἀκου πού σου λέγω, μοῦ εἶπε. Καταλαβαίνω πὼς θὰ πεθάνω. Πάρε τὰ κλειδιά, πήγαινε στὴν κάμαρα, πού ξέρεις, καὶ ἀνοιξε τὴν κασέλα μου. "Ἐχω μέσα λίγο γῶμα ἐλληνικό, θέλω νὰ μοῦ τὸ ρίξῃς στὸν τάφο μου. "Ἐχω καὶ λίγα φύλλα ξερὰ βασιλικό...

'Εσταμάτησε λίγο καὶ ὕστερα μοῦ ξανάειπε:

— Νὰ ἔρχεσαι νὰ μὲ βλέπῃς.

— Εὐχαρίστως, τοῦ ἀπάντησα. Μὰ θὰ γίνῃς καλὰ καὶ θὰ φύγωμε μαζί γιὰ τὴν πατρίδα.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἠθέλα, μοῦ ἀποκριθῆκε καὶ ἄς μὴν ἔχω κανέναν ἐκεῖ κάτω. Μὰ ἡ μοῖρα ἔτσι τὸ ἠθέλησε...

'Εδῶ ἐσταμάτησε πάλι, κ' ἕνα δάκρυ ἔβρεξε τὰ ὠχρὰ μάγουλά του.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸν βρῖσκω χειρότερα.

— Σταφύλι ραζακί θέλω, μοῦ εἶπε. Νὰ τὸ βρῆς, ὅπου καὶ ἂν εἶναι. Ἄν εἶσαι φίλος, θὰ τὸ βρῆς.

Ἐβγῆκα μὲ δακρυσμένα μάτια. Νοέμβρης μήνας, κ' ἐκεῖ ἀπάνω! Ποῦ νὰ βρῶ σταφύλι ραζακί! Ἐτροξά παντοῦ Κάπου ἐβρῆκα ξινοστάφυλα. Ἀγοράζω ἕνα τσαμπὶ καὶ τρέχω.

Βρίσκω τὸ φίλο μου πεσμένο σὲ βύθος! Τοῦ μιλῶ, δὲν μοῦ μιλεῖ!

— Κάτι ἐπαραμιλοῦσε λίγο πρωτότερα, μοῦ εἶπαν οἱ νοσοκόμες, μὰ δὲν ἐκαταλάβαμε τί ἔλεγε.

Πλησιάζω στὸ αὐτὶ καὶ τοῦ φωνάζω δυνατά:

— Σήκω, Σπύρο, σοῦ ἔφερα τὸ ραζακί σταφύλι! Νά το!

— Δὲν τὸ βλέπω, ἐθάμπωσαν τὰ μάτια μου. Βάλε το στὸ στόμα μου.

Τοῦ ἔβαλα δυὸ ρῶγες. Τίς ἐμάσησε ἀργὰ-ἀργὰ κ' ἔπειτα εἶπε:

— Τὶ γλυκὸ τὸ ραζακί σταφύλι!.. Ἄπὸ τὴν κληματαριά μας τόκοψα... κοίτα πόσα ἔχει!... Γιῶργο, ἔλα νὰ κόψουμε σταφύλια...

Ὁ φίλος μου ἐπαραμιλοῦσε. Τοῦ ἔβαλα καὶ ἄλλες ρῶγες στὸ στόμα.

*Νὰ εἶχα μηλιὰ ἀπ' τὸν τόπο μου, καὶ μῆλο ἀπ' τὴ μηλιά μου,
Νὰ εἶχα καὶ μοσκοστάφυλο ἀπ' τὴν κληματαριά μου...*

ἐπιθύρισε σιγὰ - σιγὰ, ὥσπου ἔδεσε ἡ γλῶσσα του. Τὸ ἴδιο βράδῳ ἐξεψύχησε.

N. Ἐλατος

Δὲ σὲ ξεχνῶ

ΝΗΣΑΚΙ μου ὄμορφο,
καμαρωμένο,
στά ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

Τὴ νύχτα βρίσκομαι
ξάφνου σιμά σου,
στὴν ἀμμονδιά σου,
πὸν ἀγαπῶ.

Τρέχω, ξαπλώνομαι,
κάθομαι χάμω,
πάνω στὸν ἄμμο
παιζογελῶ.

Νὰ κι οἱ βαρκοῦλες σου
γοργοκυλᾶνε,
θαρρεῖς πετᾶνε
μὲς στὸ γιαλό.

Καλὴ βαρκούλα μου,
ἔλα στὰ ξένα,
ἄχ, πάρε καὶ μένα,
σὲ καρτεροῦ.

Νησάκι μου ὁμορφο,
καμαρωμένο,
στὰ ξένα κι ἂν μένω
δὲ σὲ ξεχνῶ.

N. Δαμιράλης

Χῶμα ἑλληνικό.

ΤΩΡΑ πὸν θὰ φύγω καὶ θὰ πάω στὰ ξένα
καὶ θὰ ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε γὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίδα, πολυαγαπημένη.
"Αφησε μαζί μου φυλαχτὸ γὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ Χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μᾶη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πὸν γεννάει
μόνο μὲ τῆς Πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ "Ἡλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοςχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, πόχουν ἀνασκάφει
γιὰ γὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
χῶμα δοξασμένο, πόχουν ροδοβάφει
αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα.
Χῶμα πόχει θάφει λείψαν' ἁγιασμένα
ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
χῶμα πὸν θὰ φέρνη στὸ μικρὸν ἐμένα
θάρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
μὴ τὴν ξεπλανέσουν ἄλλα, ξένα κάλλη.
Ἡ δική σου χάρις θὰ μὲ δυναμώσῃ,
κι ὅπου κι ἂν γυρίσω, κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνῃ,
πότε στήν Ἑλλάδα πίσω θὲ ναρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
μούγραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
τὸ στερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θάβρω,
τὸ στερνὸ φιλί μου θὲ νὰ σοῦ χαρίσω.
Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναί πιὸ γλυκό,
σὰ θαφτῆς μαζί μου, στήν καρδιά μου ἀπάνω,
χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό!

Γ. Δροσίνης

Ἐχτορας καὶ Ἄντρομάχη

ΚΑΘΩΣ τὴν πύλην ἐδιάβαινε ὁ Ἐχτορας νὰ πάη
 κάτω στὸν κάμπο τὸν πλατὺ, ποὺ μάχονται οἱ
 [Τρῶες,
 πρόβαλ' ἐμπρὸς τοῦ ἡ ὄμορφη γυναῖκα τοῦ, Ἄντρομάχη
 μὲ τὴ βυζάστρα πλάϊ τῆς, ποὺ κράταγε τὸ γιό τῆς,
 τὸν ὄμορφο Ἀστυάνακτα, μονάκριβο καμάρι,
 πούμοιαζε σὰν τ' ὀλόχρυσο τῆς χαραυγῆς τ' ἀστέρι.

Χαμογελάει ὁ Ἐχτορας κοιτάζοντας τὸ γιό του
 καὶ ἡ Ἄντρομάχη τοῦ κρατεῖ τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :
 — Ὠμένα ! ἡ τόση τόλμη σου, καλέ μου, δίχως ἄλλο
 γρήγορα μέλλει συφορὰ μεγάλη νὰ σοῦ φέρῃ.
 Κι ἂν δὲ λυπᾶσαι ἐμένανε, ποὺ χήρα θὰ μ' ἀφήσης,
 λυπήσου τὸ βλαστάρι μας, λυπήσου τὸ παιδί μας.
 Τὶ ὅλοι μεμῆς θὰ δομήσουνε οἱ Ἀχαιοί, καλέ μου,
 νὰ σὲ σκοτώσουν, καὶ ἡ ἄμοιρη ἐγώ, σὰ χάσω ἐσένα,
 ἔρημη στὸν κόσμον ἀπόμεινα σὰν καλαμὶὰ στὸν κάμπο.

Ἄντρας ἐσὺ εἶσαι καὶ γονιὸς γιὰ μένα καὶ πατρίδα
καὶ σκέπη μου καὶ φύλακας τοῦ γιοῦ μου ἐσὺ πατέρας.
Μεῖνε, Ἐχτορα, στὸν πύργο μας καὶ μὴν ξανοίγῃς τόσο,
μὴν κάμῃς τὸ παιδί ὄρφανὸ καὶ χήρα τὴ μανούλα.

Κι ὁ Ἐχτορας, ὁ ἀτρόμητος πολεμιστῆς, τῆς λέει :
— Ὅλα τὰ νιώθει μου ἡ καρδιά. καημένη μου Ἄντρο-
[μάχη,
μὰ πάνω ἀπ' ὅλα τὴ ντροπή, δειλὸ νὰ μὴ μὲ ποῦνε,
γιατὶ ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς, νὰ μάχουμαι στοὺς πρώτους
καὶ νάμαι στὴν παληκαριὰ καλύτερος ἀπ' ὅλους,
γιὰ τὸ καμάρι τοῦ γονιοῦ καὶ γιὰ δική μου δόξα.
Μέσα στὸ νοῦ μου καθαρὰ τὸ βλέπω ὅ,τι θὲ νάρθη.
Θὰ φτάσῃ ἡ μέρα ἡ θλιβερή, πὺν θὲ νὰ πέσῃ ἡ Τροία,
κι ὅλων μὲ θλίβει ὁ χαμὸς, μὰ πιὸ πολὺ ὁ δικὸς σου.
Ἄχ! πῶς τὸ συλλογίζομαι πῶς σκλάβα θὰ σὲ σύρουν
καὶ θὰ σὲ βάλουν στανικῶς στὸν ἀργαλειὸ νὰ ὑφαίνῃς
στὸ Ἄργος, σὲ κάποιον ἀρχοντικὸ, καὶ γιὰ νερὸ στή
[βρούση

θὲ νὰ πηγαίνῃς τὴν αὐγὴ μὲ δάκρυα στὰ μάτια.
Κι ὅσοι περνοῦν θὲ νὰ κοιτοῦν καὶ μέσα τους θὰ λένε :
— «Γιὰ δέτε πῶς κατάντησε τοῦ Ἐχτορα τὸ ταίρι!»
Καὶ τότε ἐντὸς σου θὰ ξυπνᾷ ὁ πόνος γιὰ τὸν ἄντρα,
πὺν πιά δὲ θάνατι ζωντανός, γιὰ νὰ σὲ προστατεύῃ.
Ἔ, κάλλιο τόχω νὰ μὴ ζῶ, καὶ νὰ μὲ κρύψῃ ὁ τάφος
μέσα στῆς γῆς τὰ τρεῖςβαθα, παρὰ τέτοια ν' ἀκούσω.
Κι ἄπλωσε ὁ τρανὸς ὁ Ἐχτορας νὰ πάρῃ τὸ παιδί του,
μὰ κεῖνο ἐκρύφτη σκούζοντας στὸ στῆθος τῆς βυζάστρας,
γιατὶ ἐτρόμαξε τ' ἄρματα, πὺν ἀστράφταν πάνω ὡς κάτω
καὶ τὸ λοφίον τὸ φουντωτὸ τῆς περικεφαλαίας.
Γελάει τότε ἡ μανούλα του, κι ὁ Ἐχτορας γελάει
καὶ καταγῆς τ' ἀστραφτερὸ τὸ κράνος του ἀπιθώνει,
καὶ τ' ἀκριβὸν παιδάκι του στὴν ἀγκαλιά του παίρνει,

καὶ τὸ χαϊδεύει, τὸ φιλεῖ καὶ λέει χορεύοντάς το :
— Δία πατέρα, καὶ θεοὶ καλόβολοι, εὐδοκήστε
νά γίνῃ ὁ γιὸς μας στ' ἄρματα πιδ-τρανὸς κι ἀπὸ μένα,
νά τὸν θαυμάζουν οἱ λαοί, νά καμαρώνῃ ἡ μάνα !
Καὶ τὸ παιδί του ὁ Ἔχτορας ξανάβαλε στὸν κόρφο
τῆς μάνας του, κι αὐτὴ γλυκὰ-πικρὰ χαμογελώντας
ἐδάκρυσεν ἀμίλητη. Κι αὐτὸς τὴν ἐλυπήθη
κι εἶπε :

— Καλή μου, ἄδικα μὴ θλίβεσαι καὶ σύρε
στὸ σπῖτι σου, στὸν ἀργαλειὸ νὰ κάτσης καὶ νὰ ὑφαίνης
καὶ ξέρε, πὼς καλὸς-κακὸς τὴ μοῖρα δὲν ξεφεύγει.

Εἶπε καὶ τὸ περήφανο ξανάβαλε τὸ κράνος
καὶ γιὰ τὸν κάμπο κίνησε, ὅπου εἶχε ἀνάψει ἡ μάχη.

*
* *

Πρίαμος καὶ Ἀχιλλέας

ΚΑΙ στοῦ Ἀχιλλέα τὴ σκηνὴν σὰν ἔφτασε, κατέβη
ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος, κι εὐτὸς ἐμπῆκε μέσα,
καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ γόνατα καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια,
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :

— Θυμήσου, παλικάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραγνοῦν ἄλλοι γειτόνοι γύρω,
καὶ νὰ μὴν ἔχη βοηθό. Νὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῇ τὸ λατρευτό του γιό. Μ' ἀλίμονο σὲ μένα
ποὺ ἔχασα τόσα παιδιά ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τόθελε ἡ μοῖρα,
ἐκείνου ποὺ μ' ὠρφάνειψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω....
Λυπήσου με καὶ πάρτηνε τὴν πλούσια ξαγορά μου,
καὶ δῶσ' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Κι ὁ Ἀχιλλέας τὸν κοίταξε καὶ δάκρυα τὸν ἐπῆραν.
Κι ἔκλαιγε ὁ νιὸς τὸ φίλο του κι ὁ γέρος τὸ παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθη ὁ Ἀχιλλέας

καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :
— Δυστυχησμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου,
ναρθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πὺ σούχω σκοτωμένα
τόσ' ἀντρειωμένα σου παιδιὰ ; Καρδιὰ ἔχεις σιδερένια.
— Πῶς νὰ ἡσυχάσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιό μου!
Δῶσ' μου τον, παληκάρι μου, καὶ πάρε μὲ χαρά σου
τὰ πλούσια δῶρα πούφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου, γιὰ τὸ καλὸ πού' κάνεις.
Τότε λοξὰ τὸν κοίταξε καὶ τοῦπε ὁ Ἀχιλλέας :
— Μὴ μ' ἐρεθίζης, γέροντα, νὰ μὴν τὸ μετανοιώσης·
κεῖνο πὺ θέλει μου ἡ καρδιά, καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.

Καὶ κεῖνος σὰ λιοντάρι εὐτὺς βγαίνει ὄξω ἀπ' τὴ σκη-
[νή του
κι οἱ παραγοῖ του πᾶν κοντά. Ξεζεύουνε τ' ἀμάξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἐχτορα τὴν ξαγορὰ τὴν πλούσια.
Κι ὁ Ἀχιλλέας φώναζε καὶ πρόσταζε τὶς σκλάβες
καλὰ νὰ πλύνουν τὸ νεκρό, νὰ τὸν ἀλείψουν λάδι
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῆ ὁ γέρος.
Κι οἱ σκλάβες σὰν τὸν πλύνανε, μὲ λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὠμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ Ἀχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στῶμα
κι οἱ παραγοῖ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.
Ἔστερα μπῆκε στὴ σκηνή, κάθησε στὸ θρόνι του
κι εἶπε στὸ γέρο Πρίαμο, πὺ ἀμίλητος καθόταν.
— Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἡσυχο ἐκεῖ στὸ στῶμα του. Κι ἅμα χαράξη ἡ μέρα,
πάρτο καὶ σύρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φᾶμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλο ἀρνάκι
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθησαν νὰ φᾶνε.
Ὁ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θάμαζε τοῦ Ἀχιλλέα

τὸ στέρεο λεβεντόκορμι καὶ τὴν ἀντιρῳϊκίαν ὄψη,
καὶ ὁ Ἀχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου,
καὶ τὴ γλυκειά του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.

Κι ἀφοῦ ἤπιανε καὶ ἀπόφαγαν ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :

— Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ τοιμάσουν
λίγο καὶ ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.

Εἶπε ὁ Ἀχιλλέας καὶ ἐτοίμασαν καὶ ρώτησε τὸ γέρο :

— Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἐχτορα νὰ κλάψης,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος ;

Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :

— Μέρους ἐννιά τὸ λείψανο, θὰ κλαῖμε μὲς στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψουμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐντέκατη θὰ στήσουμε τὸ μνημα.

Τ' ἄλλο πρωτὶ σηκώθηκε ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ ἐγύρισε στὴν Τροία,
καὶ ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι καὶ ἐγίναν ὅλα.

*
* *

*Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται
μὲ τὸν πατέρα του.*

ΛΑ ΣΚΟΤΩΣΕ τοὺς ἄνομους μνηστήρες ὁ Ὀδυσ-
κινάει μὲ τὸν Γηλέμαχο καὶ τὸ χοιροβοσκό του [σέας,
νὰ πάη νὰ βρῆ στήν ἐξοχὴ τὸ γέρο τὸ Λαέρτη,
τὸ σεβαστὸ πατέρα του. Στὸν πρόσχαρο τὸν κῆπο
τὸν βρῆκε ἐκεῖ πού σκάλιζε, μὲ λιγδερὸ χιτῶνα,
τὶς κνήμες μὲ βοῖδόδεσμα ὀλόγυρα ντυμένες
τ' ἀγκάθια νὰ μὴν τὸν τρουποῦν, καὶ στὸ κεφάλι σκοῦφο
ἀπὸ τομάρι γίδινο. Ἔτσι καθὼς τὸν εἶδε
κομμένον ἀπ' τὰ γερατειά, στὴ θλίψη βυθισμένο,
σὲ μιὰ ἀχλαδιὰ ἀκούμπησε, καὶ ἀρχίνησε νὰ κλαίη.
Ἔπειτα συλλογίστηκε ἂν ἔπρεπε νὰ πάη
νὰ πέση στήν ἀγκάλη του καὶ νὰ τοῦ πῆ πὼς ἦρθε,
ἢ θὰ ἦταν τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλήσῃ.
Τὸ δεύτερο προτίμησε, καὶ ἔτσι στὸ γέρο λέει:

— Γειὰ καὶ χαρὰ σου, γέροντα. Μ' ὄλα τὰ γερατεία σου ὁ κῆπος εἶναι μιὰ χαρὰ. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσης νὰ σὲ ρωτήσω κάτι: Σὺ μοιάζεις βασιλέας κι ἀπὸ μορφὴ κι ἀνάστημα. Κι ἂν ἦσουνα καὶ σκλάβος, δὲ θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὰ ἓναν καλὸν ἐργάτη.

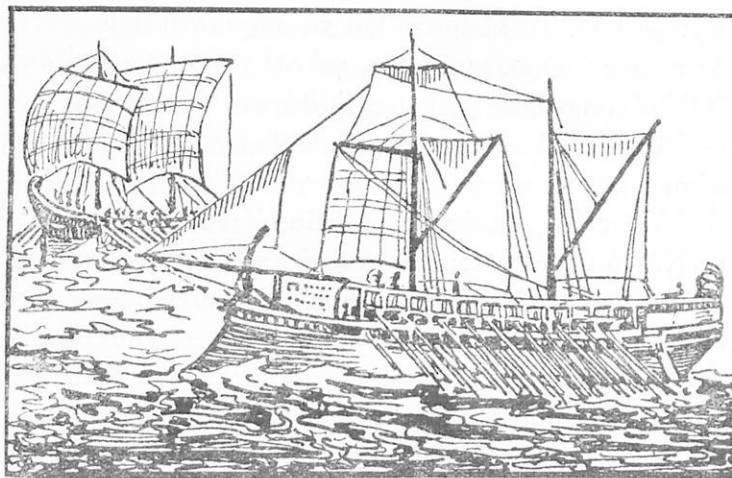
Γιατὶ ἔτσι βασανίζεσαι, γιατί εἶσαι πικραμένος; Καὶ κάτι ἄλλο νὰ μοῦ πῆς, ἂν εἶναι ἐδῶ τὸ Θιάκι. Κάποιονα ρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε, ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανοὺς ἂν εἶναι. Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου, ἦρθε ἓνα παληκάρι — ἄλλο τέτοιο δὲ γνώρισα στὴ λεβεντιά, στὴ χάρη — τὸ φίλεψα στὸ σπίτι μου. Θιακὸς πὸς ἦταν μοῦ εἶπε, τοῦ βασιλιᾶ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα πλούσια κι ἀλογόριαστα.

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης τοῦ ἀπαντᾷ δακρῦζοντας:— Στὴ γῆ ποὺ λές, παιδί μου, ἔφτασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν ἔβρης. Χαμένη πάει ἡ φιλία σου, τὰ δῶρα σου χαμένα. Ποιὸς ξέρει σὲ ποιά πέλαγα πνίγηκε τὸ παιδί μου, ἢ ποιά θεριά τὸν σπάραξαν! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια, τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο; καὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια;

Κι ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ ἀπαντᾷ:— Χαρὰ στὴν τύχη πούχω! Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε, ποὺ ὁ Ὀδυσσεὺς ἦρθε στὸ σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στὸ καράβι, κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι γρήγορα ν' ἀνταμώσουμε νὰ ξαναφιλευτοῦμε.

Κι ὁ γέρος καθὼς τ' ἄκουσε, τῆς γῆς τὸ μαῦρο χῶμα μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔρριχτε στὸ κεφάλι. Καὶ κεῖνος δὲν κρατήθηκε, πέφτει στὴν ἀγκαλιά του καὶ σφίγγοντάς τον ἔλεγε:

— Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,

Ἐπὶ τὸ Μαραθῶνα στὴ Λαλαμῖνα.

ἘΠΙ ΤΗΝ Ἀκρόπολη ἐπάνω καὶ στοὺς γύρω λόφους πλῆθος Ἀθηναῖοι, γέροι καὶ γυναῖκες καὶ πολλὰ παιδιά, ἀγναντεύουν πέρα μακριὰ κατὰ τὸ Σαρωνικόν. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ χαροῦν τὴ μεγάλη νίκη τοῦ Μαραθῶνα, καὶ νέο ξαφνικὸ μήνυμα τοὺς ἤλθε. Οἱ Πέρσες δὲν φεύγουν. Μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βροῦν τὴν Ἀθῆνα ἀφύλακτη, ἀρμενίζουν κατὰ τὸ Φάληρο.

Ἄνοικτὰ στὴν ὀλογάλανη θάλασσα ξεχωρίζουν τώρα ἄσπρα καὶ κόκκινα πανιά, ποὺ ὀλοένα πλησιάζουν, καθὼς τὰ σπρώχνει σιγαλὰ ὁ ἕλαφρὸς μπάτης. Δὲν ἀργοῦν νὰ φανοῦν καθαρὰ καὶ τὰ βαθιὰ σκαφίδια, βαριὰ φορτωμένα μὲ τοὺς ἄτυχους αἰχμάλωτους τῆς Ἑρέτριας.

Πιὸ ἐμπρὸς ἀπ' αὐτὰ, μεγάλα στενόμακρο πλοῖα

ὄρμουῖν κατὰ τὸ Φάληρο μὲ ἀφάνταστη γρηγοράδα. Ἐκατὸ χεροδύναμοι λαμνοκόποι στὸ καθένα τραβοῦν τὰ κουπιὰ, πὺ θασρεῖς πὼς πετοῦν τὰ βαριὰ πλοῖα. Καθὼς τὰ ἑκατὸ κουπιὰ σηκώνονται ὅλα μαζὶ καὶ ἀστράπτουν στὸν ἥλιον ὀλόβρεχτα καὶ πάλιν ὅλα μαζὶ βυθίζονται σκορπώντας γύρω ἀφρούς, νομίζεις πὼς βλέπεις πελώριες ἔξωτικὲς πεταλοῦδες νὰ πετοῦν ἐπάνω στὴ γαλανὴ θάλασσα.

Ψηλὰ στὴν Ἀκρόπολη ὁ κόσμος κοιτάζει μὲ ἀγωνία τὸν ἐχθρὸ πὺ ἔρχεται. Τὰ πρῶτα γρήγορα πλοῖα φθάνουν κίολας στὴν ἀκροθαλασσιά, καὶ οἱ Πέρσες ἐτοιμάζονται νὰ πηδήσουν στὴν ἀμμουδιά. Μὰ δὲν ἀργοῦν νὰ ἰδοῦν πέρα στὸν κάμπο, μπροστὰ στὴν πόλη, τὶς ἀστραφτερὲς ἀσπίδες, τὶς φουντωτὲς περικεφαλαῖες καὶ τὶς μακριὲς λόγχες τῶν Ἀθηναίων. Οἱ νικητὲς τοῦ Μαραθῶνα εἶχαν προφθάσει. Στέκουν ἐδῶ τώρα, ἔτοιμοι νὰ ὑπερασπίσουν καὶ πάλι τὴν πόλη των.

Καὶ οἱ Πέρσες, πὺ ἐφοβήθησαν νὰ μὴ πάθουν τὰ ἴδια, γυρίζουν τὰ πλοῖα των καὶ ξεμακραίνουν. Οἱ λαμνοκόποι τραβοῦν ὅλοι μαζὶ τὰ μακριὰ κουπιὰ μὲ δύναμη καὶ τὰ λευκὰ καὶ τὰ κόκκινα πανιά, πὺ ἐγέμιζαν πρὶν τὴ θάλασσα, χάνονται ἕνα-ἕνα κατὰ τὸ νοτιά.

Ἄφοῦ πὰ ἐχάθηκε καὶ τὸ τελευταῖο πανὶ βαθιὰ στὸν ὀρίζοντα, τὰ παληγάρια τῶν Ἀθηναίων ἐξεκίνησαν καὶ πάλι γιὰ τὸ Μαραθῶνα.

Στὸν κάμπο του βρίσκονται σπαρμένα πλούσια λάφυρα: λεπτοῦφαντα πολύχρωμα ἀνατολίτικα φορέ-

Π. Δημητράτου Ἀναγνωστ. Δ ἔκδ. 1η, 1934 9

ματα, χαλιὰ περσικά, στρωσίδια τῶν σκηνῶν, χρυσο-
πλούμιστα ὄπλα ἀμέριητα, ἀλογάριαστο τὸ χρυσάφι
καὶ τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χάλκωμα, πλῆθος σκηνῆς μὲ λογῆς
πράγματα. Ἀνασυρμένα στὴν ἀκρογιαλιὰ αἰχμάλωτα
πλοῖα γεμάτα τροφῆς καὶ λάφυρα ἄλλων τόπων. Τρο-
μαγμένοι Ἀσιᾶτες κρυμμένοι ἀνάμεσα στὰ βοῦρλα καὶ
στὶς καλαμιές τοῦ βάλτου, ἔτοιμοι νὰ παραδοθοῦν σκλά-
βοι παντοτινοί . . .

Μὰ δὲν εἶναι τὰ πλούσια λάφυρα, ποὺ φτερόνουν
τὰ πόδια τῶν παληκαριῶν. Τὰ λάφυρα μποροῦν νὰ πε-
ριμένουν, ἂν καὶ σκόρπια στὸν κάμπο κανεὶς δὲν φο-
βᾶται μὴ χαθοῦν, ἀφοῦ τὰ φυλάει ὁ Ἀριστείδης.

Ἀλλὰ στὸ πεδίο τῆς μάχης περιμένουν τὸ γυρι-
σμὸ τοῦ στρατοῦ καὶ κάποιοι ἄλλοι.

Πᾶνε τώρα τρεῖς ἡμέρες ποὺ κοιτώνται τὰ παλη-
κάκια, ὅσα ἐπέθαναν πολεμώντας γιὰ τὴν ἐλευθερία.
Καὶ περιμένουν ἐκεῖ νὰ τὰ κλάψουν καὶ νὰ τὰ θάψουν
οἱ συμπολεμιστές των.

Αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος τῶν ζωντανῶν.

Γι' αὐτὸ βιάζεται ὁ στρατὸς νὰ γυρίσῃ στὸ Μαρα-
θῶνα! Καὶ δὲν ἀργεῖ.

Στὸ ἴδιο ἐκεῖ μέρος, ποὺ ἔγινε ἡ μάχη, ὑψώ-
νουν τώρα τὸν τύμβο τῶν δοξασμένων νεκρῶν τῆς
Ἀθήνας.

Κοντὰ σ' αὐτοὺς θάβουν καὶ τοὺς ἥρωικοὺς νε-
κροὺς τῶν Πλαταιῶν καὶ τοὺς νεκροὺς δούλους ὅσοι—
ἂν καὶ χωρὶς ἐλευθερία οἱ ἴδιοι—ἐθυσίασαν τὴ ζωὴ
τους γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδας.

Τιμημένοι νεκροί! Λιῶνια θὰ εἶναι ἡ μνήμη σας!
Οἱ συμπολεμιστές σας καὶ ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς θὰ στο-
λίσουν τὸ μνήμα σας μὲ ὠραῖες μαρμαρίνες κολόνες,
καὶ ἐπάνω θὰ μείνουν αἰῶνια χαραγμένα τὰ ὀνόματά

σας. Καὶ κάθε χρόνο θὰ γιορτάζεται μὲ θυσιῆς ἢ μνήμη σας, ὅπως τῶν πιὸ παλιῶν ἡρώων, τοῦ Ἡρακλῆ καὶ τοῦ Θησέα.

Ἄφου ἔκαμαν τὰ παληκάρια τὸ χρέος τῶν στοὺς νεκρούς, ἐγύρισαν στὴν Ἀθήνα φορτωμένοι πλούσια λάφυρα. Χαρὰ μεγάλη τώρα πλημμυρίζει τὴν πόλη γιὰ τὸ μεγάλο κατόρθωμα! Μεγάλον κίνδυνον ἐξέφυγαν. Δεκαπλάσιοι οἱ Πέρσες καὶ ξακουστοὶ πολεμιστὲς οἱ Μῆδοι, καὶ ἄν ἐνικοῦσαν, πάει ἡ Ἀθήνα, πάει καὶ ἡ Ἑλλάδα.

Καὶ τώρα μέρες βαστοῦν οἱ γιορτές. Παντοῦ βασιλεύει ἡ χαρὰ· ἀπὸ κάθε βωμὸ ὑψώνεται ὁ καπνὸς τῶν θυσιῶν στὸν ἥσυχο, καταγάλανο οὐρανὸ τῆς Ἀττικῆς. Οἱ τελετές, τὸ χαροκόπι, τὰ τραγούδια δὲν ἔχουν τελειωμό.

Οἱ νέοι συγκεντρωμένοι ὀλημέρα στὰ γυμναστήρια γυμνάζονται, κ' ἐτοιμάζονται γιὰ τοὺς ἀγῶνες, πού θὰ γίνουν, καὶ τὶς νύκτες ὀργανώνουν λαμπαδηφορίες.

Οἱ ἄνδρες στὴν ἀγορὰ, στὶς στοές, παντοῦ ὅπου συνάθροιση, διηγοῦνται ἀτελείωτα κάθε λεπτομέρεια τῆς μάχης καὶ πῶς ἄρχισε καὶ πῶς ἐτελείωσε καὶ πῶς ἐπολέμησε καθένας καὶ πῶς ἔγινε ἡ φυγὴ τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ γέροι στὴν ἀγορὰ συζητοῦν πῶς ἐπαρατάχθηκαν οἱ στρατοὶ καὶ γιὰ τὰ σχέδια τῶν στρατηγῶν, καὶ

ὄλοι παινεύουν τὸ Μιλτιάδη γιὰ τὸ στρατηγικὸ του μυαλό, καὶ προφέρουν ὄλοι τ' ὄνομά του μὲ σεβασμό. Οἱ γλύπτες καὶ οἱ ζωγράφοι στὰ ἐργαστήρια των σχεδιάζουν ὠραῖα μνημεῖα ἢ πλάθουν μὲ πηλὸ ὄμορφα ἀγάλματα ἢ ζωγραφίζουν εἰκόνες γιὰ τὴ νίκη. Οἱ ποιητὲς ἀπαγγέλλουν στὸν κόσμον τὰ νέα ποιήματά των καὶ συναγωνίζονται ποιὸς καλύτερα νὰ ψάλῃ τὴ δόξα τῶν νικητῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας εἶναι οἱ Πέρσες, ποὺ ἤλθαν μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Καὶ ὄλοι θαυμάζουν τὸ ἀμέτρητο πλῆθος καὶ τ' ἄπειρα πλοῦτη των!

Οἱ γιορτὲς ἐτελείωσαν μ' ἓνα λαμπρὸ πανηγύρι, ποὺ ἔγινε δεκοκτῶ μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ νίκη στὸ ναὸ τῆς Ἀρτεμης, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, κοντὰ στὸν Ἴλισσό. Πεντακόσια διαλέκτᾶ, ὀλόπαχα, τραγιά ἐθυσιάσθηκαν στὴ θεά. Οἱ καπνοὶ ἀπὸ χίλιες φωτιὲς ἀνέβαιναν στριφογυρίζοντας στὸν οὐρανό, καὶ ἡ τσίκνα ἀπὸ τὰ ψημένα κρέατα, ἐγέμιζε γύρω τὰ χωράφια καὶ τὴν πόλη. Χιλιάδες κόσμος, ξαπλωμένος γύρω στὰ πλατάνια τοῦ Ἴλισσοῦ, ἐδοκίμαζε τὰ καλοψημένα κρέατα τῆς θυσίας. Παντοῦ χορὸς καὶ τραγούδι. Ἡ χαρὰ ἔλαμπε σ' ὄλων τὰ πρόσωπα!

Ἕνας μόνον μένει παρᾶμερα, ἀμίλητος καὶ συλλογισμένος. Μακριὰ ἀπὸ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια, εἶναι καθισμένος σὲ μιὰ σκληρὴ πέτρα, μὲ τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατα καὶ τὸ κεφάλι στὶς παλάμες. Οἱ φίλοι του τὸν γυρεύουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ μέσα στὸν κόσμον γιὰ νὰ διασκεδάσουν μαζί, μὰ δὲν τὸν βρίσκουν.

— Θεμιστοκλῆ, γιατί δὲν χαίρεσαι καὶ σὺ μὲ τοὺς ἄλλους; Μὴ δὲν ἐπολέμησες καὶ σὺ κοντὰ στ' ἄλλα παληκάρια στὸ Μαραθῶνα; Μὴ δὲν εἶναι ἡ νίκη καὶ δική σου, ὅπως καὶ κάθε ἄλλου Ἀθηναίου;

Μά ὁ Θεμιστοκλῆς ἄλλο συλλογίζεται. Ἐπολέμησε καὶ αὐτὸς στὸ Μαραθῶνα, χιλιάδες εἶναι ποὺ ἐπολέμησαν ὅμοια μ' αὐτόν. Τί νὰ τὸ κάμη! Αὐτὸς κάτι ἄλλο ἤθελε. Ἦθελε νὰ κάμη κάτι ξεχωριστὸ γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ἦθελε νὰ γίνῃ ξεκουστὸ καὶ τὸ δικό του ὄνομα καθὼς ἔγινε τοῦ Μιλτιάδη . .

* * *

Ἡ φήμη τῆς μεγάλης νίκης ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐξεκίνησε ἀμέτρητος κόσμος γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ τὸ Μαραθῶνα, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὴν πόλη, ποὺ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσκυνήσουν τοὺς τάφους τῶν σκοτωμένων, νὰ γνωρίσουν τὸ Μιλτιάδη καὶ νὰ ἰδοῦν τὰ πλούσια λάφυρα! . .

Σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας συζητοῦν καὶ καλοτυχίζουν τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴ δόξα της καὶ λυποῦνται τὴν ἄτυχη Ἐρέτρια, ποὺ ἐκάηκε κ' ἐκαταστράφηκε καὶ εἶδε τὰ παιδιά της αἰχμάλωτα στὰ χέρια τῶν Περσῶν. Κάθε πόλη συλλογίζεται

τὸ πάθημα τῆς Ἐρέτριας καὶ τρέμει μὴν πάθῃ καὶ αὐτὴ τὰ ἴδια.

Πρῶτοι φθάνουν στὴν Ἀθήνα τὴν ἄλλη μέρα τῆς μάχης οἱ Σπαρτιάτες. Δυὸ χιλιάδες πα-

ληκάρια ἔρχονται νὰ πολεμήσουν μαζὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὰ βρίσκουν τὸν πόλεμο τελειωμένο. Πόσο ἐλυπήθηκαν, ποὺ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ δείξουν καὶ αὐτοὶ

τὴν ἴδια παληκαριὰ μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Πλαταιεῖς!

* * *

Ὅστος οἱ γιορτὲς τελειώνουν καὶ ὁ κόσμος γυρίζει στὶς δουλειές του. Ἡ Ἀθήνα ὅμως δὲν ἡσυχάζει. Ἐνα μεγάλο ζήτημα τὴν ἀναταράζει. Καθένας ἀναρωτιέται:

— Θὰ ξανάρθουν οἱ Πέρσες;

Οἱ γνῶμες εἶναι διχασμένες. Συζητήσεις ἀτελείωτες. Δυὸ κόμματα γίνονται οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀρχηγὸς στὸ ἓνα ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς στὸ ἄλλο.

Μερικοὶ δὲν μποροῦν νὰ τὸ παραδεχθοῦν πὼς θὰ ἔλθουν ἄλλη φορὰ οἱ Πέρσες στὴν Ἑλλάδα νὰ πολεμήσουν. Ἀξέχαστο, πιστεύουν, θὰ τοὺς μείνῃ τὸ πάθημα στὸ Μαραθῶνα. Μὰ καὶ ἂν ξανάλθουν, ἴδια ὑποδοχὴ θὰ τοὺς γίνῃ, γιατί ζοῦν ἀκόμα οἱ Μαραθωνομάχοι καὶ νέα παληκάρια μεγαλώνουν μέσα στὰ γυμναστήρια.

— Τί ἔχουμε λοιπὸν νὰ φοβηθοῦμε; ἔλεγαν. Οἱ Πέρσες καλὰ ἐδοκίμασαν μιὰ φορὰ τὴν ὁρμὴ μας, τὸ μάκρος τοῦ κονταριοῦ μας καὶ τὴ δύναμη τοῦ γυμνασμένου κορμιοῦ μας. Σὰ θέλουν, ἄς ξαναδοκιμάσουν.

Μερικοὶ συμβουλεύουν νὰ κοιτάξῃ καθένας τὴ δουλειά του. Στὴν Ἀττικὴ καὶ ἄλλοῦ τὰ κτήματά των περιμένουν νὰ τὰ φροντίσουν. Ἡ γῆ, ποὺ δίνει τὴν τροφή, θὰ ξαναφέρῃ στὶς ψυχὲς τὴ γαλήνη καὶ θὰ διώξῃ τὸ φόβο πὼς μπορεῖ νὰ γυρῶσουν οἱ Πέρσες.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως καὶ οἱ φίλοι του ἔχουν ἄλλη γνώμη:

Μεγάλο καὶ τρανὸ εἶναι τὸ βασίλειο τῶν Περσῶν.

Ἀπὸ τῆς Ἰνδίας ὡς τὸ Αἰγαῖο ἀπλώνεται ἡ δύναμή του. Ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ πλούσια Αἴγυπτος εἶναι στὴν ἐξουσία τοῦ Μεγάλου Βασιλέα. Κρατεῖ σκλάβους τὴν Ἰωνία, ζητάει νὰ κατακτήσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ ἀπέραντο Περσικὸ κράτος

χρειάζεται καὶ ἡ θάλασσα. Θέλει νὰ ζώσῃ τὸ Αἰγαῖο καὶ νὰ τὸ κάμῃ περσικόν, νὰ ἀρμενίζουσιν ἐλεύθερα τὰ περσικὰ πλοῖα στὰ νησιά του καὶ στὰ λιμάνια του. Γι' αὐτὸ

μᾶς πολεμάει. Κοντὰ σ' αὐτὸ ἔχει τώρα καὶ τὴν ἐκδίκηση. Ὁ Μεγάλος Βασιλέας θέλει νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα, πού τὸν ἐντρόπιασε στὸ Μαραθῶνα.

Δὲν θὰ παρατήσῃ λοιπὸν εὐκόλα τὰ σχέδιά του, καὶ μπορεῖ νὰ πνίξῃ τὴν Ἑλλάδα στὸ στρατό! Ἐπαράταξε στὸ Μαραθῶνα δέκα στρατιῶτες σ' ἓναν Ἀθηναῖο κ' ἐνίκηθηκε. Μπορεῖ ὅμως νὰ παρατάξῃ εἴκοσι, ἑκατό. Πῶς θὰ τὴν ὑπερασπίσουμε; Μιὰ ἐλπίδα μόνο μᾶς μένει. Ἡ θάλασσα! τὸ ναυτικόν! Ἡ πολιτεία, τὸ κάστρο, μπορεῖ νὰ πέσῃ. Μὰ ἂν ἔχουμε τὴ θάλασσα, ἡ ἐλευθερία μας δὲν κινδυνεύει. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κάμουμε στόλο τρανόν. Πρέπει νὰ γίνουμε θαλασσινοί. Ἡ Ἀθήνα πρέπει νὰ κατέβῃ στὸν Πειραιᾶ.

* * *

Ὁ Ἀριστείδης ὅμως καὶ οἱ φίλοι του φοβοῦνται τὸ Θεμιστοκλῆ καὶ τὶς ιδέες του.

Νὰ γίνουν θαλασσινοί; Για φαντάσου, συλλογίζε-
ται, τ' ὄμορφο παληκάρι μὲ τὸ λεβέντικο κορμί, πὺ γυ-
μνάζεται χρόνια ρίχνοντας τὸ κοντάρι, τρέχοντας καὶ
παλεύοντας μὲ τοὺς συνομήλικούς του, νὰ καθήση δι-
πλα στὸ σκαρμὸ τοῦ καραβιοῦ καὶ νὰ καμπουριάση
τραβώντας τὸ κουπί! Για συλλογίσου, ὁ Ἀθηναῖος,
πὺ τὸ ἔχει καύχημα καὶ καμάρι πὺς ἐμεγάλωσε στὴν
Ἀττικὴ μὲ τὸν πεντακάθαρο οὐρανό, νὰ θαλασσο-
δέρνεται σὲ ξένους τόπους, πὺ λατρεύουν ἄλλους θεούς,
καὶ δὲν ἀγαποῦν τὴ γυμναστικὴ καὶ τὴ μουσικὴ, ὅπως
στὴν Ἀθήνα!

Καὶ τὸ χειρότερο : νὰ γεμίση ἡ πόλη τῆς Ἀθηναῶν
τεχνῖτες, ναυτικούς καὶ λαμνοκόπους, πὺ θὰ μᾶς φέ-
ρουν ἐδῶ τὰ βάρβαρα συνήθεια ἀπὸ τοὺς τόπους των! Καὶ
κοντὰ σ' αὐτοὺς πόσοι Ἀθηναῖοι δὲν θὰ παρατή-
σουν τὴ γεωργία, τὴν ἅγια ἐργασία τῶν πατέρων μας,
γιὰ νὰ κατέβουν στὸ λιμάνι, νὰ δουλέψουν στὰ ναυπη-
γεῖα καὶ στὰ πλοῖα καὶ στ' ἄλλα ἔργα τοῦ Πειραιᾶ!
Ὅσο μένουν γεωργοί, ἀκοῦν καὶ τοὺς καλοὺς νοικοκυ-
ραίους καὶ σέβονται τοὺς παλιοὺς γνήσιους Ἀθη-
ναίους! Θαλασσινοὶ ἅμα γίνουν, ποιόν θὰ λογαριά-
ζουν; Δικὴ των θὰ θέλουν νάχουν γνώμη σὲ ὅλα...

Καὶ οἱ γέροι ἀπὸ τὰ καλὰ παλιὰ σπίτια τῆς Ἀθή-
νας ἔκουνουσαν συλλογισμένοι τὸ κεφάλι κ' ἐμουρ-
μούριζαν :

— Πάει, ἐχάλασε ὁ κόσμος!

Μὰ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ οἱ φίλοι του ἀπαντοῦσαν :

— Ἡ Ἀθήνα εἶναι μεγάλη καὶ ἡ Ἀττικὴ μικρὴ
γιὰ νάχη τέτοια πρωτεύουσα. Ἡ Ἀθήνα εἶναι καμω-
μένη γιὰ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας. Σ' αὐτὴν ὅλοι γυ-
ρίζουν τὰ μάτια. Τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, καὶ οἱ λαμπρὲς
ἀποικίαι τῆς Ἰωνίας εἶναι σκλάβες τῶν Περσῶν. Ἀπὸ

μᾶς περιμένουν βοήθεια καὶ σωτηρία. Ἡ Ἀθήνα, κλεισμένη στὴν Ἀττικὴ εἶναι χαμένη. Εἶναι πτωχὰ τὰ χώματά της καὶ νὰ τὴ ζήσουν ἀδύνατο. Ἀπὸ μακρινὲς χῶρες φέρνουμε τοὺς δούλους, ποὺ τὴν καλλιεργοῦν. Μήπως δὲν φέρνουμε καὶ τὸ ψωμί, ποὺ τρώμε, ἀπὸ τὸν Πόντο καὶ τὴ Σικελία καὶ τὴν Αἴγυπτο; Ἀσφάλεια καμιά δὲν θὰ ἔχουμε, ὅσο ἀρμενίζουν τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν ἐλεύθερα στὶς θάλασσές μας. Ἡ Ἀθήνα δὲν θὰ μεγαλώσῃ καὶ δὲν θὰ δοξασθῇ παρὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Θαλασσοκράτορες μονάχα μποροῦμε νὰ ζήσωμε καὶ νὰ γνωρίσωμε νέες δόξες.

Ἔτσι ὁ Θεμιστοκλῆς παρακινεῖ τοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν θαλασσινοί, ἐνῶ ὁ Ἀριστείδης ζητᾷ νὰ τοὺς κρατήσῃ στὴ στεριά, στὴ γεωργία. Ὁ ἕνας γυρεύει στόλο, στόλο μεγάλο καὶ τρανό. Ὁ ἄλλος φωνάζει πῶς μόνο ποὺ θὰ σπαταλήσουν χρήματα, ἐνῶ ὁ στρατὸς εἶναι ἀρκετός.

Οἱ δυὸ ἄνδρες παλεύουν χρόνια. Οἱ δυὸ μαζὶ νὰ κυβερνήσουν τὴν Ἀθήνα ἀδύνατο. Ὁ ἕνας πρέπει νὰ παραμερίσῃ, νὰ φύγῃ μακριά, νὰ μὴν ἐμποδίζῃ τὸν ἄλλο στὰ σχέδιά του. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίζουν νὰ ἐξορίσουν τὸν Ἀριστείδη.

Ἔτσι φεύγει ὁ «Δίκαιος» ἀπὸ τὴν πατρίδα του, καὶ ἄλλο δὲν εὔχεται παρὰ ποτὲ νὰ μὴ μετανιώσουν οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ τὴν ἐξορία του.

* * *

Ἡσυχοὶ τώρα πιά οἱ Ἀθηναῖοι, ἐβάλθησαν νὰ ἐκτελέσουν τὸ μεγάλο σχέδιο τοῦ Θεμιστοκλῆ.

Πρῶτα ἔκαμαν καινούριο ναύσταθμο στὸν Πειραιᾶ. Ἐκτισαν στὴν ἀκρογιαλιὰ τοῦ λιμανιοῦ ὑπόστεγα γιὰ τὰ πλοῖα καὶ ναυπηγεῖα γιὰ νὰ κάμουν καινούργια.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μὲ πλούσιες ἀμοιβὲς ἐτρόβηξαν τοὺς καλύτερους ναυπηγούς, τεχνίτες κ' ἐργάτες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Οἱ πῖο καλοὶ Ἀθηναῖοι τεχνίτες ἐκατέβηκαν στὸν Πειραιᾶ νὰ δουλέψουν γιὰ τὸ στόλο.

Οἱ ἄλλοι ἔτρεξαν νὰ τειχογυρῖσουν τὸ νέο λιμάνι.

Οἱ νέοι ἐνθουσιασμένοι κατέβαιναν στὴ θάλασσα

νὰ ἐξασκηθοῦν στὸ κολύμπι, στὸ κουπὶ καὶ στὸ πανί. Καὶ μὲ χαρὰ ἐμοίραζαν τὸν καιρὸ πὺ εἶχαν, ἀνάμεσα στὸ σχολεῖό, στὸ γυμναστήριο καὶ στὴ θάλασσα.

Πλούσιοι Ἀθηναῖοι ἐναυπήγησαν ἰδιόκτητα πλοῖα, καὶ ἄλλοι ἔδιναν μεγάλες δωρεὲς γιὰ τὸ στόλο.

Ἡ πόλη ὅλη χαρούμενη ἐβάλλθηκε νὰ ἐκτελέσῃ τοῦ Θεμιστοκλῆ τὰ σχέδια.

Καὶ ἀποροῦσαν καὶ οἱ ἴδιοι πῶς δὲν εἶχαν ἀρχίσει ἐνωρίτερα! Σὰ ν' ἀνοιξαν τώρα πρώτη φορὰ τὰ μάτια καὶ εἶδαν τὴ θάλασσα, τὰ λιμάνια τῆς καὶ τὶς χάρες τῆς.

Ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο ὁ στόλος ἐμαγάλωνε. Τὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ ἐγέμισε πλοῖα, καὶ στὶς ἑλληνικὲς θάλασσες παντοῦ ἐταξίδευαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐλεύθερα καὶ ἄφοβα. Πλοῖα ἔφθαναν καθημερινὰ φορτωμένα σιτᾶρι καὶ φροῦτα καὶ ὅ,τι ἄλλο, καὶ ἡ χαρὰ ἐβασίλευε στὴν πόλη τῆς Ἀθηνᾶς. Καὶ τὶς ἡμέρες τῆς σκόλης, συναθροισμένοι στὴν ἀγορὰ καὶ στὶς στοῦς ἢ στοὺς ἡσκίους τῶν ναῶν, ἄκουαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ καλλιφώνους ψάλτες τὰ ὄμορφα ποιήματα τοῦ Ὅμηρου, πὺ ὑμνοῦσαν τοῦ Ἀχιλλῆα τὴν παληκα-

ριά και τοῦ Ὀδυσσεά τὴν ἐξυπνάδα και τὰ ταξίδια.

Τὰ σχέδια τοῦ Θεμιστοκλῆ γιὰ νὰ φθάσουν στὸ τέλος, ἀπαιτοῦσαν πολλὰ χρήματα! Ποῦ θὰ τὰ ἔβρισκαν στὴν ἄγονη Ἀττική;

Ὅμως ἐβρέθησαν και αὐτά.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, στὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, ἀνακάλυψαν νέες πλούσιες φλέβες. Ἡ Ἀθήνα, ποῦ εἶχε τὰ μεταλλεῖα, τὰ ἐνοίκιαζε σὲ ἐργολάβους και ὅ,τι εἴσπραττε τὸ ἐμοίραζε στοὺς πολῖτες της. Ὁ Θεμιστοκλῆς προτείνει και παύει ἡ μοιρασιά. Μὲ τὸ ἀσήμι τοῦ Λαυρείου θὰ πληρωθοῦν τὰ ἔξοδα τοῦ στόλου.

Και τώρα εἴκοσι χιλιάδες σκλάβοι δουλεύουν μέρα νύκτα τὴ σκληρὴ δουλειὰ τοῦ μεταλλωρύχου.

Θαμμένοι κάτω βαθιὰ μέσα σὲ στενὲς ὑπόγειες στοές, ὑγρὲς και σκοτεινές, σέρνονται γονατιστοὶ ἢ πεσμένοι στὸ πλευρὸ και κόβουν, κόβουν τὴ σκληρὴ μεταλλικὴ πέτρα μὲ τὸ σφυρὶ και τὸ καλέμι.

Ἐνα δερμάτινο σακκὶ σέρνουν κοντιὰ, ποῦ πρέπει νὰ τὸ γεμίσουν. Ἐνας πῆλινος λαδόλυχνος μισοφέγγει μέσα σ' ἐκεῖνη τὴ σκοτεινιά και γεμίζει τὸν ἀέρα βαρειά μυρουδιὰ καπνιάς.

Γιὰ νὰ μὴ σκάσουν μέσα σ' ἐκεῖνες τὶς τρύπες, ἀνοίγουν πηγάδια ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὡς τὶς στοές,

κ' ἔτσι παίρνουν λίγον ἀέρα. Φρικτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῶν δύστυχων σκλάβων τοῦ Λαυρείου!

Ἄλλὰ ποιὸς νὰ τοὺς λυπηθῆ; Εἶναι ἀγορασμένοι καὶ ψυχὴ δὲν ἔχουν. Ἔτσι πιστεύουν. Οἱ κύριοί των δὲν φροντίζουν παρὰ πῶς νὰ κερδίσουν περισσότερα. Μὲ τὸ μαστίγιό στοῦ χέρι τοὺς βάζουν στὴ δουλειά, ὅπως ὁ ἀμαξᾶς τ' ἀλογά του καὶ ὁ ζευγᾶς τὰ βόδια του!

Οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν τοὺς συλλογίζονται. Δὲν εἶναι σκληροί, μὰ ἡ ἀνάγκη τοὺς κάμνει. Πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα, στὴ μακρινὴ Ἀσία, ὁ Ξέρξης ἐτοιμάζεται νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα. Ἡ σωτηρία τῆς θὰ εἶναι ὁ στόλος τῆς, πού θὰ γίνῃ μὲ τ' ἀσήμι τοῦ Λαυρείου. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ βγάλουν οἱ δοῦλοι μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάγχνα του. Ὅλοι πρέπει νὰ δουλέψουν, ὅλοι νὰ θυσιασθοῦν γιὰ τῆς Ἀθήνας τὴ σωτηρία, γιὰ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς!

Κ' ἐνῶ ἔτσι ἐτοιμάζονται οἱ Ἀθηναῖοι, δὲν μένουν ἄνεργοι καὶ οἱ Πέρσες.

Στὰ Σοῦσα ὁ Ξέρξης ἐτοιμάζει τὸ στρατό, πού θὰ κατακτῆσῃ τὴν Ἑλλάδα. Θέλει νὰ εἶναι ὁ πιὸ μέγανος στρατός, ἀπ' ὅσους ποτὲ ἐφάνηκαν στὸν κόσμον, νὰ τὸν μετῶς καὶ μετρημὸ νὰ μὴν ἔχη.

Εἶναι ὁμορφάνθρωπος ὁ Ξέρξης καὶ πιστεύει πὸς στὸν κόσμον δὲν βρῖσκεται ἄλλος, πού νάχη τὴ δική του μεγαλοπρέπεια, τὴ δική του κορμοστασιά. Ἐνα τέτοιο βασιλιά, ἀρχηγὸ τέτοιου στρατοῦ, ποιὸς λαὸς δὲν θὰ πέσῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃ!

Ἔτσι φαντάζεται ὁ Ξέρξης καὶ δίνει τίς διαταγές του:

Μπροστὰ ἀπὸ τὸ στρατὸ θὰ προχωρήσουν οἱ τε-

χνίτες, πού θὰ ἐτοιμάσουν τοὺς δρόμους, θὰ στήσουν γεφύρια, θὰ κτίσουν ἀποθῆκες γιὰ τὶς τροφές τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ σανὸ τῶν ζώων. Δυὸ σειρές πλοῖα, μὲ σχοινιά καλοδεμένα, μὲ σανίδες στρωμένα, θὰ γεφυρώσουν τὸν Ἑλλήσποντο. Γιὰ νὰ μὴν τρομάζουν τ' ἄλογα, θὰ στρωθῆ ἡ γέφυρα μὲ χῶμα. Στὴ χερσόνησο τοῦ Ἄθωνα ἄλλοι πάλι θὰ σκάψουν, νὰ χαμηλώσουν τὸν ἰσθμό.

Ἔπειτα θὰ τὸν στρώσουν μὲ ξύλα ἀλειμμένα μὲ λίπος καὶ θὰ τραβήξουν ἀπὸ ἐπάνω τὶς χιλιάδες τὰ πλοῖα τοῦ Ξέρξη. Ἄλλοι θὰ κτίσουν τὶς μεγάλες ἀποθῆκες στὸν Ἑλλήσποντο, καὶ στὶς ἐκβολές τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, στὸν Ἐβρο καὶ στὸ Νέστο, στὸ Στρυμῶνα καὶ στὸν Ἄξιό. Καὶ θὰ τὶς γεμίσουν τροφές γιὰ τὸ στρατὸ φερμένες ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἔτσι διατάζει ὁ Ξέρξης.

Καὶ ὅταν ὅλα πιά εἶναι ἔτοιμα, ξεκινάει καὶ ὁ Μεγάλος Βασιλέας μὲ τὸ στρατό του γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Περνᾷ τὴ Μικρὰ Ἀσία, τὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία. Αὐτὸς προχωρεῖ στὴ στεριά ἀκρογιαλιὰ τὴν ἀκρογιαλιὰ μὲ τὸ στρατό του καὶ ἀπὸ κοντὰ τὸν ἀκολουθεῖ ὁ στόλος του, πού φαίνεται σὰν κινητὸ δάσος.

Ὅταν ἔφθασε στὴν Ἀττικὴ, ἐξεχύθηκε ὁ ἀμέτρητος στρατός του σὰν ξεχειλισμένο ποτάμι. Στὸ πέρασμά του, τὰ δένδρα κόβονται, τὰ περιβόλια καὶ τ' ἀμπέ-

λια ποδοπατιοῦνται, τὰ χωριά καὶ οἱ πολιτεῖες καίονται, οἱ ναοὶ γκρεμίζονται. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῆ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ;

Ἡ Ἀθήνα μπροστά του δὲν εἶναι παρὰ ἓνα παιγνιδάκι. Σκλάβοι στὰ χέρια του θὰ πέσουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν δὲν γλυτώσουν στὴ θάλασσα!

* * *

Οἱ ἄνδρες τῶν Ἀθηνῶν ὀπλισμένοι μὲ τὶς πανοπλίες των, τὴν περικεφαλαία, τὸ χάλκινο θώρακα, τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κοντάρι, ἐμπῆξαν στὰ πλοῖα, ἔτοιμοι

νὰ κτυπήσουν τὸ στόλο τοῦ Ξέρξη. Ἀλλὰ τί θὰ γίνουν οἱ γυναῖκες, οἱ γέροι καὶ τὰ παιδιά; Δὲν θέλουν ν' ἀφήσουν τὰ σπίτια των. Μ' ἂν δὲν φύ-

γουν, εἶναι χαμένοι. Ἔτσι ἐβγήκε ἡ διαταγὴ νὰ περάσουν ὅλοι στὰ νησιά καὶ στὴν Πελοπόννησο.

Τότε νὰ ἐβλέπατε τί ἔγινε! Κλάψες καὶ κακό, ποῦ ἀναταράχθηκε ἡ Ἀθήνα! Ἐρημα καὶ ἀφύλακτα θ' ἄφηναν τὰ κτήματα, τὰ σπίτια, τοὺς ναοὺς! Καὶ νὰ ξέρουν πὼς σὲ λίγο ἡ φωτιά ὅλα θὰ τὰ κάμη σωροὺς ἀπὸ πέτρες καὶ στάκτη!

Ἀλλὰ τί νὰ κάμουν!

Πρέπει νὰ φύγουν καὶ φεύγουν. Συντροφίες-συντροφίες, οἱ συγγενεῖς, οἱ γειτόνοι, οἱ γνώριμοι

παίρνουν τούς δρόμους για τὸ Φάληρο καὶ τὸν Πειραιᾶ. Βαριά εἶναι ὄλοι φορτωμένοι, μὲ ὅ,τι μπορεῖ καθένας νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ σπιτικό του. Βαριά ἔχουν καὶ τὴν ψυχὴ, πὺ ἀφήνουν τὸν τόπο τους. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ σταματοῦν στὸ δρόμο νὰ πάρουν ἀνάσα καὶ τότε γυρίζουν θλιμμένα μάτια κατὰ τὴν Ἀκρόπολη. Κοιτάζουν γιὰ στερνὴ φορὰ τὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀθηνᾶς καὶ δακρῦζουν. Ἐπειτα ἐξακολουθοῦν τὸ δρόμο τῆς φυγῆς. . .

Μόλις φθάνουν στὴ θάλασσα, περνοῦν ἄλλοι στὴ Σαλαμῖνα μὲ περάματα, ἄλλοι μὲ πλοῖα στὴν Αἴγινα καὶ στὴν Τροιζῆνα

Παντοῦ ἐτοιμάζουν οἱ κάτοικοι θερμὴ φιλοξενία σιτοῦς πρόσφυγες Ἀθηναίους. Στὴν Τροιζῆνα ἀνοίγουν τὰ περιβόλια καὶ δίνουν τὴν ἄδεια στὰ παιδιὰ τῶν Ἀθηναίων ἐλεύθερα νὰ παίρνουν φροῦτα. Ἐπειτα τοὺς βρίσκουν δασκάλους. Θέλουν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὰ κάμουν νὰ ξεγᾶσουν πὺ εἶναι πρόσφυγες.

* * *

Στὸν Αἰγάλεω ἐπάνω, σὲ ἀργυρόποδα θρόνο, κάθεται ὁ Ξέρξης, ὁ Μεγάλος Βασιλέας. Γύρω του καμαρώνουν οἱ καλύτεροι τῆς Περσίας, στὰ χρυσὰ ντυμένοι. Πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο δοῦλοι, φερμένοι ἀπὸ τὴν Ἀσία, κρατοῦν ψηλά, σὲ μακριὰ κοντάρια, καλόπλεκτες ψάθες, μὲ πολύχρωμα κρόσια στολισμένες, γιὰ νὰ κρατοῦν σκιά στὸ βασιλιά καὶ νὰ τὸν ἀερίζουν.

Μπροστά του κάθονται κατάχαμα σταυροπόδι οἱ γραμματικοί, ἔτοιμοι νὰ χαράξουν σὲ πλάκες κάθε διαταγή, κάθε λόγο του. Δὲν θέλει τίποτε νὰ λησμονηθῇ

ἀπὸ τὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς μάχης, πὺ ἐλπίζει νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν Ἑλλάδα σκλάβα.

Ὅλος ὁ βραχώδης λόφος, πὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸν σκεπάσουν τὰ ἀραιὰ καὶ ἀδύνατα πευκάκια του, λαμποκοπάει ἀπὸ τὶς λόγχοις, πὺ ἀστραποβολοῦν καὶ τὰ χρυσοστόλιστα φορέματα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Μεγάλου Βασιλέα.

Μπροστά του ἀπλώνονται τὰ καταγάλανα νερὰ τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμίνας. Πέρα ἐκεῖ, στὸ βάθος, εἶναι παραταγμένος ὁ ἑλληνικὸς στόλος, καὶ ἀντίκρου του, σὲ μιὰν ἀτέ-

λειωτὴ γραμμῇ, ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ στενοῦ στὴν ἄλλη, τὰ περσικὰ πλοῖα περιμένουν ν' ἀρχίσῃ ἡ μάχη.

Στὴ Σαλαμίνα πέρα, ὅλη ἡ χαμηλὴ πλαγιὰ καὶ τ' ἀκρογᾶλια εἶναι γεμάτα κόσμος. Εἶναι γέροι, γυναῖκες καὶ παιδιά, πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Φωνάζουν στοὺς δικούς των, πὺ εἶναι ἐπάνω στὰ πλοῖα καὶ τοὺς δίνουν θάρρος.

Καὶ οἱ φωνές φθάνουν στ' αὐτιά τοῦ Ξέρξη σὰ φοβέρα καὶ σὰν κατάρα. Σὲ λίγο ἀρχίζει ἡ μάχη.

Πίσω, μακριὰ ἀπὸ τὸν Αἰγάλεω, ὑψώνονται στὸν πεντακάθαρο οὐρανὸ οἱ φλόγες καὶ οἱ καπνοὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, πὺ καίεται. Μπροστά ἐδῶ, στὰ γαλανὰ νερὰ τοῦ στενοῦ, ἀνάβει ἡ μάχη—ἄλλη αὐτὴ φωτιὰ χωρὶς φλόγες καὶ καπνούς. — Ὁ Ξέρξης ψηλὰ ἀπὸ τὸ

θρόνο του γυρίζει περήφανα τὰ μάτια του πότε στήμιά και πότε στην ἄλλη, και λογαριάζει πῶς αὐτὲς οἱ δυὸ φωτιὲς θὰ τοῦ παραδώσουν σκλάβα τὴν Ἑλλάδα . . .

Μὰ ὅσο γέρνει ἡ μέρα, γέρνει και τοῦ Ξέρξη τὸ περήφανο κεφάλι! Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο οἱ καινοὶ τῆς Ἀθήνας ὀλοένα και λιγοστεύουν. Ἡ φωτιά, πὺ ἔβαλε αὐτός, πάει νὰ σβήση. Μέσα πάλι στὸ στενὸ τὰ πλοῖα του βυθίζονται, αἰχμαλωτίζονται ἢ φεύγουν.

Ὁ Ξέρξης στέζει συλλογισμένος. Οἱ Ἀθηναῖοι νικοῦν στή θάλασσα! Ποιὸς θὰ κρατήση τώρα τοὺς Ἴωνες, τοὺς Κυπριῶτες, τοὺς ἄλλους νησιῶτες; Ἀλίμονο!

Ἡ θάλασσα μένει στοὺς Ἕλληνες. Μένει και ἡ Ἑλλάδα ἐλεύθερη! . .

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή ἄλλο δὲ συλλογίσθηκε παρὰ τὴ φυγὴ του . . .

* * *

Ἐπέρασε καιρὸς ἀπὸ τότε κ' ἔφθασε ἡ ἐποχὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων. Ποτὲ τέτοια κοσμοπλημμύρα δὲν παρατηρήθηκε. Μέρος ἑλληνικὸ δὲν ἔμεινε νὰ μὴ στείλη ἀνθρώπους του στὸ μεγάλο πανηγύρι. Ἕλληνες ἀπὸ τὴ Σικελία και τὴν Κάτω Ἰταλία, πὺ τὴν ἔλεγαν «Μεγάλῃ Ἑλλάδα», Ἕλληνες ἀπὸ τὸν Πόντο και τὴν Ἰωνία, πὺ ἐξοῦσε πὰ ἐλεύθερη, ἀπὸ τὴν Κρήτη και τ' ἄλλα τὸ νησιά, ἀπὸ τὴ Θεσσαλία και τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο και τὴ Στερεά.

Οἱ πλατεῖες τῆς Ὀλυμπίας, οἱ στοῆς, τὰ ἱερά, τὸ στάδιο, εἶναι γεμάτα κόσμο ἀμέτρητο. Πέρα ὁ πλατὺς κάμπος εἶναι σκεπασμένος ἀπὸ χιλιάδες σκηνὲς και καλάμπλεκτες καλύβες . . .

Διπλὴ χαρὰ μαζεύει τοὺς Ἕλληνες αὐτὴν τὴ φορὰ

στην Ὀλυμπία. Ἡ χαρὰ τοῦ πανηγυριοῦ, τοῦ πρώτου
στην Ἑλλάδα, καὶ ἡ χαρὰ τῆς νίκης, τῆς πρὸ μεγάλης
στην ἱστορία.

Χιλιάδες Ἕλληνες ἦλθαν, ὅπως πάντα, νὰ προ-
σχυρήσουν τὸ Δία, νὰ τοῦ προσφέρουν θυσίες, νὰ ἰδοῦν

τοὺς λεβέντες, ποὺ θ' ἀγω-
νισθοῦν στὸ στάδιο, νὰ
ἀκούσουν ὠραῖες ἱστο-
ρίες καὶ ὁμορφα τραγού-
δια στὸν ἥσυχιο τοῦ πλα-
τάνου, καμωμένα ἀπὸ
ξακουστὸς σοφοὺς καὶ
ποιητές.

Χιλιάδες ἄλλοι ἦλ-
θαν γιὰ νὰ γνωρίσουν
καλύτερα τὴν Ἑλλάδα,
τὴν ἐλεύθερη· νὰ μάθουν
ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ στόμα τῶν
ἰδίων τῶν πολεμιστῶν, τὶς

λαμπρὲς μάχες τῆς Σαλαμίνας καὶ τῶν Πλαταιῶν καὶ
τῆς Μυκάλης...

Καὶ ἀμέτρητοι ἄλλοι ἔχουν φθάσει ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔσχι-
σαν ἀφοβα τὶς θάλασσες, γιὰ νὰ φέρουν τὰ πρὸ διαλε-
κτὰ προϊόντα τοῦ τόπου των, νὰ τὰ πουλήσουν στὸ
πανηγύρι, χρυσάφι καὶ σίδηρο καὶ χαλκώματα, ὑφά-
σματα καὶ δέρματα, τρόφιμα καὶ ζῶα, καὶ ὅ,τι πῆς...

Τὸ στάδιο τῆς Ὀλυμπίας εἶναι γεμάτο θεατές,
ποὺ δὲν ἔχεις ποῦ νὰ σταθῆς. Τόση εἶναι ἡ ἀγάπη τους
στὴ γυμναστική, ποὺ ὅλη τὴν ἡμέρα, ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς
τὸ βράδυ, μένουν ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὶς καυτερὲς ἀκτίνες
τοῦ ἡλίου. Ἔχουν [■]μαζί τους ψωμί καὶ τὸ σταμνὶ
μὲ τὸ νερό.

Κάτω στὸ στίβο οἱ λεβεντοιοί, φερμένοι ἀπ' ὄλες τὲς ἑλληνικὰς πόλεις, ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσία, ἀγωνίζονται γιὰ τὸ στεφάνι τῆς ἀγριλίδας. Γυμνά, λαδωμένα τὰ κορμιά τους, λαμποκοποῦν στὸν ἥλιο, σβέλτα καὶ καλοδεμένα. Ψηλά, ἀπὸ τὲς κερκίδες, οἱ θεατὲς ἔχουν σ' αὐτοὺς καρφωμένα τὰ μάτια, καὶ προσέχουν ποιὸς θὰ φθάσῃ πρῶτος στὸ τέρμα καὶ ποιὸς θὰ πηδήσῃ μακρύτερα καὶ ποιὸς θὰ βάλῃ τὸν ἄλλον κάτω. Καὶ ὄλο φωνάζουν τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπατριῶτες, καὶ τοὺς δίνουν θάρρος, καὶ τοὺς φιλοτιμοῦν, καὶ τοὺς θυμίζουσιν ἄλλους ὀλυμπιονίκες συντοπίτες των.

Ἔρχονται ὁμοῦ καὶ στιγμῆς πού ἄχνα δὲν ἀκοῦς, καὶ τὴν ἀναπνοὴ κρατοῦν, μόνον οἱ καρδιῆς κτυποῦν. Δυὸ παλεύουν. Ποιὸς θὰ βάλῃ τὸν ἄλλον κάτω; Ἀπὸ ἐδῶ πιάνονται, ἀπ' ἐκεῖ ἀρπάζονται, γλιστροῦν τὰ λαδωμένα σώματα. Ἀνασηκωμένοι οἱ θεατὲς τοὺς παρακολουθοῦν, μιλιὰ δὲν βγάζουσιν... ὥσπου πιά τρώει τοῦ μανοῦ ἡ πλάτη χῶμα. Καὶ τότε μονομιᾶς ξεσποῦν τὰ «ζήτω», σὰν ξαφνικὴ βροντὴ, καὶ τραντάζουν τὸν ἀέρα.

Κάποια μέρα, σὲ μιὰ τέτοια στιγμῆ, πού θεατὲς κ' ἑλλανοδιῆκες καὶ ἀθλητὲς μὲ ἀγωνία περιμένουν νὰ ἴδουσιν ποιὸς θὰ νικήσῃ σ' ἓνα δύσκολο πάλαιμα, καὶ δὲν ἀκοῦς ἄχνα μέσα στὸ στάδιο, νὰ καὶ μπαίνει ἓνας ἄνδρας! Βαρὺ καὶ ἀργὸ εἶναι τὸ περπάτημά του καὶ δείχνει στιβαρὸς καὶ σεβάσιμος. Τὰ ψαρὰ μαλλιά του προβαίνουν κάτω ἀπὸ τὴν περικεφαλαία του. Ἐνας θεατῆς καθισμένος κοντὰ στὴν εἴσοδο τὸν βλέπει καὶ τὸν ἀναγνωρίζει!

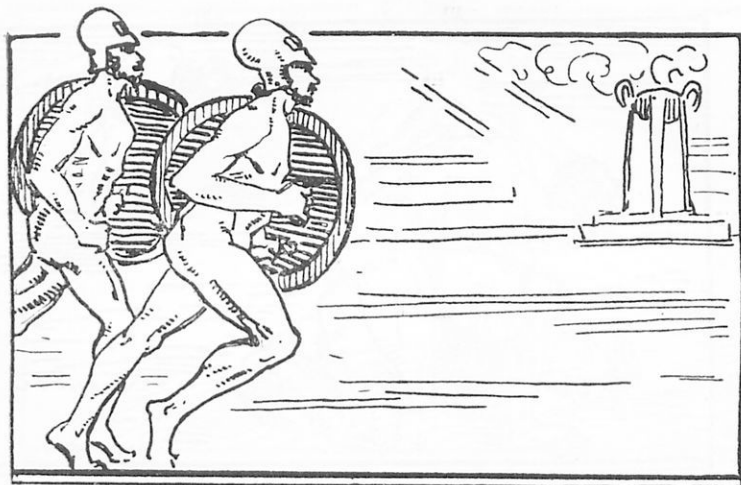
— Ὁ Θεμιστοκλῆς! φωνάζει, καὶ ἀμέσως τ' ὄνομα αὐτό, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, σὰν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα περ-

νάει ὄλο τὸ στάδιο. Ἐνας ψίθυρος σηκώνεται ἀπὸ τὸ στίβο καὶ ἀπὸ τὶς κερκίδες :

— Ὁ Θεμιστοκλῆς! Ὁ Θεμιστοκλῆς! κ' ἓνα «ζήτω» ξεσπᾶ μονομιᾶς. Οἱ παλαιστῆς ξαφνιασμένοι χωρίζονται. Οἱ θεατῆς σηκώνονται, ὄλοι κινουῦνται, ὄλοι θέλουν νὰ τὸν πλησιάσουν. Ἀτέλειωτες ζητωκραυγῆς καὶ χειροκροτήματα παρακολουθοῦν τὸ Θεμιστοκλῆ καθὼς πηγαίνει. Ὅλοι τὸν κοιτάζουν μὲ θαυμασμό, μ' εὐγνωμοσύνη καὶ τὸν δείχνουν στοὺς ξένους :

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεμιστοκλῆς!

Κ' ἔτσι ἐπέρασε ὅλη ἐκείνη ἡ μέρα...

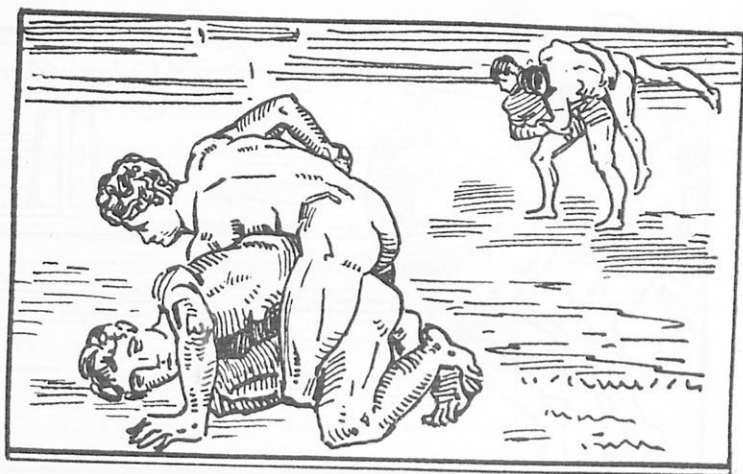

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

1. Τὸ τρέξιμο.

ΒΛΕΠΩ λεβέντες φτερωτοὺς κι ἀραδιαστὰ βαλμένους
μὲ τόνα πόδι παραμπρός, μὲ τ' ἄλλο παραπίσω,
προσμένοντας τὴν προσταγὴ τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.

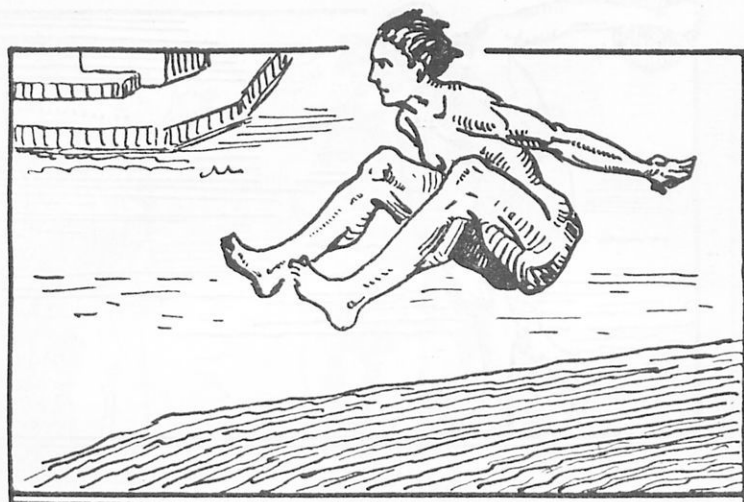
Βλέπω γὰ γέρνη τὸ σκοινὶ καὶ καταγῆς γὰ πέφτη.
Καὶ γὰ, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν,
καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν...
τρέχουν, καὶ μόλις ἀκουμποῦν τὰ πόδια τους στὸ χῶμα,
τρέχουν μ' ἀθώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει.
Ὅχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς, τὸ νικητὴ δοξάζουν.

2. Το πάλαμα.

ΚΑΙ βλέπω τώρα δλόγγυμους ζευγαρωτά βαλμένους.
"Έχει ό καθείς τὸ ταίρι του κι ένας τὸν ἄλλο βλέπει,
καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαμα ν' ἀρχίση.

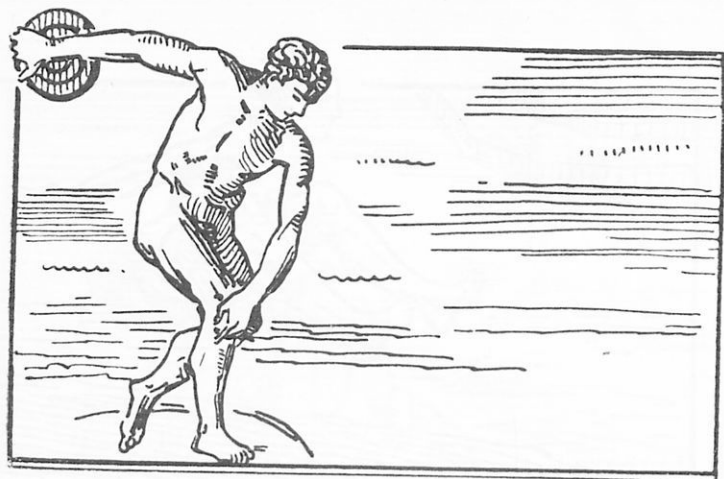
Ἄκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεί τὴν προσταγὴ νὰ κράζη...
Κι ἀμέσως πιάνονται ἀρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια,
καὶ πότε σμίγουνε σφιχτὰ, καὶ λὲς πὼς γίνονται ἕνα,
καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα,
κι ἄλλος βαριὰ ξαπλώνεται κι ἄλλος δλόρδος στέκει,
κι ἄλλο ζευγάρι καταγῆς κουβαριαστὰ κυλιέται
καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

3. Τὸ σήδημα.

ΚΑΙ βλέπω ν' ἀναδεύονται, πίσω ἀπὸ τὸ βατήρα,
τὰ γυμνασμένα σώματα, τόνα ἀπ' τ' ἄλλο ἀνάγια.
Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες τους καὶ τρίβει ἢ μιὰ τὴν ἄλλη,
θεριεύονται καὶ σπαρταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
καὶ μὲ λαχτάρα καρτεροῦν τὸ πῆδημα ν' ἀρχίσῃ.

Κι ἀκούω τὸν κήρυκ' ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κρᾶζῃ...
Κι ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὁρμή, σὰν ἀστραπὴ νὰ τρέχῃ
καὶ νὰ πατῇ τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
—οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρὸς οὔτε μιὰ τρίχα πίσω—
καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ.

4. Ὁ δίσκος.

ΠΑΛΙ ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
 ἀχόρταγα τὰ μάτια τους καρφώνουν στὴ βαλβίδα,
 ποὺ οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.

Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπὸ κεῖ βροντόφωνα νὰ κράζει ...
 Καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ
 νὰ παίρῃ τ' ὀλοστρόγγυλο τὸ πλακωτὸ λιθάρι,
 νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
 παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
 Βλέπω τ' ἐλόγγυμο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
 βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίνει ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο,
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι
 καὶ νὰ τὸ φέρῃ ὀλόγυρα μ' ὅλη τὴ δύναμή του,
 κι εὐτὺς ν' ἀνασηκώνεται καὶ νὰ τοῦ δίνει δρόμο.
 Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχό, ποὺ σκίζει τὸν ἀέρα,
 καὶ τὸν θωρῶ νὰ χάνεται καὶ τὸν θωρῶ νὰ πέφτῃ.
 Καὶ βλέπω κάποιον ἀπὸ κεῖ νὰ βάζῃ ἓνα σημάδι.
 Κι ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, ὅλοι μὲ τὴ σειρά τους,
 καὶ γέρονν καὶ σηκώνονται καὶ τὸ λιθάρι ρίχνουν.

5. Τὸ στεφάνι τῆς νίκης

ΒΛΕΠΩ τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, πὺν νίκησε καὶ σ' ὄλα βγήκε πρῶτος.

Καὶ βλέπω τὸν ὀμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαινῆ
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ του χέρι,
καμαρωτός, περήφανος, μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
πὺν ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.

Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, πὺν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα!..
Χαρὰ στὴ μάνα, πὺν μακριὰ τὸν καρτερεῖ μὲ πόθο!..
Χαρὰ στὴ δοξασμένη του καὶ ξακουστὴ πατρίδα,
ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ καὶ τέτοια παληκάρια!..

Ι. Πολέμης

Ἡ Τοργόνα.

ΕΓΟΥΝ πὼς ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολέμησε κ' ἔκαμε δικό του τὸν κόσμον, ἐφώνηξε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἐρώτησε :

— Πὼς θὰ μπορέσω νὰ ζήσω πολλὰ χρόνια;
Ἦθελα νὰ κάμω πολλὰ καὶ τὰ στὸν κόσμον.

— Βρίσκεται τρόπος, ἀποκρίθηκαν οἱ σοφοί. Μὰ εἶναι κάπως δύσκολος.

— Δὲν σὰς ἐρώτησα, εἶπε ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, νὰ μοῦ πῆτε ἂν εἶναι δύσκολος. Ποιὸς εἶναι θέλω νὰ μάθω.

— Νὰ βρῆς τὸ ἀθάνατο νερό, τοῦ εἶπαν οἱ σοφοί.

— Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸ τὸ ἀθάνατο νερό;

— Σὲ μιὰ βαθιὰ λαγκαδιά, ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ βουνά. Μὰ τόσο γρήγορα ἀνοιγοκλειοῦν, ποῦ καὶ τὸ πιὸ γοργόφτερο πουλὶ δὲν προφθάνει νὰ περάσῃ. Πολλὰ ξακουσμένα βασιλόπουλα ἠθέλησαν νὰ τ' ἀποκτήσουν, μὰ ἔχασαν τὴ ζωὴ των ἄδικαι. Ἄμα καταφέρει, βασιλιά πολυχρονεμένε, νὰ περάσῃς ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά, θὰ βρῆς τὸν ἀκοίμητο δράκοντα. Ἄν τὸν σκοτώσῃς, παίρνεις τὸ νερό.

Ὅταν τὸ ἄκουσε ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, ἐπρόσταξε ἀμέσως νὰ σελώσουν τ' ἄλογό του, τὸ Βουκέφαλο. Πτερὰ δὲν εἶχε, μὰ σὰν πουλὶ ἐπετοῦσε. Ἐκαβαλίκεψε καὶ σὲ λίγο ἔφθασε στὸ μέρος ποῦ τοῦ εἶχαν εἰπῆ οἱ σοφοί. Στέκεται καὶ βλέπει τὰ βουνά ν' ἀνοιγοσφαιλοῦν καὶ τόσο γρήγορα, ποῦ οὔτε πουλὶ δὲν μποροῦσε νὰ περάσῃ. Μὰ ὁ βασιλιάς δὲν τὰ χάνει. Δίνει μιὰ βιτσιὰ στ' ἄλογό του καὶ περνάει ἀνέγγιχτος ἀνάμεσα στὰ δυὸ βουνά. Σκοτώνει τὸ δράκοντα καὶ παίρνει τὸ γυαλί, ποῦ εἶχε μέσα τ' ἀθάνατο νερό.

Ἄμα ἐγύρισε στὸ παλάτι του, ἐξέχασε νὰ εἰπῆ στὴν ἀδελφή του τί εἶχε μέσα στὸ γυαλί. Ἔτσι κ' ἐκείνη, μιὰ μέρα, ἐπῆρε τὸ γυαλί κ' ἔχυσε τὸ ἀθάνατο νερὸ ἔξω στὸ περιβόλι. Τὸ νερὸ ἔπεσε σὲ μιὰ ἀγριοκρεμμυδιά, καὶ ἀπὸ τότε αὐτὸ τὸ φυτὸ δὲν μαραίνεται ποτέ.

Ὅταν ἔμαθε ἡ βασιλοπούλα τὸ κακό, ποῦ ἔκαμε, ἦτον ἀπαρηγόρητη.

— Θεέ μου, λέγει, δὲν θέλω νὰ ἀκούσω πὼς μιὰ μέρα θὰ πεθάνῃ ὁ ἀδελφός μου. Ἄφησέ με νὰ ζῶ πάντα μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς καὶ ἂν πεθάνῃ, πάλι θὰ τὸν ξαναφέρῃς στὸν κόσμον. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν ἔλθουν δύσκολα χρόνια γιὰ τὴν πατρίδα μας.

Στὴ στιγμὴ ἡ ἀδελφή τοῦ βασιλιά ἔγινε ἀπὸ τὴ

μέση καὶ κάτω ψάρι κ' ἐπήδησε στὴ θάλασσα. Ἔγινε Γοργόνα! Ἄπὸ τότε γυρίζει πάντα στὴ θάλασσα καὶ ἄμα ἰδῆ κανένα καράβι, τρέχει καὶ ρωτᾷ:

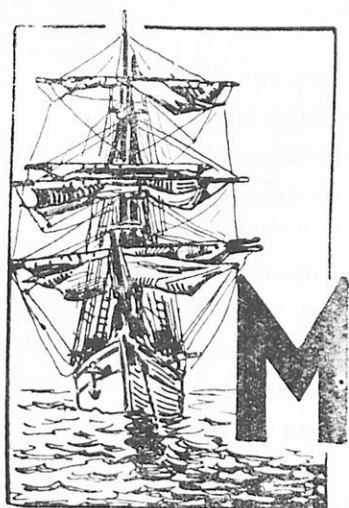
— Καράβι, καραβάκι, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;
Ἄλίμονο στὸν καραβοκύρη, ποῦ θὰ εἰπῆ πὼς πέθανε. Ἡ Γοργόνα ἀναταράζει τὰ νερά, σηκώνει βουνὰ τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι χάνεται.

Μὰ ὁ ἔξυπνος καραβοκύρης ἂν εἰπῆ:

— Ζῆ, κυρά μου, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος, ζῆ καὶ βασιλεύει καὶ τὸν κόσμο κυριεύει, τότε ἡ Γοργόνα λάμπει ἀπὸ τὴ χαρὰ της. Ἀπλώνει τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά καὶ τὰ κύματα ἡσυχάζουν ἀμέσως. Γελοῦν τὰ πέλαγα καὶ τ' ἀκρογιάλια καὶ οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ καράβια τους ἀκοῦν μαγεμένοι τὴ φωνὴ τῆς Γοργόνας, ποῦ ξαναλέγει τραγουδιστά:

«Ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος,
ζῆ καὶ βασιλεύει
καὶ τὸν κόσμο κυριεύει!»

▲. Καρκαβίτσας

Ἡ Γοργόνα.

ΕΣ τὸ πλατὺ τὸ πέλαγο κα-
[ράβι ταξειδεύει.

Τριγύρω νύχτα ἀπλώνεται,

καὶ μὲ τ' ἀγέρι π' ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει
σὰ νόφη π' ὄλο καὶ λυγᾶ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.!

Μὰ ξάφνω, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουνδιαστὸ ἀκρογιαλί
τις δύο του ἄγκυρες μαζί,

τὸ μπρῖκι στέκει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσοβρεχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι :

— Ὁ βασιλιάς Ἄλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;

βροντολογᾶ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά.

Καὶ τὸ γυνάικιο της αὐτὴ ἀπόκριση γυρεύει :

— Ὁ βασιλιάς Ἄλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει,
ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, ζωὴ νάχης κυρά !

* Ἀλίμονο, ἂν τῆς ἔλεγε, πὼς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ !

Εὐτὺς τὴν ἴδια τῆ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καημένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά.

Μὰ τώρα πόμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιᾶς στολίζεται.

Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κόμματα πλαγιάζει,
καὶ ἀπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ μπρίζι πάλι ξεκινᾶ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.

Καὶ ἡ γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει.
Λύρα κρατᾶει δλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
τὰ τραγουδᾶ στὸ πέλαγο μ' οὐράνια φωνή.

Γ. Δροσίνης

Πάσχα στὰ ωέλαγα

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φανάρια τῆς γέφυρας ξεροβόδεξα. Ἐνα ἄλλο φανάρι, ἄσπρο ἀκτινοβόλο, ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ἦσαν ὅλοι ξαπλωμένοι στὰ κρεβάτια ἄλλοι παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐροροχάλιζαν στὰ γιατάκια. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη, ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἤσκιοι, σχεδὸν ἐνάεριοι, ἔλεγες πὼς ἦσαν πνεύματα καλόγνωμα, πὺ ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμάμενων ἀνθρώπων. Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα. Μεσάνυχτα ἐσήμαινε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπανοκτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐλίμενε νὰ ρίχνῃ τόνους μεταλλικοὺς περιγύρα. κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανὸ καὶ νὰ κράξῃ ὅλους στὸ κατάστρομα. Καὶ μεμῆς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισεν ἀπὸ φῶς, ἀπὸ θόρυβο, ἀπὸ ζωὴ. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ γιατάκια καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς κοκέτες.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη, καὶ στὴν πρύμη πίσω, ἀνυπόμονες ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου οἱ ρουκέτες, ἔφθαναν λὲς τ' ἀστέρια κ' ἔπειτα ἔσβυναν στὴν ἄβυσσο, πρασινοκόκκινα πεφτάστια.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦτο ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ

τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, πὸν ἔφεγγε ἀπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε ἅγια τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἄλλο μὲ λαμπροκούλουρα. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι, ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ Χριστὸς Ἄνέστη. Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του, ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια, ἔξανάλεγαν τὸ τροπᾶρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξη

— Χρόνια πολλά, κύριοι! Χρόνια πολλά, παιδιά μου!... εὐχήθηκε ὁ πλοίαρχος, ἅμα ἐτέλειωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα.

— Χρόνια πολλά καπετάνιε! χρόνια πολλά... ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνοι.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε!

— Τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά! Ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτῶρι ἐφάνη στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε!

Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας — ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα :

— Χριστὸς Ἄνέστη.

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος.

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας ..

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν γιὰ τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά, ἐγελοῦσαν, ἔσπρωχνε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζοντο σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαψε τὸ καμπανοκτύπημα. Ἐνα ἓνα ἔσβησαν

τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του.
Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἀπάνω στὴ
γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἐναέρια, ἐξακολουθοῦσαν νὰ
διευθύνουν, σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι :

— Ἐνα κάροτο μαῖστρο !

— Γραμμὴ !

— Γραμμὴ !

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκοτεινο πάλιν ἐξακολούθησε νὰ
σχίζει τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

Α. Καρκαβίτσας

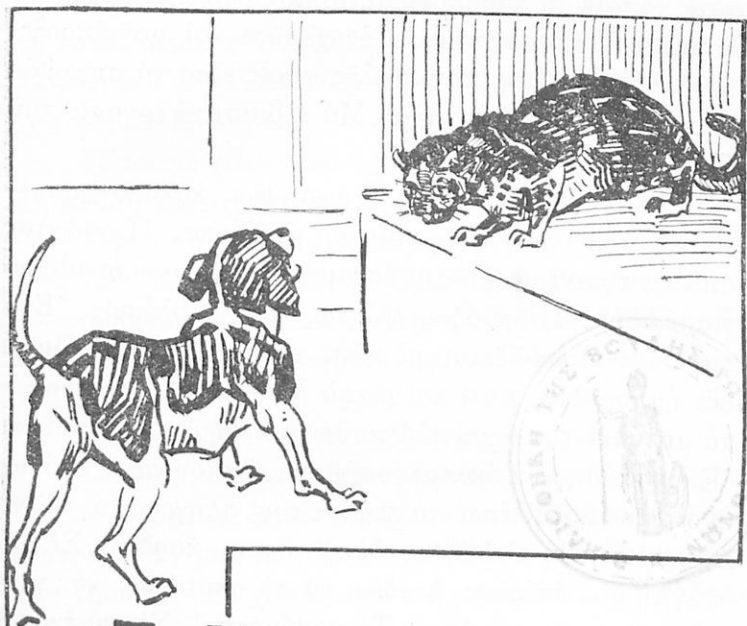
Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμωρῆς

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
τῆς ἀγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι.
Σύγγεφο, καταχνιά δὲν ἀπερνοῦσε
τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
ποῦ λὲς καὶ λέει μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
— «Γλυκειὰ ἡ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα».

Χριστὸς Ἄνέστη! Νέοι, γέροι, καὶ κόρες
ὄλοι, μικροὶ-μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησιᾶς τίς δαφνοφόρες
μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτῆτε.
Ἄνοιξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
ἐμπροστὰ τοὺς Ἁγίους, καὶ φιληθῆτε,
φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη
πέστε: «Χριστὸς ἀνέστη!» ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες σὲ κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι,
καὶ βρέφη ὠραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μαανάδες.
Γλυκόφωνα, κοιτώντας τίς ζωγραφι-
σμένες εἰκόνας, ψάλλουν οἱ ψαλτάδες.
Λάμπει τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι,
ἀπὸ τὸ φῶς ποῦ χύνουνε οἱ λαμπάδες.
Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἁγιοκέρι,
ὅπου κρατοῦνε οἱ χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Δ. Σολωμὸς

Η

*Ὁ Τίγρης
καὶ ὁ Ἀσφρούλης.*

ΤΟ φθινόπωρο προχωρημένο, τὸ κρύο ὅλο κ' ἐδυνάμωνε, ὁ ἄνεμος ἔπαιρνε τὰ τελευταῖα φύλλα ἀπὸ τὰ δένδρα, τὰ ἐπήγαινε μεσοῦρανα, τὰ ἐστριφογύριζε, κ' ἔπειτα τ' ἄφηνε νὰ πέφτουν κάτω καὶ νὰ ἤχουν σὰν ἀδειανὰ κοχύλια. Πυκνὴ ὀμίχλη ἐσκέπαζε ἀκόμη τὰ γύρω βουνά, τὸν κάμπο καὶ τὴν πόλη, ὅταν ἐπῆγα στὸ γραφεῖο μου. Ἀνοίγοντας τὴ μεγάλη καγκελόπορτα καὶ περνώντας ἀπὸ μιὰ τούφα τριανταφυλλιές, ἄκουσα κάτι σὰν ξεψυχησμένο παράπονο ἀπὸ κάποιο γατάκι, μὰ δὲν ἔδωσα προσοχή.

Καὶ στὸ γραφεῖο μου, ποὺ ἐργαζόμουν, ἄκουα κά-

ποτε κάποιε τὸ παράπονο αὐτό, πὺν ὅσο ἐπροχωροῦσεν ἡ ἡμέρα ἐδυνάμωνε καὶ μ' ἐνοχλοῦσε καὶ μοῦ ἐπροξενούσε τόση θλίψη, πὺν πολλὰς φορὰς εἶπα νὰ σηκωθῶ, νὰ κατεβῶ νὰ ἰδῶ τί τρέχει. Μὰ ἡ βιαστικὴ ἐργασία πὺν εἶχα, δὲν μὲ ἄφηνε.

Τέλος, μιὰ ὥρα μετὰ τὸ μεσημέρι, κατακουρασμένος ἔκλεισα τὸ γραφεῖο μου καὶ κατέβηκα. Περνώντας ἀπὸ τὶς τριανταφυλλὰς μὲ ἐσταμάτησε τὸ παραπονιάρικο νιαούρισμα. Πλησιάζω, ψάχνω, καὶ τί βλέπω; Ἐνα γατάκι νὰ ἀγωνίζεται μὲ κάθε τρόπο νὰ βγῆ. Ὅμως δὲν ἤμποροῦσε, γιὰτὶ καὶ μικρὸ ἦτο—μόλις εἶχε ἀνοίξει τὰ ματάκια του—καὶ τ' ἀγκαθωτὰ κλαδιὰ τὸ ἐμπόδιζαν. Ἐπροσπάθησα κ' ἐκατατρυπήθηκα, ὥσπου νὰ τὸ βγάλω. Κοιτάζω καὶ βλέπω τὸ κεφάλι του πληγωμένο. Τί νὰ τὸ κάμω; Νὰ τ' ἀφήσω, δὲν μούκανε καρδιά. Σὲ μιὰ στιγμή μοῦ ἐπέρασε ἡ ἰδέα νὰ τὸ σκοτώσω, νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ μαρτύριο. Τὸ κακόμοιρο! Σὰ νὰ ἐκατάλαβε τὴ σκέψη μου, ἐγαντζώθηκε ἀπάνω μου, κ' ἔβαλε τέτοιο παραπονιάρικο νιαούρισμα, πὺν τὰ μάτια μου ἔτσουξαν. Τὸ δίχως ἄλλο κακόπαιδα τὸ ἐβασάνισαν καὶ περνώντας ἀπὸ τὴ μάνδρα τὸ ἐπέταξαν τὸ δύστυχο μέσα στὶς τριανταφυλλιές.

Ἄποφάσισα νὰ τὸ πάρω σπίτι μου, μ' ὄλο πὺν ἤξερα καλὰ πὺς οἱ δικοί μου θὰ ἔβαζαν τὶς φωνές. Μὰ πὺς; Οἱ δρόμοι ἦσαν γεμάτοι κόσμο τέτοια ὥρα καὶ θὰ μ' ἐγελοῦσαν. Ἐκεῖ πὺν ἐσυλλογιζόμουν, βλέπω ἕνα κομμάτι χαρτόνι ἀρκετὰ μεγάλο καὶ χονδρό. Λύνω τὸ σχοινὶ τοῦ γατιοῦ, κάνω τὸ χαρτόνι σὰ χωνὶ καὶ τὸ ρίχνω μέσα

ὦ, τότε νὰ ἐβλέπατε τί δύναμη εἶχε γιὰ νὰ ζήσει. Ἐνόμισε, φαίνεται, πὺς ἐκατρακύλισε, ποῖος ξέρει σὲ ποιά ἄβυσσο, καὶ μ' ὄλο πὺν ἦτο σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι,

ἐκάρφωσε τὰ νυχάκια του, κ' ἔβαλε ὅλη του τὴ δύναμη νὰ σκαρφαλώσῃ ὡς ἄπάνω καὶ νὰ φύγῃ. Καὶ ἀλήθεια τὸ κατώρθωσε ν' ἀνεβῆ ὡς ἐπάνω καὶ νὰ προβάλῃ τὸ πληγωμένο κεφαλάκι του. Ἐγὼ ἐκούνησα ἀπότομα τὸ χαρτόνι καὶ ἔξανάπεσε.

Ἔτσι μὲ χίλιες δυὸ προφυλάξεις καὶ κατακόκκινος μὴ μὲ ἰδῆ κανεῖς, ἔφθασα στὸ σπίτι μου.

Φαντασιῆτε τοὺς δικούς μου! Ἐκεῖ πού ἐνόμισαν πὼς τοὺς ἐπῆγαινα κάποιο διαλεκτὸ ψώνιο, νὰ ἰδοῦνέ νὰ προβάλῃ τὸ γατάκι! Ἀρσενικὸ ἦτο. Εἶδα πὼς ἔμοιαζε ἴδιο μικρὸ τιγράκι καὶ τοῦ ἔδωσα εὐθύς καὶ τ' ὄνομά του.

— Ὁ Τίγρης θὰ γίνῃ ὠραῖος γάτος, εἶπα.

— Μά,.. ἐπῆγαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν οἱ δικοί μου.

— «Μὰ καὶ ξεμὰ» δὲν ἔχει, εἶπα σοβαρὰ καὶ ἀποφασιστικά. Ἄν μοῦ πειράξετε τὸν Τίγρη μου, θὰ πάρετε τὴν τιμωρία, πὸν χρειάζεται στα κακόπαιδα, πὸν τὸ ἔκαμαν ἔτσι...

Τὸ ἔπλυνα μὲ οἰνόπνευμα καὶ τοῦ ἔβαλα ἰώδιο στὴν πληγή. Φοβισμένος ὁ Τίγρης δὲν ἐκούνησε διόλου.

Εἶπα καὶ μοῦ ἔφεραν λίγο γάλα. Ἐβασανίσθηκα νὰ τὸ κάμω τὰ φάη ἀπὸ τὸ πιατάκι του. Τοῦ ἔφτιαξα καὶ μιὰ ζεστὴ φωλίτσα καὶ τὸ ἔβαλα μέσα.

Ἔτσι ἐπέρασε μιὰ βδομάδα. Ἐπειτα ἐσυνήθισε νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴ φωλιά του καὶ νὰ πλησιάζῃ μονάχα ἐμένα. Πολὺ πρῶι ἐξυπνοῦσε κ' ἐπῆδοῦσε στὸ δωμάτιό μου. Ὅσο μ' ἔβλεπε καὶ δὲν ἐσάλευα, ἔμενε καὶ αὐτὸ ἥσυχο. Μόλις ὅμως μ' ἔβλεπε κ' ἐπετιόμουν ἀπὸ τὸ κρεβάτι, μ' ἐπλησίαζε νὰ χαϊδευτῆ καὶ ἄφηνε μιὰ λεπτὴ φωνούλα:

— Νιάου! σὰ νὰ ἤθελε νὰ πῆ: πεινάω!

Τοῦ ἔβαζα τὸ γαλατάκι του καὶ μὲ τὴ ρόδινη γλωσσίτσα του τὸ ἔπινε μιὰ χαρά.

Ἔτσι ἐπέρασε ὁ χειμώνας καὶ ἦλθε ἡ ἀνοιξη. Στὸ μεταξὺ εἶχε κερδίσει τὴν ἀγάπη ὄλων. Μὰ ἀπὸ πείσμα δὲν τὸ ἔδειχναν μπροστά μου. Τώρα, ὅταν ἔφευγα τὸ πρωί, μὲ συνώδευε ὡς τὸν ἄλλο δρόμο, ἄφηνε ἓνα παραπονητικὸ νιαούρισμα καὶ ἐγύριζε στὸ σπίτι.

Τὸ μεσημέρι ἤξερε τὴν ὥρα καὶ μ' ἐπερίμενε στὴν ἴδια θέση. Κάποιο μεζὲ θὰ τοῦ ἔφερνα τοῦ Τίγρη μου. Μ' ἐκοίταζε πρῶτα μ' εὐγνωμοσύνη, τὸν ἔτρωγε βιαστικά, καὶ ἔπειτα μ' ἐσυντρόφευε σὸ σκυλάκι στὸ σπίτι. Τώρα πιά εἶχε τὴ συμπάθεια ὄλης τῆς γειτονιάς. Τέτοιον ὠραῖο γάτο καὶ μὲ συνήθειες πιστοῦ σκύλου δὲν εἶχαν γνωρίσει.

Πρὶν νὰ καθήσω στὸ γραφεῖο μου νὰ διαβάσω ἢ νὰ γράψω, μὲ ὑποχρέωνε ὁ Τίγρης νὰ παίξω πρῶτα μαζί του. Ἄν τὸ ἔξεχνουσα, ἐπηδοῦσε ξαφνικά στὸ γραφεῖο, καὶ μ' ἐκτυποῦσε μὲ τὸ πόδι του, τάχα γιὰ νὰ μὲ γρατσουνίση. Καὶ γιὰ νὰ μὴ τὸν τιμωρήσω, σβέλτα-σβέλτα ἐπηδοῦσε κάτω, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω στὸ κατώφλι τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου καὶ ἐγύριζε νὰ μὲ κοιτάξῃ, νὰ ἰδῇ ἂν ἐβύμωσα. Ὅταν δὲν τὸν ἐπρόσεχα, ἐξανάπαιζε τὸ ἴδιο παιγνίδι. Ὅταν ἐτύχαινε, φουρκισμένος τάχα, νὰ πάρω τὸ ραβδί, ἐπηδοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἔτρεχε μ' ὄλη του τὴ δύναμη στὴν αὐλή, καί, ἐκεῖ πού δὲν τὸν ἐπερίμενα, νὰ σου τον πάλι στὸ παράθυρο.

* * *

Μιὰ ἡμέρα, κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἐκεῖ πού καθόμουν καὶ ἔγραφα, ἄκουσα φωνὲς παιδιοῦ. Ἐπρόσεξα πὼς οἱ φωνὲς ἐπλησίαζαν στὸ σπίτι μου. Σὰν κάποιος

νά ἐκυνηγοῦσε τὸ παιδί καὶ αὐτὸ ἐζητοῦσε βοήθεια. Ἐσηκώθηκα ν' ἀνοιξῶ τὴν πόρτα, καὶ βλέπω νὰ ἔρχεται τρέχοντας πρὸς ἐμένα ἓνα χαριτωμένο ἀγοράκι. Στὴν ἀγκαλιά του ἐκρατοῦσε ἓνα κάτασπρο σκυλάκι, ποὺ τὰ εἶχε χαμένα.

— Σω... ὦ... σε με κύ... υ... ριε. Θα... ἄ μου... οὐ το... ον σκοτώ... ω... ση... η... η...

— Ποιός; ποιόν; ἐρώτησα.

Σύγκαιρα εἶδα νὰ προβάλλῃ μιὰ γυναῖκα ἀγριεμένη καὶ μὲ βέργα στὸ χέρι.

Δὲν ἔχασα καιρό. Ἐπῆρα τ' ἀγόρι μέσα μὲ τὸ σκυλάκι καὶ ἔκλεισα τὴν πόρτα.

— Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς; Δὲν θὰ σὲ βάλω στὰ χέρια μου; ἄκουσα τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας νὰ λέγῃ. Ἐσταμάτησε στὴ θύρα, μὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ κιτυπήσῃ.

— Γιὰ νὰ ἰδοῦμε ὡς πότε θὰ μείνης κρυμμένος; ἀκούσαμε πάλι τὴ φωνὴ τῆς γυναίκας, ποὺ κατέβαινε τὶς σκάλες καὶ ἔφευγε. Σὰν ἔλθῃς στὸ σπίτι, λογαριαζόμαστε... Τὸ ἀγοράκι δὲν ἠμποροῦσε νὰ πάρῃ ἀνάσα ἀπὸ τ' ἀναφυλλητιά.

— Μὰ τί τρέχει; ἐρώτησα.

— Θὰ μοῦ τὸν σκοτώσῃ... η..!

— Μὰ ποιός; ποιόν; Ἡσύχασε' κανεῖς δὲν σὲ πειράζει ἐδῶ. Δὲν ἀφήνω ἐγὼ κανένα.

Τὸ ἀγοράκι λίγο-λίγο ἠσύχαζε.

— Τό.. ον... Ἀσπρούλη μου, θὰ μοῦ τὸν σκοτώσῃ, κύριε, μοῦ εἶπε καὶ μ' ἐκοίταξε στὰ μάτια.

— Ποιός εἶναι ὁ Ἀσπρούλης σου;

— Νά, αὐτός, κύριε, καὶ μοῦ ἐπρότεινε τὸ σκυλάκι.

— Ὁραῖο σκυλάκι, τοῦ εἶπα καὶ τὸ ἐχαΐδεψα. Ἐκεῖνο, καθὼς τὸ ἄφησε κάτω, ἐκουνουῖσε τὴν οὐρά

του και έκοίταζε πότε τὸ άγοράκι και πότε έμένα.

Στὸ μεταξὺ εἶχαν μαζευθῆ οἱ δικοί μου στῆ θύρα, μὰ δὲν τοὺς έπρόσεξα οὔτε έγώ, οὔτε τ' άγοράκι.

— Και ποιός θέλει νὰ σκοτώσει τέτοιο ὄμορφο σκυλάκι; έξα ναρώτησα.

— Ἡ μητέρα μου, κύριε.

— Και γιατί;

— Γιατί, λέγει, ὄλο παίζω μὲ τὸν Ἄσπρούλη και δὲν διαβάζω. Μὰ, κύριε, έγώ τὰ ξέρω τὰ μαθήματά μου και διαβάζω, και ὁ Ἄσπρούλης κάθε-ται ἤσυχα - ἤσυχα κοντά μου. Και νὸ ἰδῆτε πὼς κοι-

τάζει στὸ βιβλίο μέσα ...

— Ἔχει γούστο νὰ μάθη και αὐτὸς νὰ διαβάσει!

— Δὲν ξέρω, κύριε, μὰ έμένα μου φαίνεται πὼς τὸ μαθαίνουμε μαζί τὸ μάθημα. Και νὰ ἰδῆτε ὅταν τοῦ τὸ λέγω, πὼς μὲ κοιτάζει στὰ μάτια!

— Μὰ τότε, εἶπα, ἡ μητέρα σου πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένη.

— Πὼς ὄχι! άκούσαμε μιὰ φωνῆ ἀπὸ τὸ χαμηλὸ παράθυρο τοῦ γραφείου μου. Πὼς έχουμε και τῆ σκύλα μας και δὲν μποροῦμε νὸ τρέφουμε ὄλα της τὰ παιδιά, δὲν τὸ εἶπες... Πὼς μένεις νηστικός για νὰ ταῖσης τὸ παλιόσκυλο οὔτε... Και πὼς προχθὲς λίγο έλειψε νὰ ἰδῶ τὴν τρομάρα σου... τσιμουδιά.

Τρομαγμένο τὸ άγοράκι έγύρισε κατὰ τὸ παρά-

θυρο κ' ἔμεινε μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα του βλέποντας τὴν ἀγριεμένη μορφὴ τῆς μητέρας του.

— Μὰ γιατί, κυρά μου, τὸ φοβίζεις ἔτσι τὸ παιδί;

— Δὲν ἀκούσατε; Λίγο ἔλειψε νὰ μείνω ξερὴ ἀπὸ τὴν τρομάρα μου. Ἐπῆγε νὰ γλυτώσῃ τὸ παλιόσκυλο ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο, πού ἐπερνοῦσε δίπλα του, καὶ παραλίγο νὰ τὰ κόψῃ καὶ τὰ δυό...

Ὁ Χριστάκης — ἔτσι ἔλεγαν τὸ ἀγοράκι — ἐκιτρίνισε, σὰ νὰ τοῦ ἦλθε ζάλη.

— Κάμε μου τὴ χάρη, κυρά, ἐπαρακάλεσα, νὰ μᾶς ἀφήσῃς γιὰ λίγο μονάχους καὶ θὰ διορθωθοῦν ὅλα. Νὰ μείνετε ἡσυχῃ...

Ἐφυγε ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη, ἔφυγαν καὶ οἱ δικοί μου ἀπὸ τὴ θύρα.

— Εἶναι ἀλήθεια, Χριστάκη, αὐτὰ πού εἶπε ἡ μητέρα σου;

Ὁ Χριστάκης ἐκοίταξε μὴν ἀκούη κανεὶς ἄλλος καὶ μοῦ εἶπε:

— Ναί, κύριε. Μὰ δὲν μᾶς ἔκοψε, δὲν θὰ μᾶς ἔκοβε, γιατί ἐγὼ εἶμαι πολὺ σβέλτος. Εἶναι τὸ μόνο λάθος, πού ἔκαμε ὁ Ἀσπρούλης, νὰ γαβγίσῃ τὸ αὐτοκίνητο καὶ νὰ δοκιμάσῃ νὰ περάσῃ κάτω ἀπὸ τὶς ρόδες του. Μὰ δὲν θὰ τὸ ξανακάμωμε.

— Αὐτὸ ἐγὼ τὸ πιστεύω, τοῦ εἶπα. Μὰ τὸ πιστεύει καὶ ἡ μητέρα σου; Κάτι πρέπει νὰ βροῦμε, πού καὶ τὸν Ἀσπρούλη σου νὰ μὴ χάσῃς, καὶ τὴ μητέρα σου νὰ ἡσυχάσῃς.

Ὁ Χριστάκης ἐκιτρίνισε πάλιν. Γιὰ νὰ τὸν κάμω νὰ συνέλθῃ, εἶπα νὰ τοῦ φέρουν μπισκότα καὶ σοκολάτες κ' ἓνα ποτήρι νερό. Ἐπῆρε καὶ τὰ ἔφαγε τὰ δῶρα μου, μοιράζοντάς τα μὲ τὸ φίλο του τὸν Ἀσπρούλη.

— Τώρα, τοῦ εἶπα, νὰ σοῦ διηγηθῶ καὶ μιὰν ἱστορία γιὰ τὰ ζῶα.

Τοῦ εἶπα γιὰ τὸ πτωχὸ ἀγοράκι, ποῦ γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἓνα σκυλάκι κ' ἓνα γατάκι ἀπὸ τὰ κακόπαιδα, ποῦ ἤθελαν νὰ τὰ πνίξουν, κ' ἓνα φιδάκι ποῦ ἦσαν ἔτοιμα νὰ τὸ σκοτώσουν, ἔδωσε ὅ,τι ἐκέρδιζε γιὰ τὸ ψωμί τὸ δικό του καὶ τῆς μανούλας του.

Πῶς τὸ φιδάκι, σὰν ἐμεγάλωσε. εἶπε στὸ ἀγοράκι νὰ τὸ ὀδηγήσῃ στὸν πατέρα του, ποῦ ἦτον ὁ βασιλιῶς τῶν φιδιῶν. Πῶς ὁ βασιλιάς τῶν φιδιῶν, γιὰ τὸ καλὸ ποῦ τοῦ ἔκαμε, νὰ τοῦ σώσῃ τὸ γιό του, τοῦ ἐχάρισε τὸ μαγικὸ δακτυλίδι. Μὲ αὐτὸ τὸ δακτυλίδι μποροῦσες νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις. Ἔτσι ὁ μικρὸς ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός, ἀπὸ

τὴν ἀγάπη ποῦ εἶχε στὰ ζῶα. Καὶ ὅταν κάποιος τοῦ ἐπῆρε τοῦ παιδιοῦ τὸ μαγικὸ δακτυλίδι καὶ μὲ τὴ δύναμή του ἐπέρασε σ' ἓνα νησί, ὁ σκύλος μὲ τὴ γάτα ἐπῆγαν νὰ τοῦ τὸ ξαναφέρουν. Ὁ σκύλος κολυμπώντας καὶ ἡ γάτα ἐπάνω στὸ σκύλο.

Σὰν ἐφθασαν στὸ νησί, ἡ γάτα ἔλιασε ἓναν ποντικὸ καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε νὰ μὴ τὸν φάγῃ, ἂν κάμῃ ὅ,τι τοῦ εἶπῃ. Καὶ τὴ νύκτα, ἐκεῖ ποῦ ἐρροχάλιζε ὁ ἄσπραγας τοῦ δακτυλιδιοῦ, ἐπῆγε τὸ ποντίκι κ' ἔβαλε τὴν οὐρά του στὸ ρουθούνη του. Αὐτὸς ἐφταρνίσθηκε καὶ ἐπετά:

χθηκε τὸ δακτυλίδι, πού τὸ εἶχε κρυμμένο κάτω ἀπὸ τὴ γλῶσσα του, τὸ ἄρπαξε ἡ γάτα καὶ δρόμο.

— Καλὰ κάμνω κ' ἐγὼ πού τ' ἀγαπῶ τὰ ζῶα, εἶπεν ὁ Χριστάκης.

— Naί, σωστά, τοῦ εἶπα, μὰ δὲν πιστεύω νὰ παραδέξῃσαι πὼς ὑπάρχουν μαγικά δακτυλίδια.

— "Ὅχι! μοῦ ἀπάντησε, τὸ παραμῦθι τὸ λέγει. Ξέρω ἐγὼ ποιὸ εἶναι τὸ μαγικὸ δακτυλίδι.

— Πάει καλά, μὰ τί θὰ κάμουμε τώρα τὸν Ἀσπροούλη; ἐρώτησα.

— Τὸν κρατεῖτε σεῖς, κύριε; μοῦ ἐπρότεινε κοιτάζοντάς με μ' ἐμπιστοσύνη στὰ μάτια.

— Νὰ σοῦ κάμω τὴ χάρη, μὰ ἐσύ τί θὰ ἔχῃς;

— "ὦ, νὰ μὲ ἀφήνετε νὰ παίζω μαζί του

"Ἄς γίνῃ κ' ἔτσι, τὸν ἐβεβαίωσα.

Ὁ Ἀσπροούλης ἐγάβγισε. Ἐνόμισα πὼς ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῇ. Νὰ εἰπῇ πὼς δὲν ἤθελε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ μικρὸ του κύριο, μήτε σπιγμῆ. Μὰ δὲν ἦτον αὐτό. Στὴ θύρα ἐτρόβαλε ὁ Τίγρης. Εἶχε καμπουριάσει τὴ ράχη του, ἀγρίεψε τὰ μουστάκια του, τὰ μάτια του ἐπετοῦσαν σπίθες καὶ ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐπιτεθῇ τοῦ Ἀσπροούλη.

— "ὦ, θὰ τοῦ βγάλῃ τὰ μάτια, κύριε, εἶπεν ὁ Χριστάκης.

— Τίγρη, ἐφώναξα, ἔλα ἐδῶ, ἤσυχα. "Ὅχι τρέλες! Αὐτὸς ἐπισωδρόμησε λίγο, ἔκαμε ἕνα-δυὸ πηδήματα, κ' ἐξαναγύρισε πρὸ θυμωμένος.

Ἐπῆρα κ' ἐγὼ τὸν Ἀσπροούλη στὰ χέρια μου καὶ ἄρχισα νὰ τὸν χαϊδεύω.

— Θὰ γίνετε φίλοι, εἶπα, ἔλα ἐδῶ.

Ὁ Τίγρης ἔκαμε ἕνα πῆδημα καὶ μ' ἐκτύπησε στὸ χέρι μὲ τὸ πόδι του.

Ἐπῆρα τὸ ραβδί τάχα πὼς θὰ τὸν μαλώσω. Εἶπα
νὰ μοῦ φέρουν κάτι γιὰ τὸν Τίγρη καὶ τὸν Ἀσπρούλη.
Ἔδωσα πρῶτα στὸν Ἀσπρούλη. Ἔπειτα εἶπα τοῦ
Τίγρη :

— Νά καὶ σὺ τὸ δικό σου.

Ὁ Τίγρης τὸ ἐπῆρε, ρίχνοντας ἄγριες ματιές στὸν
Ἀσπρούλη.

— Νὰ πᾶς τώρα σπίτι σας καὶ σὲ λίγες ἡμέρες νὰ
ἔλθης πάλιν, εἶπα στὸ Χριστάκη, καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος
πὼς θὰ τοὺς βρῆς φιλιωμένους.

* * *

Καὶ ἀλήθεια, τῆ δεύτερη τρίτη μέρα ὁ Τίγρης καὶ
ὁ Ἀσπρούλης ἦσαν ἀχώριστοι. Ἔπαιζαν χίλια δυὸ παι-
γνίδια μαζί. Ὁ Ἀσπρούλης ὤρμουσε νὰ δαγκάσῃ τάχα
τὸν Τίγρη στὴ μούρη. Αὐτὸς τοῦ ἔδινε χαϊδευτικά μπα-
τσάκια. Νὰ ἐβλέπατε πόσο ἐφρόντιζε νὰ κρύψῃ τὰ νύχια
του νὰ μὴν πληγώσῃ τὸ φίλο του. Ὅταν τάχα ἐθύμωσεν
πάρα πολύ, τὸν ἀγκάλιαζε τὸν Ἀσπρούλη, τὸν ἔβαζεν
κάτω καὶ τοῦ ἐδάγκανε τ' αὐτιά, τὸ λαιμό. Ἔπαιζε σὺν
νὰ ἦταν ὁ Ἀσπρούλης ποντικάκι. Καὶ ὁ ἀν ἐχόρταιν
παιγνίδι ὁ Τίγρης, ἔδινε ἓνα πῆδημα καὶ νὰ σου το
ἀπάνω σὲ κάποιο κάθισμα. Ὁ Ἀσπρούλης ἦτο κοντὸ
καὶ παχὺς καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ πηδήσῃ. Ἀρχίζε λοιπὸν
καὶ αὐτὸς τὰ γαβγίσματα.

Ὁ Χριστάκης ἐπερνοῦσε συχνά, γιὰ νὰ μὴν εἶπὲ
πὼς δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Τότε νὰ ἐβλέπατε παι-
γνίδια οἱ τρεῖς τους. Ἔδενε μεζεδάκια σὲ δυὸ σπάγγου
καί, καθὼς τοὺς ἐκρατοῦσε ψηλά, Ἀσπρούλης καὶ Τίγρης
ἐπληδοῦσαν νὰ τοὺς ἀρπάξουν. Ἔτοι τοὺς ἔμαθε καὶ τοὺ
δυὸ νὰ στέκωνται σούζα καὶ νὰ χοροπηδοῦν.

Ἐβάσαμε καὶ τὸ γραμμόφωνο κ' ἔπαιζε καὶ τότε εἶχαμε σωστὸ τὸ χορὸ. Ἀργότερα ἔμαθαν νὰ χοροπηδοῦν, ὅταν ἄκουαν γραμμόφωνο νὰ παίζει. Ὅμως πάντα ἐπερίμεναν στὸ τέλος νὰ πληρωθοῦν.

Σὰν ἔφευγε ὁ Χριστάκης, τὸν ἐσυνόδευαν καὶ οἱ δύο ὡς τὴν ἐξώπορτά του. Ποτὲ ὅμως δὲν ἔμπαιναν μέσα. Ὅταν ἔβλεπαν τὴ μητέρα τοῦ Χριστάκη, ὁ Ἀσπρούλης τὴν ἐγάβγιζε καὶ ὁ Τίγρης ἐκαμπούριαζε τὴ ράχη του, εἰσιμος νὰ ὑπερασπισθῆ τὸ φίλο του. Ὅμως καὶ ἡ μητέρα τοῦ Χριστάκη ἐπροσπάθησε νὰ κερδίση τὴν ἀγάπη τῶν δύο φίλων, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσῃ. Καὶ τὸ πιὸ ἀπίστευτο, ὅμως ἀληθινό: Ὅταν ἐδοκίμαζε νὰ τοὺς δώσῃ κάτι καὶ τοὺς ἐπετοῦσε διαλεκτὰ μεζεδάκια, τὰ ἐμύριζαν καὶ τ' ἄφηναν. Ἦθελαν νὰ τοὺς τὰ δώσῃ ὁ Χριστάκης.

Κ

Ἡ ἀγεωσὺν

καὶ ὁ σκαντζόχοιρος.

ΟΝΤΕΥΕΙ νὰ φύγη τὸ φθινόπωρο καὶ ὁ γέρο-Χειμώνας φορεῖ τὴν ἄσπρη σκούφια του καὶ ἐτοιμάζεται νὰ κατεβῆ στὴ γῆ. Κάθε αὐγὴ ἢ ὀμίχλη ἀπλώνει πυκνὰ γαλάζια πέπλα στὰ βουνά, στοὺς κάμπους καὶ στὶς κοιλάδες. Ἐπειτα βγαίνει ὁ ἥλιος, ἓνας ἥλιος θαμπὸς σὰν ἄρρωστος, καὶ τὸ πράσινο χορτάρι φαίνεται πασπαλισμένο μὲ τριμμένο διαμάντι. Ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων πέφτει σταλαματιῆς σταλαματιῆς τὸ νερό, πού ἄφησε στὰ φύλλα τους ἢ καταχινιά. Μαζὶ πέφτουν καὶ τὰ φύλλα, τὰ τελευταῖα φύλλα, πού εἶχαν ἀπομείνει στὰ δένδρα. Εἶναι κατακίτρινα, ξερά καὶ ξεσχισμένα, καὶ ὁ παραμικρὸς ἀνε-

μος τὰ παίρνει μακριὰ καὶ τὰ κάμνει νὰ ἤχοῦν σὸν ἄδεια ὄστρακα.

Μὲ τέτοιον καιρό, κάποια μέρα, μιὰ ἀλεπού ἐπροχωροῦσε φυλαχτὰ στὴν ἄκρη τοῦ δάσους. Τώρα, πού τὰ δένδρα ἔμειναν χωρὶς φύλλα καὶ τὰ χωράφια εἶναι θερισμένα καὶ τῶν λιβαδιῶν τὰ χόρτα κομμένα, ἡ κυρὰ Μάρω, ἡ ἀλεπού, δύσκολα, πολὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ οἰκονομήσῃ τὴν τροφή της.

Τυχερό, πού τὰ παιδιὰ της ἐξεπετάχθηκαν πιά καὶ τὰ ἐγύμνασε νὰ κυνηγοῦν μόνα. "Ἔτσι δὲν εἶχε νὰ φροντίσῃ παρὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της. "Ὅμως κ' ἔτσι δύσκολα τὰ ἐκατάφερε. Δὲν ἐτρέφετο πιά παρὰ μὲ ἀρουραίους. Τὸ ἐβαρέθηκε ὅμως αὐτὸ τὸ φαγί, κ' ἐβγήκε σήμερα νὰ βρῆ τίποτε ἄλλο φαγώσιμο. "Ἦξερε πὸς κάτω στὰ χωράφια οἱ κυνηγοὶ ἔστηναν δίκτυα καὶ ξόβεργα γιὰ νὰ πιάσουν πουλιά, κ' ἐκεῖ ἐπήγαινε ἡ κυρὰ Μάρω. Μιὰ καλὴ τσίχλα ἦ ἓνα τρυφερὸ ὄρτύκι δὲν θὰ ἦτο ἄσχημο.

Μὰ ὁ καιρὸς πού πιάνουν τὶς τσίχλες καὶ τὰ ὄρτύκια, ἐπέρασε πιά, καὶ ἡ καλὴ μας δὲν ἐβρῆκε τίποτα, οὔτε ἓνα κομπογιάννη. Ἐκοίταξε, ἐξανακοίταξε παντοῦ καὶ εἶπε μελαγχολικά :

— Ἐρήμαξεν ὁ τόπος! Σὲ λίγο θὰ παγώσῃ καὶ τὸ χῶμα καὶ θὰ λείψουν καὶ οἱ ποντικοί. Δύσκολοι καιροί! πολὺ δύσκολοι!..

Ἐπῆγε κ' ἐκάθησε πίσω ἀπὸ ἓνα φουντωτὸ κέδρο· ἐσήκωσε τ' αὐτιά της, ἐκράτησε ὀρθὸ τὸ κεφάλι της καὶ τὸ δεξιὸ μπροστινὸ πόδι της, κ' ἔμεινε ἀκίνητη σὰ ν' ἀφουγκράζεται βαθιά. Μὰ οὔτε σκυλιοῦ οὔτε ἀνθρώπου ὁσμὴ ἐκατάλαβε. Τότε ἐβγήκε ἀπὸ τὸν κέδρο καὶ ἐμπῆκε στὰ ὄργώματα. Ἄλλὰ κ' ἐκεῖ δὲν ἄκουε τίποτε ἄλλο, παρὰ τὸν ἄνεμο πού ἐκινουῦσε τὰ χαμόκλαδα καὶ τὴ φωνὴ τῆς καρκάξας «κρά! κρά!»

Ἐξαφνα ἄρχισε νὰ τρέχη· ἔτρεχε ἀπάνω-κάτω, ἐδῶθ' -ἐκεῖθε, μὲ τὸ κεφάλι σηκωμένο σὰ νὰ ἐζητοῦσε κάτι.

Ἐπειτα ἐπροχώρησε ἴσια ἐμπρὸς μέσα ἀπὸ τὸ ὄρυγμα καὶ ἐμπῆκε σ' ἓνα χωράφι, πράσινο ἀπὸ τὸ φυτόμενο σιτάρι. Μεμιᾶς ἔσκυψε ἀπότομα, σὰ νὰ τὴν ἐκτύπησαν σκάγια στὸ κεφάλι, κ' ἔμεινε ἀκίνητη πίσω ἀπὸ μιὰ πρασινάδα.

Σιγὰ-σιγὰ ἐσήκωσε πάλι τὸ κεφάλι, ἐκάρφωσε κάπου τὰ μάτια της, καὶ εἶδεν ἓνα λαγὸ νὰ κοιμᾶται στήν αὐλακιά. Δὲν χά-

νει καιρό, ἓνα πήδημα καὶ τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ σβέροκο. Ὁ λαγὸς ἐξύπνησε, μόλις ἔνιωσε τὰ δόντια τῆς ἀλεπούς στὸ κρέας του μέσα. Ἐσκουξε λυπητερὰ κ' ἔκαμε τρία μεγάλα πηδήματα γιὰ νὰ γλυτώσῃ. Μὰ δὲν ἐκέρδισε ἄλλο, παρὰ πὺ ἀνάγκασε τὴν ἀλεπού νὰ σφιξῇ περισσότερο τὰ δόντια της καὶ νὰ τὸν πνίξῃ. Ἐπειτα ἔγλειψε τὰ χεῖλη της καὶ εἶπε περιπαιχτικά :

— Ἄν σου ἀρέσῃ, ξανακοιμᾶσαι ἄλλη φορὰ μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, ἀνόητε!

Ἐκάθησε ὕστερα καὶ ἄρχισε νὰ τρώγῃ. Ἐφαγε ἀρκετά· μὰ ὅσο καὶ ἂν ἐπεινοῦσε, νὰ καταφέρει ὀλόκληρο τὸ λαγὸ, ἀδύνατο. Ἐσκαψε λοιπὸν

ένα λάκκο μὲ τὰ νύχια τῆς κ' ἔχωσε μέσα ὅ,τι ἔμεινε ἀπὸ τὸ λαγό.

— Καὶ αὔριο μέρα ξημερώνει. Ὅποιος μαζεύει, βρίσκει στὴν ἀνάγκη, εἶπε.

Ἐποῦ ἀλόχωσε τὸ λάκκο, ἔβαλε ἀπάνω ἓνα κομμάτι πρασινάδα.

— Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, ἄς γλείψω τὸ αἷμα. Πρέπει κανεὶς ὅλα νὰ τὰ προβλέπη, ἐσυμπέρανε.

Ἐπειτα ἐκάθησε στὰ πίσω πόδια τῆς κ' ἐκοίταξε γύρω. Πέρα ἀπὸ τὸ ποταμάκι εἶδε ἓνα βοσκὸ μὲ τὰ πρόβατά του καὶ τὸ σκύλο του.

— Στὴ στάνη του, εἶπε ἡ κυρὰ Μάρω, ἔχει κάτι κότες καλοθρεμμένες! Τὸ καλοκαίρι ἐπρόφθασα νὰ τοῦ ἀρπάξω ἓνα-δυὸ κοτόπουλα· μὰ παραλίγο νὰ μὲ πνίξη ὁ σκύλος του. Τί νὰ κάμω, πὺν δὲν ἔχω τὰ δόντια τοῦ κυρ Νικόλα, τοῦ λύκου. Ἄλλιῶς θὰ τοῦ ἔδειχνα...

Ἐξαφνα ἡ ἄλεπού ἄκουσε γαβγίσματα κ' ἐμπήκε σὲ ἓνα αὐλακάκι καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐκοίταξε προσεκτικά.

— Κυνηγοὶ νὰ εἶναι; ἀναρωτήθηκε.

Σὲ λίγο ἄκουσε κουδούνια μουλαριῶν. Ἦσαν μερικὲς οἰκογένειες, πὺν κατέβαιναν στὰ χειμαδιά. Τὰ σκυλιά των ἐπῆραν μυρουδιά τὴν ἄλεπού, μὰ οὔτε ὄρεξη εἶχαν νὰ τὴν κυνηγήσουν, οὔτε ἦσαν μαθημένα.

— Δὲν σᾶς λογαριάζω διόλου, εἶπε περιφρονητικὰ ἡ κυρὰ Μάρω, ὅταν εἶδε πὺς εἶναι τοῦ σπιτιοῦ. Ὡστόσο, ἐσυλλογίσθηκε, ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του, ἔχει τὰ μισά. Κ' ἐτράβηξε ἴσια μέσα στὸ αὐλακάκι κ' ἐβγήκε σὲ μιὰ γούρνα γεμάτη νερό. Ἐδιψοῦσε ἡ ἄλεπού καὶ ἐρροῦφηξε ἀρκετό.

* * *

Ἐξαφνα ἄκουσε κάτι νὰ σαλεύη. Γυρίζει καὶ

βλέπει ένα σωρό από ξερά φύλλα να περπατούν. Και τί νομίζετε πώς ήτο; Ένας σκαντζόχοιρος είχε καρ-

φωμένα στ' άγκάθια του πολλά φύλλα και τὰ έπήγαινε να στρώση τή φωλιά τών παιδιών του. Στο δρόμο άπάντησε κάποιο ποντικάκι κ' έστά-

θηκε να τὸ ξεκοκαλίση πίσω από ένα φουντωτὸ άγριάγκαθο.

Ὁ σκαντζόχοιρος τὴν εἶδε τὴν άλεπού, μὰ έκαμε πὼς δὲν τὴν έπρόσεξε· δὲν τοῦ άρεσε ἡ συντροφιά της. Αὐτὸ ἡ κυρὰ Μάρω τὸ έπῆρε γιὰ προσβολή.

— Θα σου δείξω εγὼ! εἶπε θυμωμένη.

Έπλησίασε λοιπὸν καὶ τὸν έχαιρέτησε :

— Τί κάνεις; εἶσαι καλά; Βλέπω τῶς ποντικάκι.

Τσιμουδιά εκείνος. Κ' έπειδὴ δὲν τῆς εἶχε έμπιστοσύνη, μισοκουλουριάσθηκε, γιὰ να εἶναι έτοιμος να δείξη τ' άγκάθια του. Ἡ άλεπού έπλησίασε πιδὸ πολύ καὶ τοῦ λέγει :

— Έχω καιρὸ να φάγω ποντίκι. Δῶσε μου λίγο.

— Βλέπεις πὼς δὲν έμεινε τίποτε, άπάντησεν ὁ σκαντζόχοιρος καὶ κουλουριάσθηκε πιδὸ πολύ.

— Ὅσο γιὰ μεζέ, έμεινε, εἶπεν ἡ άλεπού. Καὶ έπλησίασε γιὰ να τὸν άρπάξη από τὸ λαιμό.

Ὁ σκαντζόχοιρος ὅμως ήτο πιδὸ γοργοκίνητος. Στὴ στιγμή έγινε μιὰ σωστὴ σφαιρα, καὶ τὸ μουσούδι

καὶ ἡ γλωσσίτσα τῆς ἀλεπούς ἐματώθησαν στ' ἀγκάθια του.

— Τώρα θὰ ἰδῆς... ἐφώνασε θυμωμένη ἡ κυρὰ Μάρω. Κ' ἐσκούπισε μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια της τὰ αἵματα. Βγάλε τὸ μουσούδι σου νὰ μοῦ ζητήσης συχώρεση, ἀλλιῶς θὰ σὲ φάγω!

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔμεινε ἀκίνητος σὰ νεκρός. Ἡ ἀλεπού μὲ τὸ πόδι της τὸν ἐγύριζε ἀπὸ δῶ, τὸν ἐγύριζε ἀπ' ἐκεῖ, ἐθύμωνε, ἔσκουζε· μὰ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸν πετύχη σὲ ψαχνό. Ὅπου τὸν ἄγγιζε, τ' ἀγκάθια του τὴν ἐτρυποῦσαν ἀλύπητα.

Ἐστάθηκε κ' ἐσυλλογίσθηκε τί νὰ κάμη. Καὶ δὲν ἄρρησε νὰ βρῆ τρόπο. Ὁ σκαντζόχοιρος εἶχε τρία ἀγκάθια πιὸ μεγάλα ἀπὸ τ' ἄλλα. Τὸν ἄρπαξε μὲ τὰ δόντια της ἀπὸ ἐκεῖ μὲ προσοχή, ἐπῆγε στὸ κάτω μέρος τῆς γούρνας, πὺ εἶχε βαθιὰ τὰ νερὰ καὶ μπλούμι! τὸν ἄφησε μέσα.

Ἀμέσως ὁ σκαντζόχοιρος ξεκουλουριάσθηκε καὶ ἄρχισε νὰ κολυμπᾷ. Αὐτὸ ἤθελε καὶ ἡ ἀλεπού.

— Ἐ, τοῦ λέγει, σοῦ ἀρέσει; Μπορεῖς νὰ κολυμπᾷς ὡς αὔριο τὸ πρωῖ. Ἐγὼ θὰ μένω ἐδῶ. Ἐν κάμης πῶς βγαίνεις, σὲ ἄρπαξα ἀπὸ τὸ λαιμό. Ἐν πάλι μείνης στὸ νερό, κάποτε θὰ κουρασθῆς καὶ θὰ πνιγῆς.

* * *

Ὁ σκαντζόχοιρος ἐδοκίμασε νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά. Μὰ ὅπου καὶ ἂν ἐγύριζε, ἡ κυρὰ Μάρω ἔτρεχε μπροστὰ καὶ ἔδειχνε τὰ μυτερὰ δόντια της.

Ἐτσι ἐκολύμπησε κάπου ἓνα τέταρτο.

Τέλος ἡ ἀναπνοή του ἔγινε δύσκολη καὶ τὰ πόδια του ἐπαράλυσαν ἀπὸ τὴν κούραση. Δὲν ἤξερε τί νὰ κάμη.

Ἐθυμήθηκε τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του. Ποῦ θὰ τ' ἄφηνε ; Εἶπε λοιπὸν παρακαλεστικὰ στὴν ἄλεπού :

— "Ἐχω ἕξι παιδιά. Ὁ χειμῶνας, ὅπου καὶ ἂν εἶναι, ἔφθασε καὶ ἔρχονται γιὰ μᾶς ἡμέρες κακές.

Μονάχη της ἢ γυναῖκα μου δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ καταφέρῃ. Κακὸ δὲν σοῦ ἔκαμα."

Ἀφησε τοῦτον τὸ χειμῶνα νὰ μείνω ἐδῶ, καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀνοιξη, φεύγω καὶ δὲν μὲ ξαναβλέπεις.

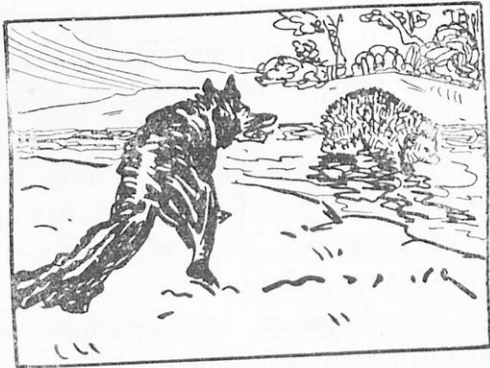
— Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔκαμες κακό ; ἐφώνησε ἡ ἄλεπού. Καὶ τί θέλεις λοιπὸν ποὺ γυρίζεις στὰ λαγούμια μου ; Τί ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ μοῦ κουβαλᾶς τὰ σκυλιά ; "Ἄν δὲν ἐμπαίνετε στὴ μέση σεῖς οἱ σκαντζόχοιροι, ἐμεῖς μὲ τὰ σκυλιὰ θὰ εἶχαμε φιλία, σὰν ξαδέλφια ποὺ εἴμαστε.

— Ἐγὼ σοῦ κουβαλῶ τὰ σκυλιά ; ἐρώτησε ὁ σκαντζόχοιρος μὲ ἀπορία.

— Ἐσὺ βέβαια. Γιὰ τοῦτο τώρα ποὺ ἔπεσες στὰ χέρια μου, δὲν μοῦ γλυτώνεις. "Ἄν ἔχῃς μυαλό, ἕνα σοῦ μένει νὰ κάμῃς. Γράψε τὴ διαθήκη σου καὶ ἄφησέ με ἐπίτροπο. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ φροντίσω γιὰ τὰ παιδιά σου ὅσο μπορῶ.

Ὅταν ἄκουσε τὰ σκληρὰ αὐτὰ λόγια ὁ σκαντζόχοιρος, ἀπελπίσθηκε. Ἐβούτηξε ἄλλη μιὰ φορὰ στὸ νερό, καὶ στ' αὐτιά του ἐνόμισε πὼς ἄκουσε βροντές. Συμμαζεύθηκε ὅσο μποροῦσε, νὰ μὴ μπαίνει τὸ νερὸ στὸ στόμα του. Μὰ δὲν ἐκρατήθηκε βυθισμένος πολλὴ ὥρα.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ξανανέβηκε κ' ἔβγαλε τὸ κεφάλι του.

Κοιτάζει δεξιά, κοιτάζει ἀριστερά, ξανακοιτάζει, τίποτε! Ἡ ἀλεπού εἶχε γίνει ἄφαντη.

Ὁ σκαντζόχοιρος ἔβαλε τὰ δυνατά του καὶ ἐβγήκε ἀπὸ τὴ γούρνα. Μόλις ἐπάτησε στὸ χῶμα, ἔπεσε ἀναίσθητος. Μὰ δὲν ἄργησε νὰ συνεφέρει. Πρώτη του δουλειὰ ἦτο νὰ κοιτάξῃ, γιατί ἔγινε ἄφαντη ἡ κυρὰ Μάρω. Ἐπροχώρησε ψηλὰ κ' ἐκοίταξε ὀλόγυρα. Τὴν εἶδε τότε κοντὰ στὴ ρίζα ἐνὸς γεροπεύκου νὰ χώνεται στὴν τρύπα της. Σὲ λίγο ἐχάθηκε κ' ἐκείνη καὶ ἡ οὐρά της.

* * *

Τὴν ἴδια στιγμή, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἐπρόβαλε ἕνας κυνηγὸς μὲ τρία κυνηγάρικα σκυλιά. Ἐσήκωσε τὸ ὄπλο του κ' ἐφώναξε στὰ σκυλιά: «μέσα! μέσα!» Τὰ σκυλιά ἄρχισαν νὰ γαβγίζουν χαρούμενα. Ὁ Ἀράπης, τὸ πιὸ μικρό, ἤθελε νὰ φθάσῃ πρῶτος στὴν τρύπα τῆς ἀλεπούς.

Τώρα ἐκατάλαβε ὁ σκαντζόχοιρος πῶς ἐγλύτωσε καὶ εἶπε μὲ τὸ νοῦ του:

— Τί θὰ ὠφελήσῃ ἄν μποῦν στὴ φωλιά της; Ἡ κυρὰ Μάρω ξέρει πῶς νὰ φύγῃ. Ἔχει μιὰ τρύπα κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πουρνάρι, καὶ ἄλλη μιὰ μέσα στὸ μεγάλο βάτο. Μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν πρέπει νὰ γλυτώσῃ. Τὰ ἐχαλάσαμε, νὰ τὰ ξαναφτιάσουμε ἀδύνατο. Δὲν θὰ πᾶμε καλὰ μαζί. Ἄς βοηθήσω κ' ἐγὼ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ μέση τώρα, πού ἤλθε ἡ εὐκαιρία.

Ἐστάθηκε λίγο ἀκόμη συλλογισμένος κ' ἔπειτα ἔτρεξε ὅσο ἠμποροῦσε πιὸ γρήγορα σ' ἕνα βατιῶνα κ' ἐχώθηκε μέσα.

Ὅστος ὁλος ὁ τόπος γύρω ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὰ

γαβγίσματα τῶν σκυλιῶν καὶ τὶς φωνὲς τοῦ κυνηγοῦ.

— Μέσα, μέσα! ἐφώναζε ἐπίμονα αὐτός.

— Γὰβ γάφ! Γὰβ γάφ! ἀπαντοῦσαν τὰ σκυλιά.

Ὁ Μοῦργος ὠσμίστηκε τὴν ἀλεποῦ μέσα στὴ φωλιά της καὶ ἔτρεξε νὰ μπῆ πρῶτος. Μὰ ἐθυμήθηκε ἀμέσως τί ἔπαθε τὸν περασμένο χρόνο καὶ ἐδείλιασε.

Τότε εἶχε πιάσει τὴν κυρὰ Μάρω ἀπὸ τὴν οὐρά· μὰ ἐκείνη ἐγύρισε ἄξαφνα καὶ τοῦ ἔδωσε τέτοια δυνατὴ δαγκωματιά, πὸ τοῦ ἐξέσχισε τὸ μου-

σούδι. Γιὰ τοῦτο τώρα ἐπήγαινε μὲ προσοχή.

Ἔχωσε τὸ κορμί του ὡς τὴ μέση, καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ γαβγίζει καὶ νὰ κουνᾶ πέρα δῶθε τὴν οὐρά του· μὰ δὲν ἐπροχωροῦσε περισσότερο. Ὅταν ὁμως ὁ κυνηγὸς τοῦ εἶπε προστακτικά: «ντροπή, Μοῦργο, μέσα!» ἐκοντοστάθηκε λίγο καὶ ὕστερα ἐμπῆκε.

* * *

Στὸ ἀναμεταξὺ ἡ Σλίθα, τὸ ἄλλο σκυλί, εἶχε πιάσει τὴν τρύπα, πὸ ἐβγαίνει κάτω ἀπὸ τὸ πουρνάρι· μὰ δὲν ἠμποροῦσε νὰ χωθῆ μέσα. Ἡ τρύπα ἦτο στενὴ καὶ τὸ σκυλί μεγαλόσωμο. Γιὰ τοῦτο ἔστεκε ἀπέξω, ἔχωνε μόνο τὸ μουσούδι της μέσα καὶ ὅλο ἐσκάλιζε τὸ χῶμα μὲ τὰ πόδια της, οὐρλιαζε παραπονιάρικα, καὶ ἐκουνούσε τὴν οὐρά της ἀδιάκοπα.

Τὸ τρίτο τέλος σκυλί, ὁ Ἀράρης, πότε ἐκοίταζε στὰ μάτια τὸν κυνηγὸ, πότε ἔτρεχε λίγο στὰ χαμόκλαδα κ' ἔξαναγύριζε, πότε ἐγάβγιζε, μὰ δὲν ἐτολμοῦσε νὰ κάμη τίποτε. Ἦτο ἀκόμη ἀγύμναστο.

Ὁ κυνηγὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίᾳ του ἔβαλε τὸ αὐτί του ἐπάνω στὸ χῶμα γιὰ νὰ καταλάβῃ τί συνέβαινε μέσα στὴ φωλιά. Ἄκουε φοβερὸ θόρυβο· πάλαιμα δυνατό. Καὶ ἀληθινὰ ἐκεῖ συνέβαινε κάτι ἀπίστευτο. Στὴν ἀρχὴ ἢ ἀλεποῦ εἶπε νὰ φύγῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Μοῦργο. Ἐκατάλαβε ὅμως πὼς ἐκεῖνος θὰ ἔτρεχε πίσω της καὶ δὲν θὰ τὴν ἐγλύτωνε. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ τὸν ἀντιζούσῃ παληκαρίσια. Ἐγύρισε ἀπότομα καὶ τὸν ἐπεριποιήθηκε μὲ δόντια καὶ μὲ νύχια.

Μὰ καὶ ὁ Μοῦργος εἶχε ξεθαυρόψει πιά. Ἐστάθηκε ἄφοβα μπροστά της, ἔδωσε καὶ αὐτὸς ὅσες ἠμπόρεσε δαγκωματιές, ὥσπου τὸν ἐπῆραν τὰ αἵματα στὰ μοῦτρα, καὶ δὲν ἔβλεπε γύρω του. Τότε ἐκατάφερε ἡ Μάρω νὰ τοῦ φύγῃ, κ' ἔτρεξε ἴσια νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν τρύπα, πού εἶχε στὴ ρίζα τοῦ πουρναριοῦ. Μὰ καθὼς ἐπλησίασε ἐκεῖ, ἄκουσε θόρυβο ἀφύσικο. Ὁ κυνηγὸς μὲ τὸ μαχαίρι του ἐσκάλιζε τὸ χῶμα, γιὰ ν' ἀνοίξῃ δρόμο στὴ Σπίθα. Κ' ἐκεῖνὴ δίπλα του ἐσγάριζε τὸ χῶμα καὶ οὐρλιαζε ἀνυπόμονα, σὰ νὰ γυρεῦῃ νὰ βρῇ τὸ φαγί της.

Καθὼς ἄκουσε ἔτσι ἢ ἀλεποῦ, ἐκοντοστάθηκε συλλογισμένη :

— Καὶ τί μ' αὐτό; εἶπε γελώντας. Ἐχω καὶ ἄλλο μονοπάτι, θὰ βγῶ ἀπὸ τὸ βάτο. Ἀμέσως γυρίζει πίσω, χύνεται στὸ Μοῦργο καὶ τοῦ δίνει μιὰ γερὴ δαγκωματιὰ στὸ κεφάλι. Βάζει ἐκεῖνος τὰ οὐρλιάσματα καὶ ἡ κυρὰ Μάρω τὸν προσπερνᾷ καὶ τρέχει νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ βάτο.

Σὲ λίγο φθάνει στὴν τρύπα, μὰ τὴ βρίσκει βου-

λωμένη. Κοιτάζει καλά νὰ ἰδῆ ποιὸς τῆς ἔκαμε αὐτὴ τὴ συφορὰ καὶ ποιὸν βλέπει; τὸ σκαντζόχοιρο. Εἶχε ὁ καλὸς σου ἔτσι στογγυλοκαθίσει μέσα στὴν τρύπα, ποὺ οὔτε ποντικὸς δὲν ἤμποροῦσε νὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ χωρὶς τὴν ἄδεια του.

— Πάλιν ὁ σκαντζόχοιρος, εἶπε θυμωμένη ἡ κυρὰ Μάρω. Τί θέλεις ἐσὺ ἐδῶ; τοῦ λέγει ἄγριο. Κάμε πέρα νὰ περάσω, γιατί ἀλλιῶς θὰ σὲ δαγκάσω.

— Ὅχι δά! λέγει γελώντας ὁ σκαντζόχοιρος.

— Κάμε γρήγορα, ξανάειπε ἡ ἀλεπού τρίζοντας τὰ δόντια της.

— Μὴ θυμώνης, καημένη, καὶ ἀσχημίζεις!.. τὴν περιπαίζει τώρα ἀτάραχος ὁ σκαντζόχοιρος.

Ἡ κυρὰ Μάρω ἐκατάλαβε πὼς μὲ τὸ ἄγριο δὲν βγαίνει τίποτε, καὶ ἀλλάζει γλῶσσα.

— Ἐλα, καημένε, μὴ μὲ παιδεύης, εἶπε παραπονιάρικα. Σὲ ξέρω ἐγώ, δὲν εἶσαι κακός· δὲν μπορεῖς νὰ μ' ἀφήσης νὰ μὲ ξεσχίσουν οἱ σκύλοι.

— Τὰ ξαδέλφια σου; τῆς εἶπε κοροϊδευτικὰ ὁ σκαντζόχοιρος.

— Ἄφησε τώρα τ' ἀστεῖα. Ἀλήθεια σοῦ λέγω· θὰ μὲ φάγῃ ὁ Μοῦργος καὶ τὸ κρῖμα στὸ λαιμό σου.

— Μὴ χάνης τὰ λόγια σου, εἶπε ὁ σκαντζόχοιρος

Σὰν εἶδε τὰ στενὰ ἡ ἀλεπού, ἐστοχάσθηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ φωλιά της, νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὸ Μοῦργο καὶ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν τρύπα, ποὺ ἐπροτομπῆκε. Ἔτσι κ' ἔκαμε.

Ὅρμα ἔπάνω στὸ Μοῦργο, τὸν δαγκάνει μὲ λύσσα, μὰ καὶ αὐτὸς ὄρμα, τὴ δαγκάνει καὶ ξεκολλᾷ ἀπὸ τὴ γούνα της ἓνα καλὸ κομματί. Πηδᾷ ἔμπρὸς ἡ ἀλεπού, τὴν κυνηγᾷ ὁ Μοῦργος. Τὴ στιγμὴ ποὺ πρόβαλε τὸ μουσούδι της ἔξω ἀπὸ τὴν τρύπα, ἓνα μπάμ! καὶ ἡ κυρὰ

Μάρω εἶδε γιὰ τελευταία φορά τὸν ἥλιο.

Μόλις ἄκουσε τὴν τουφεκιά ὁ σκαντζόχοιρος, ἐβγήκε προφυλακτικὰ ἀπὸ τὸ βάτο, κ' ἐπῆγε πίσω ἀπὸ τὸ πουρνάρι, γιὰ νὰ ἰδῆ τί θ' ἀπογίνη ἢ ἀλεπού. Εἶδε λοιπὸν τὸν κυνηγὸ νὰ τὴν βαστᾶ ψηλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ νὰ πηδοῦν νὰ τὴν ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια του. Ὁ σκαντζόχοιρος ἐκούνησε τὸ κεφάλι θλιβερά.

— Ἀλήθεια, τὴ λυπᾶμαι, εἶπε. Ἄν δὲν μ' ἐβασάνιζε τόσο, ἴσως νὰ μὴν τὰ ἐπάθαινε. Τί νὰ τῆς κάμω;

Ἐπειτα, ὅταν ἔνωσε πὼς ἔφυγε ὁ κυνηγὸς καὶ τὰ σκυλιὰ του, ἐπῆγε κ' ἐπῆρε τὰ παιδιὰ καὶ τὴ γυναῖκα του κ' ἐκάθησε στὴ φωλιὰ τῆς ἀλεπούς. Ἐπέρασαν καλὰ τὸ χειμῶνα καὶ ἂν δὲν ἔφυγαν, θὰ εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ.

Νώντας Ἐλατος

Ἀλεπού καὶ κόρακας.

Ε ΔΕΝΤΡΟ ἄπάνω ὁ κόρακας
ἐκάθησε πετώντας,
στὴ μύτη του βασιτώντας
μὴ φλούδα ἀπὸ τυρί.

Ἡ ἀλεπού διαβαίνοντας
κείνη τὴν ὥρα ἀπέκει
τὸν βλέπει, κοντοστέκει
ἢ παραπονηρή,

καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
τὸ πῶς νὰ τὸν γελάση,
καὶ τὴ χαψιὰ νὰ φτάση
ἀπ' τὸ κλαρὶ ψηλά.

Κοντὰ στὴ ρίζα ἐζύγωσε,
καὶ μὲ ταπεινοσύνη
πλαστὴ ἀγαθοσύνη,
τὰ μάτια χαμηλά :

— Κύρ κόρακα τοῦ φώναξε,
πετούμενο ἀντρειωμένο,
μὲ χάρες στολισμένο
ἐγὼ σὲ πρσοκυνῶ.

ᾠ! πόσο πλούσια κι ὄμορφα
πὸν ἀστράφτουν τὰ λαμπρὰ σου
ἀμίμητα φτερά σου
μὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

ᾠ! πόσα μέλη σύμμετρα
ὠρέχτηκεν ἡ φύση
ἐσένα νὰ χαρίση
μὲ τέχνη χωριστή!

Ἄμ ἡ λαλιά σου τάχατε
σὰν τί γλυκάδες νάχη;
Καλότυχος πὸν λάχη
νὰ τὴν ἀφουγκραστῆ.

Κι ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
ν' ἀκούση, δὲν κρατιέται,
σὲ τόπο δὲ χωριέται,
μήτ' ἔχει ὑπομονή.

Τὸ λάρυγγά του ἐτέντωσε,
τὸ κράξιμο ἀρχινάει,
καὶ τὸ τυρὸ ἀμολάει
νὰ δείξη τὴ φωνή.

Ἡ ἀλεποὺ ἀρπάζοντας
τὴ φλούδα, τὸν κοιτάει,
τὸν ἀποχαιρετάει
καὶ λέει :— «Ὅλα καλὰ

τὰ ἔχεις φίλε, ἐξάίρετα,
μὸν ἓνα νὰ πασχίσης,
ἀκόμα ν' ἀποχτήσης,
κὺρ κόρακα, ... μυαλά».

I. Βηλαρεῶς

B

Τὸ ἀγρὸ τοῦ κούκου.

ΑΘΙΑ στὸ δάσος, σ' ἓνα μέγαν
ἀγριόβατο, εἶχαν κάμει φωλιὰ.

δὺο κορυδαλοί, δὺο σιταρηῆθρες νὰ εἰποῦμε.

Τὴν πρωτομαγιά ἐπρόβαλε ὁ ἥλιος ζεστός καὶ ὀλό-
λαμπρος καὶ οἱ σιταρηῆθρες τὸν ἐχαιρέτησαν μὲ χαρού-
μενους κελαηδισμούς. Σὲ λίγες ἡμέρες ἢ μιὰ ἔκαμε τρία
μικρὰ ἀγὰ.

— Βλέπεις; εἶπε στὸν ἄντρα της καὶ ἀναστέναξε.
Ἐπέρασε πιά ἡ ἐποχή, πὺ οἱ ἄλλοι ἐφρόντιζαν γιὰ
μᾶς, τώρα πρέπει κ' ἐμεῖς νὰ φροντίσωμε γιὰ τοὺς
ἄλλους. Κ' ἐπέταξαν καὶ τὰ δὺο πουλιὰ ἔξω νὰ κυνη-
γήσουν ἔντομα.

Μόλις ὁμως ἔφυγαν, ἐπῆγε ἓνα ἄλλο πουλιὸ στὴ

φωλιά τῶν κορυδαλῶν κ' ἐκοίταξε μέσα. Ἦτο πολὺ μεγαλύτερο ἀπ' αὐτοὺς καὶ εἶχε χρῶμα μαῦρο μὲ ἀνοιχτόχρωμες βουῖλες στὸ στήθος. Στὸ στόμα του ἐκρατοῦσε ἓνα αὐγὸ καὶ τὸ ἄφησε προσεκτικὰ κοντὰ στ' ἄλλα, μέσα στὴ φωλιά. Δὲν ἦτο μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἄλλα αὐγὰ καὶ δύσκολα ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ ξεχωρίσῃ.

Τὸ πουλὶ ἐστάθηκε μιὰ στιγμή καὶ ἐκοίταξε λυπημένο τὴ μικρὴ μαλακὴ φωλιά, ὅπου εἶχε ἀφήσει τὸ αὐγὸ του. Ἐπειτα ἄπλωσε τὶς φτεροῦγες του κ' ἐπέταξε στὸ δάσος. Ἐκεῖ, ἐπάνω σ' ἓνα ψηλὸ δένδρο, ἐβροῆκε τὸ σύντροφό του, ποὺ τὸ ἐπεριμένε.

— Τὸ ἐπῆγες τὸ αὐγὸ; ἐρώτησε.

— Ναί, τὸ ἄφησα στὴ φωλιά μιᾶς σιταρήθρας, μέσα σ' ἓναν ἀγριόβατο.

— Κούκου! κούκου! ἐφώναξαν τότε καὶ τὰ δυὸ κ' ἔφυγαν.

Ὅταν οἱ σιταρήθρες ἐγύρισαν στὴ φωλιά των, δὲν ἐκατάλαβαν πὼς ἐκεῖ μέσα τώρα ἦσαν τέσσερα αὐγὰ καὶ ὄχι τρία. Εἶναι φαίνεται στὴν ἀριθμητικὴ πολὺ πίσω. Ἐτσι, ἡ σιταρήθρα ἢ μάνα, ἐκάθησε ἀπάνω στ' αὐγὰ καὶ ὁ ἄντρας της κοντά της καὶ τῆς ἐκελαηδοῦσε πολὺ γλυκά, καὶ ὅλο τὸ δάσος ἀντηχοῦσε.

Δυὸ βδομάδες ἢ κορυδαλίνα ἐκλωσσοῦσε ἀδιάκοπα, ἐνῶ τὸ ἀρσενικὸ πουλὶ ἐπετοῦσε ἀκούραστο ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καὶ τῆς ἔπιανε πεταλοῦδες, κάμπιες καὶ μύγες.

Μόλις ἐπέρασαν οἱ δυὸ βδομάδες, ἔσκασαν τ' αὐγὰ καὶ στὴ φωλιά ἐβρέθησαν τώρα τέσσερα μικρὰ πουλάκια, ποὺ ἄνοιγαν τὰ πλατιά κίτρινα στόματά των, ὅσο ἠμποροῦσαν πιὸ πολὺ.

— Ἀκόμη δὲν ἔχουν μάτια, ἔλεγαν οἱ σιταρήθρες, οὔτε ράμφος ὅπως πρέπει. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ὅλα θὰ διορθωθοῦν.

Ὁ πατέρας ἄπλωσε τότε τὶς φτεροῦγες τοῦ κ' ἐπέταξε νὰ βρῆ τροφή. Ὅταν ἐγύρισε, τὰ πουλάκια ἄνοιξαν τὰ στοματάκια κ' ἐκατάπιαν ἐκεῖνο πού τοὺς ἔβαλε μέσα. Κάθε φορὰ ἐκατάπιναν ὅ, τι τοὺς ἔφερναν χωρὶς ποτὲ νὰ εἰποῦν πὼς ἐχόρτασαν.

Τὸ ἓνα ὁμως ἀπὸ τὰ τέσσερα, τὸ μεγαλύτερο, ἦτο καὶ τὸ πιὸ λαίμαργο.

— Αὐτὸς θὰ γίνῃ κορυδαλὸς μιὰ φορὰ! ἔλεγε ὁ πατέρας κ' ἐχάϊδευε μὲ περηφάνεια τὸ λαίμαργο πουλάκι.

* * *

Ἐνα βράδυ ἡ σιταρήθρα ἡ μάνα, ἐξέσταινε στὴ φωλιά της τὰ μικρά της. Ὁ ἄντρας της εἶχε καθήσει στὰ χεῖλια τῆς φωλιάς κουρασμένος ἀπὸ τὴν πολλὴ ἐργασία τῆς ἡμέρας.

— Δύσκολο νὰ ἔχῃ κανεὶς μεγάλη οἰκογένεια, εἶπε.

Πρέπει νὰ κοιτάζω καὶ τὸν ἑαυτό μου, καὶ νὰ τὸν φροντίσω. Μοῦ φαίνεται πὼς ἔχω ἓνα χρόνο νὰ κελαηδήσω. Ἐπειτα ὄλο καὶ πιὸ δύσκολα βρίσκει κανεὶς τὴν τροφή του. Πεταλοῦδες δὲν ὑπάρχουν, καὶ σήμερα ἓνα σπινούρι μοῦ ἄρπαξε ἀπὸ τὸ στόμα μου μιὰ παχειὰ κάμπια. Πρέπει νὰ ἔρχεσαι καὶ σὺ νὰ μὲ βοηθᾷς. Ἡ γυναῖκα ἐνὸς πουλιοῦ

δὲν πρέπει νὰ κάθεται πάντα στὴ φωλιά.

Ἀπὸ τότε ἐπήγαιναν καὶ οἱ δυὸ κορυδαλοὶ μαζὶ

στο δάσος κ' ἐζητοῦσαν τροφή γιὰ τὴν οἰκογένειά των. Ὅσα ὅμως ἔντομα καὶ ἄν ἔφεραν, τὰ μικρὰ πάντοτε ἄνοιγαν τὸ στόμα καὶ ἐμάλωναν ποῖδ' νὰ πάρῃ τὸ μεγαλύτερο κομμάτι.

Μιὰ φορὰ πὺ ἐγύριζαν οἱ κορυδαλοὶ φορτωμένοι τροφή, ἐβρῆκαν τὴ φωλιά των ἄνω κάτω. Τὰ πουλάκια ἐτέντωναν τὸ λαιμὸ καὶ ἐφώναζαν δυνατὰ ὅλα μαζί.

— Ἦσυχα! τὸ καθένα μὲ τὴ σειρά του! εἶπε αὐστηρὰ ὁ πατέρας.

— Ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ, εἶπε τότε ἓνα κορυδαλάκι, κ' ἔδειξε τὸ μεγαλύτερο πουλάκι, ἐπέταξε κάτω ἓνα ἀδελφάκι μας καὶ ἤλθε τὸ γεράκι καὶ τὸ ἔφαγε!

— Τί νὰ τοῦ κάμω ἐγώ, ἄν ἔπεσε κάτω! ἐδικαιολογήθηκε τὸ μεγάλο πουλί.

— Στάσου καὶ θὰ σοῦ δείξω ἐγώ, εἶπε ὁ πατέρας κ' ἐχύμηξε νὰ τὸ τσιμπήσῃ.

Ἡ γυναῖκα του ὅμως τὸν ἐσταμάτησε:

— Ντροπὴ σου νὰ θυμώνης ἔτσι! τοῦ εἶπε. Θέλεις νὰ κτυπήσῃς τὸ ἄθῶο παιδί σου; Μὴ μοῦ τὸ πειράξῃς! Δὲν καταλαβαίνει πὼς αὐτὸ δὲν τὸ ἠθέλε.

Ἔχυσαν ἀρκετὰ δάκρυα γιὰ τὸ ἄμοιρο νεκρὸ, κ' ἔφυγαν γιὰ νὰ βροῦν τροφή.

* * *

Τὸ μεγαλύτερο πουλάκι σὲ λίγον καιρὸ ἔγινε διπλάσιο ἀπὸ τ' ἄλλα κ' ἔτρωγε ὅλη τὴν τροφή.

— Ὁμόνοια, παιδιά μου, ὁμόνοια! ἔλεγεν ἡ μητέρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἄκουε κ' ἔτσιποῦσε τ' ἀδέλφια του.

Ἐπέρασε μιὰ βδομάδα καὶ τότε ἔγινε μεγάλο κακό.

Μιὰ μέρα γυρίζοντας οἱ κορυδαλοὶ, ἐβρῆκαν στὴ φωλιά μόνον τὸ μεγαλύτερο πουλί.

— Ποῦ εἶναι τ' ἀδελφία σου; ἐφώνηξε ἡ μητέρα κ' ἔτρωμε.

— Δὲν τὸ ἠθελα! ἀπάντησε ἐκεῖνο. Ἔπесαν μόνα κάτω. Ἔκαμα νὰ στρίψω λίγο κ' ἔπесε τὸ ἕνα, τότε ἐτρόμαξα τόσο, πὺ ἔσπρωξα καὶ τὸ ἄλλο καὶ ἔπесε κ' ἐκεῖνο κάτω. Ἐπέραςε τὸ γεράκι καὶ τὰ ἔφαγε καὶ τὰ δυό.

Οἱ κορυδαλοὶ ἔκλαιαν ἀπαρηγόρητα.

— Ἐκτίσαμε τὴ φωλιά μας πολὺ μικρὴ! εἶπε ὁ πατέρας. Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅμως πὺς θὰ ἐμεγάλωνε αὐτὸ τόσο πολὺ! Ἀπίστευτο πόσο μεγαλώνει αὐτὸ τὸ παιδί!

— Ἐπρεπε νὰ τὸ περιορίσουμε, ὅταν ἦτο ἀκόμα καιρός! εἶπε ἡ κορυδαλίνα. Ἄχ! ἄμοιρα, ἀγαπημένα μου παιδάκια!

— Ἄς μᾶς ζήση τουλάχιστο τὸ τελευταῖο, εἶπε ὁ πατέρας. Τώρα ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι καλὸ παιδί καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶς πὺς ἐσένα μονάχα ἔχουμε.

Τὸ παιδί τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ εἶναι φρόνιμο, ἔτρωγε ὅλα ὅσα τοῦ ἔφερναν καὶ πάντα ἐζητοῦσε:

— Θέλω καὶ ἄλλο. Πεινῶ πολὺ! πεινῶ! πεινῶ!

Οἱ καημένοι οἱ κορυδαλοί, ποῦ νὰ τὸ προφθάσουν. Τέλος τὸ τρομερὸ αὐτὸ παιδί ἐμεγάλωσε τόσο, πὺ δὲν τὸ ἔχωροῦσε πιά ἡ φωλιά. Ἐπέταξε λοιπὸν ἔξω, κ' ἐκάθησε ἐπάνω σ' ἕνα δένδρο.

* * *

Ὁ πατέρας του τὸ ἐκοίταξε μὲ ἀνησυχία καὶ εἶπε:

— Δὲν μοιάζει καθόλου μὲ κορυδαλό· εἶναι μαῦρο μὲ ἀνοιχτόχρωμες βουῖλες στὸ στήθος καὶ δυὸ φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ μᾶς.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἔσκυψε τὸ μικρὸ κ' ἔφαγε μιὰ μεγάλη μαλλιαρὴ κάμπια.

— Φτύσε την! Φτύσε την! ἐφώναξε ἡ μητέρα του, εἶναι φαρμακερὴ καὶ θὰ πεθάνῃς.

— Οὐ! ἔχω φάγει ὡς τὰ τώρα ἓνα σωρό. Δὲν μὲ πειράζουν καὶ δὲν μπορῶ νὰ χορτάσω μὲ ὅ,τι μοῦ φέρνετε σεῖς, ἀποκρίθηκε τὸ παιδί.

— Παράξενος κορδαλός, εἶπε πάλιν ὁ παιέρας του.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορδαλός, τοῦ εἶπε τότε μιὰ φωνὴ ἐκεῖ κοντά.

Ἐγύρισε καὶ εἶδε μιὰ φλύαρη σουσουράδα.

— Τί εἶπες; τὴν ἐρώτησε.

— Αὐτὸς δὲν εἶναι κορδαλός, ξαναεἶπε αὐτή.

— Τί; δὲν εἶναι κορδαλός; Ἡ γυναῖκα μου ἡ ἴδια ἐγέννησε τὸ αὐγὸ μέσα στὴ φωλιά μας καὶ τὸ ἀναθρέψαμε μαζί μὲ τ' ἄλλα τ' ἀδελφάκια του.

— Ἐπέθαναν τ' ἄλλα; ἐρώτησε ἡ σουσουράδα. Βέβαια, ἔτσι εἶναι! Αὐτὴ εἶναι ἡ συνηθισμένη θλιβερὴ ἱστορία!

— Ποιὰ ἱστορία; ἐρώτησαν ἀνήσυχοι οἱ δυὸ κορδαλοὶ μαζί κ' ἐπλησίασαν.

Τότε ἄρχισε ἡ σουσουράδα νὰ λέγῃ τὴ θλιβερὴ ἱστορία, καὶ ἀπὸ παντοῦ ἐπλησίασαν τρυποφράκτες, σπουργῖτες, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, χελιδόνια, καρδερίνες κ' ἐκάθησαν γύρω-τριγύρω καὶ τὴν ἄκουαν.

— Ξέρετε κάποιο μαῦρο πουλί, πού τριγουρίζει ἐπάνω ἀπὸ τὶς φωλιές σας;

— Τὸ ξέρω πολὺ καλά, εἶναι τὸ γεράκι! λέγει μιὰ μικρὴ καρδερίνα.

— Ὁχι, ἀνόητη! δὲν λέγω αὐτό! Μακάρι νὰ ἦτο τὸ γεράκι! Θὰ μᾶς ἔτρωγε καὶ θὰ ἐγλυτώναμε ἀπὸ τὰ βάσανα. Τὸ πουλί πού σᾶς λέγω εἶναι ὁ κοῦκος. Αὐτὸς δὲν κτίζει φωλιά, ὅπως κάθε ἄλλο φιλότιμο πουλί. Ποτὲ δὲν κλωσσάει τ' αὐγὰ του καὶ ποτὲ δὲν βάζει στὸ στόμα τῶν παιδιῶν του οὔτε μιὰ κάμπια!

— Συφορὰ μου! ἐφώναξε ἡ κορυδαλίνα.

— Τὸ ξέρεις ἐσύ, δυστυχισμένη μου. Ὁ κοῦκος μόλις γεννήσῃ ἓνα αὐγό, τὸ παίρνει καὶ τὸ ἀφήνει κρυφὰ στὴ φωλιά ἐνὸς ἄλλου πουλιοῦ. Καὶ αὐτό, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, τὸ κλωσσάει καὶ τὸ ἀνατρέφει μαζί μὲ τὰ δικά του. Τὸ φροντίζουν, τὸ τρέφουν ὅλη τὴν ἡμέρα, γιατί εἶναι λαίμαργο καὶ ἀχόρταγο. Καὶ αὐτὸ ξέρετε πῶς τοὺς πληρώνει ὅλη αὐτὴ τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀγάπη; Πετᾶ ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά τὰ παιδιά τῶν εὐεργετῶν του! Αὐτὴ εἶναι ἡ θλιβερὴ ἱστορία.

Τότε ὅλα τὰ πουλιά, τρυποφράκτες, φλῶροι, μελισσοφάγοι, τσαλαπετεινοί, μαυροπούλια, χελιδόνια, καρδερίνες, ὄρμησαν νὰ κατασπαράξουν τὸ καημένο τὸ κουκόπουλο.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸ δένδρο ἄκουσαν μιὰ φωνή: κούκου! κούκου! κ' ἓνας γέρος κοῦκος ἐπέταξε.

— Σταθῆτε, εἶπε, μὴν καταδικάζετε πρὶν ἀκούσετε κ' ἐμᾶς. Αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ἀνάγκη. Κάθε ὀκτὼ μέρες γεννᾶμε ἓνα αὐγό. Καταλαβαίνετε λοιπὸν πῶς τὸ πρῶτο αὐγό θὰ ἐχαλοῦσε, ὥσπου νὰ γεννηθῇ τὸ δεύτερο, καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ τὸ κλωσσή-

σωμε μόνοι μας. Είμαστε γονεῖς καὶ πονοῦμε τὰ παιδιά μας. Δὲν θέλουμε νὰ τ' ἀφήσωμε σὲ ξένα χέρια, μὰ τί νὰ κάμωμε ;

Ὁ κοῦκος ἀναστέναξε καὶ ἄρχισε πάλι νὰ φωνάζη θλιβερά :

— Κούκου! κούκου!

Τ' ἄλλα πουλιὰ ἐσώπασαν καὶ μόνον οἱ δυὸ κορυδαλοὶ ἐπέταξαν κοντὰ στὸ κουκόπουλο καὶ τοῦ εἶπαν :

— Δὲν τὸ ἤθελες, καημένο καὶ σύ !..

"Εβαλτ (δισσκευή)

*Τὸ σκουήκι τῆς γῆς
καὶ ὁ αεγαργός.*

A NAMEΣΑ στὰ δένδρα ἐνὸς κήπου
εἶναι ἓνα παλιὸ σπίτι καὶ γύρω
καὶ μακριὰ μεγάλο λιβάδι.

Τὸ σπίτι εἶναι σκελασμένον μὲ καλάμιες καὶ ἀγκα-
λιασμένον ἀπὸ ἓναν κισσό, ποὺ φθάνει ὡς ἐπάνω στὸν
καπνοδόχο. Ὁ κισσὸς ἔχει κλείσει τὰ παράθυρα μὲ τὸ
πυκνὸ φύλλωμά του καὶ δὲν μπαίνει καθόλου φῶς μέσα.
Τὸ σπίτι εἶναι ἀκατοίκητο.

Στὸ λιβάδι τὸ καλοκαίρι βόσκουν κοπάδια. Τὰ
μουγκανητὰ τῶν βοδιῶν ἀκούονται ἀπὸ μακριὰ καὶ μαζι-
μ' αὐτὰ ἐνώνονται τὰ χαρούμενα κοῦσματα τῶν βατρά-
χων, ποὺ ζοῦν μέσα στὰ ὑγρὰ χαντάκια. Στὸν κήπο τὰ
δένδρα εἶναι γέρικα, καὶ οἱ λιγστοὶ καρποὶ τῶν πέ-

φτουν τὸ φθινόπωρο. Μαζὶ μ' αὐτοὺς πέφτουν καὶ τὰ φύλλα. Ἐπειτα ἔρχεται ὁ χειμώνας καὶ τὰ σκεπάζει ὄλα, σπίτι, κῆπο καὶ λιβάδι, μὲ χιόνι.

Ὅταν τὸ χιόνι λιώνη καὶ ὁ τόπος ξαναπρασινίξη, ἔρχεται ὁ πελαργός.

Ὁ πελαργὸς αὐτὸς κτίζει τὴ φωλιά του στὴ στέγη καὶ εἶναι ὁ μόνος νοικοκύρης στὸ παλιόσπιτο.

Ἡ δουλειά του εἶναι νὰ βροῖσκη βατράχους στὸν κῆπο καὶ στὸ γύρω λιβάδι. Βιάζεται κάθε ἀνοιξη νὰ ἔλθῃ πρῶτος μὲ τὴ συντροφισσά του, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ ἄλλο ζευγάρι νὰ τοῦ πάρῃ τὸ σπίτι.

* * *

Μιὰ ὥραία καλοκαιρινὴ μέρα ἐγύρισε ὁ πελαργὸς ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ κυνήγι του. Ἐφερε στὴ φωλιά του γιὰ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του πέντε βατράχους. Ὁ ἴδιος εἶχε φάγει ἄλλους δυὸ καὶ μισὸ φίδι, κ' ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τὸ ἄλλο μισὸ φίδι τὸ ἐκρατοῦσε μὲ τὸ μεγάλο ράμφος του.

Ἀφοῦ ἔδωσε τὴν τροφή αὐτὴ στοὺς δικούς του, ἔκαμε τὸν περίπατό του στὸν κῆπο, ἀργοπατώντας σὰ χορτάτος ἄρχοντας.

Εαφνικὰ ἐσταμάτησε, γιὰτὶ εἶδε νὰ σέρνεται στὸ χῶμα ἓνα πολὺ μεγάλο σκουλήκι τῆς γῆς.

— Δὲν πιστεύω νὰ φοβᾶσαι; τὸ ἐρώτησε.

— Ἐλεος ἄρχοντά μου, εἶπε τὸ σκουλήκι κ' ἔβαλε τὰ δυνατά του νὰ συρθῆ γρηγορώτερα. Ἐλεος σοῦ ζητῶ, ὅποιος καὶ ἂν εἶσαι.

— Πιστεύω πὼς μὲ βλέπεις πολὺ καλὰ ποιὸς εἶμαι, ἀπάντησε ὁ πελαργός.

— Ἄχ, ὄχι, ἄρχοντά μου. Δὲν σὲ βλέπω, γιὰτὶ εἶμαι

τυφλό, μὰ σὲ ἀκούω, καὶ ἀπὸ τὸ φόβο μου τὰ ἔχασα καὶ δὲν βρῖσκω τὴν τρύπα μου, εἶπε τὸ σκουλήκι.

Ὁ πελαργὸς τὸ ἐπῆρε ἐπάνω του ποῦ τοῦ εἶπε τὸ σκουλήκι πὼς τὸν ἐφοβήθηκε. Ἐσήκωσε λοιπὸν τὸ ἕνα του πόδι, ἔπαιξε μιὰ-δυσὸ φορὲς τὰ σαγόνια του κραπ-κραπ! κ' ἐστάθηκε ὅπως στέκονται οἱ ἄρχόντοι, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στῆθος.

— Εἶμαι πελαργός, εἶπε, κ' ἔρριξε τὸ κεφάλι πίσω περὶφανα.

— ὦ! ἔκαμε τὸ σκουλήκι.

— Μὲ γνωρίζεις λοιπόν; ἐρώτησε ὁ πελαργός.

— Νὰ μὴ γνωρίζω τὸν ἄρχοντα τῶν πουλιῶν; ἐφώνησε τὸ σκουλήκι. Οἱ βάτραχοι σὲ τρέμουν καὶ τὰ φίδια δὲν ξέρουν ποῦ νὰ χωθοῦν, ὅταν σὲ βλέπουν ἀπὸ μακριά. Κ' ἔχεις φαγωμένα πλῆθος ἀπὸ τ' ἀδέλφια μου.

— Ναί, αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Καὶ ὅταν μοῦ ἔλθῃ ὄρεξη, δὲν θὰ σ' ἀφήσω καὶ σένα. Ἐχεις τύχη τώρα, γιὰτὶ εἶμαι χορτάτος.

— Ἡ καλοσύνη σου μεγάλη, ἄρχοντά μου, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι κ' ἔκαμε νὰ φύγῃ.

— Ἐ, ποῦ πᾶς; ἐρώτησε ὁ πελαργὸς καὶ τὸ ἐκτύπησε στὴ ράχη ἐλαφρά.

— ὦχ! ὦχ! ἐφώνησε ἀπὸ τὸν πόνο τὸ σκουλήκι. Θέλω νὰ μπῶ σὲ μιὰ τρύπα. Δὲν ἔχω καιρὸ νὰ γυρίσω, κ' ἔπειτα δὲν μ' ἀρέσει νὰ χαλῶ τὸ κέφι τοῦ ἄρχοντα μὲ τὴν παρουσία μου.

Καὶ ὁ πελαργὸς τοῦ εἶπε:

— Ὅσο ἔχω ἐγὼ καιρὸ, πρέπει καὶ σὺ νὰ ἔχῃς. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴ σὲ φάγω, καὶ ξέρεις, ἕνας ἄρχοντας σὰν κ' ἐμένα φυλάει τὸ λόγο του. Φυσικὰ σοῦ ὑπόσχομαι μόνο γιὰ σήμερα, καὶ ὅσο δὲν θὰ πεινῶ.

— Ἡ καλοσύνη σου! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι.

Ὁ πελαργὸς ἐπερπάτησε ἀπάνω - κάτω μὲ μεγάλα καὶ ἀργὰ βήματα. Τὸ κεφάλι του τὸ εἶχε πρὸς τὰ πίσω γεμμένο, τὸ στήθος πολὺ ἐμπρὸς καὶ τὰ πόδια του τὰ ἐσήκωνε πολὺ ψηλά.

Ἐθυμήθηκε ὅμως πὼς τὸ σκουλήκι εἶναι τυφλὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὸ ἀρχοντικό του βάδισμα κ' ἐστάθηκε.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἐφώνησε ἡ γυναῖκα του ἀπάνω ἀπὸ τὴ φωλιά καὶ αὐτὸς ἀποκρίθηκε χροταλίζοντας κάμποσες φορὲς τὸ ράμφος του : κρᾶπ-κρᾶπ.

— Εἶπε τίποτε ἢ ἀφεντιά σου; ἐρώτησε τὸ σκουλήκι.

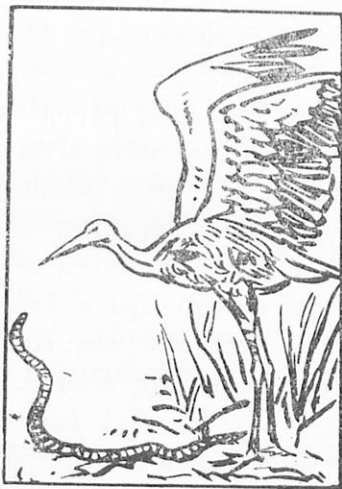
— Ἐμίλησα αἰγυπτιακὰ μὲ τὴ γυναῖκα μου! εἶπε ὁ πελαργός. Ἔχουμε ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀφρική ἓνα κτῆμα. Μεταξὺ μας μιλάμε πάντα αἰγυπτιακὰ. Ἐκεῖ κάτω εἶναι πολὺ ὠραιότερα ἀπ' ἐδῶ. Καὶ σὲ βεβαιώνω πὼς δὲν θὰ ἐρχόμουν ἐδῶ, ἂν δὲν ἦτο γιὰ τὰ παιδιά μου, πὺ μόνον ἐδῶ μποροῦν νὰ μεγαλώσουν. Μὰ τί κάθομαι καὶ σοῦ λέγω! Καταλαβαίνεις ἐσὺ ἀπ' αὐτά; Γιὰ πές μου, ἔχεις ταξιδεύσει;

— Ἄ, ὄχι, εἶπε τὸ σκουλήκι.

— Καὶ ποῦ λοιπὸν μένεις τὸ χειμῶνα;

— Ἐδῶ!

— Στὰ χιόνια καὶ στοὺς πάγους; ἔκαμε ὁ πελαργός. Καὶ δὲν παγώνουν τὰ πόδια σου;

— Δὲν ἔχω πόδια, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι χαρούμενο. Καὶ ὅσο τὸ κρῦο δυναμώνει, τόσο καὶ ἐγὼ χάνομαι βαθύτερα στὴ γῆ.

Αὐτὰ εἶπαν καὶ ὁ πελαργὸς ἐπέταξε στὴ φωλιά του, καὶ τὸ σκουλήκι ἐχώθηκε στὴν τρύπα του.

* * *

Λίγες ἡμέρες ὑστερότερα ὁ πελαργὸς ξαναπῆγε πάλι περίπατο στὸ ἴδιο μέρος, ἐκεῖ πού εἶχε μιλήσει μὲ τὸ σκουλήκι.

— Σκουλήκι, ἔλα ἔξω, θέλω νὰ μιλήσωμε.

— Δὲν εὐκαιρῶ! ἀπάντησε τὸ σκουλήκι μέσα ἀπὸ τὴν τρύπα του.

— Τί, μήπως σκάβεις κανένα αὐλάκι σὰν αὐτὰ πού μαζεύονται τὰ βατράχια; Γι' αὐτὸ δὲν εὐκαιρεῖς;

— Ἄ! ὄχι τόσο μεγάλο, ἄρχοντά μου. Οἱ στοῦς οἱ δικές μου εἶναι μικρούτσικες, σκάβω βαθιὰ καὶ σταυρωτὰ σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις.

— Καὶ τί ὠφέλεια μπορεῖ νὰ δώσῃ αὐτὴ ἡ δουλειὰ στὸν κῆπο μου! Ξέρεις πὼς ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ ὁ νοικοκύρης.

— Δουλεύω τὴ γῆ, ἀπάντησε τὸ σκουλήκι, ὅσο μπορῶ καλύτερα, γιὰ νὰ μεγαλώνουν πιὸ πολὺ ἢ χλόη, τὰ λουλούδια καὶ τὰ δένδρα. Ἐγὼ εἶμαι πού ἐτοιμάζω τὴ γόνιμη γῆ, τὸ μαυρόχωμα.

— Δηλαδή τὴ λάσπη πού τσαλαβουτῶ; ἐρώτησε ὁ πελαργός.

— Συμπάθησέ με, ἄρχοντά μου, ἂν τολμῶ νὰ σοῦ ἀντιμιλήσω, ἀπάντησε ταπεινὰ τὸ σκουλήκι. Ἐγὼ θέλω νὰ εἰπῶ τὴν εὐφορη γῆ, ὅπου φυτρώνουν καὶ μεγαλώνουν τὰ φυτὰ. Ἀπὸ τὰ φυτὰ τρέφονται τὰ ἔντομα καὶ

ἀπὸ τὰ ἔντομα τὰ βατράχια, πὸν τόσο τὰ νοστιμεύεται ἢ ἀφεντιά σου.

— Καὶ νομίζεις πὸς ἐγὼ δὲν τὰ γνωρίζω αὐτά; ἐρώτησε ὁ πελαργὸς μὲ τὸ ἓνα πόδι ψηλά. "Ἦθελα μόνο νὰ σὲ δοκιμάσω τί ξέρεις. Καί... πὸς τὸ ἐτοιμάζεις αὐτό... πὸς τὸ εἶπες... τό...

— Μαυρόχωμα, εἶπε τὸ σκουλήκι. Φέρνω τὸ χῶμα, πὸν εἶναι βαθιά, ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια, στὸν ἀέρα, στὸν ἥλιο καὶ στὴ βροχή, καὶ τὸ χῶμα πὸν εἶναι ἐπάνω τὸ κουβαλῶ κάτω. "Ἐτσι ἀνακατώνω τὸ χῶμα καὶ τὸ ἐτοιμάζω γιὰ τὰ φυτά.

— Πολὺ ὠραία τὰ καταφέρνεις. Καὶ ἔπειτα; ἐρώτησε ὁ πελαργός.

Τὸ σκουλήκι ἐπῆρε θάρρος, ἐπλησίασε καὶ ἐδιηγήθηκε:

— "Ἐχεις παρατηρήσει, ἄρχοντά μου, καμιά φορὰ τὰ κίτρινα φύλλα, πὸν εἶναι διπλωμένα σὰ χωνὶ μὲ τὴ μύτη μέσα στὴ γῆ; Αὐτὸ εἶναι ἔργο δικό μου. Διπλώνω τὰ φύλλα τὴ νύκτα μὲ τὴν ἡσυχία μου. Τὴν ἄλλη νύκτα τὰ τραβῶ μέσα καὶ τὰ τρώγω. "Ἐπειτα τὰ δουλεύω μέσα μου, καὶ ἔτσι γίνεται τὸ γόνιμο χῶμα.

— 'Αρχίζω νὰ ἐνδιαφέρωμαι γιὰ σένα, εἶπεν ὁ πελαργός.

— "Ἀχ! νὰ εἶχαν ὅλοι τόση καλοσύνη, ὅση ἔχει ἢ ἀφεντιά σου! "Ὅλοι μᾶς σιχαίνονται ἐμᾶς τὰ σκουλήκια. Μᾶς θεωροῦν ἄσχημα, κακοντυμένα. Μὰ πὸς λοιπὸν θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμαστε ντυμένα; "Ἐμεῖς, μικροὶ ἐργάτες στὰ βάθη τῆς γῆς, ἂν εἴμαστε πλούσια ντυμένα, τί δουλειὰ θὰ ἠμπορούσαμε νὰ κάμωμε; Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν οἱ τόσες κατηγορίες, μᾶς πιάνουν γιὰ δολώματα γιὰ τ' ἀγκίστρια. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀδικία γιὰ μᾶς, πὸν προσφέρουμε τόσο πιστὰ τὴ δουλειά μας;

— Χμ! Χμ! τί νὰ σοῦ εἰπῶ, στ' ἀλήθεια σὲ συμπαθῶ, εἶπε ὁ πελαργός.

— Σ' εὐχαριστῶ πολύ, ἄρχοντά μου. Καθὼς βλέπεις, γιὰ μᾶς τὰ ταπεινὰ σκουλήγια, δὲν ὑπάρχει ἄλλη εὐχαρίστηση, παρὰ νὰ σερνώμαστε καμιὰ βραδιὰ ἔξω, ὅταν ἔχει ἀρκετὴ ὑγρασία.

"Εβαλι (διασκευή)

Ἐξ μίαν ἄκρη τοῦ δάσους.

ΤΟ ΧΛΟΜΟ μισοφέγγαρο ἐβγήκε πίσω ἀπὸ τὰ ἔλατα καὶ οἱ ἀκτῖνες του ἔπесαν σὲ μιὰ βελανιδιά, πού ἦτο στὴν ἄκρη τοῦ δάσους.

Στὸν κορμό της εἶχαν χαράξει πολλοὶ διαβάτες τὰ ὀνόματά των μὲ γράμματα, πού φαίνονται σὰ μεγάλες ἢ μικρὲς κάμπιες.

Κοντὰ στὶς χονδρὲς ρίζες τῆς βελανιδιάς ἦτο ἡ τρύπα ἐνὸς ποντικοῦ.

Τὸ βραδινὸ ἀεράκι ἐφυσοῦσε ἀνάμεσα στὰ κλαδιά, στὴν κορφή τῆς βελανιδιάς. "Ἄλλο τίποτα δὲν ἄκουε κανεὶς ἓνα γύρω σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση.

"Ἐξαφνα στὴν ποντικίτρυπα ἔλαμψαν δυὸ ματάκια ἔξυπνα καὶ μαῦρα κ' ἓνα κεφαλάκι ἐπρόβαλε τὴ

μουσουδίτσα του. Δυὸ αὐτιάκια ἐστράφηκαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐνῶ τὸ κεφαλάκι ἔμενε ἀκίνητο.

Τὸ ποντίκι ἐπήδησε ἀπὸ τὴν τρύπα του, ἐσκαρφάλωσε σὲ μιὰ ρίζα, κατέβηκε ἔπειτα στὸ δρόμο, πού ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ, κ' ἐπήδησε μέσα στὴν αὐλακιά, πού εἶχαν χαράξει οἱ ρόδες τῶν ἀμαξιῶν. Ἐγλίστρησε κατόπιν ἀθόρυβα κ' ἐπροχώρησε ἀρκετά.

Παραπέρα, μιὰ ἑκατοστὴ μέτρα, ἐβρόηκε ἓνα βελανίδι κ' ἐρροκάνισε ἀρκετὸ ἀπ' αὐτό. Ἐπειτα μ' ἓνα πήδημα ἐβρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ἐχώθηκε μέσα σ' ἓνα σωρὸ ξερὰ φύλλα βελανιδιάς. Ἐμεινε ἐκεῖ μέσα πολλὴν ὥρα κρυμμένος καὶ μονάχα, ἂν ἐπρόσεχε κανεὶς, θὰ ἐκαταλάβαινε ἀπὸ τὶς σιγανὲς κινήσεις, πὼς κάτω ἀπὸ τὰ φύλλα ὑπῆρχε κάποιον ζῶο.

Τέλος ἔξαναβγήκε τὸ ποντίκι. Ἐκαθύρισε τὴ γούνα του, ἔτριψε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ μπροστινά του πόδια, κ' ἐπῆρε τὸ δρόμο νὰ γυρίσῃ στὴ φωλιά του.

Ὁ δρόμος ὅμως εἶχε κλεισθῆ ἀπὸ ἓνα ξερὸ κλαδί, πού εἶχε πέσει ἀπὸ τὰ δένδρα. Ἐσκαρφάλωσε τότε μὲ μεγάλη εὐκίνησιάν αὐτὸ κλαδί γιὰ νὰ περάσῃ.

Τὴν ὥρα ὅμως αὐτὴ ἔνιωσε ὁ ποντικὸς στὴ ράχη του δυνατὸ πόνο. Μὲ τὰ δυὸ του μπροστινὰ πόδια ἀγκάλιασε τὸ κλαδί, κ' ἔπειτα ποντικὸς καὶ κλαδί ἐσηκώθηκαν στὸν ἀέρα. Μιὰ κουκουβάγια ἔτυχε νὰ πετᾷ ἀπ' ἐπάνω ἀθόρυβα, εἶχε ἰδεῖ τὸν ποντικὸ κάτω στὴ γῆ καὶ μὲ τὸ δυνατὸ ράμφος της τὸν ἄρπαξε. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποντικὸς εἶχε πιαστῆ δυνατὰ ἀπὸ τὸ κλαδί, τὸ ἐσήκωσε καὶ αὐτὸ μαζί στὸν ἀέρα. Ὅμως ἓνα τέτοιο βάρος ἦτο ἀσυνήθιστο γιὰ τὴν κουκουβάγια καὶ τὰ ἐπαράτησε ὅλα, ποντικὸ καὶ κλαδί.

Τί ἔγινε ὅμως τότε ; Τὸ κλαδί ἔσπασε, ἢ κουκουβάγια ἐπέταξε μὲ κραυγές, κουκουβάου, κουκουβάου,

καὶ ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη ἔπεσε μέσα σ' ἓνα βρατιῶνα.

“Ὅλα αὐτὰ ἔγιναν γρηγορώτερα ἀπ' ὅ,τι ἐγὼ σᾶς τὰ διηγήθηκα.

Ὁ ποντικὸς ἐσύρθηκε ἀνάμεσα στ' ἀγκαθερὰ κλαδιά ὡς κάτω στὴ γῆ, ἐπροχώρησε στὸν ἀνώμαλο δρόμο καὶ ἐπροσπάθησε νὰ φθάσῃ στὴ φωλιά του. Ὅμως δὲν εἶχε τὴ δύναμη, καὶ σὲ λίγο ἔπεσε νεκρός...

* * *

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ὁ ἥλιος ἐφώτισε τὸν ἐρημικὸ δρόμο, ἐφάνηκε ὁ ποντικὸς μὲ ματωμένη ράχη μέσα σὲ μιὰ λακκούβα. Οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἠμπούρεσαν νὰ τοῦ δώσουν ζωὴ. Ἦτο κρύος καὶ κοκκαλιασμένος. Τὰ δένδρα ἐβούιζαν, τὰ πουλιὰ ἐκελαηδοῦσαν, ἓνας χωρικός μὲ τὴν πίπα στὸ στόμα καὶ μ' ἓνα δρεπάνι στὸν ὄμο ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐπρόσεξε τὸν ποντικό.

Τὸ πτώμα ἔμενε ξαπλωμένο καταγῆς καὶ ἄρχισε νὰ μυρίζῃ. Ἔτσι ἔμεινε ἐκεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ἀκόλουθη νύκτα.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν πιά ὁ ἥλιος ἐμεσουρανοῦσε καὶ ἡ ζέστη ὅλο κ' ἐδυνάμωνε, ἦλθαν οἱ μύγες κ' ἐκάθησαν στὴ ματωμένη ράχη τοῦ ποντικοῦ κ' ἐπροσπάθοῦσαν νὰ ρουφήξουν τὸ αἷμα του. Γρήγορα ἐμαζεύθηκαν πολλὲς μύγες, ὥσπου ἐγέμισε ὅλο τὸ πτώμα τοῦ ποντικοῦ.

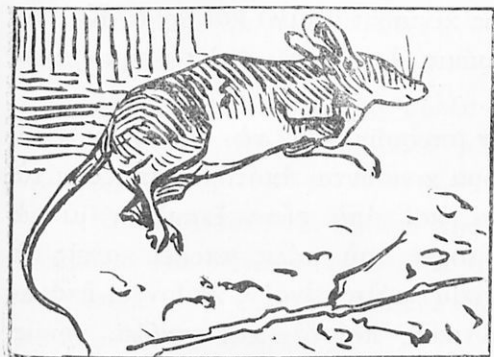
Ἐνας σκάθαρος ἐπέρασε τότε πετώντας ἀπ' ἐκεῖ, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε μεγάλους κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικό, κατέβηκε, ἔδιωξε τὶς μύγες, κ' ἐπερπάτησε γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα, ἐνῶ οἱ κόκκινες ρίγες, ποὺ εἶχαν τὰ κα-

λύματα τῶν πτερῶν του, ἐλαμποκοποῦσαν στὸν ἥλιο.

Ἔπειτα ὁ σκάθαρος ἐσύρθηκε κ' ἐχώθηκε κάτω ἀπὸ τὸ πτώμα.

Δὲν ἐπέρασε μισὴ ὥρα κ' ἔρχεται ἄλλος σκάθαρος,

ὅμοιος μὲ τὸν
πρῶτο, κ' ἔπειτα
ἄλλος καὶ ἄλ-
λος. Ὅλοι αὐ-
τοὶ οἱ σκάθα-
ροι ἐκρύφθη-
καν, ὅπως ὁ
πρῶτος, καὶ ἄρ-
χισαν ν' ἀνα-
σκαλεύουν τὸ
χῶμα.

Γύρω ἀπὸ τὸ πτώμα ἔβγαινε ὄλο καὶ περισσότερο χῶμα, καὶ ὁ νεκρὸς ποντικὸς ὄλο κ' ἐπήγαινε βαθύτερα, ὥσπου στὸ τέλος ἐχώθηκε ὀλότελα μέσα στὸ λάκκο. Οἱ σκάθαροι αὐτοὶ ἔτσι ἔκαμαν χρῆν νεκροθάφτη καὶ σωστά τοὺς ὀνομάζουν μὲ τ' ὄνομα αὐτό.

Ὅταν πιά ἐχάθηκε ἐντελῶς τὸ πτώμα τοῦ ποντικῆ μέσα στὸ χῶμα, οἱ σκάθαροι ἐβγῆκαν ἔξω, ἐτινάχθηκαν κ' ἔφυγαν πετώντας.

Ἔτσι ὁ ἀέρας ἐκαθάρισε, πὺν καὶ ἡ πιδ εὐαίσθητη μύτη δὲν ἔνιωθε τὴν παραμικρὴ μυρουδιά.

Ὁ ποντικὸς ἦτο πιά θαμμένος καὶ ἠμποροῦσε μέσα στὸ χῶμα νὰ σαλίση, ὅπως κ' ἔγινε.

* * *

Μὰ τί εἶναι ὁμως τὰ γυάλινα μαργαριταράκια, πὺν εἶναι κολλημένα στὸ πτώμα τοῦ ποντικῆ; Πάρα πολὺ

λεπτά, λαμπερά, γυάλινα βολαράκια ἐβρέθησαν κολλημένα, μόλις ἔφυγαν οἱ σκάθαροι. Στὸ καθένα μέσα κολυμπᾶ ἓνα λεπτὸ σημαδάκι σὰ μιὰ τελεία.

Καὶ ἡ τελεία αὐτὴ μέσα στὸ γυάλινο βολαράκι ὄλο καὶ μεγαλώνει. Ἄν τὰ κοιτάξει κανεὶς μὲ φακὸ τὰ σημάδια αὐτά, θὰ ἰδῆ πὼς κινιοῦνται σιγὰ καὶ ἀργά. Καὶ τὸ νερὸ μέσα στὰ βολαράκια λιγοστεύει καὶ τὰ σημαδάκια ὄλο καὶ μεγαλώνουν.

Στὸ τέλος δὲν μποροῦν πιά νὰ χωρέσουν ἐκεῖ μέσα. Καὶ καθὼς τώρα κινιοῦνται ἀπότομα, σπάζουν τὰ γυάλινα σφαιριδάκια, καὶ ἀπὸ μέσα ξεπηδοῦν μικρὰ σκουληκάκια, τόσο μικρά, πὺ μόλις μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ ἰδῆ. Τὰ σκουληκάκια μόλις βγοῦν, κάθονται ἐπάνω στὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ, πὺ ὄλο καὶ σαπίζει, χωρὶς καὶ νὰ σκοτίζονται γι' αὐτό.

Δὲν αἰσθάνονται φαίνεται πόσο μυρίζει! Ἀρχίζουν μάλιστα νὰ βυζαίνουν τὸ σάπιο κρέας, καὶ νὰ χώνονται μέσα ἐκεῖ ὄλο καὶ περισσότερο.

Καὶ ὅσο τρώγουν, τόσο γίνονται χονδρότερα καὶ παχύτερα.

Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ λίγες βδομάδες τὰ σκουληκάκια τρώγουν τόσο πολὺ, καὶ μεγαλώνουν τόσο, πὺ δὲν μποροῦν νὰ κινηθοῦν καὶ τὸ κάτασπρο φορεματάκι, πὺ φοροῦν, τὰ στενοχωρεῖ πολὺ.

Ἀφήνουν λοιπὸν τὸ φαγητό, ξεμακραίνουν ἀπὸ τὸ νεκρὸ ποντικό, καὶ χώνονται μέσα στὴ γῆ, τρυπώντας τὸ χῶμα μὲ τὸ κεφαλάκι τους. Ἐκεῖ μέσα, ἀφοῦ ἀνοίξουν μιὰ μικρούτσικη σπηλιὰ, ξαπλώνονται σὰ νὰ θέλουν νὰ πεθάνουν.

Καὶ τὸ φόρεμά των δηλ. τὸ δέρμα των, πὺ τοὺς ἔγινε πολὺ στενόχωρο, καθὼς προσπαθοῦν νὰ ξαπλώσουν πιὸ ἀναπαυτικά, σκάζει ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὴν

οὐρά. Καὶ τότε φανερόνεται μέσα στὴ σπηλιτσα ἓνα σκοῦρο ξανθὸ ζῶο, χωρὶς πόδια, χωρὶς κεφάλι, χωρὶς μάτια καὶ στόμα, σὰν ἓνα μικρὸ βαρελάκι.

* * *

Τὸ μικρὸ βαρελάκι μένει στὴ γῆ μέσα ξαπλωμένο χωρὶς νὰ τὸ νιάζη γιὰ τίποτε.

Δὲν ἐκατάλαβε πὼς τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἐκιτρίνισαν, καὶ πέφτουν κάτω, οὔτε πὼς οἱ νύκτες ἔγιναν πιὸ παγερές.

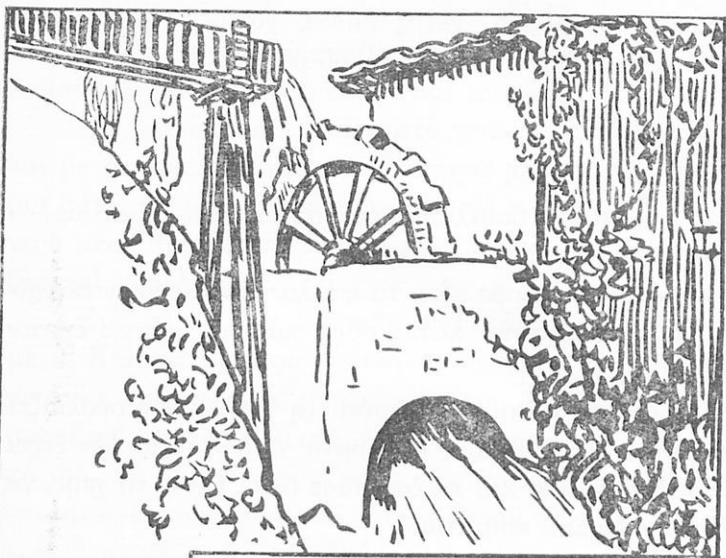
Κοιμᾶται καὶ δὲν ἀκούει τὴ θύελλα, πὺ οὐρλιάζει ἀνάμεσα στὰ δένδρα, τὰ γυμνὰ ἀπὸ φύλλα. Δὲν ξέρει πὼς ἔπεσε χιόνι καὶ τὰ ἐσκέπασε ὅλα. Ὅλον τὸ χειμῶνα τὸ σκουληκάκι κοιμᾶται.

Ὅταν ὁμως ὁ ἀνοιξιᾶτικος ἥλιος τὰ ζεστάνη ὅλα, καὶ ἡ ζεστασιὰ φθάση βαθιὰ ὡς ἐκεῖ πὺ κοιμᾶται τὸ σκουληκάκι, ἀρχίζει τότε καὶ αὐτὸ νὰ κινῆ ἀνυπόμονα τὴ μυτερή του ἄκρη. Καὶ μὲ τὰ κινήματα αὐτὰ τὸ νέο δέριμα του ἀρχίζει νὰ ξανασχίζεται καὶ στὸ τέλος βγαίνει ἀπὸ μέσα τί νομίζετε; Ἕνας «νεκροθάφτης»!

Ναί, ἓνας «νεκροθάφτης» πὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σκοῦρο του κεφάλι ἔχει φτεροῦγες καὶ πόδια. Ἀμέσως ἀρχίζει νὰ σκάβη τὸ χῶμα μὲ τὰ πόδια του γιὰ νὰ βγῆ ἔξω. Καὶ μιὰ ὥραία ἀνοιξιᾶτικη μέρα βγαίνει στὸ φῶς, καθαρίζεται καὶ πετᾶ στὸν ἀέρα.

Καταλαβαίνετε τώρα τί ἦσαν τὰ μαργαριτάρια, πὺ ἐβρέθησαν κολλημένα στὸ πτῶμα τοῦ ποντικοῦ. Ξέρετε ποῖος τὰ εἶχε κολλήσει ἐκεῖ καὶ γιατί οἱ «νεκροθάφτες» τόσο ἐκουράσθηκαν νὰ θάψουν τὸν ποντικό!

N * 2. α. 105

Σ

Ὁ αῤῶτος ἀγγειοπλάστης.

ΤΙΣ διακοπὲς ἔμενα στὴν ἐξοχή, σ' ἓνα χωριό. Πρῶτὶ πρῶτὶ ἐσηκωνόμουν κ' ἐπήγαινα στὸ δάσος, σ' ἓνα δάσος ἀπὸ ἔλατα.

Στὰ χαμηλώματα ἦσαν χωράφια. Ἐκαθόμουν στὶς δροσοπηγὲς κ' ἔτρωγα κ' ἔπινα δροσερὸ κρυσταλλένιο νερό, κ' ἔξαπλωνόμουν κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα. Ὡ, τί τραγούδια ἔλεγε τὸ μυρωμένο ἀεράκι, καθὼς ἐπερνοῦσε ἀπ' τὶς κορφὲς τῶν δένδρων!

Τὶς περισσότερες φορὲς ἐπήγαινα στὸ μύλο. Τὸν εἶχαν ἀγκαλιάσει κισσοί, ἱτιὲς ψηλὲς καὶ λεῦκες ψηλότερες. Στὸ αὐλάκι καὶ γύρω στὴ δεξαμενὴ, ἔχει φυτέψει ὁ μυλωνὰς στὴ σειρὰ λεῦκες, ποὺ φαίνονται τὸ βράδου σὰ λιγνοί, ψηλοὶ στρατιῶτες στὴ γραμμὴ.

Καὶ τὰ ἔλατα, πού ἀρχίζουσι λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μύλο, παίρνουν τὸ βράδου χίλιες δυὸ μορφές. Ἡ κορφὴ ἐνὸς ἔλατου φαίνεται σὰν κεφάλι λιονταριοῦ. Ὅταν φυσᾷ ὁ ἄνεμος, ἀνοιγοκλεῖ τὸ στόμα του, καὶ κάνει πὼς θὰ ὀρμήσῃ ν' ἀρπάξῃ τὶς ἄλλες κορφές. Ἄλλα φαίνονται σὰν κοπέλες τοῦ χωριοῦ, καὶ ἄλλα σὰ γριοῦλες ἀκουμπισμένες στὰ ραβδάκια τους.

Τὸ νερὸ στ' αὐλάκι ἐξεχειλίζε καμιὰ φορὰ καὶ ἐπλημμυροῦσε τὸ κηπαράκι τοῦ μωλωνᾶ καὶ τὸν τόπο γύρω του, πού ἦτο ὄλο κοκκινόχωμα. Τότε ὁ μωλωνᾶς ἐδιώρθωνε τὸ αὐλάκι καὶ τὸ νερὸ κάτω τὸ ἔπινε ἢ γῆ. Ἐπειτα τὴν ἄλλη μέρα ἔβρισκα τὸ κοκκινόχωμα ξερὸ καὶ σχισμένο ἀπάνω-ἀπάνω σὲ κομμάτια μὲ παράξενα σχήματα, σὰν ἀκανόνιστα πιατάκια, λεκάνες καὶ τὰ τέτοια. Μποροῦσε κανεὶς τότε εὐκόλα νὰ τὰ ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο χῶμα καὶ νὰ τὰ πάρῃ.

Ἐπαιρνα λοιπὸν κ' ἐγὼ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ κ' ἔπαιζα. Καὶ πάλιν ἄλλη φορὰ ἔφτιανα κηπαράκια κ' ἐκουβαλοῦσα νερὸ μὲ τὶς παράξενες αὐτὲς λεκάνες, πού γίνονται μόνες των, ὅταν ἡ ζέστη τοῦ ἡλίου ἐξατμίξῃ τὸ νερὸ καὶ ξεραίνῃ τὸ χῶμα. Καὶ ὅταν αὐτὲς οἱ λεκάνες μου ἔλιωναν κ' ἐκαταντοῦσαν λάσπη, πηλός, ἔπλαθα τότε ἀνθρωπάκια, ζῶα, καλυβοῦλες, βόλους.

Ἐτσι μ' ἐβροῆκε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλός μου νὰ παίξω. Εἶχε ἔλθει καὶ αὐτὸς στὸ ἴδιο χωριὸ νὰ περάσῃ τὸ καλοκαίρι του.

— Ἄν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, μοῦ εἶπε, δὲν εἶχαν παρατηρήσει ὅπως καὶ σύ, τὰ παράξενα δοχεῖα πού γίνονται ἀπὸ τὸν πηλό, ὅταν βραχῆ καὶ ξεραθῆ, ἴσως ἀκόμη νὰ μὴν εἶχαμε τὰ φλυτζάνια, τὰ πιάτα καὶ τὰ τσουκάλια μας.

— Μὰ τί σχέση ἐχουν αὐτὰ τὰ κουπάκια μὲ τὰ ὦ-

ραϊα μας φλυτζάνια και τὰ πιάτα ; τὸν ἐρώτησα.

— Πᾶμε, μοῦ εἶπε, ν' ἀνεβοῦμε στὸ βουνό, στὸ δάσος. Στὸ δρόμο θὰ σοῦ διηγηθῶ αὐτὴ τὴν ἱστορία.

Τὸν ἀκολούθησα, και ὁ δάσκαλος μοῦ εἶπε :

— Ἔμεναν και στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἄνθρωποι ἐδῶ. Ἐξοῦσαν ὁμως, ὅπως ζοῦν σήμερα οἱ ἄγριοι.

Αὐτοὶ οἱ ἄγριοι ἐδούλευαν πολὺ λιγώτερο ἀπ' ὅσο δουλεύουν σήμερα τὰ παιδιά μας. Κάποτε, ὅπως και σήμερα γίνεται, θὰ εἶχε νὰ βρέξη βδομάδες και μῆνες. Ἐστέρεψαν οἱ πηγές, κ' ἐχάθηκε τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ ρυάκια και τὰ ποτάμια, γιατί τὸ περισσότερο τὸ ἐρρουφοῦσε τὸ διψασμένο χῶμα.

Οἱ ἄνθρωποι, πὺν γιὰ νὰ πιοῦν ἔπρεπε νὰ πᾶνε σὲ μεγάλη ἀπόσταση νὰ βροῦν νερὸ, ὑπόφεραν ἀπὸ δίψα. Εὐτυχησμένοι ὅσοι ἐκατοικοῦσαν κοντὰ σὲ μεγάλες πηγές, πὺν δὲν εἶχαν ξεραθῆ, καθὼς και ὅσοι εἶχαν τὴν ἄδεια νὰ παίρνουν νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῶν γειτόνων τους. Μὲ τί ὁμως θὰ ἐκουβαλοῦσαν αὐτοὶ τὸ νερὸ ; Μὲ τίς χουφτες ; Και πῶς θὰ τὸ ἔπιναν ; Πάλι μὲ τίς χουφτες ; Καταλαβαίνεις πῶς αὐτὸ ἦτο πολὺ δύσκολο.

Τώρα, ἄς υποθέσουμε πῶς ἓνας ἄνδρας και μὴ γυναῖκα μὲ τὸ παιδί των ἐκατοικοῦσαν ἐπάνω στὸ λόφο. Ἡ γυναῖκα ἀγαποῦσε τὸ παιδάκι της και τοῦ ἔδινε χίλια δυὸ παιγνίδια.

Τοῦ ἔφερεν ἄσπρα βότσαλα ἀπὸ τὸ ποτάμι, καὶ βαλανίδια καὶ καρύδια ἀπὸ τὸ δάσος. Τὸ ἐστόλιζε μὲ λουλούδια καὶ πλουμιστὰ φύλλα, καὶ ἦτο χαρούμενη ὅταν τὸ ἔβλεπε νὰ γελᾷ καὶ νὰ παίζη μ' αὐτὰ τὰ παιγνίδια. Θὰ ἤξερε ἀκόμα ἢ γυναῖκα αὐτὴ τὰ βατόμουρα καὶ τὶς ἀγριοφράουλες καὶ θὰ ἔφερεν στὸ παιδί της. Εἶχε πάντα τὸ νοῦ της κάτι καινούριον νὰ βρῆ καὶ νὰ φέρῃ στὸ μικρὸ της.

Κάποια φορὰ ἡ γυναῖκα αὐτὴ θὰ ἐβρῆκε στὴν ὄχθη τοῦ ρυακιοῦ, σὲ καιρὸ ξηρασίας καὶ κομμάτια ἀπὸ λάσπη, ἀπὸ πηλό, πού τὰ εἶχε στεγνώσει καὶ σκληρύνει ὁ ἥλιος, καὶ θὰ εἶπε νὰ τὰ φέρῃ καὶ αὐτὰ τὰ κουπάκια στὸ παιδί της νὰ παίζη. Ὁ μικρὸς βέβαια θὰ τὰ ἐγέμισε μὲ ἄμμο καὶ θὰ ἔκαμε ἓνα σωρὸ παιγνίδια. Ὅταν ἔσπαζαν τὰ κουπάκια, ἡ μητέρα θὰ τοῦ ἔφερεν ἄλλα.

Ὅταν λοιπὸν τοὺς ἔλειψε τὸ νερό, πού εἶχαν κοντά, ἡ γυναῖκα θὰ ἐλογάριασε πὼς θὰ ἠμποροῦσε νὰ κουβαλήσῃ νερὸ μὲ τὶς χωματένιες κοῦπες ἀπὸ μακριά. Καὶ πραγματικὰ τὶς ἐγέμισε κ' ἐπήγαινε στὴν καλύβα της. Ὡσπου ὅμως νὰ φθάσῃ, ἤπιε ὁ πηλὸς τὸ περισσότερον νερὸ κ' ἔσπασαν τὰ δοχεῖα. Τότε λοιπὸν θὰ παρατήρησε ἡ μητέρα πὼς τὰ κομμάτια τοῦ πηλοῦ εἶχαν μέσα μικρὰ-μικρὰ λιθάρια καὶ ψιλὴ ἄμμο.

Ἄλλη φορὰ πάλιν ἐβρῆκε καὶ πηλὸ χωρὶς λιθάρια καὶ ἄμμο, μαλακὸ καὶ γλιστερὸ σὰν κερὶ, γλίνα νὰ εἰποῦμε. Ἐπῆρε λοιπὸν ἓνα μεγάλο βόλο ἀπ' αὐτὴ τὴ γλίνα καὶ τὸν ἐγούβωσε μὲ τὰ χέρια της. Ἐπειτα τὸν ἄφησε στὸν ἥλιον νὰ ξεραθῆ.

Οἱ νέες αὐτὲς κοῦπες ἀπὸ γλίνα ἐκρατοῦσαν πιὸ καλὰ τὸ νερὸ ἀπὸ τὶς ἄλλες, πού εἶχαν γίνει μόνες τῶν ἀπὸ τὴ λάσπη. Καὶ τώρα ἡ γυναῖκα δὲν ἔπλαθε μόνο γιὰ παιγνίδια τοῦ παιδιοῦ της, παρὰ καὶ μεγάλες γιὰ

τόν ἑαυτό της. Μέσα σ' αὐτὲς ἔβαζε βατόμουρα, ἀγριοφράουλες καὶ ἄλλους καρπούς. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὐτῆ τῆς ἄρρεσε ὄλο καὶ περισσότερο, ἔφτιανε ὄλο καὶ μεγαλύτερα δοχεῖα. Τέλος ἔφτιασε κ' ἓνα πολὺ μεγάλο, σὰν κουβό, νὰ εἰποῦμε.

— Μ' αὐτό, εἶπε, μπορῶ νὰ φέρνω πολὺ νερό.

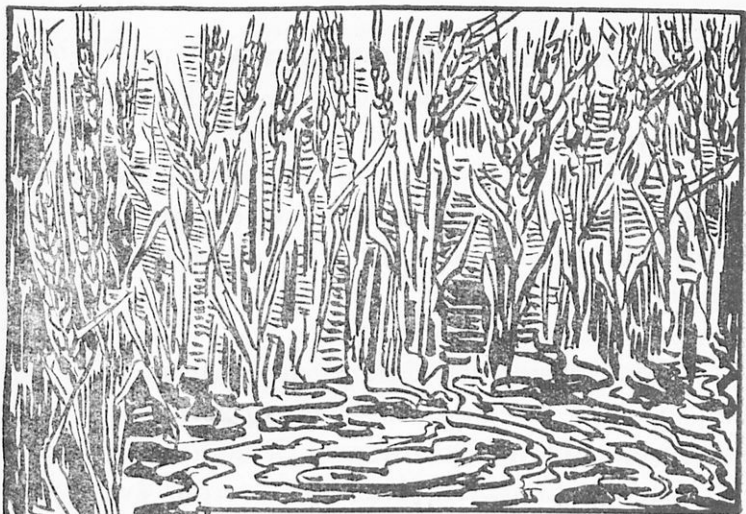
Ὅταν ἐξεράθηκε ὁ κουβάς, ἡ γυναῖκα ἔπῃγε στὴν πηγὴ νὰ γεμίση νερό. Καὶ ὅταν τὸν ἔφερε καὶ τὸν ἔβαλε σὲ μιὰ ἄκρη τῆς καλύβας της, ἐλογάριαζε τὴ χαρὰ τοῦ ἀνδρός της καὶ τοῦ παιδιοῦ της, ποὺ θὰ ἔβλεπαν ἓνα τόσο μεγάλο κουβά γεμάτο νερό.

Ὅμως πόσο ἐλυπήθηκε, ὅταν σὲ λιγάκι ἐβρῆκε τὸν κουβά της νοτισμένο, μαλακό, καὶ τὸ νερὸ φευγάτο! Τότε θὰ τῆς ἦλθε ἡ ἰδέα νὰ τὸν στεγνώσῃ καὶ πάλι καὶ γιὰ νὰ τελειώνη πὶο γρήγορα, τὸν ἔβαλε στὴ φωτιά. Ὁ κουβάς ἐξεράθηκε καὶ σιγά-σιγά ἔγινε πυροκόκκινος. Τὸν ἔπιασε τότε μὲ χόρτα, γιὰ νὰ μὴν καῖ, καὶ τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φωτιά, γιὰτὶ ἐφοβήθηκε μήπως σπάσῃ. Σὰν ἐκρύωσε, τὸν ἐξαναγέμισε μὲ νερὸ ἀπὸ τὴ βρύση. Τώρα πιά τὸ δοχεῖο της ἐκράτησε τὸ νερὸ περισσότερο καιρό.

Ἀπὸ τότε ἡ γυναῖκα ἔφτιανε μικρὲς καὶ μεγάλες κοῦπες, τσουκάλια μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ ἄλλα τέτοια δοχεῖα, καὶ τὰ ἔβαζε στὴ φωτιά καὶ τὰ ἔψηγε.

Αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη ἀγγελιοπλόστρα, καὶ τέτοια ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν φλυτζανιῶν, τῶν πιάτων, τῶν τσουκαλιῶν μας.

Ἔτσι μοῦ ἐμίλησε ὁ δάσκαλός μου, καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, ποτὲ δὲν θὰ ἐφантаζόμουν πὼς ἀπὸ τὰ παιγνίδια μικροῦ παιδιοῦ μπορεῖ νὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τόσο χρήσιμα πράγματα, καθὼς εἶναι τὰ πιάτα μας, τὰ φλυτζάνια μας καὶ τὰ τόσα ἄλλα δοχεῖα μας!

*Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε
νὰ καλλιεργῆ τοὺς δημη-
τριακοὺς καρπούς.*

ΠΩΣ ἐπροωτάρχισαν οἱ ἄνθρωποι νὰ καλ-
λιεργοῦν τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὴ σί-
καλη, τὸ καλαμπόκι καὶ τοὺς ἄλλους δημητριακοὺς καρ-
πούς; Αὐτὸ ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ ἀγοράκι ἐνὸς μορφωμέ-
νου γεωργοῦ. Ὅμως ὁ πατέρας του δὲν εἶχε καιρὸ νὰ
τοῦ τὸ ἐξηγήσῃ. Ἦτον ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ κ' ἔπρεπε
καὶ αὐτὸς νὰ θερίσῃ, καὶ ν' ἄλωνίσῃ τὸ σιτάρι του.
Ἐπειτα θ' ἀκολουθοῦσε ὁ τρύγος καὶ ὕστερα πάλιν
ἡ σπορά!

— Τώρα εἶναι καιρὸς γιὰ δουλειά, εἶπε ὁ πατέρας.
Ὅταν ὅμως περάσῃ τὸ φθινόπωρο κ' ἔλθῃ ὁ χειμώνας
καὶ μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ καθόμαστε γύρω στὴ φωτιά, τότε
θὰ σοῦ εἰπῶ.

Σάν ἔφθασε ὁ χειμώνας μὲ τίς κακοκαιρίες, τίς μεγάλες νύκτες καὶ τ' ἀναμμένο τζάκι, ἓνα βράδυ ὁ πατέρας διηγήθηκε :

— Ἐέρεις, πὼς στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ ἄνθρωπος ἐξοῦσε σάν ἄγριος. Ἐκατοικοῦσε σὲ σπηλιὰς κ' ἐξοῦσε κυνηγώντας ἄγρια ζῶα. Καὶ σήμερα σὲ μερικὰ μέρη τῆς γῆς ζοῦν ἄγριοι.

Ἄκουσε τώρα.

Ἐνας ἄγριος, μιὰ ὥραία ἡμέρα, ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σπηλιά του κ' ἐτράβηξε σιτὸ δάσος νὰ κυνηγήσῃ. Γυρίζει, γυρίζει, τίποτε δὲν σκοτίνει. Εἶναι κατακουρασμένος καὶ διψασμένος. Πηγαίνει ἐκεῖ κοντὰ σ' ἓνα μικρὸ λιβάδι, πού ἔτρεχε νερό. Γονατίζει, σκύβει στὴν πηγὴ, καὶ πίνει. Ἐπειτα ξαπλώνεται νὰ ξεκουρασθῆ. Τώρα ὁμως ἄρχισε νὰ πεινάη φοβερὰ. Ἐχει νὰ φάγῃ ἀπὸ τὴν περασμένη βραδιὰ καὶ πὼς νὰ γυρίσῃ νηστικός στὴ σπηλιά του ;

Ἐκεῖ κοντὰ του ὀλόγυρα, χόρτα πολλὰ εἶναι φρωμένα. Μερικὰ ἔχουν καὶ σπόρους. Στὴν πείνα του ἀπάνω ἀπλώνει καὶ κόβει σπόρους καὶ τοὺς μασᾷ. Μερικοὺς τοὺς βρίσκει πικρούς, τοὺς πετᾷ καὶ δοκιμάζει ἄλλους. Τέλος βρίσκει καὶ μερικοὺς πολὺ νόστιμους καὶ ὠραίους. Ἄπ' αὐτοὺς ἔφαγε ἀρκετούς. Ἦσαν σπόροι σιταριοῦ. Ἀφοῦ ἐμισοχόρτασε, ἔκοψε ὅσα περισσότερα στάχια μποροῦσε κ' ἐκίνησε γιὰ τὴ σπηλιά του. Ἐκεῖ τὸν ἐπερίμενε ἡ γυναῖκα του καὶ θὰ τῆς ἐπήγαινε καὶ αὐτῆς νὰ φάγῃ σπόρους, ἀφοῦ δὲν εἶχε κυνήγι.

Ἔσπου νὰ φθάσῃ στὴ σπηλιά του, μισοχορτασμένος καθὼς ἦτο, δὲν ἔτρωγε πιά λαίμαργα. Ἄρχισε λοιπὸν νὰ τοὺς διαλέγῃ. Ἐπαρατήρησε κίβλας πὼς οἱ ὠριμοὶ καὶ σκληροὶ ἔχουν πῶς νοστιμιὰ καὶ χορταίνουν πῶς

καλά. Ἐπειτα ἐπρόσεξε πὼς αὐτοὶ εἶναι καὶ πιὸ εὐκολοκαθάριστοι.

Ὅταν ἔφθασε στὴ σπηλιά του, τοῦ εἶχαν μείνει ἀρκετοὶ σπόροι καὶ τοὺς ἔδωσε στὴ γυναῖκα του.

Ἐκάθησαν στὴν εἴσοδο τῆς σπηλιᾶς καὶ τοὺς ἔφαγαν μ' εὐχαρίστηση. Ὁ ἄνδρας εἶπε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ ἐπήγαινε πάλι στὸ λιβάδι, νὰ φέρη πιὸ πολλοὺς σπόρους. Ἡ γυναῖκα του τὸ ἐβροῆκε σωστό. Ὅμως τὴν ἄλλη μέρα ἐξέσπασε δυνατὴ μπόρα κ' ἐκατάλαβαν πὼς σὲ λίγο ἔρχεται ὁ χειμῶνας.

— Τώρα ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθοῦν γιὰ τὸ χειμῶνα. Εἶχαν νὰ συνάξουν ξερὰ φύλλα γιὰ νὰ στρώσουν τὴ σπηλιά· νὰ κυνηγήσουν ἀγρίμια γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὶς γούνες νὰ σκεπάζωνται τὸ χειμῶνα. Καὶ μὲ τὴν πολλὴ δουλειὰ καὶ ἀπὸ τὸ φόβο, πὺ εἶχαν, γιὰτὶ ἐκόντευε ὁ χειμῶνας, ἐξέχασαν τοὺς σπόρους.

* * *

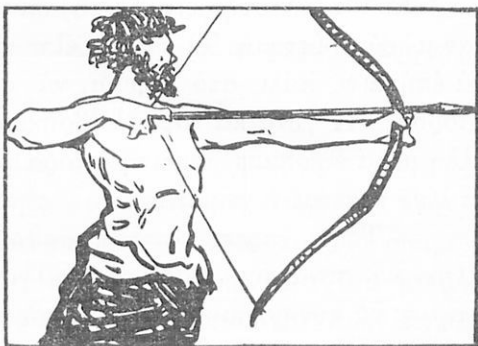
Ἐπέρασε ὁ χειμῶνας καὶ ἦλθε ἡ ἀνοιξὴ κ' ἔπειτα τὸ καλοκαίρι. Ἐξω ἡ πλάση ὅλη ἐπρασίνισε, τὸ γρασίδι, μικρὸ στὴν ἀρχή, σιγά-σιγά ἐμεγάλωσε καὶ ἀνθίσε, ἔπειτα ἔδωσε σπόρους καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἄρχισε νὰ κιτρινίζει καὶ νὰ ξεραίνεται.

Οἱ κάτοικοι τῆς σπηλιᾶς ἐξοῦσαν, ὅπως πάντα, μὲ κυνήγι καὶ καρποὺς ἀπὸ τὸ δάσος. Μιὰ βραδιὰ πὺ ἐγύρισε ὁ ἄντρας ἀπὸ τὸ δάσος, ἡ γυναῖκα του τὸν ἐπρόφθασε μὲ φωνὲς χαρᾶς. Καὶ ὅταν ἐμπῆκε στὴ σπηλιά, τοῦ ἔδειξε μιὰ καλὴ χεριὰ στάχυα, πὺ εἶχε κόψει, καὶ τοῦ ἐξήγησε πὼς τὰ εἶχε βροῆ ἀνάμεσα σ' ἄλλα χόρτα, στὴ σπηλιά τους ἀπέξω.

Τότε δὲν ἠμπόρεσαν νὰ νιώσουν πὼς ἐβρέθηκαν

φυτρωμένα στάχια στὴ σπηλιά τους κοντά. Μὲ τὸν καιρὸ ὁμως ἐκατάλαβαν πὼς εἶχαν φυτρώσει ἐκεῖ, πὺ τὸς εἶχαν πέσει σπόροι, πρὶν νὰ ἔλθῃ ὁ χειμῶνας.

Τί ἔκαμαν τότε; Ἐσύναξαν ὅσο μποροῦσαν περισσότερα στάχια, ἔβγαλαν τοὺς σπόρους καὶ κοντὰ νὰ ἔλθῃ πάλιν ὁ χειμῶνας, τοὺς ἐσκόρπισαν στὸ ἔδαφος. Τὴν ἀνοιξὴ πόσο ἐχάρηκαν, ὅταν εἶ-

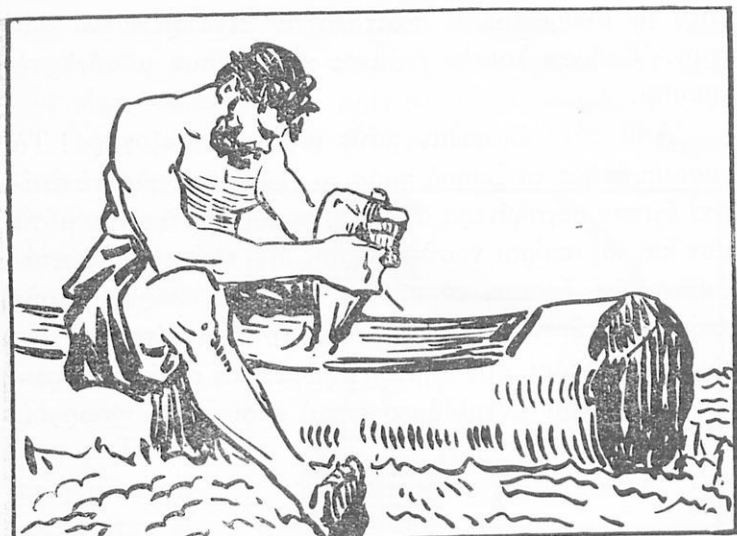
δαν τὸ γρασίδι νὰ φυτρώνῃ. Γρήγορα ὁμως ἐπαρατήρησαν πὼς δὲν ἦτο τὸ γρασίδι πὺ ἐπερίμεναν. Ἐπρόσεξαν ἀκόμη καλύτερα καὶ εἶδαν πὼς εἶχαν φυτρώσει ἄλλα χορτάρια, κ' ἔπνιγαν τὰ φυταδάκια τοῦ σιταριοῦ. Ἐξερίζωσαν λοιπὸν τὴ γλῶη καὶ ἄφησαν μόνο τὰ φυτὰ τοῦ σιταριοῦ.

Μὲ τὸν καιρὸ τὰ εἶδαν νὰ μεγαλώνουν πολὺ, καὶ στὴν κορυφή τους ψηλὰ νὰ παρουσιάζονται τὰ στάχια, κ' ἐχάρηκαν. Ὄταν ὁμως τὰ ἐδοκίμασαν εἶδαν πὼς οἱ σπόροι δὲν εἶχαν μέσα παρὰ ἓνα ὑγρὸ σὰ γάλα. Ἀλλά, ἀφοῦ ἐλέρασαν λίγες βδομάδες, τὰ στάχια ἐψώμωσαν καὶ οἱ ἄγριοι κάτοικοι τῆς σπηλιᾶς ἔμειναν πολὺ εὐχαριστημένοι.

Κάποτε πὺ εἶχε ἀνομβρία καὶ ὁ τόπος γύρω εἶχε ξεραθῆ, τὰ στάχια ἐκιτρίνισαν γρήγορα πρὶν νὰ μεστώσουν. Μόνο τὸ γρασίδι, πὺ ἐφύτρωνε στὶς ὄχθες τοῦ ρυακιοῦ, ἐπρασίνιζε κ' ἐμεγάλωνε μιὰ χαρά, γιατί μὲ ὅλη τὴ ζέστη εἶχε νὰ πιῇ ὅσο νερὸ ἤθελε. Τὸ παρατήρησαν

αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι κ' ἐκατάλαβαν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν. Ἐπῆραν λοιπὸν στάμνες κ' ἐπότισαν μ' αὐτὲς τὸ γρασίδι.

Ἄπὸ τότε ἐπότιζαν κάθε μέρα. Καί, τί χαρά! Τὸ γρασίδι ἐπῆρε τὸ ζωηρὸ πράσινο χρῶμα του καὶ τὰ στάχια ἔγιναν μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐφύτρωναν μόνων καὶ οἱ σπόροι νοστιμώτεροι. Μὲ τὸν καιρὸ ἐκατάλαβαν πῶς ἔπρεπε νὰ σκάβουν καὶ νὰ σπέρνουν τοὺς σπόρους, κ' ἔτσι σιγὰ-σιγὰ, ἀπὸ τὸ ἀγριοσίταρο, ἔγινε τὸ ἡμερο σιτάρι, ποὺ σήμερα τρῶμε, καὶ οἱ ἀγριάνθρωποι ἔγιναν καὶ αὐτοὶ ἡμεροὶ καὶ ἀκούραστοὶ γεωργοί.

Ὁ ωροσάτορας τοῦ αὐτοκινήτου.

ΤΑ ΤΟΣΑ καὶ τόσα πράγματα πού μᾶς εὐκολύνουν τὴ ζωὴ, δὲν ὑπῆρχαν πάντοτε. Ἔτσι κάποια περασμένη, πολὺ μακρινὴ ἐποχὴ, οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν καθόλου ἀμάξια. Τότε κανεὶς δὲν ἤμποροῦσε οὔτε νὰ τὰ φαντασθῆ. Τόσο παλιὰ εἶναι ἡ ἐποχὴ αὐτή! Λίγες χιλιάδες χρόνια, δυὸ-τρεις, εἶναι μόνο περασμένες ἀπὸ τότε, πού ὁ ἄνθρωπος ἐπρωτόφτιαξε ἀμάξι. Φυσικὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἀμάξια δὲν ἔμοιαζαν καθόλου μὲ τὰ σημερινά.

Μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ λοιπόν, δὲν ὑπῆρχαν ἀμάξια. Οἱ ἄνθρωποι, ἄγριοι ἀκόμη, ἐκατοικοῦσαν σὲ σπηλιές μέσα στὰ δάση, καὶ δὲν ἤξεραν τίποτε, οὔτε καὶ τὴ φωτιά. Ἐξοῦσαν σὰν ἄγρια θηρία μέσα σὲ κρυψῶνες

κ' ἐπροσπαθοῦσαν νὰ σκοτώσουν τὰ ζῶα μὲ βέλη καὶ κοντόρια, πὺν εἶχαν μύτη ἀπὸ πυρόλιθο, τσακμακόπετρα. Ἐν εὐτυχίαιε νὰ σκοτώσουν ἐλάφια καὶ ζαρκάδια, τὰ ἔπαιρναν ἀπὸ τὰ πίσω πόδια καὶ τὰ ἔσερναν ὡς τὶς σπηλιές των. Ἐκεῖ τὰ ἔγδερναν καὶ μὲ τὸ δέριμα ἔφτιαναν φορέματα.

Πολλὲς φορὲς θὰ εἶχαν παρατηρήσει πὺς τὸ δέριμα, ἀπὸ τὸ σούρσιμο ἐπάνω στὶς πέτρες, ἐτρουποῦσε σὲ πολλὲς μεριές. Καὶ βλέποντας τὶς τρύπες, ἐκατάλαβαν πὺς δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ σέρνουν κάτω τὰ σκοτωμένα ζῶα. Ἐδοκίμασαν λοιπὸν νὰ τὰ βάλουν ἐπάνω σὲ κλαδιά, σκεπασμένα μὲ πολλὰ φύλλα, κ' ἔτσι νὰ τὰ πηγαίνουν στὴ σπηλιά.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔκαμαν τὸ πρῶτο ἔλκηθρο, γιὰ νὰ μεταφέρουν κυνήγια. Πολλὲς φορὲς ὅμως, ὅταν ἡ ἀπόσταση ἦτο μακρινή, ἔσπαζαν τὰ κλαδιά κ' ἐσκόρπιζαν τὰ φύλλα, καὶ τὰ σκοτωμένα ζῶα ἔπεφταν κάτω, προτοῦ νὰ φθάσουν στὴ σπηλιά. Τότε οἱ ἀρχέγονοι αὐτοὶ ἀμαξάδες ἔκοβαν ἄλλα κλαδιά, τὰ ἔστρωναν μὲ φοῦντες ἀπὸ δένδρα, ἐφόρτωναν ἐπάνω τὸ κυνήγι, κ' ἐξακολοῦθοῦσαν τὸ δρόμο των. Φαντασθῆτε τί κόπο ἔβαζαν καὶ πόσο ἴδρωναν στὸν ἀνήφορο ἢ στὸ πολὺ ἀνώμαλο ἔδαφος.

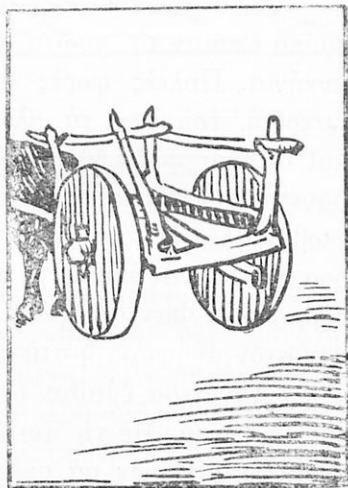
Ἀργότερα ἔμαθαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταχειρίζονται τὴ φωτιά. Μὲ τὴ φωτιά ἐκατάφεραν νὰ γουβώνουν κορμούς δένδρων σὰ σκαφίδι, καίοντας λίγο-λίγο καὶ ξύνοντας τὸ καμένο μέρος.

Τώρα πὺν εἶχαν σκαφίδι, δὲν ἄργησαν νὰ τὸ μεταχειρισθῶν καὶ γι' ἀμάξι. Μέσα στὸ κούφωμα τοῦ σκαφιδιοῦ μποροῦσαν πὺν εὐκόλα νὰ κουβαλοῦν τὰ κυνήγια των. Κανένα πὰ δέριμα δὲν ἐπάθαινε τίποτε.

“Όμως πόσο βαρὺ καὶ δύσκολο ἦτο καὶ πάλι τὸ τραβηγμα στὸν ἀνήφορο !

Γι’ αὐτὸ ἦσαν ἀναγκασμένοι φυσικὰ νὰ πηγαίνουν πολλοὶ μαζί στὸ κυνήγι καὶ νὰ σηκώνουν ἢ νὰ φέρουν ὅλοι μαζί τοὺς γουβωμένους κορμούς τῶν δένδρων μὲ τὰ κυνήγια τῶν ὡς τις σπηλιές τῶν. Καὶ πάλιν ὅμως ἡ δουλειὰ ἦτο βαριά καὶ ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο ἐπρόσπαθοῦσαν νὰ διορθώσουν ἢ ν’ ἀλλάξουν τὸ μεταφορικὸ αὐτὸ μέσο. Πιάνουν λοιπὸν καὶ ζεύουν τὰ ἄλογά τῶν στοὺς σκαφιδωτοὺς κορμούς. Καμμιά φορὰ ἔμπαιναν καὶ οἱ ἴδιοι μέσα, καὶ τὰ ἄλογα ἔσερναν κυνήγι καὶ κυνηγῶ.

Αὐτὸ ἦτο πολὺ βολικὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Τὸν ἐγλύτῳνε ἀπὸ πολλοὺς κόπους. Ὅμως τὸ ἄλογο ἀγκομαχοῦσε καὶ ἴδρωσε καὶ σὲ πολλὰς μεριές, ὅπου τὸ δάσος ἦτο πυκνὸ, δὲν ἠμποροῦσε νὰ προχωρήσῃ. Καὶ ἂν ἐτύχαινε καὶ κανένα μεγάλο λιθάρι στὸ δρόμο, τότε ὁ πρωτόγονος ἐκεῖνος ἀμαξὰς ἔπρεπε νὰ κατέβῃ, νὰ ξεφορτώσῃ τὸ ἔλκηθρο, νὰ τὸ μεταφέρει ὁ ἴδιος πέρα ἀπὸ τὸ λιθάρι, νὰ μεταφέρει καὶ τὸ κυνήγι. Ἐπειτα πάλι ἐξαναφόρτωνε τὸ ἔλκηθρο κ’ ἐξανάζευε τὸ ἄλογο. Ἄλλο λιθάρι πιδ πέρα, ἄλλα βάσανα.

Οἱ πέτρες στὸ δρόμο ἦσαν τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια. Ἄν ἐτύχαινε ὅμως τὸ ἔλκηθρο νὰ περάσῃ ἐπάνω ἀπὸ κανένα κυλινδρικό κομμάτι ἀπὸ ξύλο, τότε ἐπρο-

χωροῦσε πολὺ πιὸ εὐκόλα. Καὶ ἂν ἐτύχαινε πάλι νὰ περάσῃ ἐπάνω ἀπὸ πολλὰ τέτοια κομμάτια ξύλα κυλινδρικά, κοντὰ τὸ ἓνα στ' ἄλλο, τότε ἡ δουλειὰ ἐπήγαινε ἀκόμη καλύτερα.

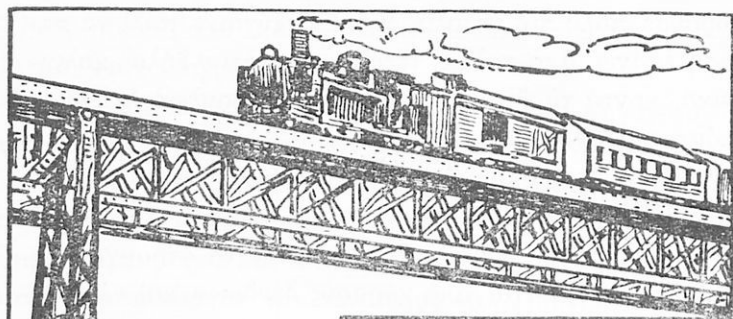
Αὐτὸ ἔκαμε τὸν ἀγριάνθρωπο νὰ στοχασθῆ :

— Νὰ ὁ δρόμος! Μὰ πῶς νὰ γίνῃ; Ἀπὸ τὴ μιὰ σκέψῃ στὴν ἄλλη, στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ στογγυλέψῃ καλὰ δυὸ κομμάτια ἀπὸ κορμούς δένδρων καὶ νὰ τοὺς παίρῃ μαζί του μέσα στὸ ἔλκηθρο, καὶ ὅταν ὁ δρόμος εἶναι ἀνώμαλος, νὰ τοὺς τοποθετῆ ὀριζόντια, καὶ νὰ κυλᾷ ἐπάνω σ' αὐτοὺς τὸ ἔλκηθρο. Τὸ ἔδοκίμασε καὶ πραγματικὰ ἐκατάφερε νὰ πηγαίῃ καὶ νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸ κυνήγι του πιὸ εὐκόλα καὶ μὲ λιγώτερο κόπο.

Μὲ τὸν καιρὸ ἐβρῆκε πῶς θὰ ἦτο καλύτερα νὰ κυλοῦν οἱ δυὸ κύλινδροι σ' ὅλο τὸ δρόμο. Ἀλλὰ πῶς νὰ γίνῃ; Εὐκόλο νὰ τὸ σκεφθῆ, ἀλλὰ δύσκολο νὰ τὸ κάμῃ. Κάτι ἐκατάφερε, ὅταν εἶχε κάμει τὸ σκαφίδι γλιστερό. Μὰ τώρα ἔπρεπε νὰ κάμῃ καὶ τοὺς κυλίνδρους νὰ κυλοῦν μαζί.

Ποιὸς ξέρει πόσοι αἰῶνες ἐπέρασαν, ὥσπου νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα! Ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε εἶναι πῶς σὰν ἀλόκησε ὁ ἄνθρωπος πιὸ τέλεια ἐργαλεῖα, ἔκοψε ἀπὸ κορμὸ δένδρου δυὸ πλάκες κυλινδρικές, σὰ νὰ ποῦμε δυὸ ρόδες. Τὶς ἐτρύπησε στὴ μέση, τὶς ἐπέρασε σ' ἓνα ἴσιο ξύλο, στὸν ἄξονα δηλ. ἐκάρφωσε μὲ ξυλόκαρφα αὐτὸν τὸν ἄξονα στὸ ἔλκηθρο, καὶ νάτο λοιπὸν τὸ πρῶτο ἀμάξι μὲ τὶς ρόδες!

Ζεῦει σ' αὐτὸ χαρούμενος τ' ἄλογό του, ἀνεβαίνει καὶ ὁ ἴδιος ἀπάνω καί... ἔχετε γειὰ παλιὰ βάσανα! Τὸ ἀμάξι κυλάει γοργά! Αὐτὸ ἦτο λοιπὸν ὁ προπάτορας τῶν σημερινῶν ἀμαξιῶν, τῶν αὐτοκινήτων μὲ τὰ ὠραῖα χρώματα καὶ τῶν σιδηροδρόμων μὲ τὰ πολλὰ βαγόνια!

Σ *Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ.*

ΤΟ σχολειὸ στὸ Λευτεροχώρι ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα δὲν ἔγινε μάθημα. Τὴν ὥρα ποὺ ἐμπῆκε ὁ δάσκαλος, ἐβροῆκε τὰ παιδιὰ νὰ ἔχουν πολιορκήσει τὸν Παυλῆ, τὸ «μηχανικό»,— ὅπως τὸν ἔλεγαν. Μόλις εἶδαν τὸ δάσκαλο ἐφώναξαν ὅλα μ' ἓνα στόμα:

— Ἦλθε ὁ Παυλῆς ἀπὸ τὸ ταξίδι.

— Καλῶς μᾶς ἦλθε, ἀπάντησε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Παυλῆς δὲν ἦτο μηχανικός, ἀλλὰ μαθητὴς καὶ αὐτός, ἓνα παιδί ὡς δώδεκα χρονῶν, ὅλο καλοσύνη καὶ προθυμία. Τὰ παιδιὰ τὸν εἶχαν βγάλει «μηχανικό», γιατί ὅλο κ' ἐμαστόρευε. Τζάμι τοῦ σχολειοῦ ἔσπαζε, ὁ Παυλῆς νὰ τὸ περάση. Θρανίῳ ἐγαλοῦσε, ὁ Παυλῆς νὰ τὸ καρφώσει. Ἡ στέγη ἔσταζε μὲ τὰ πρωτοβρόγια, ὁ Παυλῆς νὰ τὴ διορθώσει. Ἔτσι τοῦ ἐβγήκε τ' ὄνομα. Τοῦ Παυλῆ ὅμως δὲν τοῦ κατοφαίνεται τὸ παρατσούκλι. Ξέρει

πὼς δὲν εἶναι περιπαιχτικό. Ἐπειτα καὶ ὁ ἴδιος καμιά φορὰ συλλογιέται :

— Ἄμα μεγαλώσω, μηχανικὸς θὰ γίνω. Γιατί λοιπὸν νὰ τοῦ κακοφανῆ, ἂν τοῦ τὸ ἐφώναζαν ἀπὸ τώρα ;

Ὁ Παυλῆς εἶχε ἓνα θεῖο, πού ἐδούλευε στοὺς σιδηροδρόμους. Κάθε πού ἐπερνοῦσε ὁ θεῖος του μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ σταθμό, ὁ Παυλῆς τὸν ἐπαρακαλοῦσε :

— Θεῖε, πάρε με ταξίδι...

Πῆς-πές, τὸ ἐκατάφερε. Ὁ θεῖος του μιὰ ἡμέρα τοῦ εἶπε χαμογελώντας.

— Ἄκουσε ἐδῶ, αὔριο πού θὰ γυρίσω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὴν Ἀθήνα, νὰ εἶσαι ἕτοιμος γιὰ τὸ ταξίδι.

Τὴν ἄλλη μέρα καθὼς ἐμπῆκε ὁ Παυλῆς στὸ βαγόνι, ὁ θεῖος ἐφώναξε σ' ἓναν κύριο :

— Κύριε Ἀρχιμήδη, παράλαβε τὸν ἀνιψιό μου. Ἄμα μεγαλώση θὰ γίνῃ μηχανικός. Θὰ σὲ ζαλίση ρωτώντας τί εἶναι τοῦτο καὶ τί εἶναι τ' ἄλλο. Ἄν δὲν βαριέσαι, λέγε του.

— Μετὰ χαρᾶς σου, ἀπάντησε ὁ κύριος αὐτός. Ἐπειτα ἡ μηχανὴ ἐσφύριξε καὶ τὸ τραῖνο ἐξεκίνησε.

Σὲ μιὰ βδομάδα ὁ Παυλῆς ἐγύρισε πίσω στὸ χωριό του.

— Τί νέα, Παυλή; Τί νέα, μηχανικέ; Πῶς τὰ ἐπέρασες στὸ ταξίδι; τὸν ἐρωτοῦσαν τὰ παιδιά, πού καθένα ἤθελε νάχη καὶ αὐτὸ ἓνα θεῖο στὸ σιδηρόδρομο γιὰ νὰ τὸ πάρη ταξίδι.

Καὶ ὁ Παυλῆς, καλὸς καὶ πρόθυμος πάντα, δὲν ἐπρόφθανε νὰ λέγη.

Σὰν ἐμπῆκε ὁ δάσκαλος στὸ σχολεῖο, ἓνα παιδί τοῦ ἐξήτησε νὰ τοὺς διηγηθῆ ὁ Παυλῆς γιὰ τὸ ταξίδι του.

Ὁ Παυλῆς ἄλλο πού δὲν ἤθελε. Χωρὶς νὰ χάσῃ στιγμή, ἄρχισε νὰ διηγίεται :

— Τὸ τραῖνο ἐξεκίνησε σιγά-σιγά, καὶ καθὼς ἐβγήκε ἀπὸ τὸ σταθμὸν, ἄρχισε νὰ τρέχη ὄλο καὶ πιὸ γρήγορα. Ἐγὼ ὄλο ἔξω ἐκοίταξα. Ἐξαφνα βλέπω ὄλο μεμιᾶς τὰ τηλεγραφοῦξυλο, πὸν στέκονται πλάϊ στὴ γραμμῇ, νὰ φεύγουν πρὸς τὰ πίσω. Περνάει ἓνα, περνάει δεύτερο, περνάει τρίτο, καὶ ὄλο πιὸ γρήγορα. Μὰ μόνον τὰ τηλεγραφοῦξυλα; Καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ βράχια καὶ τὰ σπίτια, ὄλα φεύγουν πρὸς τὰ πίσω. Ἐνα κοπάδι πρόβατα ἔβουσκε ἐκεῖ παρακάτω. Δὲν προφθαίνω νὰ τὸ ἰδῶ, φεύγει καὶ αὐτό. Καὶ ὁ τσοπάνος, ἀκουμπισμένος στὴν ἀγκλίτσα του, φεύγει καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ κουνᾷ τὰ πόδια του.

Ἄκουω τότε κάποιον νὰ λέγῃ :

— Πάει-πάει καὶ πίσω δὲν κοιτάει. Τί εἶναι;

Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν κύριον Ἀρχιμήδην πὸν μοῦ εἶχε συστήσει ὁ θεῖος μου καὶ πὸν εἶχα λησμονήσει. Ἐχαμογελοῦσε.

— Αὐτὰ φεύγουν καί... ἐμεῖς πᾶμε στὴν Ἀθήνα, εἶπε.

Ἐγέλασα κ' ἐγώ. Ἐκαμα νὰ σηκωθῶ γιὰ νὰ βλέπω ἔξω, μὰ ἔξανακάθησα. Εἶχε κιόλας σκοτεινιάσει. Γυρίζω νὰ ἰδῶ τὸ συνταξιδιώτη μου, μὰ δὲν ἤμποροῦσα νὰ τὸν διακρίνω.

— Σὰ νύκτα! μοῦ ἐξέφυγε ἓνας λόγος.

— Ναί, ἀποκριθῆκε ὁ κύριος Ἀρχιμήδης, μὰ τώρα... θὰ ξημερώσῃ.

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸ εἰπῇ κ' ἔξαναβγήκαμε στὸ φῶς.

— Ἐφοβήθηκες; μ' ἐρώτησε. Ἐδιαβήκαμε μιὰ σήραγγα, εἶπε. Τώρα θὰ διαβοῦμε καὶ ἄλλη. Κοίταξε ἐκεῖ ἀντίκρου στὸ βουνό.

Ἐκοίταξα καὶ εἶδα μιὰ τρύπα κατάμαυρη, μιὰ ποντικότρυπα. Ὅσο τὴν ἐκοίταξα, τόσο ἐμεγάλωνε. Σὲ λίγο

έχωθήκαμε μέσα. Ξανασκοτείνιασε. Ἡ σήραγκα αὐτὴ θὰ ἦτο μεγαλύτερη, γιατί ἐκάμαμε πολλὴ ὥρα μέσα. Καὶ πῶς ἐμύριζε τὸ κάρβουνο τῆς μηχανῆς!

— Μὰ γιατί φτιάνουν τὶς σήραγγες; ἐρώτησα.

— Γιὰ νὰ γλυτώνουν τὶς βόλτες στὰ βουνά, μοῦ ἀπάντησε.

Καθὼς ἐκοίταζα πέρα στὸ βουνό, βλέπω μιὰ σειρὰ κάγκελα.

— Μιὰ γέφυρα, μοῦ ἐξήγησε ὁ κ. Ἀρχιμήδης, μιὰ πολὺ μεγάλη γέφυρα. Τὴν ὀνομάζουν «Γέφυρα τῆς Παπαδιᾶς». Θὰ περάσουμε ἀπὸ πάνω.

Ἐκεῖ πού ἐκοίταζα, τὸ τραῖνο ἐσταμάτησε. Ὁ κύριος Ἀρχιμήδης ἐξαφνιάστηκε. Αὐτό, φαίνεται, δὲν τὸ ἐπερίμενε.

— Μπά, εἶπε, ἐσταθήκαμε. Τί συμβαίνει;

Ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ βαγονιοῦ κ' ἐπήδησε ἔξω. Σὲ λίγο ἐγύρισε καὶ μοῦ ἐξήγησε τί εἶχε συμβῆ. Δὲν ἦτο τίποτε σπουδαῖο. Χώματα εἶχαν πέσει στὴ γραμμὴ ἀπὸ τὶς πολλὲς βροχὲς καὶ τώρα τὰ βγάζουν. Μόνο πού θὰ καθυστερήσουμε μισὴ ὥρα.

— Θέλεις, νὰ πᾶμε νὰ σοῦ δείξω τὴ γέφυρα ἀπὸ κοντά;

Ἐπήδησα κάτω κ' ἐπροχωρήσαμε ἐπάνω στὴ γραμμὴ. Σὲ λίγο ἐφθάσαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ γεφυριοῦ. Πόσο μεγάλο! Θαρροῦσα πὼς ἡ ἄλλη ἄκρη του τόσο ἐστένευε, πού δὲν θὰ ἐχωροῦσε τὸ τραῖνο νὰ περάσῃ.

— Εἶναι τριακόσια πενήντα μέτρα τὸ μᾶκρος του, μοῦ εἶπε ὁ συνοδός μου.

Ἐπειτα ἐπήραμε μιὰ γιδόστρατα κ' ἐκατεβήκαμε στὴ ρεματιά, κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι. Στὴ μέση τὸ στηρίζει ἓνας θεόρατος στύλος.

— Τὸν βλέπεις αὐτὸν τὸ στύλο; μοῦ λέγει ὁ κ.

Ἀρχιμήδης. Εἶναι ἑβδομήντα πέντε μέτρα ψηλός!

Ἐπῆγα κοντὰ στὴ βάση του κ' ἐκοίταξα. Τί νὰ ἰδῶ! Αὐτὸς ὁ ψηλὸς στύλος, ποὺ ἐβαστοῦσε ἀπάνω του ὅλη τὴ γέφυρα, δὲν ἐπατοῦσε παρὰ ἐπάνω σ' ἓνα μεγάλο σιδερένιο καρούλι.

— Καὶ δὲν κουνιέται; ἐρώτησε μὲ ἀπορία τὸν Παυλὴ ἓνα παιδί.

— Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα βάζουν τὸ καρούλι, γιὰ νὰ κουνιέται. Ὁ κύριος Ἀρχιμήδης μοῦ ἐξήγησε πὼς τὸ καλοκαίρι μὲ τὴ ζέστη ἢ γέφυρα μακραίνει λιγάκι καὶ τὸ χειμῶνα κονταίνει. Ἄν δὲν ἦτο λοιπὸν τὸ καρούλι, νὰ παίζη λίγο ὁ στύλος, θὰ ἐστράβωνε καὶ θὰ ἔγερνε, καὶ ἡ γέφυρα θὰ ἠμποροῦσε νὰ καταστραφῇ. Στὶς μεγάλες γέφυρες ὅλοι οἱ σιδερένιοι στύλοι ἔχουν καρούλια καὶ κάτω ἐκεῖ ποὺ στηρίζονται στὴ γῆ, κ' ἐπάνω ἐκεῖ ποὺ ἀκουμποῦν στὴ γέφυρα.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ εἶπε ὁ Παυλῆς, κ' ἔδειξε στοὺς συμμαθητές του διάφορες φωτογραφίες ἀπὸ σιδηροδρόμους καὶ γεφύρια καὶ σήραγγες, ποὺ τοῦ τὶς εἶχε χαρίσει ὁ κύριος Ἀρχιμήδης, ὅταν τὸν ἀποχαιρέτησε στὴν Ἀθήνα.

— Γειά σου, Παυλή, τοῦ εἶχε εἰπεῖ τότε, καὶ σὰ μεγαλώσης θὰ γίνουμε συνάδελφοι. Καὶ ἐγὼ μηχανικὸς εἶμαι.

Βραδυνοῦ Τραγούδι

ΠΡΟΒΑΛΕ τὸ φεγγάρι στὸ βουνὸ
καὶ τ' ἄστρα τὰ χρυσὰ στὸν οὐρανό,
τὸ δάσος στέκει μαῦρο, σιωπηλό,
τὸ κῶμα ἀποκοιμῆται στὸ γιᾶλό.
"Ὅλ' ἢ πλάση σὰ νάχη κουρασθῆ
καὶ γέρονι τώρα ν' ἀποκοιμηθῆ·
στοῦ σούρουπου τὰ πέπλα τὰ πυκνὰ
τὶς πίκρες τῆς ἡμέρας λησιμονᾶ.

"Ἔτσι κι ἐμεῖς ἄς γείρουμε ἀπαλὰ
μὲς στοῦ βραδιοῦ τὴν ἤσυχην ἀγκαλιά.
Κι ἄς ποῦμε στὸ Θεὸ μιὰ προσευχή:
—Γαλήνη νὰ χαρίζη στὴν ψυχὴ.
Κι ἢ νύχτα νάναί πάντα μιὰ γλυκειὰ
ξεκούραση καὶ μιὰ παρηγοριά.

Μ. Σ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'.	
Τὸ ἀλησμόνητο δάκρυ	3
Ἠὼς ἢ μικρὴ Ζωὴ γνώρισε τὸν πατέρα της	7
* Ἡ μανούλα μου	12
* Ἡ μάνα (ποίημα Γ. Μαρτινέλη)	15
* Ἀνέλπιστη σωτηρία	17
* Ὁ ἔσπερινὸς (ποίημα Γ. Δροσίνη)	24
Β'.	
* Ὁ μικρὸς ὁ Φώντας	25
Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα, Κ. Παλαμᾶ)	39
* Ὁ Ἄραπάκος	41
* Ὁ σκύλος μου (ποίημα, Μ. Στασινοπούλου)	55
* Ὁ γέρο Πανουριᾶς	57
* Ἡ ἐλπίδα (» Α. Φωτιάδη)	67
Τὸ γε ρύρι (ποίημα, Γ. Δροσίνη)	67
Δάμωναὶ καὶ Φιντίας (ἔμμετρο διήγημα ***)	68
Χαρούμενα Χριστούγεννα	71
Χριστούγεννα (ποίημα Λ. Παλαμᾶ)	81
Γ'.	
* Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου	82
Τὸ ἐλληνικὸ χουρσάφι	87
* Ἡ ἐλιά (ποίημα, Κ. Παλαμᾶ)	95
* Ὁ ξενιτεμένος (ποίημα, Ζ. Παπαντωνίου)	97
Ταξίδι στὸν Κορινθιακὸ	98
Τὸ ραζακὶ σταφύλι, Ν. Ἐλατου	110

Δὲ σὲ ξεχνῶ (ποίημα, Ν. Δαμιρλίη)	115
Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα Γ. Δροσίνη)	117

Δ'.

Ἔχτορας καὶ Ἀντρομάχη, ἔμμετρον διασκευὴ * *	119
Πρίαμος καὶ Ἀχιλλέας, ἔμμετρον διασκευὴ * *	122
Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του. Ἐμμετρον διασκευὴ * *	125
Ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα στὴ Σαλαμίνα	128
Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες: τὸ τρέξιμον, τὸ πάλαιμα, τὸ πῆδημα, ὁ δίσκος, τὸ στεφάνι τῆς νίκης (ποίημα, Γ. Πολέμη)	149
Ἡ Γοργόνα, Α. Καρκαβίτσα	154
Ἡ Γοργόνα (ποίημα Γ. Δροσίνη)	157
Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	159
Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα Δ. Σολωμοῦ)	162

Ε'.

Ὁ Τίγρης καὶ ὁ Ἀσπρούλης	163
Ἡ ἄλεπὸν καὶ ὁ σκαντζόχοιρος, Ν. Ἐλατου	174
Ἄλεπὸν καὶ κόρακας (ποίημα Γ. Βηλαρά)	186
Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκου. Ἐβαλτ, (διασκευὴ)	189
Τὸ σκουλήκι τῆς γῆς καὶ ὁ πελαργὸς	197
Σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ δάσους, Ν. Ἐλατου	204
Ὁ πρῶτος ἀγγειοπλάστης	210
Πῶς ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ καλλιεργῇ τοὺς δη- μητριακοὺς καρποὺς	215
Ὁ προπάτορας τοῦ αὐτοκινήτου	220
Τὸ ταξίδι τοῦ Παυλῆ	224
Βραδυνὸ τραγοῦδι (Μ. Σ.)	229

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934

Ἀριθ. { Πρωτ. 51231, 51232
 { Διεκ.

Π ρ ο ς

Τὸν κ. **Δημητράτον Παναγῆν** συγγραφέα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν, τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1ην προᾶξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Παιδικὰ Ἀναγνώσματα» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συμμορφωθῆτε ἐπακριβῶς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον βον τοῦ Προεδρικοῦ διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης τιμῆς ἄνευ βιβλιοσήμου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

0020561333
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

